

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı

**TALEBE DEFTERİ DERGİSİNİN EĞİTİM BİLİMLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep EKER

İstanbul, 2015

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı

**TALEBE DEFTERİ DERGİSİNİN EĞİTİM BİLİMLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep EKER

Danışman: Prof. Dr. Mesut ŞEN

İstanbul-2015

T.C.

Marmara Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı

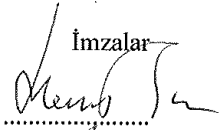

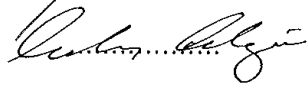
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı

Zeynep EKER tarafından hazırlanan "Talebe Defteri Dergisinin Eğitim Bilimleri Açısından İncelenmesi" başlıklı bu çalışma 27/07/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mesut ŞEN

Üye : Yard. Doç. Dr. Mahmut BABACAN

Üye : Prof. Dr. Adnan AKGÜN

İmzalar

ÖNSÖZ

“Talebe Defteri Dergisinin Eğitim Bilimleri Açısından İncelenmesi” konu başlıklı bu tezde, II. Meşrutiyet döneminde yayınlanmış eski harfli çocuk dergilerinden olan *Talebe Defteri* dergisinin dönemin eğitim anlayışı ve derginin yayın politikası çerçevesinde tahlili ve incelemesi yapılmıştır.

1913-1919 yılları arasında Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşını da kapsayan bir dönemde yayınlanan *Talebe Defteri*, içinde Osmanlı'nın son yıllarında çocukların toplumsal rolüne ve devletin genç bireyler üzerinde uyguladığı eğitim politikasına dair nitelikli veriler sakladığı için hayli önemlidir.

Çalışmanın hazırlık aşamasında derginin orijinal sayılarına, Ankara Milli Kütüphane, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu, İSAM Kütüphanesi ve İBB Atatürk Kitaplığından ulaşılmıştır.

Değerli katkılarıyla tezi bitirmem için beni cesaretlendiren ve danışmanlığını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Mesut ŞEN'e ve tez konusu seçerken eski harfli çocuk dergileriyle ilgili beni bilgilendiren ve bu konuda ilk adımı atmama sağlayan Sayın Prof. Dr. Mehmet TEKİN'e teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca çalışma dönemimde şikâyet etmeden sabahın erken saatlerinde beni İSAM'a bırakıp geç saatlerde alan eşime, küçük yaşına rağmen benim çalışmama büyük sabır gösteren kızım Ferah Zehra'ya ve ona benim yokluğumu hissettirmeyen şefkatli anne, babama, yardımlarını benden esirgemeyen sevgili dostum Kadriye Çallı'ya, ayrıca bu uzun süreçte her türlü manevi desteğini arkamda hissettiğim aileme, üzerimde emeği olan hocalarıma ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Zeynep EKER

Haziran, 2015

ÖZET

TALEBE DEFTERİ DERGİSİNİN EĞİTİM BİLİMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Araştırma II. Meşrutiyet dönemi çocuk dergilerinden Talebe Defteri adlı derginin eğitim bilimleri açısından incelenmesidir. Araştırmada, bahsi geçen dönemde yayımlanan dergiler içinde önemli bir yere sahip olan Talebe Defteri adlı derginin, şiir ve düz yazı bakımından yansıttığı edebî anlayış ve bu anlayışın çocuk dünyasına etkileri eğitim yönünden ortaya konmaktadır. Bu açıdan çalışmada çocuk eğitiminde süreli yayınların yeri ve bunun tarihimizdeki yansımaları da araştırılarak döneme ışık tutmak hedeflenmiştir. Ayrıca araştırma, eğitim tarihi açısından, yaklaşık yüzyıl öncesine ait bir dönemde, eğitimin temel ögesi olan çocuk kavramının edebiyat dünyasında yer alışı ve bu anlayışın süreli yayınlardaki yerini göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Talebe Defteri, edebiyat eğitimi, çocuk eğitimi, süreli yayınlar

ABSTRACT

THE ANALYZE OF TALEBE DEFTERİ MAGAZINE, IN TERMS OF EDUCATIONAL SCIENCES

The research is analyz, in terms of an educational science, of Talebe Defteri which is one of the kids magazine in second constitutionalist period. In the research, It is revealed that literal approach and the effect of this approach on childrens with a regard to poem of and prose of Talebe Defteri which has an important position among the magazines which were published in mentioned term. In this view point, the study aim to offer an insight into term by searching the position of periodicals in child education and the effects on our history. Moreover, This study, in terms of education history, purpuse to show the position the child notion which is a key element of education in a period about 100 year ago, and also position of this approach in periodicals.

Key words: Talebe Defteri, literature education, child education, periodicals

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLAR	viii
KISALTMALAR	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1. 1. PROBLEM.....	1
1. 2. AMAÇ VE ÖNEM.....	1
1. 3. VARSAYIMLAR	2
1. 4. SINIRLILIKLAR.....	2
BÖLÜM II.....	3
YÖNTEM.....	3
2. 1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	3
2. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	3
2. 3. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ.....	3
BÖLÜM III	4
CUMHURİYET ÖNCESİ ÇOCUK DERGİCİLİĞİ	4
3. 1. CUMHURİYET ÖNCESİ EĞİTİM VE BASIN FAALİYETLERİ.....	4
3. 2. ESKİ HARFLİ ÇOCUK DERGİLERİNE GENEL BAKIŞ	6
BÖLÜM IV	10
BULGULAR VE YORUM.....	10
4.1.TALEBE DEFTERİ DERGİSİ'NİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	10
4. 2. TALEBE DEFTERİ DERGİSİNİN YAZAR KADROSU	12
4. 3. TALEBE DEFTERİ DERGİSİ'NİN İÇERİĞİ VE İZLEDİĞİ YAYIN POLİTİKASI.....	17
4. 3. 1. Talebe Defteri'nin Yayımlandığı Dönemde Okul Sistemi	19
4.4. TALEBE DEFTERİ'NDE YAYIMLANMIŞ YAZILARIN DERGİNİN YAYIN POLİTİKASI VE DÖNEMİN EĞİTİM ANLAYIŞI AÇISINDAN İNCELENMESİ	25

4.4.1. Eğitim.....	26
4.4.2. İktisat, Ticaret ve Tasarruf.....	31
4.4.3. Beden Eğitimi ve Sağlıklı Olmanın Önemi	33
4.4.4. Çevre ve Tabiat.....	36
4.4.5. Bilim ve Teknoloji.....	37
4.4.6. Gezi ve Coğrafya	39
4.4.7. Kızların Eğitimi	40
4.4.8. Ahlak ve Manevi Değerler.....	40
4.4.9. Yeni Edebi Türleri Teşvik	41
4.4.10. Dili Doğru ve Düzgün Kullanma.....	42
4.4.11. Milli Değerler ve Savaş	43
BÖLÜM V	45
SEÇME METİNLER	45
5.1. TALEBE DEFTERİ DERGİSİNDE YAYIMLANMIŞ EĞİTİM ODAKLI YAZILAR	45
5.1.1. İptidai Mekteplerimizdeki Teşkilat.....	45
5.1.2. Amerika’da Genç Kız Hayatı	47
5.1.3. Sanayi Mektebi Talebesine	52
5.1.4. Rüyada Bir Mektep.....	54
5.1.5. Talebe Defterine	57
5.1.6. Mektep Gezintileri	61
5.1.7. Kızıyla Muhaveremiz	63
5.1.8. Katil Mekteplerin Maktul Nesli.....	66
5.1.9. İyi Vücutlu Milletler İyi Yaşar	67
5.1.10. İzinsiz Cezası	70
5.1.11. Kanlı Hoca	72
5.1.12. Mekteplerde Tarihi Temsiller ve Terbiye.....	74
5.1.13. Talebe Yazısı	76
5.1.14. Yine Mektep Meselesi	78
5.1.15. Yeni Turan Mektebinden	81
5.1.16. Yeni Şebeke-i Tahsil.....	84
5.1.17. Türkçe Muhabbeti.....	86

5.1.18. Talebe Yurdu Münasebetiyle.....	88
5.1.19. “Mürebbi”lerin Nazar-ı Dikkatine	89
5.1.20. Muallimlerin Vehmi	93
5.1.21. Millî ve Dinî Terbiye	95
5.1.22. Memleketimizde İlk Kız Keşşâflar	96
5.1.23. Mektepliler Arasında	97
5.1.24. Mektep Meselesi	102
5.1.25. Maarifin derdi mi? Benim derdim mi?	104
5.1.26. Kadınlar İçin Talim ve Terbiye	106
5.1.27. İstikbalde Bir Mektep Seyahati.....	107
5.1.28. İngiltere’de Bedeni Mümareseler	110
5.1.29. Genç Dernekleri.....	111
5.1.30. Terbiye Felsefelerinden	113
5.1.31. Çalışmak Sanatı	116
5.1.32. Cennetten Çıkma.....	118
5.1.33. Bir Talebe Mecmuası.....	120
5.1.34. Dirilen Bir Terbiye – Parklar	121
5.1.35. Mekteplerde Tarihi Temsiller ve Terbiye.....	123
5.1.36. İlmî Terbiye	125
5.1.37. İstikbalin Işıklı Bir Mektebi.....	126
5.1.38. Ameli Ahlak.....	127
5.1.39. Ameli Ahlak.....	128
5.1.40. Ameli Ahlak.....	130
5.1.41. Tatbikat Mektebinin Hayatından	130
5.1.42. Talebe Hayatı.....	132
5.1.43. Sınıfta.....	134
5.2. ÇEŞİTLİ KONULARDA SEÇME METİNLER	136
5.2.1. Mektebe Nasıl Başladım?	136
5.2.2. İpek ve İpek Böceği	138
5.2.3. Dilenci Baba	139
5.2.4. Münacat	141
5.2.5. Bugünün Dünden İntikamı	143

5.2.6. Arzın Son Kadeh Suyu	145
5.2.7. Gözlüklü Babanın Marifetleri-5.....	146
5.2.8. Terazî	147
5.2.9. Ah Bu Hafızasızlık.....	149
5.2.10. Ali Paşa'nın İlk Sadareti ve Reşit Paşa'nın Karşı Muamedesi.....	151
5.2.11. Gecenin Mektebi.....	152
5.2.12. Memleketimizde Neler Çıkıyor?	153
5.2.13. Niçin Kediler Daima Ayakları Üzerine Düşerler?.....	157
5.2.14. Öç.....	158
5.2.15. Tembel Talebe ve Bakkal Arasında.....	159
5.2.16. Seyahatler.....	159
5.2.17. Mektep Latifelerinden.....	163
BÖLÜM VI.....	165
KRONOLOJİK FİHRİST	165
6.1. TALEBE DEFTERİ DERGİSİ'NİN KRONOLOJİK FİHRİSTİ	165
BÖLÜM VII.....	216
SONUÇ	216
KAYNAKÇA	220
EKLER	222

TABLÖLAR

Tablo 1.1869-1928 Yılları Arasında Yayınlanan Çocuk Dergilerinin Listesi.....	7
Tablo 2. Talebe Defteri'nin Tam Yazar Kadrosu.....	15
Tablo 3. Kömür, Kömür Tozu ve Linyit Madenlerinin Mahalli İstihalleri.....	154
Tablo 4. Madenlerin İhraç Edildiği Ülkeler.....	154

KISALTMALAR

Ç. Çıkış tarihi

S. Derginin kaç sayı çıktığı

K. Kapanış tarihi

İ.S. İlk sayı

S.S. Son sayı

TDK Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. 1. PROBLEM

Eski harfli çocuk dergilerinden *Talebe Defteri*'nin eğitimdeki işlevi nedir?

1. 2. AMAÇ VE ÖNEM

Eğitim bir toplumun medeniyet yolunda ilerlemesi için gereken en önemli unsurlardan biridir. Çocuk eğitiminin ise toplumun geleceğini inşa etmede çok önemli ve ayrı bir yeri vardır. Bu açıdan bakıldığında zaman çocukların eğitiminde rol alan her türlü neşriyat dikkatle incelenmeli, bu yayımların toplumun gidişatındaki etkisi ortaya konulmalıdır. Bu araştırma 1913-1919 yılları arasında yayımlanan *Talebe Defteri* adlı dergiyi eğitim unsurları yönünden incelemektedir. Araştırmada incelenen dönem çocuk eğitimiyle ilgili yeni gelişmelerin yaşandığı, çocuk eğitiminde çeşitli yeniliklerin yapıldığı çok kritik bir dönemdir. Bu dönemde edebiyat, eğitim amacıyla kullanılmış, çocuk dünyasına girmek için bir araç vazifesi görmüştür. Bahsi geçen dönemde süreli yayınların çocuklar üzerinde ilk denemeleri yapılmıştır. Bu yayınlar bütün bir yüzyılı etkileyerek geniş bir dönemin öncüsü olmuşlardır. Çalışmanın amacı bu geniş zaman aralığında yayımlanan dergilerden biri olan *Talebe Defteri*'ni inceleyerek bu dergi üzerinden o dönemin eğitim anlayışına ışık tutmaktır.

Eğitim, geçmişte yapılan çalışmaların incelenmesi ve günümüzde yapılan çalışmaların da eklenmesiyle her geçen gün hacmi artan ve yenilenen geniş bir sahadır. Çocuk eğitimi, üzerinde hususiyetle durulması gereken ve hata kaldırmayan bir alandır. Bu açıdan bakıldığında geçmişte yapılan eğitim yayınları ve uygulanan eğitim anlayışı, günümüzün eğitim sistemini aydınlatması bakımından dikkatle incelenmeli ve yorumlanmalıdır. Bu çalışmada üzerinde durulan konu, eğitim

anlayışımızın geçmişten bugüne ne denli gelişim kaydettiğini göstermesi bakımından da büyük önem taşımaktadır.

1. 3. VARSAYIMLAR

Bu çalışmada ele alınan *Talebe Defteri* dergisinin yayımlandığı dönemdeki diğer dergiler gibi edebiyata ve eğitime katkısı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca döneminin sosyo-kültürel yapısının görüntüsünü çizmesi açısından da önemli görülmektedir.

1. 4. SINIRLILIKLAR

Araştırmada eski harfli çocuk dergilerinden *Talebe Defteri* dergisi incelenmiştir. Çalışmanın sınırlılıklarından biri inceleme yapılan dönemde kesin olarak kaç çocuk dergisi bulunduğu bilinmemesi, diğeri de bilinen dergilerin bütün sayılarına ulaşamamasıdır. Var olan dergilerin kimi sayfaları eksik, yırtıktır. Kimilerinde ise yazılardaki yıpranmadan dolayı okumada zorluklar çekilmektedir. Eski harfli dergiler Ankara Milli Kütüphane, Hakkı Tarık Us Koleksiyonu, İBB Atatürk Kitaplığı vb. birçok kütüphanede bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Dergilerin bilgisayara aktarımında sayfalar taranırken yapılan en ufak bir kayma sayfayı bulanıklaştırarak okumayı zorlaştırmaktadır. Bu sebeplerle metinlerin bazı bölümlerindeki kelimeler okunamamaktadır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2. 1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmanın temel modeli tarihi model olarak belirlenmiştir. Araştırma eski harfli çocuk dergilerinden *Talebe Defteri*'nin (1913-1919) eğitimdeki işlevini içerdiğinden, yani geçmişe yönelik bir zaman dilimi temel alındığından tarihi yönetime başvurulacaktır. Dergi incelenirken dergi içindeki türlerin çocuk eğitimi üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca dergiye ait elde edilen sayılar, doküman inceleme yöntemi ile tek tek değerlendirilecek ve ulaşılan sonuçlar, sentez yoluyla belli bir bütünlüğe ulaştırılacaktır.

2. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın evreni eski harfli çocuk dergilerdir. Örneklem ise eski harfli çocuk dergiler arasında yer alan ve 1913-1918 tarihleri arasında yer alan *Talebe Defteri* adlı dergidir.

2. 3. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Verilerin toplanması sırasında doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. *Talebe Defteri* dergisine ait elde edilen bütün sayılar tek tek incelenip, içinde bulunan yazı türleri günümüz Türkçesine çevrilmiş ve türlerin eğitime olan katkıları incelenmiştir.

BÖLÜM III

CUMHURİYET ÖNCESİ ÇOCUK DERGİCİLİĞİ

3. 1. CUMHURİYET ÖNCESİ EĞİTİM VE BASIN FAALİYETLERİ

Eğitim; Latince “Educate” mastarının isim şekli olan “Education” sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. (Binbaşoğlu, 1988, s. 2) TDK’ye göre eğitim, büyütmek, yetiştirmek, geliştirmek gibi anlamlara gelir. Şüphesiz eğitim bir toplumu geliştiren ve ileriye taşıyan en önemli unsurlardan biridir. Terbiye ise insanın kabiliyetlerinin geliştirilmesi ve pozitif yönde eğitilmesidir. Ziya Gökalp’a göre terbiye; toplumun, üyeleri üzerinde gerçekleştirdiği bir sosyalleştirme sürecidir. Bu sosyalleştirme sayesinde birey toplumun diline, edebiyatına, ahlakına, estetiğine ve mantığına aşina hale gelir. John Dewey’e göre eğitim toplumsal ilerleme ve reformun temel yöntemidir. Bu açıdan bakıldığında çocuk eğitimi, bir toplumun göz ardı edilemeyecek hayati unsurlarındandır.

Çocukların eğitiminde tarihin en eski dönemlerinden beri çok çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Eski devirlerden yıkılışına dek Antik Yunanlıların eğitim modelinin en önemli unsurları spor ve müzik olmuştur. Onlar, müzik ve sporun çocuk üzerinde beraber işlenmesi sonucunda, en iyiye ve mükemmele ulaşılacağını düşünmüşlerdir. Bu yüzden M.Ö. V. yüzyıldan sonra gerçekleşen ve eğitim sistemini geliştiren eğitim reformları bu düşünceye bağlı kalmıştır. (Coşgun) İslamiyet öncesi Türk toplumlarında eğitim ve öğretim, bugünkü anlamdaki okul sistemi dışında yaygın eğitim etkinlikleri niteliğinde, bilenlerin bildiklerini bilmeyenlere aktarmasıyla sürdürülmüştür. (Okçabol, 2005, s. 23) Çocuklar yürümeye başladıkları andan itibaren annelerinin gözetiminde ve daha sonra çevrenin etkisiyle doğal bir eğitime tabi tutulurlardı. Kız çocukları geleceğin potansiyel annesi, erkek çocukları ise ilerinin savaşçıları olarak yetiştirilirdi. Yahya Akyüz Eski Türklerin eğitim sisteminden şu şekilde bahseder. *“Elbette “Eski Türker’in eğitim sisteminde törenin çok önemli bir yeri vardır. Bu töre gereğince, çocukların güçlü ve iyi bir asker olarak yetişmelerine çok önem verilirdi. Doğum ve ad verme günleri, törenlerle kutlanırdı. Çocuklar daha küçükken at niyetiyle koyunlara binerler, kuş ve fareleri*

okla vurmaya çalışırlar, ava götürülürlerdi. Onların biraz büyüyünce ata binmeleri de yine törenlerle kutlanır, o gün çocuğa ad teslim edilir, at yarışları yapılırdı. Erkek çocuğun yetişmesinde ve savaş sanatını öğrenmesinde babasının çok önemli öğretici ve eğitici görevi vardı. Kızlardan da erkeklerle boy ölçüşen, düşmanları, vahşi hayvanları alt edenler çıkardı.” (Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, 2001, s. 6) Bilindiği kadarıyla Türklerde okullarda eğitim, Müslümanlıktan sonra Selçuklular zamanında başlamaktadır.

İslamiyetin erken dönemlerinde de eğitim üzerinde önemle durulmaktadır. İslamiyet’te ilk emir “*Oku*”dur. Hz. Muhammed zamanında Suffa adı verilen ev-okullar açılarak buralarda Müslümanlara eğitim verilmektedir. Ayrıca “*Dâru'l-Kurrâ*” adı verilen akşam okulu niteliğinde eğitim yerleri açılmıştır. Bugünkü ilköğretim okulunun o dönemdeki karşılığı olan “*Kuttâb*”larda çocukların eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Dündar, İslamiyet’in kuruluş yıllarında Hz. Peygamber’in eğitici tavrından şu şekilde bahseder: “*Hz. Peygamber (s.a.v.), ailelerin gençleri, ok atmak, yüzmek, hesap, tıp, neseb ve Kur’ân okumak gibi hem maddi ve hem manevi alanlarda eğitmelerini tavsiye ve emretmiştir.*” (Dündar, s. 289)

Osmanlı İmparatorluğunda eğitim öğretim çok önemli ve yaygındır. Bu dönemde İslami eğitimin izinden giden medreseler ve mektepler, eğitim binasının temel taşlarıdır. Sibyan mektebi adı verilen çocuk okullarından Dar-ül Fünun denilen üniversitelere kadar her seviyeye uygun eğitim öğretim kurumu Osmanlı İmparatorluğunun bünyesinde faaliyet göstermektedir. Ayrıca Müslüman olmayan Osmanlı vatandaşlarının da kendi okulları vardır. (Okçabol, 2005, s. 23) Osmanlı’nın son döneminde Batı Dünyasındaki gelişmeler her alanda olduğu gibi, eğitime de yansımıştır. Bu dönemde özellikle Tanzimat Fermanı’nın ilanından sonra Avrupa’daki bilimsel ve sosyo kültürel gelişmeler mercek altına alınmış, Türk aydınları Avrupa’ya giderek batı kültürünü yakından tanıma imkânı bulmuş ve Batılı tarzda kültür-edebiyatı bizim edebiyatımızla sentezlemişlerdir. İsmail Habib Sevük Edebiyatımızdaki garp tesirinden şu şekilde bahseder: “*Garbın muayyen ferdlerinden değil, umumen garbden gelen tesir ki bu, Avrupa’dan edebî nevileri almaktı. Gazetecilik, tiyatro, roman; küçük hikâye gibi edebî neville bize hep garbden geldi ve bunlar memleketimize ancak Tanzimattan sonra ve Tanzimat edebiyatıyla girdi.*

(Sevük, Tanzimattan Beri, 1942, s. 222) *Takvim-i Vekayi*, Osmanlı İmparatorluğu sınırları dâhilinde 1831'de yayımlanmaya başlanan ilk Osmanlı Türk gazetesidir. (Yazıcı, 1983) *Mecmua-i Fünun* dergisi Osmanlı'da yayımlanan ilk edebî dergidir.

3. 2. ESKİ HARFLİ ÇOCUK DERGİLERİNE GENEL BAKIŞ

Nitelikli süreli yayımların toplumun gelişmesindeki rolü yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle iletişim vasıtalarının son derece sınırlı olduğu 18.-19. yüzyıllarda bir gazete ve dergiye ulaşabilmek, bilgiye ulaşabilmek açısından çok önemlidir. Dünyada ilk dergicilik faaliyetleri 17. yy. da başlar. Avrupa da yayımlanan ilk dergiler bilimsel içeriklidir. İlerleyen yıllarda politik, tarihi ve edebî dergilerin yayımlandığı görülmektedir. Osmanlı'da yayımlanan ilk dergi *Vekayi-i Tıbbiye*'dir ve 1849-1851 yılları arasında yayımlanmıştır. İlk ilim ve kültür mecmuamız olarak görülen *Mecmua-i Fünun* dergisi ise Mehmet Tahir Münif Paşa tarafından 1862 yılında yayımlanmıştır. Bir bilim dergisi olarak yayın hayatına başlayan dergi "Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye" isimli ilmi kuruluşun yayın organıdır. Bir süre sonra dergide; felsefe, tarih, coğrafya çocuk terbiyesi, dil, hukuk gibi pek çok alanda yazılar yer almıştır. İnci Enginün'e göre *Mecmua-i Fünun* dergisi bütün müsbet ilimlerin Türkiye'deki tarihçesi için temel kaynak durumundadır. (Enginün, 2006, s. 41) *Mecmua-i Fünun* çeşitli zamanlarda yayın hayatına ara vererek 1883 yılına kadar yayımlanmıştır.

Gazete ve dergicilik faaliyetleri dünyada ilerledikçe hitap ettikleri yaş aralığı da genişlemiştir. Çocuklar için gazete ve dergicilik faaliyetleri 18. yüzyılın ortalarında başlamıştır. *Nidergaschisches Wochenblatt für Kinder, Moralische Wochenschrift* (1724), *Patriot* (1724-1726), *Vernünftiger Tadlerin* (1725)'de ilk dergilere örnektir. *Liliputian Magazines* 1788'de Londra'da basılan *Juvenile Magazine* ve 1799'da yayımlanan *The Children's Magazine* İngiltere'nin ilk çocuk dergileridir. Çocuk dergiciliğinin Amerika Birleşik Devletlerindeki ilk örnekleri 1789'da İngiltere'de yayımlanan *Juvenile Magazine* dergisinin devamı niteliğinde olan ve Hartford'da basılan *The Children's Magazine* (1789) ve Newyork'ta basılan *The Youth's News Paper* (1797)'dir.

Türk tarihinde Avrupalılaştırmanın ilk somut adımı sayılabilecek Tanzimat Fermanı 1839 yılında ilan edilmiştir. Süreli yayımlar, Tanzimat’la beraber resmî olarak başlayan Avrupalılaştırma/Batılılaştırma çabalarının göstergelerinden, uzantılarından biridir. (Okay, Eski Harfli Çocuk Dergileri, 1999, s. 16) “Osmanlıda çocuklara yönelik bilimsel ve edebî eserlerin yazılmaya başlaması da ekseriyetle 19. Yüzyılın ikinci çeyreğine düşer.” (Öztan, 2011, s. 36) Tanzimattan yaklaşık kırk yıl sonra ve Avrupa’dan yaklaşık 100 yıl sonra Türk basın tarihinin ilk çocuk dergisi yayımlanmıştır. 1869 yılında yayımlanan bu derginin adı *Mümeyyiz*’dir. Bu dergi, Sıtkı Efendi tarafından çıkarılan *Mümeyyiz* gazetesinin eki olarak yayımlanmıştır. M. Nuri İnüğü’ra göre; “*Her sayısı ayrı bir renkte çıkarılan, çocuk terbiyesine önem veren, eğitici ve öğretici nitelikte yazıları içeren ve sekiz sayfa olarak bastırılan bu özel sayı basın tarihimizde ilk çocuk ve eğitim gazetesi olarak değerlendirilmektedir. Bu gazetede eski ve yeni eğitim yöntemleri eleştirilmiştir.*” (İnüğü, s. 243) 1875 yılında yayımlanan *Sadakat* dergisi ve yine *Sadakat*’in devamı niteliğinde olan *Etfal* dergisi ilk çocuk dergilerimizdir.

Tablo 1.1869-1928 Yılları Arasında Yayımlanan Çocuk Dergilerinin Listesi (Kasap, 2011, s. 16)

Ç	Dergi Adı	S	K
1869	Mümeyyiz	49	1870
1873	Hazine-i Etfal	1	1873
1875	Sadâkat	6	1875
1875	Etfal	16	1875
1875	Ayîne	41	1876
1876	Arkadaş	13	1877
1879	Tercüman-ı Hakikat	26	1880
1880	Aile	3	1880
1880	Bahçe	40	1881
1881	Mecmua-i Nevresidegân	4	1881
1881	Çocuklara Arkadaş	12	1881
1881	Çocuklara Kıraat	18	1882
1882	Vasita-i Terakki	4	1882
1886	Etfâl	23	1886
1887	Numune-i Terakki	9	1888

1887	Debistân-ı Hired	1	1887
1887	Çocuklara Talim	9	1888
1896	Çocuklara Mahsus Gazete	626	1908
1897	Çocuklara Rehber	166	1901
1905	Çocuk Bahçesi	43	1905
1909	Musavver Küçük Osmanlı	3	1909
1910	Mekteplilere Arkadaş	14	1910
1912	Talebe	3	1912
1913	Çocuk Dünyası	94	1918
1913	Ciddi Karagöz	3	1913
1913	Talebe Defteri	68	1918
1913	Çocuk Yurdu	7	1913
1913	Mektepli	39	1914
1913	Çocuk Duygusu	61	1914
1913	Türk Yavrusu	2	1913
1913	Çocuklar Âlemi	10	1913
1913	Kırlangıç	3	1913
1914	Mektep	72	1917
1914	Çocuk Bahçesi	21	1914
1914	Türk Çocuğu	11	1914
1914	Çocuk Dostu	13	1914
1914	Mini Mini	7	1914
1918	Küçükler Gazetesi	8	1918
1918	Hür Çocuk	3	1918
1919	Haftalık Çocuk Gazetesi	8	1919
1919	Lâne	3	1920
1920	Hacı Yatmaz	1	1920
1922	Bizim Mecmua	74	1927
1923	Yeni Yol	113	1926
1923	Talebe Mecmuası	2	1923
1923	Musavver Çocuk Postası	18	1923
1923	Çıtı Pıtı	4	1923
1924	Haftalık Resimli Gazetemiz	7	1924
1924	Resimli Dünya	21	1925
1925	Sevimli Mecmua	13	1925
1925	Mektepliler Âlemi	6	1925
1926	Türk Çocuğu	24	1928
1926	Çocuk Dünyası	30	1927
1927	Çocuk Yıldızı	10	1927

(Ç Derginin çıkış tarihini, S derginin kaç sayı çıktığını, K Derginin kapanış tarihini belirtmektedir.)

Yayımlanan çocuk dergilerinin genellikle kısa bir yayın hayatı olur. Ancak 626 sayıya sahip olan *Çocuklara Mahsus Gazete*, 166 sayı ile *Çocuklara Rehber*, 94 sayı ile *Çocuk Dünyası*, 68 sayı ile *Talebe Defteri*

72 sayı ile *Mektep*, 113 sayı ile *Yeni Yol* dergileri daha uzun süre yayın hayatında kalmayı başarmışlardır. Dergilerin yayın sürelerinin kısa olmasında ekonomik durumun büyük etkisi vardır. Hemen hemen bütün dergiler zor şartlarda yayın yaptıklarını belirtip okuyuculardan abone olmalarını ve yeni aboneler bulmalarını isterler. (Okay, Eski Harfli Çocuk Dergileri, 1999, s. 18)

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1.TALEBE DEFTERİ DERGİSİ'NİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

5 Haziran 1913 tarihinde Muallim Ahmet Hâlid (Yaşaroğlu) öncülüğünde yayımlanmaya başlayan *Talebe Defteri* dergisi toplam 68 sayı olarak basılmış ve 20 Mart 1919 tarihinde yayımlanan son sayısı ile yayın hayatına veda etmiştir.

On beş günde bir Perşembe günleri yayımlanan dergi, İstanbul'da sırasıyla Necm-i İstiklal Matbaası, Matba-i Hayriye ve Şürekâsı, Ay-Yıldız Matbaası ve Matba-i Orhaniye'de basılmıştır. Dergi İstanbul başta olmak üzere Anadolu'da pek çok şehirde hatta Osmanlı sınırları içindeki Avrupa şehirlerinde de yayımlanmaktadır. Düzenlenen müsabakalarda ödül kazanan öğrencilerin buldukları yerlerden hareketle, Diyarbakır, Eskişehir, Bolu, Kastamonu, Nevşehir, Köyceğiz, Yozgat, Kula, Ermenek, Viranşehir, Trabzon, Romanya gibi yerlerde derginin yayımlandığı bilinmektedir. Ayrıca düzenlenen müsabakalarda yarışmalara katılacak öğrencilerin cevaplarını göndermeleri için örneğin İstanbul'da bir hafta süre veriliyorsa taşradaki öğrencilere 15 gün süre verilmektedir. Yayın hayatının başında derginin fiyatı 20 paradır. 20 Mart 1919'da yayımlanan son sayısında ise derginin fiyatı 100 paradır.

Dergide genellikle arka arkaya yer alan iki kapak bulunmaktadır. Düzenlemelerindeki farklılıklarla birbirinden ayrılan bu iki kapağı dış ve iç kapak olarak tanımlamak mümkündür. Derginin pek çok sayısı da maddi zorluklar sebebiyle tek kapaklı olarak basılmıştır. Derginin kapakları 68 sayı boyunca bir standarda bağlı kalmamakla birlikte başlık klişesi, numarası, fiyatının yazıldığı serlevha denilebilecek bölüm hep aynı kalmıştır. Dış ve iç kapaklarda sayfanın üstünde Talebe Defteri başlığı bulunur. Dış kapaklarda başlık klişesinin sağ üst tarafında kaçınıcı yayın yılında olduğu ve sayı numarası ile tarihi bulunur ayrıca derginin adet fiyatı da burada yazılıdır. Başlığın hemen altında 'on beş günde bir

çıkar' yazmaktadır. Sol tarafında ise yayımlandığı gün ay ve yılı bir de senelik ücreti yazılıdır. Dış kapaklarda Talebe Defteri başlık klişesinin içine çok küçük puntolarla hattat imzası olarak Hâlid yazıldığı görülmektedir. Ancak başlık klişesinin hattatının Muallim Ahmet Hâlid mi başka bir Hâlid mi olup olmadığı bilinmemektedir. Aynı dönemde basılan başka dergilerin de başlıklarının altında Hâlid imzasına rastlanmaktadır. (Polat, 2005) Dış kapakta serlevhanın altında güncel olaylar ya da derginin içinde yer alan bir konuyla ilgili genellikle sayfanın büyük bir kısmını kaplayan resimler vardır. Pek çok sayıda derginin dış kapağında 'fihrist' kısmı bulunmaktadır. Dış kapağın sağ alt tarafında derginin müracaat adresi bulunur ve basıldığı matbaanın adı yer almaktadır. Dış kapağın arka sayfasında genellikle reklamlar, sualler, müsabaka ilanları, müsabakaların kazananları, çeşitli duyurular vb. gibi içerikten bağımsız kısımlar yer almaktadır. Dış kapağı bulunmayan sayılarda bu müstakil kısımlara derginin son sayfalarında ya da aralarda yer verilmiştir. İç kapakta Talebe Defteri logosu aynı dış kapakta olduğu gibi sayfanın üst kısmında yer alır. İç kapaktaki logonun büyüklüğü dış kapaktakiyle hemen hemen aynıdır. Başlığın sağ tarafında yine senesi ve kaçınıcı sayı olduğunu bildiren numarası yazılıdır. Talebe için çalışır ifadesi de başlığın sağında yer almaktadır. Bu ifade derginin yayın politikasını özetler ve bir nevi derginin sloganı niteliğindedir. Başlığın sol tarafında yine dış kapakta olduğu gibi yayımlandığı gün, ay, yıl bilgileri ve yarım aylık mecmua ifadesi bulunmaktadır. İç kapaktaki başlığın hemen altında Müessis Müdürü Muallim Ahmed Hâlid yazar. Bu kısımdan sonra derginin o sayısına ait mukaddime niteliğinde yazılmış olan ve genellikle eğitim konulu bir yazı bulunmaktadır. Bu yazıların ilk 40 sayıda ağırlıklı olarak Defter imzasıyla yazıldığı görülmektedir. Muallim Abdülfeyyaz Tefkik, Muallim Ahmet Hâlid ve Muallim Hulusi'nin de mukaddime niteliğindeki yazıları bulunmaktadır.

Talebe Defteri dergisinin sayfa ebadı 16x24 ölçülerindedir. Sayfaların numaralandırması kapaklardan sonra başlar; yani dış ve iç kapakta sayfa numarası bulunmaz. Eğer derginin son sayfalarında reklam, duyuru, ilan vb. bilgiler yer almışsa bu sayfaların da numaralandırılmadığı görülmektedir.

İlk sayısından 10. Sayıya kadar 20 yaprak, 10. Sayıdan 16. Sayıya kadar 16-18 yaprak olarak basılmıştır. 16. Sayıda dergi, Şehzade Abdülmecit efendinin maddi

desteğiyle iki kapaklı olarak toplam 38 yaprak halinde basılmıştır. 21. sayıda *Çocuk Dünyası* dergisiyle ortak yayımlanmış ve “Donanma Nüsha-i Fevkaladesi”ni çıkarmıştır. 21. Sayıdan 31. Sayıya kadar dergi 20 yaprak halinde yayımlanmıştır. 31. Sayının 30 Temmuz 1914’te yayımlanmasının ardından maddi zorluklar ve kâğıt yokluğu nedeniyle dergi yayın hayatına ara vermiş, 3 yıl sonra 18 Ocak 1917’de tekrar yayımlanmaya başlamıştır. 32. Sayının başında Muallim Ahmet Hâlid okuyuculara hitaben bir mektup yazarak verilen uzun aranın ardından yeni bir başlangıç yapmış, gecikmenin nedenlerinden ve yayın hayatına devam etmeyi nedenli istediğinden bahsetmiştir. Derginin 51-52. sayıları ortak bir nüsha halinde 56 yaprak olarak basılmıştır. Son sayılarında dergi 5-6 yaprak halinde okuyucusunun karşısına çıkmıştır.

Dergi, genellikle dış kapak ve iç kapaklı olarak iki kapak halinde basılmıştır. 39. sayıdan itibaren 51-52. sayı hariç yalnızca iç kapak kullanılmıştır. Siyah beyaz olarak basılan derginin iç sayfalarında resimler ve şekiller yer almaktadır. 50. Sayıdan sonra derginin kapağında ve içeriğinde resimlere pek rastlanmamaktadır. Derginin kâğıt kalitesi dönemin diğer dergilerine kıyasla yüksektir. Maddi zorluklar karşısında derginin kâğıt kalitesi düşürülmemiş, buna karşın sayfa sayısında azalma olmuştur. Bununla ilgili okuyucular dergiye pek çok mektup yazmışlardır. Gelen mektuplara cevaben derginin sahibi Ahmet Hâlid 55. Sayıda büyük bir zaruret içinde kaldıkları için derginin hacmini küçültmek zorunda kaldıklarından bahsetmiş, bu duruma kendilerinin de üzüldüğünü ancak harbin getirdiği sıkıntılardan ötürü mecbur kaldıklarını ve eğer okuyucular da kabul ederse kâğıt kalitesini düşürerek tekrar 16 sayfa halinde yayın yapabileceklerini belirtmiştir. Bunun ardından 13 sayı daha basılan dergi muhtemelen ekonomik sebeplerden ötürü yayın hayatından çekilir.

4. 2. TALEBE DEFTERİ DERGİSİNİN YAZAR KADROSU

Talebe Defteri’nin yaklaşık 130 kişilik büyük bir yazar kadrosu vardır. Derginin sahibi olan Ahmet Hâlid öğretmen olduğu için eğitimcilerden oluşan geniş bir çevreye sahiptir. Derginin yazar kadrosunun çoğunu da öğretmenlerin oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz. Bununla birlikte dergide yazan yazarların ve şairlerin pek

çoğu tanınmış, meşhur kimselerdir. Bu durumu *Eski Harfli Çocuk Dergileri* kitabında Cüneyd OKAY şu şekilde ifade etmektedir: “*Derginin yazar kadrosu, artık şöhretli isimlerin çocuk edebiyatını üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konu olarak ele aldıklarının yeni ve açık bir delilini teşkil etmektedir. Rıza Tevfik [Bölükbaşı], Nafi Atuf [Kansu], Hüseyin Ragıp [Baydur], Ahmet Cevad [Emre], Yusuf Akçura, Celal Sahir [Erozan], Enis Behiç [Koryürek], Faik Âli [Ozansoy], Osman Fahri, Abdülfeyyaz Tevfik [Yergök], Suad Fahir gibi isimler yazı ve şiirleriyle dergiyi hedef okuyucu kitlesi için “edebî ve fikrî” bir süreli yayın konumuna getirmiştir.*” (Okay, *Eski Harfli Çocuk Dergileri*, 1999) Derginin kurucusu, müstensih ve muharriri olan Ahmet Hâlid, 1891’de Eğin (Kemaliye)’de doğmuştur. Mercan İdadisi’nde orta tahsilini yapmış, Ağustos 1911’de Mekteb-i Mülkiye’yi bitirdikten sonra Mayıs 1912’den itibaren öğretmenlik mesleğine başlamıştır. Birçok okulda öğretmenlik, yöneticilik yapan yazar, 1928’de Babiâli’de Ahmet Hâlid Kitabevi’ni kurmuştur. *Talebe Defteri, Türk Kadını, Çocuk Dünyası, Muallimeler ve Muallimler Mecmuası ve Gençler Defteri* yayımladığı dergilerdir. Muallim Ahmet Hâlid yaşadığı dönemde öğrenci ve öğretmenlerin örgütlenmesi konusunda etkili bir isimdir. “1949’da *Öğretmen* dergisinde yayımladığı anılarında İstanbul’da ilk kez bir talebe cemiyeti kurulmasında etkin bir görev yaptığını anlatır. Akyüz’e göre: “Ağustos 1908’de kurulan bu örgütün adı *Mezunîn-i İdadîye İttihat ve Tefeyyüz Cemiyeti* idi. Kurucuları *idadî (lise) mezunu öğrenciler* idi ve amaçları *yüksekokullara, özellikle de giriş sınavları çok sıkı olan, dönemin gözde okulu Mülkiye Mektebi’ne sınavsız girebilmektir.*” (Akyüz, *Doğuşunun Yüzüncü Yılında Öğretmen Örgütlenmesinin İlk On Yılına Bakışlar (1908-1918)*, s. 26). Ahmet Hâlid, Mekteb-i Mülkiye’den Ağustos 1911’de mezun olup da Mayıs 1912’de öğretmenlik mesleğine atılınca Aralık 1913’de İstanbul’da Emirgân ilkokul öğretmenlerinin kurmaya çalıştığı bir Muallimler Derneği için öncü olarak görev alır. (Akyüz, *Doğuşunun Yüzüncü Yılında Öğretmen Örgütlenmesinin İlk On Yılına Bakışlar (1908-1918)*, s. 26) Muallimler Cemiyeti resmi olarak 10 Mart 1918’de kurulmuştur. Bu cemiyetin kuruluş amacı Nizamnamesinde ilan edilmiştir. Prof. Dr. Yahya AKYÜZ cemiyetin kuruluş nizamnamesinde yer alan bu ifadeleri günümüz Türkçesine şu şekilde aktarır: “Öğretmenlerin birbirleriyle tanışmalarını sağlamak ve onların bilimsel, sosyal, ekonomik ihtiyaçlarını ve saygınlıklarını sağlamaya ve

halkın kültürünü yükseltmeye çalışmak.” Muallim Ahmet Hâlid’in eğitim, öğretim, öğrenci, öğretmen meseleleri üzerine çok düşünen ve yaşamını bu çizgide ilerleten bir insan olduğu eserlerinden anlaşılmaktadır. Ahmet Hâlid şu sözleriyle meslek seçiminde eğitimci bir aileden gelmesinin etkili olduğunu anlatmaktadır:

“Büyük babam, bundan elli yıl önce erkek muallim mektebinde hocalık yapmış, kırk yıl önce kız muallim mektebinde müdürlük yapmış, Meclis-i Maarif azasından Merhum Hoca Hulusi Efendi idi. Babam Tıbbiye-i mülkiyeye memur olmazdan önce, daha yirmi yaşında Anadolu’dan İstanbul’a gelince ilk iş olarak küçük bir kitapçı dükkânı açmış. İşte benim de tesadüfler neticesi olacak ki ilk ve son işlerim bunlar oldu” (s. 2006)

Muallim Ahmet Hâlid Cumhuriyet’in ilanından sonra Yaşaroğlu soyadını almıştır. Yazar, 1951’de İstanbul’da vefat etmiştir.

Talebe Defteri dergisinde yazıları bulunan yazarlardan bazıları Cumhuriyet’in ilanından sonra meşhur olmuşlardır. Edebî hayatına *Talebe Defteri*’nde adım atan Hâlide Nusret Zorlutuna o günlerden şöyle bahseder: “*Muallim Ahmed Hâlid (Yaşaroğlu)*’in çıkarmakta olduğu ‘*Talebe Defteri*’ adlı öğrenci dergisi bir edebî yarışma açmıştı... Ben de merhum babamın ölümü ile ilgili ‘*Ağlayan Kahkahalar*’ başlıklı bir nesir ile bu yarışmaya katıldım. Yazım müsabakada birinci olarak, dergide yayımlandı Ne sevinçti o, Allahım ne sevinçti!..” (Zorlutuna, 1978, s. 97) Yazar, Ahmet Hâlid’ten bahsederken şu ifadeleri kullanır: “*Hâlid Ağabeyim* derken içimde gerçek bir ağabeye karşı duyulan o saygı ve onun kaybı ile hissedilmiş acıyı duyuyorum. *Muallim Ahmet Hâlid*’i tanıdığım ilk günden beri bir öz ağabey olarak saymıştım. O da bana öylesine şefkat ve ilgi göstermiştir... Allah gani gani rahmet eylesin” (Zorlutuna, 1978, s. 106)

Çalışmamızda *Talebe Defteri*’nin yazar ve şairlerinin hayatıyla ilgili ayrı ayrı bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte yanlış olduğunu düşündüğümüz bir hususu düzeltmek için Aziz Hüdayi Akdemir ile ilgili kısaca bilgi vermek istedik. *Talebe Defteri*’nde 30’dan fazla yazısı bulunan Aziz Hüdayi’nin yapılan birçok akademik çalışmada Reşat Nuri Güntekin olduğu söylenmektedir. Ancak araştırmalarımız sırasında bu bilginin doğruluğuna dair her hangi bir belgeye ulaşamadık. (Binark & Arslan, 1971), (Karaburgu, 2006) Aziz Hüdayi isimli yazarın Cumhuriyetin

ilanından sonra istihbarat teşkilatında önemli vazifelerde bulunan Albay Aziz Hüdayi Akdemir olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim Aziz Hüdayi'nin *Talebe Defteri*'nde yer alan yazılarının çoğunun harp konulu olması, Aziz Hüdayi Akdemir'in Ahmet Hâlid Kitapevi'nden basılmış çok sayıda kitaplarının olması ve Ahmet Hâlid Yaşaroğlu'nun da Akdemir'in de Erzincan'ın Kemaliye İlçesi'nin Gaşo Köyü'nden gelmiş olmaları bu tahmini kuvvetlendirmektedir. Ne yazık ki yazarın hayatıyla ilgili yeterince bilgiye ulaşılamamıştır. Yazarla ilgili ulaşılan şu bilgiler tahminimizi desteklemektedir: “Askerlik yaşantısı içinde dilbilgisine ve edebiyata olan düşkünlüğünü eylem ve yapıtlarıyla kanıtlayan Albay Aziz Hüdayi, ilkyazı örneklerini on altı yaşındayken *Talebe Defteri* isimli dergide sergilemiş, ondan sonra şiir, makale, roman, tiyatro piyesi türlerinde çok sayıda telif ve tercüme eserler kaleme almıştır. 1948 yılında “50 yıllık yazarlar jübilesi” töreninde kutlanmak şerefine ulaşan Aziz Hüdayi'nin başlıca yapıtları arasında *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*, *Kamerde İlk İnsanlar*, *Aşkın Manası*, *Harpte Fransız İstihbarat Çalışmaları*, *Casus Lawrence*, *İki Başlı Kartal*, *Bilmece* isimli eserleri yer almaktadır.” (www.isilyayinevi.com)

(Tablo 2.) *Talebe Defteri* dergisinin tam yazar kadrosu aşağıdaki gibidir:

A. Ravi	Ali Ulvi
A. Seyfi	Alim'in Komşusu
A.C	Avni
A.F.	Aziz Hüdayi
A.H.	Burhaneddin
A.İrfan	C.C.
A.Ravi	Celal Sahir
A.T.	Celaleddin Tevfik
Abdurrahman Şeref	Dr. Mustafa Münif
Abdülfeyyaz Tevfik	Ebu el Muhsin Kemal
Abdürrahim Şeref	Ebu el Ziyaeddin
Afife Kemal	Edhem Nejat
Ahmet Cevad	Ekrem Turgut
Ahmet Necmeddin	Elyesa
Ahmet Refik	Emil Fake-Jul Klarati
Akçuraoğlu Yusuf	Enis Behiç
Akil Koyuncu	Faik Ali
Ali	Faik Sabri
Ali Nazıma	Feyzullah Sacid

G.Ş.
Gazi Köse Mihalzade M. Lisaneddin
Gazi Köse Mihalzade Muallim İrfan Emin
Gözlüklü Babanın Çırağı
Gözlüklü Babanın Komşusu
H. Nihad
Hakkı Tarık
Hâlid Fahri
Hâlide Nusret Kâzımî
Hamdiye Vecihi
Hazım Atuf
Hıfzı Tevfik
Hilkat Balcı
Hoca-i Dana
Hüsameddin Sacid
Hüseyin Ragıp
Hüseyin'in Babası
Hüsnü
İbrahim Alâeddin
İhsan İlhami
İskender Fahreddin
İsmail Hikmet
Kamuran İhsan
Köprülüzade Mehmet Fuad
Lisaneddin
M. Lisaneddin
M.B.
M.İ.
M. Sarim
M.Ş.
Mahmud Hakkı
Mahmud Ziya
Mehmed Ali
Mehmed Emin
Mehmed Muhiddin
Mehmed Senai
Muallim Ahmet Hâlid Yaşaroğlu
Muallim Feyzullah Sacid
Muallim Halil Necati
Muallim Halil Zihni
Muallim Harun Reşid
Muallim Hulusi
Muallim İbrahim Memduh
Muallim İrfan Emin
Muallim İsmail Hakkı
Muallim Kenan Kemali
Muallim Latif
Muallim M. Şinasi
Muallim Mukaddem
Muallim Ruhi
Muallim Siraceddin
Muallim Suphi
Muallim T. Ethem
Muallim İrfan Emin
Munis Nejat
Naci Sağır
Nafı Atuf
Necip Necati
Niyazi
Nüzhet Mağmumi
Nüzhet Sabit
Orhan Midhat
Osman fahri
Ömer Seyfettin
Perihan Sâide
Rahmetullah Aliye
Rıza Tevfik
Ruşen Eşref
S. Cemil
S.F.
Sabri Cemil
Safvet
Satı
Senih Muammer
Sıdkı Hamid
Suad'ın Babası
Suat Fahir
Süleyman Nesib
Ş.R.
Şahap Rıza
Şeref Sultan
Şukufe Nihal
Vecdi Faruk
Vecdi Füsun
Vedat Arifi
Von Hoff
Yazıcı Çelebi
Yusuf Ziya

4. 3. TALEBE DEFTERİ DERGİSİ'NİN İÇERİĞİ VE İZLEDİĞİ YAYIN POLİTİKASI

1908'de II. Meşrutiyetin ilanından sonra basın hayatında görülen olağanüstü gelişmeler yanında çok sayıda süreli yayının ortaya çıkışı Osmanlı toplumunda süreli yayımlara olan toplumsal ilgiyi göstermektedir. (Gurbetoğlu, 2006, s. 13) *Talebe Defteri* dergisi de hitap ettiği kesim olan 12-20 yaş talebeler tarafından ilgiyle okunan, takip edilen bir dergidir. Dergide 179 makale, 128 hikâye, 96 şiir, 36 hatıra, 6 roman, 11 tiyatro, 25 mektup, 13 masal, 8 seyahat, 7 sohbet metni bulunmaktadır. (Küçük, 2008, s. 361)

Derginin mukaddimesi dönemin meşhur eğitimcisi Satı Bey tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazıda derginin çıkış gayesi ve izleyeceği yayın politikasından bahsedilmektedir. Satı Bey yazısında; talebelerin okuma ihtiyacını gidermek için “gazetelerle adi romanlar”dan başka vasıta bulamadıklarından söz etmekte ve *Talebe Defteri* dergisinin bu boşluğu dolduracağını belirtmektedir. Derginin yayın maksadını ise; talebenin hissi, fikri ve bedeni faaliyet ve ihtiyaçlarını nezih bir surette karşılamaları için yol göstermek olarak açıklamıştır. *Talebe Defteri*'nin amacını ortaya koyan bu yazının tamamı şu şekildedir:

“Talebe Defteri Heyet-i İdâre-i Muhteremesine: Talebelik, hayatın en galeyanlı devresine tesadüf eder; bu devrede faaliyet için mütemâdî bir temayül duyulur, hareket etmek, oynamak, okumak, müteheyyic olmak için şiddetli bir ihtiyaç hissedilir. Hareketler, heyecanlar, fikirler şiddet-i galeyandan kablalarına sığmayan mayi'ler gibi - taşkınlıklar gösterir, maddi ve manevi bütün kuvvet ve kabiliyetler – baskısız zemberekler gibi sürat ve şiddetle kavrulup boşanır. Sabâvet hayatının bu temayül ve ihtiyaçlarını tanzim ve tatmin edecek eserlerin yerleri, zaten pek fakir olan kitaphane-i irfanımızda, büsbütün boş gibi duruyor. Onun için mekteplerimizi dolduran talebe “faaliyet-i temayül” ü pek yolsuz suretlerde sarfa mecbur oluyor ve “okumak ihtiyacı” tatmin için gazetelerle adı romanlardan başka vasıta bulamıyor... ‘Talebe Defteri’ nin mürettepleri kitaphane irfanımızın bu ehemmiyetli gündeki boşluğu izaleye çalışmak istiyorlar. Onların maksatları: Muntazam bir program dâhilinde, talebemize hem hissî ve fikrî faaliyet ihtiyaçlarını tatmine medar olacak eserler takdim etmek ve hem de bedeni faaliyet ihtiyaçlarını nezih ve müfid bir surette tatmin için yollar göstermektir. Bu maksatlarını takdir ve tebci eder ve bunu sâha-i fiile muvaffakiyetlerini temenni eylerim. (T D, S. 1 s.1).

Satı Bey'in dile getirdiği bu ifadeler derginin çıkarılış amacını özetler ve talebeleri ruhi, hissi yönden geliştirip onlara yol göstermeyi kendisine amaç edindiği belirtir. Derginin yazarlarından olan Rıza Tevfik *Talebe Defteri* idaresine hitaben yazdığı yazıda derginin maksadından şu şekilde bahseder: “Evvela hiç şüphem yoktur ki en mühim ve birinci maksadınız iyi talebe yetiştirmektir. Lâkin yine hiç şüphem yoktur ki bu maksada erebilmek için talebe hayatını lâıyıkıyla anlamak, ihtiyacatını, ihtirasatını bilmek ve icâbât-ı tabiiye tevfiik hareket mecburiyetini unutmayarak, kuvve-yi tabîyeyi emr-i terbiyede, (en muktedir muavin) ittihâz eylemek en büyük şart ve en büyük marifettir.” (T.D. S.16, s. 266) *Talebe Defteri* bu anlayışı benimseyerek yayın politikasını öğrenci hayatını anlamaya ve onun ihtiyaçları doğrultusunda eğitici yazılar yayımlamaya adanmıştır. Bu açıdan bakıldığında derginin yoğun bir didaktik üslupla yazıldığı görülmektedir.

Talebe Defteri'nin yayın politikasını özetleyen “Talebe İçin Çalışır” sloganı her sayının kapağında yer almaktadır. Slogandan da anlaşılacağı üzere Defter'in en önemli maksadı yeni nesli eğiterek terakkiye ulaşmaktır. Dergi, okuyucularına bir öğretmen gibi davranır, yazılar genç neslin iyi eğitilmiş, kültürlü, ahlaklı, vatanperver, iktisatlı, dinç ve dinamik olması yönünde yazılmıştır. Yayın süresi boyunca dergi, politikası çerçevesinde yazılar yayımlayarak fikri olarak istikrarlı bir çizgide ilerler. Sloganında öğrenciler için çalıştığını iddia eden dergide yayımlanan yazıların yalnızca öğrencilere hitap etmediği görülür. Pek çok yazının nesli elinde tutan muallimlere ve çocukların doğumundan itibaren eğitiminden sorumlu olan anne babalara hitaben yazıldığı görülür.

Dergi, talebeleri hem eğitmek hem de düşündürerek eğlendirmek ister. Dergideki metinler genellikle öğütleyici içeriklere sahiptir. Geniş bir konu yelpazesine sahip olan Defter'de Fen Sahifeleri, Amelî Ahlak, İktisâdî Kıraatler, Tarih-i Edebîyemizden Sahifeler, Tarih-i Milliye Sahifeleri, Talebe Yazıları, Seyahatler, Ahlâki Musahebeler, Hanımlar Sahifesi, Esaret Hatıraları, Tabiat Dersleri, Terbiye ve Talim Sahifeleri, Monolog, Hikâye, Masal Sahifeleri gibi bölümler altında pek çeşitli yazılar yer almaktadır. Ayrıca hemen her sayıda Faideli ve Eğlenceli Bilgiler bölümü bulunur. Bu bölümde öğrencilere çeşitli konularda bilgiler verilerek genel kültürlerinin artması hedeflenmiş ve pek da akıllara gelmeyen konularda püf

noktaları verilmiştir. Örneğin ‘Süt Nasıl Muhafaza Edilir?’ başlıklı yazıda sütün içine borik asit atılarak sıcak havada bile bozulmadan kalabileceğine değinilmiştir. Sarımsak yiyince kokmaması için ne yapılır sorusuna cevaben: “Pek basit bir şey! Bir iki ceviz, tazesı olsun, kurusu olsun.. Çiğneyiniz! Hatta isterseniz bir bardak çay veyahut portakal çiçeğini kaynatıp içiniz. Sarımsağınız asla kokmaz!” (T.D. S. 50, s. 813) denilir.

Talebe Defteri yayımlandığı dönem itibarıyla 12-18 yaş aralığındaki öğrencileri yani mekteplerin iptidai, idâdi ve sultanîlerinde okuyan talebeleri okuyucu olarak belirlemiş, bu eksende yazılar yayımlamıştır. Talebe Defterinde bulunan toplam 592 metinden 179’u makaledir. Bu da derginin daha üst yaş gruplarındaki okuyucu kitlesine seslenmekte olduğunu göstermektedir. Hüseyin Küçük *Talebe Defteri* ile ilgili hazırladığı Yüksek Lisans tezinde dergideki edebî türlerin dağılımını tablo halinde göstermiş ve makale, şiir ve hikâye metinlerinin masal ve diyaloglara nazaran daha fazla olduğunu, bu durumun da derginin 12 yaş üzeri çocuklara hitap ettiğini belirtmiştir. (Küçük, 2008, s. 360)

Talebe Defteri’nin yayın politikasından çalışmamızın başında kısaca söz etmiştik. Derginin ilk sayısının mukaddimesinde Satı Bey, derginin maksadını şu sözlerle açıklamıştır: “Muntazam bir program dâhilinde, talebemize hem hissî ve fikrî faaliyet ihtiyaçlarını tatmine medar olacak eserler takdim etmek ve hem de bedeni faaliyet ihtiyaçlarını nezih ve müfid bir surette tatmin için yollar göstermektir.” Bu amaç doğrultusunda derginin üç ana maksadı olduğunu söylemek mümkündür. Talebelerin hissi ihtiyaçlarını, fikri ihtiyaçlarını ve bedenî faaliyet ve ihtiyaçlarını gidermeleri için onlara yol göstermek. Derginin yayın politikası çerçevesinde incelediğimiz yazıları değerlendirmek için öncelikle dönemin eğitim anlayışına ve yaş gruplarına göre düzenlenen okul sistemine değinmek yerinde olacaktır.

4. 3. 1. Talebe Defteri’nin Yayımlandığı Dönemde Okul Sistemi

1839 yılında tanzimatın ilanıyla birlikte Osmanlı Devleti’nde, her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da yenileşme adımları atılmıştır. Atılan bu adımlarda genellikle Avrupa ülkelerindeki eğitim sistemi örnek alınmıştır. Çünkü çağdaş medeni

milletlerle aynı medeniyet seviyesine ulaşmayı amaçlayan *Baticılık*, tanzimatın ana ilkelerinden biridir. (Kavcar, 1988, s. 38) İsmail Habip Sevük kitabında tanzimatın ilanından şu şekilde bahseder:

“Avrupa’yı iyi bilen Reşit Paşa oradaki akademilere mukabil bizde de bir ‘Encümen-i Dâniş’i kurdu. Kırk âzası vardı; Reşit Paşa irticali bir nutukla bu ilim ve irfan encümenini açtı. Milletlerin cehaletle yaşayamayacaklarını ve ancak ilimle terakki edebileceklerini anlattı.” (Sevük, Tanzimat Devri Edebiyatı, 1954, s. 12)

Tanzimat Fermanıyla birlikte getirilen yenilikler aydınları sevindirmişti. Avrupa’da eğitim alarak Türkiye’ye döndükten sonra akılları oradaki terakki seviyesinde kalan entelektüeller, tanzimatı garba açılan bir kapı olarak görmekteydiler. O dönemde Osmanlıdaki durumu Muallim Ahmet Halit’in dilinden şu şekilde nakledebiliriz:

“Vaktiyle biz muntazam ordulara ve teşkilata sahip iken Avrupalılar bizden çok geri idiler. Fakat biz artık gerilemeğe başlarken onlar muntazam bir çalışma ile çok terakki etmişlerdi. Türkiye’de ise zaman zaman yapılan en küçük yenilikler bile mutaassıplar tarafından yarıda bırakılmıştı. (...) Reşit Paşa Tanzimat-ı Hayriye denilen bir fermanı yazdı, bunu Abdülmecit imzaladı ve nihayet bu Islahat Fermanını bizzat Reşit Paşa büyük merasim ile Gülhane’de toplanan halka okudu (1839) Bu ferman ile Avrupalılaşmaya doğru ilk adım atılıyordu. (...) Biz teceddüdü, Avrupa’yı körü körüne taklitten ibaret sandık ve bunun için tanzimattan tam bir istifade edemedik.” (Ekrem & Halit, 193?, s. 87)

Tanzimat devrinde başlayan Baticılık akımının etkileri ve eğitim sistemindeki değişimler II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte hızla devam etmiştir. “Çağdaş dünyanın çoğu bölgesinde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu’nda da devletin eğitim projesi, toplumu ‘modern’ kılmak için yapılan reform girişiminin bir parçası olarak görülmelidir.” (Fortuna, 2005, s. 121) Bu modernleşme çabalarının neticesinde eğitim sistemi baştan ele alınmış, ülkedeki maarif teşkilatı defalarca değişikliğe uğramıştır. Muallim Ahmed Halit dergideki birçok yazısında maarif meselesini eleştirmiştir. “İptidai Mekteplerimizdeki Teşkilat” adlı yazısında Halit, “Altı-yedi ay evvel de, bilmünasebe söylemişim. İptidai mekteplerimizin bugünkü teşkilatı sekiz sene evvelkinden çok karışık bir haldedir.” (T.D. S.51-52, s.832) demektedir. Prof.

Dr. Cahit Kavcar'a göre bir takım siyasi engeller yüzünden bu dönemde maarif işlerinde esaslı ve sabit bir adım atılamamış, yedi yılda 15 nazır değişmiş ve bu durum istikrarsızlığın ana sebeplerinden olmuştur. Ancak Kavcar'a göre Örgün öğretimle yapılamayan değişiklik ve verilemeyen düzenli eğitim, aydınların, edebiyatçıların sayesinde yaygın eğitim yoluyla verilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde yazılan eserler, yayımlanan gazeteler, dergiler halkı uyandırmaya ve bilinçlendirmeye çalışmanın ürünüdür.

II. Meşrutiyet Döneminde her ne kadar aydınlar açısından eğitim yolunda beklenen sonuçlara ulaşılammışsa da eğitim politikasında yapılmaya çalışılan ıslahatlar az değildir. Örneğin ilk defa o dönemde geliştirilen anaokulları Osmanlı Devletinde yeni bir uygulamadır. "Ana Mektebi" ya da "Çocuk Bahçesi" adı verilen bu okullar 5-6 yaş grubundaki öğrencilere hitap eder. "Avrupa'dan gelmiş bazı kadınlar özellikle Almanya'da çocuk eğitimi üzerine öğretim gördükten sonra büyük Osmanlı kentlerinde okullar açarlar" (Ergün, 1996, s. 192) Bu okullar açılmadan önce sıbyan mektebi adı verilen ve yalnızca dini eğitim veren müesseseler 5-6 yaş grubu öğrencilere hizmet vermektedir. 1913 yılından sonra Osmanlı'da anaokulu açma görevi Maarif Nezareti'ne verilmiştir. Bu tarihten sonra özellikle İsviçre'deki sistemi örnek alan anaokulları açılmış, hatta malzemeler de İsviçre'den getirilmiştir. Maarif Nezareti 1914 yılından sonra bu konuda hızla ilerlemeler kaydetmiştir. Pek çok anaokulu açılmış, hatta buralarda öğretmenlik yapmak üzere Dar'ül Muallimatlarda anaokulu öğretmeni yetiştirecek sınıflar açılmasına karar verilmiştir. Ancak gerek plansızlık, gerekse dönemin ağır koşulları gereği Ana Muallim Mektebinden mezun olan 15 kadar öğretmenin istihdam sorunu ortaya çıkınca okul 1919'da kapatılmıştır. (Gündüz, 2013, s. 102) Her ne kadar Maarif Nezareti tarafından bu işe el atılmışsa da Osmanlı'da gerek resmi, gerek özel hemen bütün anaokullarındaki öğretmenlikler Yahudi ve Ermenilerin elinde kalmıştır. (Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, 2001, s. 231)

Meşrutiyetten sonra halkı bilinçlendirmek ve aydınlatma yolunda hedeflenen yeni insan dokusuna hayatiyet kazandıracak en önemli kurumlardan biri ise hiç kuşku yok ki okul, özellikle de ilkokuldur. (Üstel, 2004, s. 30) 'İptidai' olarak adlandırılan yeni okullar Batılı normlara uygun eğitim verilmesi için formüle edilirken, sıbyan mektepleri de bir şekilde varlığını sürdürmüştür. (Öztan, 2011, s. 36) Muallim Ahmet

Halit “İptidai Mekteplerimizdeki Teşkilat” yazısında dönemin ilkokulu olan İptidaileri şu şekilde sınıflandırır: “Bugün bizde tam beş nevi iptidai mektebi vardır. (1) Sultanîlerin ecnebi lisanı takip ettirilen kısm-ı iptidaisi, (2) sultanîlerin ecnebi lisanı gösterilmeyen iptidai kısmı,(3) lisan-ı ecnebi okutturulan numune iptidaileri, (4) lisan-ı ecnebi olmayan altı dersshaneliler,(5) lisanlı ve lisansız, bir, iki, üç, dört, beş dersshaneli mektepler... bunların hepsi mahiyet itibariyle yekdiğerinden çok farklıdır.” (T.D. S51-52, s.832) İlköğretimler iptidaiyenin yanı sıra rüştiye adı verilen okullardan müteşekkildir. Rüştiyeler önceleri ortaöğretim öğrencilerine hizmet veren kurumlar olmalarına karşın II. Meşrutiyetten sonra ilköğretim öğrencilerinin okuduğu okullara dönüştürülmüştür. İptidai okullarının ilköğretim bölümleri 7-12 yaş arası talebelere hizmet vermektedir. Eğer talebe 12 yaşına geldiği halde henüz okulu bitirememişse belirli gün ve saatlerde okula gelmesi zorunlu tutulur, geri kalan zamanlarda serbest bırakılır. İlköğretimlerde okutulan dersler şu şekildedir: Elifba, Eczayı Şerife, Kur’an-ı Kerim, Dini Malumat, Ahlaki Sohbetler, Kıraat, Tahrir, Coğrafya, Hesap – Hendese, Eşya Dersi-Ziraat, Resim ve El işleri(vazife olarak), Terbiye-i Bedeniye ve Sıhhiye, Oyun(teneffüs ve gezintilerde), Nişan, Gına (Maarif Umumiye Nezareti, Mekatib-i İbtidaiye Ders Müfredatı’ndan alınmıştır.) 1914 senesinden sonra eğitime açılan “Altı Öğretmen ve Dersshaneli İlköğretim” adı verilen ve Avrupa’daki okullara denk görülen okullarda ise iptidaiye okullarındaki derslere ek olarak Muhasebat-ı Ahlakiye, Medeniye ve Tarihiye, Sarf ve Nahiv, İmla, Musiki, Jimnastik gibi dersler okutulmaktadır. Ayrıca bu okullarda yoğun bir şekilde Fransızca öğretimi yapılır. “Bu devrede Bakanlık ilköğretimle ilgilenmeye zorlanmış, öğretmen yetiştirme, yasalar ve bina sorunları çözümlenmeye çalışılmıştır.” (Ergün, 1996, s. 194) Ancak yapılan değişiklikler ve düzenlemeler genellikle yeterli bulunmamış, eğitim sistemindeki aksaklıklar aydınlar tarafından sık sık eleştirilmiştir. İlköğretim okullarının içinde sayılan Rüştiyeler başlarda devlet kademelerine kâtip yetiştiren okullar olarak açılmasına rağmen 1913’te kabul edilen ‘Tedrisât-ı İbtidaiye Kanun-ı Muvakkati’ ne göre rüştiyeler ilk mekteplerle birleştirilmiş ve böylece orta öğretim statüsünden çıkarılmıştır. (Gündüz, 2013, s. 103) Ancak bu okullarda ilköğretim seviyesinin üzerinde okuma ve yazma dersleri yoğun olarak verilmektedir. Dönemin Maarif Nazırı Emrullah Efendi’ye göre de bu okullar sıbyan okulları ile idâdiler arasında bir ‘vasıta’ dır” (Ergün, 1996, s. 210)

Osmanlı'nın son döneminde Avrupa'daki eğitimin model alındığı bir nevi pilot okul sayılabilecek Numune Mektepleri açılmıştır. Bu mektepler zamanla diğer iptidailerle aynı dersleri vermeye başlamış, isimlerinden başka bir farklılıkları kalmamıştır. Muallim Ahmet Halid dergideki bir yazısında numune mektepleriyle ilgili şunları söyler:

Ne yalan söyleyeyim,(...)ben numune mekteplerinde hiçbir gaye göremiyorum. Çocuklar mektebe geliyor, gidiyor bir veya birçok şeyler öğreniyorlar. Peki, fakat sonra!?. Sonra hiç!. Hâlbuki sekiz sene evvel bunlar açılırken ne yüksek düşünceler vardı. Seneler geçtikçe biz bunlardan uzaklaştık. (T.D. S.51-52, s. 832)

Osmanlıda ortaöğretim kurumları idâdiler ve sultanîlerden oluşmaktadır. Mustafa Ergin Osmanlı'da en çok değişmeye uğrayan eğitim kademesinin orta öğretimler olduğunu belirtir ve bu kademeyi idâdiler, sultanîler ve inas sultanîleri olarak üç ana gruba ayırır. İdadilerin amacı bulunduğu yörenin işlerini idare edecek, imarını sağlayacak kişiler yetiştirmektir. Buralardan mezun olan talebelerin yüksek öğrenime devam etmesine imkân verilmemektedir. Sultanîler, idâdilere nazaran daha zeki öğrencilerin kabul edildiği ve yüksek öğrenime devam etmeye imkân tanıyan okullardır. 7-20 yaş arası öğrencilerin okutulduğu sultanîlerde eğitim dili yabancıdır. Böylece hem yabancı lisanlara hâkim hem de yüksek öğretime liyakatli öğrenciler yetiştirilmesi hedeflenmiştir. İsmail Habip Sevük, Galatasaray Sultanîsi'nin açılışından ve dönemin yüksek öğretim kurumlarından şöyle bahsetmektedir:

“Darülfünundan dört sene sonra 1867'de “Mülkiye-i Tıbbiye-i Şahane” açılıyor. Ondan bir sene sonra da 1868 Eylülünün birinci günü “Galatasaray Sultanîsi” (şimdiki Galatasaray Lisesi) açıldı. Bilhassa bu sonuncu mektebin ehemmiyeti tedrisatın Fransızca yapılmasıydı Tefvik Fikret'in tabiriyle o mektep “garba açılan ilk pencere” oldu. Ondan iki sene sonra 1870'de “Darül Muallimat”ın (Kız Öğretmen Okulu) açıldığını görüyoruz. Kızlar için de muallim yetiştirmek cereyanı Erkek Muallim Mektebinden ancak yirmi iki sene sonra tatbik sahasına çıkarılabiliyor. (Sevük, Tanzimat Devri Edebiyatı, 1954, s. 11)

Dönemin idâdilerinde Kurân-ı Kerim ve tecvid, ulûm-u diniyye, hesap, hendese, ilm-i eşya, hikmet-i tabiye, hıfzıssıha, coğrafya, tarih, Arapça, Farsça, Türkçe, Fransızca,

ahlak, iktisat, ziraat gibi dersler okutulmaktadır. Sultanîlerin ders programında ise Ulum-i Diniyye, Arapça, Farsça, Türkçe, Fransızca, tarih, coğrafya, tarih-i tabii, coğrafya, hikmet, riyaziyat, ticaret, resim ve terbiye-i bedeniye dersleri yer alır. II. Meşrutiyetten sonra çalışmalarına başlanan ve ilk defa 1913-14 eğitim öğretim yılında faaliyete giren İnas Sultanîlerinde ise erkek sultanîlerindeki derslerin yanında beyaz işleri, ipek işleri, dikiş ve biçki ve yemek pişirme dersleri verilmektedir. (Alkan, 2000, s. 10)

Talebe Defteri içerdiği yazılarla 10- 20 yaş arası öğrencilere hitap etmektedir. Ancak yazıların pek çoğunun seviyesi 15 yaşın üzerindedir. Bununla birlikte dergiyi takip edenlerin yalnızca ortaokul ve lise öğrencileri olmadığı da “konuşmalarımız” bölümündeki okuyucularla geçen diyaloglardan anlaşılmaktadır. Dergiyi üniversite öğrencileri, öğretmenler ve öğrenci velileri de takip etmekte, yayımlanması için yazı ya da bilmece nevinden sorular göndermekte, yarışmalara katılmakta, hatta bazı konularda dergiyi tenkit etmektedirler. Gönderdiği bir yazı ya da hususu yayımlayamadıkları için bir öğretmene hitaben “Muallim Ahmet Hikmet Bey’e: Bu hafta yazımız pek çoktu mazur görünüz. ” şeklinde bir not düşülmüştür. Düzenlenen bir yarışmada kitap kazananların içinde Darül Mualliminden Bedrettin Süha ve Yozgatlı Mehmet Şükrü Efendilerle Mekteb-i Sanayiden Mehmed Sırrı ve Konya Muallim Mektebi’nden Mehmet Remzi Efendiler yer almaktadır. (T.D. S.5, İç kapak) Sorulan sorulara verilen cevaplarda ve düzenlenen müsabakalarda ismi ilan edilen öğrencilerin çoğunun ortaöğretimlerde okuyan idâdi ya da sultanî öğrencisi olduğu görülmektedir. “Bu müsabakaya yalnız İstanbul Sultanîsinden (4) numaralı Münib Efendi iştirak etmiştir. Bir adet sulu boya tablo hediye edilecektir. ”(T.D. S.2, iç kapak)

Dergi düzenleyeceği bir müsabakada, ya da yapacağı bir değişiklikte sık sık okuyucusuna fikir danışmakta, onların isteklerini dikkate alarak hareket etmektedir. 55. Sayıda “Bizce pek mühim bir sual” başlığı altında müsabakalarla ilgili okuyuculara fikirleri sorulmuş; Müsabakalar hakkında ne düşünüyorsunuz?, müsabakalarda fenni suallerin sorulmasına ne dersiniz? Diğer dergilerdeki suallerle ilgili düşünceleriniz nelerdir? şeklinde sorularla okuyucuların önerilerine başvurulmuştur. Bir sonraki sayıda ise okuyuculardan gelen cevapların bir kısmı

dergide yayımlanmış okuyucuların istekleri doğrultusunda müsabakalara devam edileceğine karar verilmiştir. (T.D. S.55-56)

Talebe Defteri, içinde bulunan yazılar ve yazarlar temel alındığında eğitim sistemini ve gençleri bir yenilenmeye davet eder. Klasik ezberci zihniyetin yerine yaparak yaşayarak öğrenmeyi temele alan yeni tip eğitim sistemlerini, mevcut eğitim sistemiyle bütünleştirmek ister. Böylece daha bilinçli, okuyan, düşünen, vatanını milletini seven ve koruyan, fiziksel ve ruhsal olarak tekâmüle ulaşmış ideal bir gençliği hedefi haline getirir. Yazılan yazılar, şiirler, düzenlenen müsabakalar, sorulan sorular, her zaman öğrencinin faydası gözetilerek kaleme alınmıştır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ‘Talebe İçin Çalışır’ sloganıyla yayımlanan eğitim ve gelişim odaklı bu derginin detayları, yine eğitim perspektifinden incelenecektir.

4.4. TALEBE DEFTERİ'NDE YAYIMLANMIŞ YAZILARIN DERGINİN YAYIN POLİTİKASI VE DÖNEMİN EĞİTİM ANLAYIŞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Talebe Defteri ilk sayısından itibaren okuyucularının ruhi, hissi ve bedeni gelişimlerinin temini için onlara yol göstermeyi amaçlamıştır. Bu sebeple gençleri terbiye etmeye yönelik yazılar derginin içeriğini oluşturmaktadır.

Dergide, “ideal çocuk” oluşumunda ön plana çıkarılan davranışları şu şekilde sıralamak mümkündür: doğruluk dürüstlük, çalışkanlık, azim, sabır, cesaret, yardımseverlik, sevgi ve merhamet, fedakârlık vb. Ayrıca dergi okuyucularına sosyal hayatla ilgili de bir takım telkinlerde bulunmaktadır. Bu telkinleri de şu şekilde sıralayabiliriz: Yurt ve millet sevgisi, din ve tanrı duygusu, hürriyet sevgisi, insan sevgisi, aile sevgisi, medeniyet sevgisi, iktisatlı olma, bilgisizlikle ve cehaletle savaş, yanlış batılılaşma ile mücadele, ahlak ve ideal, çevre düzeni ve tabiat sevgisi, düşman ülkelere karşı gözü açık ve dikkatli olma, bedeni gelişime önem verme vb.

Araştırmamızın bu bölümünde bahsi geçen konularla ilgili Talebe Defteri'nde bulunan yazılar tetkik edilerek, derginin eğitim açısından incelemesi yapılacaktır.

4.4.1. Eğitim

Tanzimata kadar kaleme alınan eserlerde, çocuklara ve çocukluğa “özel” bir yer neredeyse verilmemiştir. (Özta, 2011, s. 34) Bu döneme kadar çocuklar için müstakil pedagojik bir anlayış hâkim değildir. Ancak” Tanzimat döneminde, en genel anlamıyla çocuk terbiyesinin bağımsız ve uzmanlık gerektiren bir alan olduğunun bilincine varılmıştır. (Üstel, 2004, s. 31) Batı tarzı öğrenim görmeleri maksadıyla yurt dışına öğrenciler gönderilmiştir. Bu tecrübeleri devletin yeni eğitim ve gelişim politikasına yansıtılmaları beklenmiştir. Bazı okullar batılı tarzda eğitimi örnek olarak farklı bir program uygulamıştır, bu durumdan Talebe Defteri’nde övgüyle bahsedilir.

Özel okulların en uzun ömürlülerinden olan Şems-ül Mekatib Mektebinin program değişikliğinden dergide şu şekilde söz edilmiştir. “Mektep, memleketimizde mevcut ecnebi mektepleriyle rekabet maksadıyla bu seneden itibaren ıslah ve tensik edilmiş, usul-u terbiye, usul-u tedris, program itibariyle resmi, gayr-ı resmi bütün diğer mekteplerimizden farklı bir hale getirilmiştir. Şems-ül Mekatip bu seneden itibaren İngiltere’de “Abbotsholme” Fransa’da “ECole Norm le de la Seine”, Belçika’da Ecole du Dr. Decro’y Almanya’da Gemeinde Schule, Charlottenburg gibi dünyanın en mükemmel numune mektepleri iddia edilen mekteplerde kabul edilen talim ve terbiye usullerini tatbik edecektir.”(T.D. S.8, İç Kapak) Bu okul aynı zamanda Osmanlı’da karma eğitim veren okulların da başında gelmektedir.

Amerika’da Genç Kız Hayatı adlı yazısında Perihan Saide batılı tarzda eğitim sistemini överek “Amerika’da genç kız pek başka bir hayat sahibidir. Oradan alacağımız dersler eminim ki gençlerimizin istikbaline mühim tesirler icra edecektir.” der.

Dönemin batı dünyasıyla gerçek anlamda köprüler kurulduğu bir zamana denk gelmesi, batı tarzı modern eğitim sisteminin her fırsatta dergide övülmesini sağlamıştır. Yazarlar Avrupa’daki mekteplerde gördükleri deneyimleri okuyuculara anlatarak buradaki eğitimin kalitesinin örnek alınması gerektiğini dile getirmişlerdir.

8. Sayıda Muallim Harun Reşid “Mektep Gezintileri” başlıklı yazısında İsviçre’deki bir okul gezisini ve öğretim metotlarını övgüyle anlatır. 17. Sayıda Talebe Defteri’ne

adlı yazısında “Ben Avrupa’da müteaddid seyahatlerim esnasında dikkat ettim. Pek genç talebe ve şakirdan bile rey vermesini, rey toplamasını reis-i intihab etmesini bilir.” diyen Rıza Tevfik pek çok yazısında Avrupa’daki modern yaklaşımlardan bahseder.

Pek çok yazıda her ne kadar batı modeli övülmüşse de batı kültüründen bilinçli bir şekilde yararlanmak gerektiğinden bahsedilmiştir. 38. Sayıdaki Avrupa’yı İyi Anlayalım Sonra Taklit Edelim yazısı buna örnektir. Dergide, milli geçmişten, kültürel birikimden destek alarak bilinçli bir modernleşmenin mesajları verilmiştir. Nafi Atuf yeni açtığı turan mektebinden bahsettiği yazısında “Mektebimi kurarken bana hâkim olan fikirlerden biri, belki en kuvvetlisi mesut ve hayırkar bir nesil yetiştirmektir ve bu nesli maziye en pâk bağlarla ilişirmeyi her zaman düşündüm.”(S. 40, s.648) demektedir.

Talebe Defterindeki yazılarda maziden övgüyle ve bağlılıkla söz edilmiştir ancak bu mazi yakın geçmişi kapsamaz. Yazılarda yakın geçmişten özellikle II. Abdülhamit devri ve onun getirdiği eğitim anlayışından şikâyetle bahsedilir. İstibdat dönemi vurgulanır. “Biz zaman-ı istibdatta dayak yerken düşünür müydük, yok! Fakat bugünkü çocuklar az çok düşünebiliyorlar. Çünkü bugünküler bizden çok serbest kalıyorlar. İşte bunlar hem düşünür hem dayak yerlerse daha iyi düşünür ve düşündükçe dayağın aleyhdârı olurlar? Bu suretle dayağın terbiyemizden çıkması da kolaylaşır. Yoksa daha çok zaman dayak, bu memlekette yaşayabilir... (T.D. S.2, s.17)

Ceza ile terbiyenin yanlış bir husus olduğuna dergide çok defalar değinilmiştir. Ahmet Cevad cezanın en az kullanıldığı okullarda ahlak seviyesinin en yüksek olacağını söyler, “Âdem evladı ceza ile terbiye edilmez, sözle düşündürülmekle terbiye edilir. Ceza, bahusus suiistimale uğramış ceza değil, terbiye ve seciye bu zamanın en müthiş bir amelidir.”(T.D. S.19, s.305) der. Türkçe Muhabbeti adlı yazıda; Türkçe dersinden kaçarak izinsiz cezasına çarptırılan ve hafta sonu eve gitmesine müsaade edilmeyen Oğuz’a babasının yazdığı hikmetli mektup yer alır. Mektupta baba oğluna, “Çocuklar mektebe cezaya çarpılmak için değil, çalışmanın ve insan olmanın ilk müjdelerine kavuşmak için giderler”(T.D. S.12, s.183) der.

Oğlunun cezaya çarptırılmasından çok ana ve baba dili olan Türkçe dersinden kaçmasını müteessir bir dille eleştirir.

Eski tip eğitim-modern eğitim kavgası pek çok yazıda yer almıştır. Defter'in yazarları mevcut okulları yeterli bulmayarak bu sistemin yenilenmesini isterler. Özellikle derginin müdürü olan Muallim Ahmet Halit, Mektep Meselesi, Yine Mektep Meselesi, Maarifin Derdi mi, Benim Derdim mi? İptidayı Mekteplerimizdeki Teşkilat, Kızların Tahsili Meselesi, Muhterem Maarif Nazırı Beyefendiye Açık Mektup gibi yazılarıyla mevcut eğitim-öğretim sistemini gerek yapıcı gerekse uyarıcı bir üslupla eleştirmiştir.

Muallim Abdülfeyyaz Tevfik, Yeni Şebeke-i Tahsil, Kızıyla Muhaveremiz gibi yazılarında eğitim sisteminin güncelleştirilmesinden ve iyileştirilmesinden bahsetmiştir. Yazarların bu beklentilerinin karşısında duran ve o günün mevcut şartlarında okullarda hocalık yapan, yenilik karşıtı, 'model' şahıslar bulunmaktadır. Bu 'model' diye tabir ettiğimiz kişiler o dönemde halk tarafından halen ilgiyle takip edilmektedir. Bunlardan birinin vücut bulduğu "Kanlı Hoca" tiplmesi, mektepleri gereksiz bulan ve yeni eğitim teşkilatını beğenmeyen bir muallim olarak karşımıza çıkar. Kanlı Hoca İptidayı mekteplerinin 6 seneye çıkarıldığını öğrendiğinde: "Mekteplerin büsbütün kapanmaya mahkûm şeraitte yaşadığı bir zamanda senelerin adedini çoğaltmak; en büyük fenalıktır" (T.D. S.7, s.99) der.

Eski tip eğitim metotlarıyla, ezberci eğitimin olumsuzluklarından bahsettiği yazısında Abdülfeyyaz Tevfik şunları söyler: "Dimağlarına cebr ve şiddetle sahifeler dolusu yazılar doldurulmaya uğraşılmış, Çince bir dua okur gibi hiç anlamadıkları şeyleri tekrar etmek için çektikleri sıkıntılara ağlamamak mümkün müdür? Böyle tahsilden hiç bir şey anlamamış ve sene be sene önlerine insafsızcasına yığılan ve gittikçe ciltleri kalınlaşan, ağırlaşan kitap kümelerinden fena halde ürkmüş evlat vatanın kalbinde "say"a karşı azim ve hüsn nasıl kalır?" Aynı yazının devamında "Zavallı yavrular daha küçük yaşlarında mizaç-ı etfale galeyân-ı bigane, fenn-i terbiye-i etfalin kavaid-i basitesinden bile tamamen gafil kimselerin ellerinde ezberciliğe öyle fena halde alışıyorlar ki, yakalarını bu su'î itiyadın tesirinden, mekatib-i sultanîyede bile kurtarmak müşkül oluyor." (T.D. S.14, s.209) denmektedir.

Derginin çeşitli sayılarında yukarıda da bahsedilen eski tip muallim ve mektepler aşığlayıcı bir dille eleştirilmiştir. “Bu memlekette en büyük fenalığı yapanlar hiç şüphe yok ki, gençlerin dimağını gayr-i tabii usullerle yorup berbat eden muallimlerdir.” (S.14, s.209) denilerek, başarısızlığın sebebi öğrencilerden çok öğretmenlere bağlanmıştır.

Mahalle mekteplerinin eleştirildiği bir yazıda “Sefil manzarası daima gözüme çarpan, zaman zaman miskin ilahileri kulaklarımı tırmalayan bu mektebi geçen gün ziyarete gittim.” diyen yazar bu mektebin talebelerinden şu şekilde bahseder: “(...) niçin suallerime cevap vermediklerini sorduğum zaman yine çirkin çirkin sırtmaya başladılar. Ben bütün manasıyla hayvanlaşan bu neslin karşısında dondum kaldım.” Yazının devamında bu nesli yetiştiren muallimden de “yüz elli çocuğu akşama kadar biraz daha hayvanlaştırdıktan sonra evlerine götüren bizim mektep hocasına rast geldim” şeklinde bahsedilir. (T.D. S.4, s.52)

Eski tip muallimlerin şahsiyete bürünmüş bir hali olarak tasvir edilen Kanlı Hoca yazısında ise bu muallim tipi eleştirilmiş, bu zihniyete sahip insanların yeni eğitim sisteminin önündeki engeller olduğu anlatılmıştır. “(...) kendisi felaketlerimizin en büyük ameli olarak mekteplerin yokluğunu değil, varlığını göstermektedir! Yine kendi itikadınca, talim ve terbiyede yapılacak en büyük bir inkılâp, mekteplerimizin kapanmasıyla başlayacaktır.” (T.D. S.7, s.99) Başka bir yazıda yine mahalle mekteplerinin talebelerinden bahsederken hakaretvari bir üslup kullanılmış ve bu okullara çocuk göndermenin vahametinden bahsedilmiştir: “Benzi soluk gözleri çapaklı, fesi yağlı, buz donlu, çıplak bacaklı, ayağı takunyalı bir takım mahalle mektebi çocuklarının sıra ile önümden geçtiğini ve alık alık yüzüme baktığını görür gibi oldum.” Yazının devamında anne babalara hitaben; “Nasıl oluyor da mektep ismi verdiğimiz bu katil muhitlerin çocuklarımızı öldürmesine razı oluyorsunuz(...)” denilmektedir. “Mektep denilen bu zindanlara sağ giren bedenler çürük, zeki giren kafalar kayıp, insan giren çocuklar hayvan çıkıyordu. Biz yine kendi kendimizi avutuyoruz; ne kadar olsa mekteptir tahsildir, diyoruz. Bu pislik tembellik çocuklarından insanlık çıkacağına inanıyoruz.” denilmekte, hatta yazının sonunda bu çocukların gelecek nesil olmamaları adına ölmelerini temenni eden yazar şunları söylemektedir: “Siz ey yürümekten, koşmaktan, lakırdı söylemekten ve anlamaktan

aciz kalan bitik mahlûklar! Siz yeni yeni felaketlerin, mağlubiyetlerin milleti mi olacaksınız? Eğer siz bu mukadderata mahkûm iseniz Allah'tan istiyorum ki, yerinizi kuvvetli bir nesle terk için sizi yaşatmasın!..” (T.D. S.9, s.129)

II. Meşrutiyetten sonra akıllı, uslu, çalışkan, vatanını milletini seven ve koruyan ‘Yurttaş Çocuk’ ların yetişmesi için çaba sarfedilmiş, eğitim sistemi bu yönde şekillendirilmiştir. Dönemin meşhur eğitimcilerinden olan İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), İkinci Meşrutiyet devrindeki Türk Eğitim durumunu şu şekilde ifade eder: “Eğitimin en önemli amacı “uslu, hafızası kuvvetli, dersini ezberleyen adamlar yetiştirmek” olarak belirlenmiştir. En adi bir mahalle mektebinden en yüksek bir kuruma kadar bütün okullarımız bu “uslu, hafızası kuvvetli” adamın peşinden koşmaktadırlar.” (Baltacıoğlu, s. 6)

II. Meşrutiyetten sonra çocuklarda görev ve sorumluluk bilincinin gelişmesine önem verilmiş, o dönemde yazılmış olan diğer eserlerde ve araştırmamızın konusu olan *Talebe Defteri*'ndeki yazılarda da görülen, devlet yönetimine ve kanunlara itaat etmenin önemini vurgulayan, didaktik bir üslup sergilenmiştir. Vecdi Fusun derginin 56. Sayısındaki yazısında kanunlara itaatın önemini anlatırken; “Kanuna hürmet hissini kalbine iyice telkin için, pek meşhur bir misali burada tekrar etmek istiyorum, yavrum” diyerek Atina'da yaşamış ünlü filozof Sokrates'in haksız yere idam kararına karşılık talebelerinin onu kaçırmak istemesi ve buna mukabil Sokrates'in kaçmayı kabul etmeyip, kanunlara karşı gelmeyerek; “Bugüne kadar beni koruyan, bu ülkede yaşamama izin veren kanunlar bugün ölmemi emrediyorsa kaçmam ve kanunlar önünde zehri içerek ölürüm.” demesinden bahseder. Yazının sonunda ise okuyuculara bir uyarı vardır. “Kalbin bu sesi duyacak kadar doğru ise itaatte her halde kusur etmezsin.”

Hayal edilen neslin doğuşunda dergiye göre en önemli vazife öğretmenlere aittir. Çeşitli yazılarda ideal çocuk görüntüsünün yanı sıra ideal öğretmen profili de çizilmiştir. Bu öğretmen akıllı, disiplinli, öğrenciyle ilişkisini seviyeli ve sağlam temeller üzerine oturtan, edep ve terbiye timsali bir insan olarak resmedilmiştir.

“Ekrem Bey dershanede talebesine daima “zat-ı âlîniz” diye hitap ederdi.Tavrında, sözünde, muamelesinde hatta libâsında edeb ve terbiye ve nezaket ve zarafet bütün parlaklığı ile lemân eylerdi. Setresini iliklemeden dershaneye girdi mi bilmem!! Yalnız fen muallimi değil bir terbiye numunesi

idi. Talebenin kendisinden ne derece ahz-ı kemâlât eylediğini isbâta hâcet yoktur. Talebesiyle o kadar ihtirâm-ı müteakabil tesis eden muallim nadirdir zannedirim. Defterinde bir kere ceza işareti görülmemiştir. En ağır muamelesi “Efendiler işitilen bazı sözlerimizi ihlâl ediyor”zemininde idi. Sıra gözlerinin kapağını açıp kapamak menfûru idi. Zira dersinde çıtolmaz ve olmasını da arzu etmez idi. Dershanesi bir nezâhet meclisi idi. Talebe vazifelerinin altına bir mütalaa-i edebiye veya bir fıkra-i teşvîkiye yazmak âdeti olduğundan îade ettiği bu vazifelerden birçoğu belki ashâbı yedinde mahfuzdur.” (T.D. S.19, s.312)

Eğitimle ilgili hususların pek çoğu direk öğrenciye tavsiye şeklinde yapılmamıştır. Çoğu yazıda öğretmenin doğru rehberliğinin eğitimi iyileştirip öğrenciyi çalışmaya sevk edeceği anlatılır. Bir yazısında Abdülfeyyaz Tevfik “muallimlerin en birinci vazifesi, talebesine çalışmanın en güzel tarzı dersleri can kulağıyla dinleyip anlamak olduğunu uzun uzadıya tarif etmektir. Talebe asıl dersin kitabında değil, muallimin takririnden öğrenebileceğine mütalaa zamanlarında da ikişer üçer toplanıp münavebeten yekdiğerine anlatma ile zihinde tesbit edilebileceğine kanaat-ı taamme hasıl etmelidir. “ (T.D.S.14, s.209) der. Eğitim sistemi ve eğitimciler düzelirse öğrencilerin de düzeleceğine inanılır. Yeni neslin düzelmesinde en önemli vazifelerden biri de ailelere atfedilmiştir. Bu anlayış yalnızca *Talebe Defteri* dergisinde değil dönemin sahip olduğu diğer süreli yayınlarda da mevcuttur. O dönemde Tevfik Fikret tarafından çıkarılan *Rûbab Dergisi*: “Hilal Diyor ki” ser-nâmesiyle, H. Hihâd Bey’in çok güzel bir manzumesini muhtevîdir. *Talebe Defteri’ni* bütün evliyâ-yı etfâle [tavsiye] ederiz.” diyerek dergiyi medhetmiş, “Evladlarının ciddi terbiyesini isteyen babalar *Talebe Defteri’ni* çocuklarına tavsiye etsin.” sözleriyle dergiyi babalara önermiştir. (Polat, 2005, s. 335)

4.4.2. İktisat, Ticaret ve Tasarruf

Dönemin karakteri itibariye devletin içinde bulunduğu ağır koşullar ve savaşın getirdiği maddi sıkıntılar çocuğun gelecek nesli oluşturacak binanın en temel taşı olduğunu gözler önüne sermiştir. Böylece çocuktan hem çocuk, hem talebe, hem en kısa zamanda evin geçimine yardım edecek bir birey olması beklenmektedir. Üstel’e göre bu dönemde Tanzimat’la birlikte giderek bağımsız bir “özne” olmaya başlayan çocuğun II. Meşrutiyet’le birlikte potansiyel bir kamusal özneye dönüşmesine tanık olunur. Çocuk potansiyel bir kamusal aktör olarak, artık yalnızca ailesine ait değildir.

Çocuk kimi zaman ulusun, kimi zaman ırkın geleceğidir. Yarının üreticisi, askeri ve vatandaşdır. (Üstel, 2004, s. 32) Dergi, okuyucuları girişimcilik konusunda teşvik eder. Ticaretin öneminden, bunun bilinçli şekilde yapılmasının ülkeye kazanç getireceğinden bahsedilir.

Abdülfeyyaz Tevfik, “Yeni Şebeke-i Tahsil” yazısında memleketteki herkesin mühendis, doktor, filozof ve edip olamayacağını bazılarının da ziraat, ticaret, sanayiyle uğraşmaları gerektiğini söyler. “Bütün hayırlı temenniler beş on dâhiden ziyade, efrad-ı milletin ekseriyetini, memleketin iktisâdiyatını ellerine geçirebilecek bir kabiliyeti, yetiştirmekle müyesser olur.” Tevfik yazısının devamında ekonominin düzelmesinin yolunun, bugün beyaz yakalı şeklinde tabir edilen işlerden çok mavi yakalı işlerden geçtiğini anlatır ve “Asıl milletin kâsesini doldurup yüzünü kaldıracak ve bizi memleketimizin iktisadiyatına hâkim kılp, hakiki hayat damarlarımızı yabancı ellerden kurtaracak: Faal, ameli tariklerdir.” der. (S13, s.193)

İsmail Hakkı, Sanayi Mektebi Talebesinin yaptığı işin çok ehemmiyetli olduğunu anlatmak için; “Ey sanayi mektebinin demir döven, tahta kesen, makine işleten gençleri!..siz bizim kitapla usulle yapamadığımız hakiki inkılabı çekiçle, örsle, ateşle yapacaksınız.” der. (T.D., S.6)

Yazılarda teşvik edilen ticaret, sanayi, ziraat gibi unsurların ezberden değil işin ilmine vakıf olarak yapılması gerektiği öğütlenir. “Terbiye-i fikriye ve ilmiye, (hayatta muvaffakiyet) şartlarının en mühimlerinden biridir.” (S.16, s. 266) denilerek pek çok yazıda eğitim ön plana çıkarılır.

Talebe Defteri'nin yayınlandığı yıllar olan 1913-1919 seneleri arasında ülkede pek çok değişiklik yaşanmıştır. 1913 yılında son bulan Balkan Harbi'nin ve 1914-1918 yılları arasında vuku bulan Umumî Harb'in ağır etkileri ülkeyi ekonomik olarak fazlasıyla yıpratmıştır. Ülkedeki bu sıkıntıyı bizzat yaşayan *Talebe Defteri* 1914-1917 yılları arasında kâğıt sıkıntısı ve ekonomik dar boğaz nedeniyle sayfalarını kapatmak zorunda kalmıştır. Dergi 32. sayısı ile yeniden başladığı yayın hayatından 2 sene sonra 1919'da çekilmiştir. Derginin maddi olarak yaşadığı problemleri okuyucularına yansıttığı görülmektedir. Bazı sayılarda kâğıt yokluğu nedeniyle

derginin hacmi küçültülmüş, bazı sayılarda da kâğıt gelmesi için okuyuculardan dualar beklenmiştir.

Dönemin ekonomik durumundan hareketle öğrencilere tasarruflu olmaları öğütlenmiş, “Küçük Dostlarıma İktisâdi Kıraatler ” başlığı altında bu konuda düşünceler aktarılmıştır. Gençleri tutumlu olmaya özendirmek ve onlar arasında yardımlaşma duygusunu geliştirmek amacıyla aralarında "Arttırma Sandıkları" kurmaları istenmiştir. Dönemin önde gelen eğitimcilerinden olan Satı Bey, çocukları tasarrufa ve yardımlaşmaya çağıran yazılar yazmıştır. Bu yazılarında çocukların okullarda tasarruf ve yardımlaşma sandıkları kurmalarının teşvik edilmesini istemiş; bu gerçekleştiği takdirde hem fert hem de ülke ekonomisine ne kadar katkı sağlanacağına önemine değinmiştir” (Okay, Meşrutiyet Çocukları, 2001, s. 53) “Arttırma Sandığı ve Osmanlı Gençleri Teavün Şirketi”

“Fihakika elde servet olduktan sonra muvaffakiyet kapıları daha kolay açılır, bahtiyarlık gayesine daha kestirme yollardan gidilir. O zaman göreceğiniz hizmetler için önünüzde vâsi ufuk peyda olur.” (T.D. S. 61, s. 985) gibi sözlerle genç nesil çabalayarak servet sahibi olmaya özendirilmiştir. Sanat Yolunda adlı küçük romanında Muallim İrfan Emin, lise çağlarında babasını kaybettikten sonra annesiyle birlikte çalışıp çabalayarak büyük bir servete sahip olan birinin hayatını anlatır. Bu kişi zenginliğe giden başarı öyküsünü kademe kademe anlatarak gençlere örnek olmak ister. Romanda tasarrufun öneminden ve ortaklığın getirdiği imkânlarda bahsedilir. “Teşebbüs mü? Dünyada mevcut olan eşyadan fazla çareler insanın zekâsı karşısında açılmıştır, yalnız onlardan istifade edebilmek için tedbire, teşebbüse, saye, sebata ihtiyaç var. Çalışmak isteyen adamlar için vasıta mı yok?” (T.D. S. 62, s. 1004) diyerek müteşebbislikten övgüyle bahsedilir.

4.4.3. Beden Eğitimi ve Sağlıklı Olmanın Önemi

Talebe Defteri öğrencilerin çalışkan, akıllı, ruhi ve hissî yönden gelişmiş olmasını ister. Bunların yanında öğrencileri başarıya taşıyacak bir husus da bedenî gelişimdir. Perihan Saide bir yazısında “Bir gencin okumak, çalışmak için kuvveti olduğu gibi koşmak oynamak için de sarf edilecek kuvveti vardır. Bu kuvvet yerinde sarf

olunmazsa tabidir ki genç, pekiyi bildiğiniz bir takım ahlaki çukurlara düşer. Sıhhatini, vücudunu ve hatta bazen hayatını kaybeder.”(T.D. S.51-52, s.) demektedir.

Dergide bedenî gelişimle ilgili pek çok vurgu yapılmıştır. ‘İyi Vücutlu Milletler İyi Yaşar’ başlıklı yazıda beden eğitimi öğretmeni olan A. Seyfi beden eğitiminin rastgele değil eğitilmiş kişilerin yönlendirmesiyle ve kuralları çerçevesinde yapılması gerektiğini, bilinçli şekilde bedeni terbiyeye önem veren milletlerin gelişmiş medeniyetler seviyesine ulaşabileceğini söyler.

“Müterakki milletlerde “terbiye-i bedeniye, terbiye-i umumiyenin temel taşıdır” düsturu kabul edilmiştir. Fakat bu ilm ve fenn-i surette ufak çocukları rastgele oynatmak, kan ter içinde kalıncaya kadar yarıştırmak hele iddia ile güleştirmek terbiye-i medeniyeden madut olamaz. Yalnız madut olamamakla kalsa iyi: sıhhatlerine, ahlaklarına muhallik derbeder ediyor. Her tarafta terbiye ve oyun mütehassısı muallimler, mürebbiler yetiştirilmekte olan böyle bir devirde, bir yerde gördüğü veya işittiği iki şeyi terbiye-i bedeniye diye arz edenler, sokaklarda ufak bir sergi açıp da yetmiş iki bin derde deva macun satan kimselerle hemhal olurlar. ... Asıl temenni olunan cihet gençlerin kaba saba birer güreş pehlivanı değil hayatta muvaffakiyet için medeniyet kahramanı olmalarıdır. Bu da usuli bir terbiye ile müyesser olur. O halde atimizi açık görmek için arkamızı ıslah edelim. Terbiye-i bedeniye en mühim makamı vermekte tereddüt etmeyelim. Her düşman millet böyle yapmıştır.” (T.D. S.17, s.283)

Hayat yolunda başarılı olmanın temel şartlarından biri dergiye göre güçlü olmaktır. Bunun için fiziksel açıdan gülbüz, sağlam ve sıhhatli olmanın önemi pek çok yazıda anlatılmıştır. Okullarda beden eğitimi dersinin fazla önemsenmemesi, veliler tarafından fuzuli bulunması dergiye göre yanlış bulunmuştur. O dönemin şartlarında pek çok anne babaya göre fikrî terbiye bedenî terbiyenin önünde gelmektedir. Beden eğitimi, jimnastik gibi sporun temel dallarının, çocuklar için vakit israfı olduğu düşünülür. Ebu El Muhsin Kemal bu şekilde düşünen biriyle arasında geçen diyalogu şu şekilde aktarmıştır: “Fikir ile jimnastikten hangisi tercih olunmalıdır?” sualine, “yaşasın fikir!” kahr olsun jimnastik! diye cevap verdi. Hâlbuki sağlam fikrin sağlam bir vücutta bulunabileceği aslı hatırlanmadı. İnsan hareketin muhtacıdır.” (S16, s.257).

Talebe Defteri'ne göre beden eğitimi sadece oyun oynamak, güreş tutmak, kuru pehlivanlık yapmak değildir. Fizikî terbiyenin maksadına ulaşabilmesi için metotlarına uygun yapılması ve derslerin bu konuda eğitim almış kişiler tarafından

verilmesi önemli bulunur. Dergiye göre eğer çocuklar fiziksel olarak güçlü olur, bedeni müsabakalarda başarılı olurlarsa bu durum onları gelecekte de etkiler Rıza Tevfik Talebe Defteri adlı yazısında bu durumdan bahseder:

“Evvela terbiye-i bedeniye tervîc edilmeli ve bunun eşkâli gençlik çağının tabii olan havâyicine, levazımına göre tayin ve kabul olunmalıdır. Müsabaka hissini, haysiyet ve mesuliyet endişesini tevlid ve tenmiye eden, teşebbüs hususunda cesaret veren (serbest oyunlar), münferiden yapılan meyhânîkî hareketler her vecihle fâiktir; husûsî oyunlarda hissiyât, bir mühim âmil olarak rol oynar ve oyunla münasebeti yokmuş gibi görünen birçok hissiyâtı daha uyandırır ve tenmiye eder. Şiddetli bir top oyununda, mensup olduğu tarafın kalesini müdafaa etmek için haysiyetini, benliğini rehin koymuş olan bir genç, kolunu bacağını kırdırmaktan çekinmez. Böyle adi ve haddizatında ehemmiyetsiz bir maksat uğruna kolunu bacağını feda etmeğe hazırlanmış ve alışmış olan bir çocuk – yarın sırası gelince – daha büyük, daha ciddi ve mukaddes bir maksat uğruna kellesini feda etmekten çekinmez.”(S.16, s. 266)

Sıhhatli olmak bedenî terbiyenin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Sıhhatin; genç, ihtiyar, kadın, erkek herkes hakkında pek kıymetli bir hazine-i devlet ve şetaret olduğu (...)”(T.D. S. 19 s. 311) her fırsatta dile getirilmiştir. “Sıhhat ve selamet-i ferdiyenin muhassalası ırkın salahını teşkil eder.”(T.D. S. 19 s. 311) ve “Bir memleketin en büyük serveti ve en kıymetli temellükü nedir bilir misiniz? O memleketin kuvvetli ve sıhhatli ahalisidir. (T.D. S. 40, s.647) sözleriyle, devletin bekası için sağlıklı olmanın önemi vurgulanır.

Talebe Defterinde sağlıklı olmanın şartları yeme-içme alışkanlığı, beden eğitimi ve temizlik ve düzene bağlanmıştır. Dr. Mustafa Münif derginin 2. ve 3. Sayılarında “Hıfz-ı Sıhhat” bölümünde sıhhatle ilgili detaylı bilgi vermiştir. Dr. Münif, “Sağlam bir adamın odası hem güneş alır hem hava, hem geniş olur hem temiz. Güneşsiz, havasız, dar, pis bir odada en sağlam bir adam bile bir gün gelir mutlaka hastalanır.” (T.D. S. 3. S. 35) diyerek hastalığın pis ve düzensiz olmaktan kaynaklandığını belirtir. “Her talebenin, bütün vücudunu sık sık yıkaması, elbiselerini layıkıyla temizlemesi ve çamaşırlarını vakt-i zamanında yıkatması ve bu suretle sıhhatine dikkat etmesi birinci vazifesidir.” (T.D. S. 40, s.647) sözüyle temizliğin önemi vurgulanır. Pis olmanın neticesinde bulaşıcı hastalıkların meydana geleceğinden

bahsedilerek: “Hastalıkların esbabı mikroplar olup bu mikroplarda bit, pire, sinek ve emsali böcekler tarafından bir insandan diğerine geçmekte ve pislik olan taharet olmayan yerlerde en ziyade bulunmaktadır.” (T.D. S. 40, s.647) denir. Mahmud Hakkı 64. sayıdaki Sevgi Nedir Muhabbet Nasıl Kazanılır? adlı yazısında Turan Yolu adlı mektebin genç müdiresinden bahsederken onun ne denli temiz ve düzenli olduğunu övgüyle anlatır: “İki odadan ibaret olan evinin fevkalade temizliği ve mefruşatının suret-i tanzimi ile cazibedar bir hal iktisap etmesi sahibesinin hüsn-ü tabiatına bir delildi. Sanki görülmeyen elleri ocağı her dakika temizliyor, sandalyeleri yerli yerine koyuyordu. Çünkü her ne vakit evine gidilse hep aynı temizlik ve aynı intizam görülürdü.” (T.D. S. 64, s. 1037)

4.4.4. Çevre ve Tabiat

Dergiye göre iyi bir neslin yetişmesindeki en önemli faktörlerden biri de tabiatla olan yakınlıktır. Dergide tabiatla ilgili onlarca yazı ve şiir vardır. Çocuk ve Tabiat, Ben ve Tabiat, İlim ve Tabiat, Tabiat Dersleri gibi yazılar bunlara örnektir. Muallim Harun Reşid yurt dışında katıldığı bir mektep gezisinden bahsederek: “Tabiat üzerinde icra olunan tedrisatla çocuklar görmeyi, tetkik etmeyi öğreniyorlar, gördükleri bir takım hadiselerden bir takım hükümler istihraç edebilmek melekesini kazanıyorlar. Hâlbuki bizim mekteplerde takip olunan usuller bu istidatları bile mahvediyor. Nebatsız, nebatat dersi, hayvansız, hayvanat, eşyasız, eşya dersi okutmak yalnız bize mahsus garabetlerdendir... Talebeyi daima kapalı sınıflarda yek ahenk ve soğuk bir tarzda değil, müteessir ederek. Hareket ve heyecana getirerek tedris etmeli elhasıl söz yerine hakikat eşyayı ikame etmeli. İşte bu yoldan giderek mücerred fikirler telkin edilmelidir.” (T.D. S. 8, s.122) talebelerin tabiatla iç içe olması halinde eğitimden daha iyi verim alınabileceğini aktarıyor. “Dirilen Bir Terbiye” adlı yazısında Muallim İsmail Hakkı “Parklarla bu memlekete giren toprak, çiçek, ağaç değil, sıhhat, hayat, kalp, ruh, terbiyedir. Hiçbir mektep, bir memleket için parkların, bahçelerin yapacağı hayırlı tesirleri yapamaz.” Diyerek yeşilin ve doğanın bir talebenin rûhî inşasında ne denli önemi olduğunu vurguluyor.

4.4.5. Bilim ve Teknoloji

“19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nda hız kazanan yenileşme hareketlerinin önemli dinamiklerinden biri olan “Batı’nın bilim ve teknolojisinin Osmanlı’ya getirilmesi” yönündeki tartışmaların bilim ve edebiyat ilişkisini tetiklediği görülmektedir.” (Uyanık, 2013, s. 9) Talebe Defteri de dönemin henüz pozitif ilimler açısından batılı tesire yeni yeni kapıldığı bir zamanda yayımlanmaya başlamıştır. Dergide bu tesirin etkisi baskın bir şekilde görülmektedir. Yeni icatlar, bilimsel gelişmeler pek çok yazıda yer almış fennî ilimler fazlasıyla önemsenmiştir. Bir yazısında Akçuraoğlu Yusuf bilimden çok edebiyata önem verildiğini düşündüğü yazısında şunları söyler:

Osmanlı Türklerinin gerek eski medreselerinde, gerek yeni mekteplerinde, gerekse talim ve terbiyeye müteallik kitap ve mecmualarında, şimdiye kadar görülen gaye hep edebiyat, yani hayaldir. Bizde hesapçı, işçi, müspet doğruyu görebilen, müstahsil ve müfit adamlar yetişmemesinin sebeplerinden biri bu kötü terbiye olduğuna hiç şüphem yok. Bizde tabip, mühendis, mimar, asker, işini gücünü bırakır, şiir ve hikâye yazmakla uğraşır. Eğer terbiye mütehassıslarımız bu edebiyat afetinin önünü almazlar, bu hastalığa bir ilaç bulmazlarsa ileride siyasi ve içtimai hayatımızın, yaşayan bir hakikat değil, uçup dağılıveren bir hayal olmasından korkulabilir. (T.D. S. 16 s. 265)

Dergide İlmi ve Fenni Sahifeler bölümünde bilimsel gelişmelerden bahsedilir. Hekimliğe Dair, Zerreler Arasında, Kuvvetten Bir Nebze, Zerreden Cisimlere, Fosfor’un Tarihi, Hayat Nedir? Tayyare Nasıl Yapılır?, Sinematograf gibi yazılar bunlara örnektir. Sinematograf adlı yazıda “Şuna emin olmalıyız ki sinematograf, daha ziyade terakki edecek ve ihtimal istikbalde bugünkü aletleri oyuncak derecesinde bırakacak aletler icad edilerek sinema, hiç tasavvur etmediğimiz bir şekil alacaktır. (T.D. S.55, s. 794)” diyen yazar geleceğe dair öngörüsünü okuyuculara aktarmıştır. Günümüz teknolojisi düşünüldüğünde yazarın ne denli doğru bir tahminde bulunduğu görülmektedir.

Lantern Majik adlı yazıda filmlerde kullanılan hilelerin aslında nasıl yapıldığı anlatılmaktadır. Tiflis Müzesi adlı yazılarında Siraceddin, Bir Fransız seyyahın hatıralarını nakletmektedir. Bu yazılarda tabiat âleminin canlandırıldığı müzeyi

anlatan yazar yazının sonunda memleketimizde de bu tür bir müzenin kurulmasını temenni ederek: “Hele bir tarih-i tabii müzesi yapılırsa, tabiatla ülfet etmeyen bu memleket ahali için ne reha-kâr bir müessese olur ve belki de bizi bu fensizlikten kurtarırdı!... (T.D. S. 34, s. 551)” der. Zerreden Cisimlere adlı yazısında Muallim Şinasi, öncelikle düğmeleri ikili, üçlü, beşli olarak birbirine bağlamamanın çeşitli yollarını resimlerle anlatır ve öğrencilerden de kendi elleriyle bunu tatbik etmelerini ister. Sonra zerrelere de aynen düğmeler gibi birbirine bir bağ kuvvetiyle bağlanarak cisimleri oluşturduğundan bahseder. “Küre-i Arzın Son Kadeh Suyu” adlı yazıda çeşitli gezegenlerde de önceden su bulunduğunu ancak sonraları bu suyun tükendiği anlatılır. Bu yazıda teleskop marifetiyle Merih gezegenindeki su kanallarının tespit edildiği söylenir ve bu kanalların teleskopla çekilmiş fotoğrafları yazının altında verilir.

Dergideki pek çok yazıda bilimsel gelişmelerden, yapılan icatlardan, yanlış bilinen doğrulardan bahsedilir. Örneğin İngilizceden çevrilmiş bir yazıda, günümüzde bile konuşmanın kolay olmadığı gezegenler ve orada yaşayan canlıların var olma ihtimalinden bahsedilmektedir.

“Birçok münecimler Merih’te canlı ve mütefekkir mahlûkatın bulunduğu ve bunların medar-ı hayatları olan ve hâlbuki mütemadiyen tenakus eden sularını muhafaza için şayan-ı hayret bir kanal sistemine malik olduklarına zahibdirler. Bu kanalları ilk defa İtalyalı (Şiparelli) keşfettiği zaman herkes kendisinin bunları icad ettiğini, hiç olmazsa tahayyül etmiş olduğunu iddia etmişlerdi. Hâlbuki uzun seneler geçtikten sonra, (Merih) de mahlûkat yok ise bile her halde hakikaten kanallar mevcut olduğu ispat edildi. Bu da fotoğraf sayesinde müyesser olmuştur. Fotoğraf olmasaydı. Herkes kanalı gördük diyenlerin yanıldığını zannedebilirdi. Çünkü göz ekseriya mevcut olmayan şeyleri görüyorum zannıyla aldandığı malumdur. Fakat fotoğraf daha doğru söyler ve Avrupa’da Merih’in yüzlerce fotoğrafı alınmış olduğu cihetle bu komşumuz sathında kanal bulunduğu artık inanmazlık edemeyiz. Bir kaç sene evvel vefat eden Şiparelli kendi keşfinin bu süratle ispatını işittiği vakit herkesten ziyade müteehhir olmuştu. Filhakika bu fotoğraflar arzın devrinin aksi cihete ve mütenasip bir süratle dönen teleskoplara suret-i mahsusada rapt olunan aletlerle alınabilir ki bu da başlı başına bir keşiftir.”(T.D. S.21, s. 347)

Küçük Dostlarıma ‘Fenni Kıraatler’ adlı bölümde ‘Gözlüklü Baba’ isimli bir ihtiyarın marifetleri anlatılır. Bu bölümde yapılan bir marifetin başta büyü, ya da

sihirmiş gibi anlatıldığı, ancak yazının sonunda bilimsel bir gerekçeye bağlanarak okuyucuların şaşırtıldığı görülmektedir. Örneğin Gözlüklü Baba'nın marifetlerinden biri şu şekilde anlatılmıştır: “Bir gün Gözlüklü Baba'nın ziyaretine gittiğimiz zaman onu garip bir meşguliyet içinde bulduk: bir örsün üzerinde bir takım taşları yumruğuyla kırıyordu. Evet, yumruğuyla...” yazının devamında ise “Küçük dostlarım, ihtiyar Gözlüklü Baba'nın nasıl bir kuvvetle taşları kırdığını öğrenmek ister misiniz? Bakınız bu marifet ne esasa mesneddir: taşlar “atalet” denilen kuvvetin tesiriyle kırılıyor, yoksa yumrukla değil. Dikkat olunacak nokta şudur: Sağ el şiddetle inerken sol el tuttuğu taşı hafifçe kaldıracaktır. Birkaç darbe üzerine taş sağ elin süratini iktisap eder. O süratle örs çarparak suhuletle kırılır.” Şeklinde bilimsel bir açıklama yapılarak okuyucular aydınlatılmıştır.

4.4.6. Gezi ve Coğrafya

Dergide okuyuculara bilimsel yeniliklerin aktarılmasının yanında coğrafi bilgilerin verildiği de görülür. Coğrafya öğretmeni Muallim Harun Reşid, Siraceddin, Lisaneddin, Muallim İbrahim Memduh gibi yazarlar yaptıkları gezileri Seyahatler başlığı altında yazıya dökerler. Mont Blanc'a Seyahat, Bisikletle Arabistan Gezisi, Kafkasya Notları, Elbruz Dağı Gezisi, Tiflis Müzesi'ne Seyahat gibi yazılarla öğrencilerin çeşitli ülkelere olan ilgilerinin ve bilgilerinin artması sağlanır.

İstikbalde “Bir Mektep Seyahati” adlı yazıda Darüşşafaka Lisesi'nin Napoli'ye yaptığı geziden ve burada ziyaret edilen Vezüv yanardağından bahsedilir. Keşşafın Muhtırası, Dağlar Çocuğu Tabii Keşşaf adlı yazı dizilerinde çocuklara izcilikle ilgili harita nasıl okunur, mesafe nasıl tespit edilir, sıcağa karşı nasıl mukavemet edilir, bedeni dayanıklılık nasıl sağlanır gibi çarpıcı bilgiler verilir. “Ayrıca Genç Dernekleri” adlı yazıda izcilere rehberlik edecek gençlerin yetiştirilmesi için açılan bu derneğin ilkeleri ve bir izci rehberinde olması gereken özellikler anlatılır. “Memleketimizde İlk Kız Keşşafı” adlı yazıda kızlarında izcilikle meşgul olmalarından bahsedilir.

4.4.7. Kızların Eğitimi

Batı tarzı terbiyeyi kendine örnek alan Talebe Defteri'nde ön plana çıkan konulardan birisi de kızların terbiyesi ve tahsili konusudur. Hanımlar Sahifesi adı altında dönemin modern anlayışa sahip yazarlarından olan Nüzhet Sabit, Celal Sahir, Ahmet Halid, Abdülfeyyaz Tevfik, Rıza Tevfik, Perihan Saide, hanımların eğitimiyle ilgili çeşitli konularda yazılar kaleme almışlardır. Bir yazısında İnas Darülfünunu müdürü olan Ali Nazıma, kızların eğitim meselesiyle ilgili şunları söyler: “Binaen-aleyh hanım kızlara deriz ki: Çalışınız, bilâ-ifâte-i vakit akıl ve zekânızı takviye ediniz, fakat iki şart ile: Birincisi, budur ki: Tahsil ve talimleriniz, kâffe-i vazâifinizin birinci mevkiini işgal eden kerimelik, zevcelik yahut validelik vazifelerinize asla halel getirmemelidir. İkincisi de, sudur ki: Malumatınızdan dolayı hiçbir vakit mağrur olmamalı ve onu daima tahsile gayret etmelidir. (T.D.S.51-52, s.831)

Talebe Defterine göre kızlar mutlaka eğitime tabi olmalıdır. Ancak bunun ahlak ve ciddiyet çerçevesinde yapılması en birinci koşuldur. “Genç bir kız ciddi, metin, vâsi’ ve hatta senî müsait olursa tam bir surette talim ve terbiye görmeli ve kuvve-yit akliyesini tezyin ve zekâsını tevsî hususunda kendisinden hiçbir şey diriğ olunmamalıdır.” (T.D.S.51-52, s.831) Ayrıca dergi kızların da erkekler kadar vatan müdafaasında önemi olduğunu vurgular. Hilal-i Ahmer-Moda adlı tiyatro oyununda: “Vatan borcu yalnız erkeklerin değildir; Onlar kadar kadınlara da aittir. Erkek vatanını kılıçla, kadın iğnesiyle müdafaa eder.” denir. (S.41, s. 670) Kadınların da her ne kadar siperlerde vuruşmasa da Hilal-i Ahmer’de maddi ve manevi yaraların sarılması hususunda faydasının bulunabileceğinden bahsedilir.

4.4.8. Ahlak ve Manevi Değerler

Öğrencilerin terbiyesini konu edinen yazılar derginin hemen her sayısında mevcuttur. İdeal öğrencinin yetişmesi için yer yer nasihatler verilmiş, çocukların okulda ve okul dışında bir hudut dâhilinde hareket ederek umumi kaidelere ve adab-ı muaşeret kurallarına uymaları beklenmiştir.

Sınıfa sükûn ile girilmeli ve bu sükûn dersin sonuna kadar muhafaza olunmalıdır. Muallim derse gelince bütün çocuklar ayağa kalkarlar ve kendisi oturmadıkça yahut oturulmasını işaret etmedikçe oturmazlar. Ders esnasında muallimin canını sıkacak, onu yoracak her türlü hareketlerden sakınmalıdır.

Arkadaşlarını işgal edecek, dikkatlerinin başka taraflara tevcihini mucip olacak muameleler, kitapları tanzim ile meşgul olmak, kuvvetle çekmece açıp kapamak, sırayı sarsmak, gürültü ile sümürmek, başını avuçları içine almak, esnemek, sıra üstüne yamanmak gibi haller mektep adab-ı muaşeretinin kabul edemeyeceği uygunsuzluklardandır. Parmaklar arasında kalem oynatmak, kalemi trampet çomağı gibi öteye beriye vurmak, ağza sokmak, kulağın üstüne takmak, fesle saçlar arasına iliştmek, terbiyeli mektep efendilerine hiç yakışmaz.(T.D. S.51-52, s. 837)

Talebe Defteri dönemin pek çok eğitim neşriyatı gibi, “ahlaki gelişim” konusuna ciddi bir önem atfetmiştir. Amelî Ahlak başlığı altında pek çok konuda terbiyevi yazılar çıkaran dergi, tedbir, dirayet, şecaat, insanın nefesine karşı mücadelesi, cesaret, âli cenaplık, fedakârlık gibi hususlar anlatılarak genç neslin terbiyesine katkıda bulunmuştur. Birçok yazıda ahlaksızlığı ön plana çıkaran durumlardan kaçılması ve gençliğin edep duygularını etkileyecek yayınları okumaması tavsiye edilir. “Talebe Yurdu” adlı yazısında Abdülfeyyaz Tefvik öğrencilerin taşradan okumak için gelerek orda burada sürünmelerini önlemek amacıyla yeni ve nezih bir talebe yurdu açılmasından bahseder. Bu şekilde gelen öğrencilere fuhşiyattan uzak durmalarını tembihleyerek” Beyoğlu’nun fuhşiyat çirkâblarından sıçrayan o veremli, frengili pis kanların üzerimizde icra eylediği tahribat o kadar büyük o derecede mühliktir ki onun yanında bu son Balkan Harbi’nin açtığı yaralar hükümsüz kalır.”(T.D. S.11 s.161) der.

4.4.9. Yeni Edebi Türleri Teşvik

Dergide ahlaki çerçevede olması kaydıyla pek çok yenilikten istifade edilmesi telkin edilir. Tiyatro o dönemde memlekette yeni yeni ortaya çıkan bir türdür, pek çok kişi tarafından “gavur icadı” ve vakit israfı olarak görülmektedir. Ancak yenilikçi Talebe Defteri, tiyatronun doğru şekilde yapılırsa ne kadar eğitici bir unsur olduğunu pek çok yazıyla anlatır. “Bizim ekseriyet itibariyle – bir eğlence, bir sefahat mevkiinde görmekte devam ettiğimiz tiyatrolar; Avrupa ve Amerika mekteplerinde doğrudan doğruya bir terbiye vasıtası gibi kullanılmaktadır. (T.D. S.8, s.124) Defter aynı sayıda Şems-ül Mekatip Mektebinin derlediği bir tiyatro oyununun resmi yayınlanmıştır. Öğrencilerin tiyatrolarda oynadıkları “şahs-ı muhteremlerin” karakterinden etkilenecek o “büyük zâtları” kendilerine rol-model alacaklarından

bahsedilir. Ayrıca tiyatronun bir nevi konuşma temrini olduğundan bahisle “Mekteb temsillerinden beklenen diğer bir menfaat de çocukları serbestçe, muntazam ve yüksek sesle söz söylemeğe alıştırmaktır.” denir.

4.4.10. Dili Doğru ve Düzgün Kullanma

Talebe Defteri’nde sık sık vurgulanan konulardan birisi, dilimizi doğru kullanmanın önemi ve imlâ meselesidir. Muallim Ahmed Hâlid İstanbul İnâs Sultanîsi’nin ana sınıflarının hazırladığı bir merasimde sahneye çıkan çocukların kullandığı dilden rahatsızlığını ‘Milli ve Dini Terbiye’ başlıklı yazısıyla dile getirmiştir.

“..öyle zannederim sahnede ibrâz-ı hüner edenlerin hangi millete mensup olduğunu bilmeyen bir yabancı o sırada içeri girseydi, hiç şüphesiz, kendisinin bir ecnebi mektebinde bulunduğunu iddia edecekti!!. Bir kere zavallı tâlibân ve talebede Osmanlı şivesi nâmına bir şey yok bilfarz: (Ne tâlisiz) sözü: (Ne tâliksiz) şekline girmiş, (sürûr) kelimesi (surur) diye okunuyor, (bâhâr) diye telaffuz ettiğimiz (bahâr) kelimesi ise (beher), (satır) kelimesi de (setir) suretinde sâmiayı tahriş ediyor... (T.D. S.29, s.465)

Talebe Defteri’nde hemen her sayıda düzenlenen yazı müsabakalarıyla öğrenciler yazmaya teşvik edilir. Yarışmalarda dereceye giren çocukların isimleri dergide ilan edilir. Kimi zaman da takdir belgesi, kitap gibi ufak hediyelerle başarılı olanlar ödüllendirilir. Derginin 18. sayısında okuyucular için bir yazı müsabakası düzenlenmiştir. Bu müsabaka için gönderilen yazıları değerlendirmek ve göze çarpan hataları belirtmek için 22. sayıda ‘Türkçe Kitabet Mekteplerimizde Ne Haldedir?’ başlığıyla bir yazı yayımlanır. Bir sonraki sayıda bu yazının devamı olan ‘Mekteplerimizde Türkçe Kitabet’ başlıklı yazı yayımlanmıştır. Her iki yazıda da yarışmaya katılmak için okuyucuların gönderdiği metinler ağır bir dille eleştirilmiş ve öğrencilere okullarda doğru düzgün Türkçe dersi verilmediği söylenmiştir.

“Bir Talebe Mecmuası” adlı yazıda “Temenni ederiz ki gençlik yeniden ehemmiyet versin, iyi düşünmeye, iyi yazmaya başlasın. Ümid-i istikbal sayılacak eserler gösterebilir. Güzel yazı demek güzel giydirilmiş güzel fikir demektir. Güzel fikirler, zihinlerde mevcut ise, onlara sözün en nefis, en hariri, en zengin kumaşlarından bir libas-ı münasip biçip dikmek o kadar güç müdür? Zannetmeyiz? Ancak heves,

himmet, sebat ve ikdam lazımdır.” (S.24, s.385) sözleriyle güzel yazı yazmanın, fikir ile yazıyı, sabır ve hevesle bir araya getirmenin öneminden bahsedilir.

4.4.11. Milli Değerler ve Savaş

Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde yayınlanan *Talebe Defteri*'nde dönemin getirdiği zor koşullar pek çok yazıya yansımış, her fırsatta okuyucuya hissettirilmiştir. Dergide en çok vurgulanan hususlardan biri düşmanlar ve bu düşmanlarla mücadele yollarının öğrenilmesidir. Öç, İntikam, Esaret Hatıraları, Harpten Sonra vb. başlıklı yazı ve şiirlerle düşmanın varlığı her zaman okuyuculara hatırlatılmış, vatani muhafaza etme adına milli duygular sürekli canlı tutulmaya çalışılmıştır. Bunda derginin yayınlandığı tarihleri de içine alan Balkan Savaşları ve Harb-i Umûmî denilen Birinci Dünya savaşının etkisi büyüktür. Çeşitli sayılarda yabancıları boykot etmekle ilgili telkinler ve uyarılar bulunmaktadır.

“Vatandaşlar gözlerinizi açınız... Memleketimizin latif kokulu otlarıyla, çiçekleriyle beslenen koyunlarımızın, ineklerimizin saf ve temiz sütleri dururken paramızı ecnebilere vermeyelim...”(T.D. S.6)

Savaş yıllarında yayınlanan *Talebe Defteri* okuyucularına savaşın ağır şartlarını hissettirmekten kaçınmamıştır. O dönemde savaş hayatın acı bir gerçeğidir ve büyük, küçük, yaşlı, genç demeden herkesi içine almakta, sonuçlarından herkesi mesul tutmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda *Talebe Defteri*'nin okuyucularına savaşla ilgili yazılar sunması kaçınılmaz bir durumdur.

Vatan, millet, kahramanlık, bayrak, öç, intikam gibi özneler dergideki pek çok yazının konusunu oluşturmuştur. Bu durumla ilgili duygularını aktarırken İsmail Hakkı, Sanayi Mektebi Talebelerine şöyle der: “Yalnız başına ordular, toplar, tüfekler bile sizin çekiçleriniz, örsleriniz, ocaklarınız kadar Osmanlı vatanını müdafaa edemeyecektir. Dün, topla, tüfekte, cephane ile mağlup ve esir olan babalarınızın intikamını alacak en kuvvetli silahlar; sizin çekiçleriniz, ocaklarınız, örsleriniz olacaktır.” (T.D., S.6) Rıza Tevfik intikam hissini gençlere aşılmasını yanlış bularak *Talebe Defteri* yazarlarına tembihle şunları söyler:

“Terbiye-i ahlakiyeye bir zemin-i metin ihzar etmek istiyor musunuz?... Öyle ise (kin), (intikam) öğretmeyiniz; bir ecnebi düşman için olsa bile esasen (kin) müstehsin bir şey değildir. Saniyen (instinctif) yani sevk-i tabi kabilinden bir histir. Onu öğretmeye hacet yoktur. Salisen icabet-i siyasiye ve içtimaiyeye göre dün (ebedi düşmanımızdır!) diye hedef-i intikam olarak gençliğin karşısına diktiğimiz bir düşman ile yine o icabat-ı siyasiye bugün dost olmamızı tavsiye ediyor ve oluveriyor da!.. Bu (oportunizm) karşısında ebedi bir düşmana malik olabilmek şerefinden ululebed mahrum kalacağımızı da nihayet anlıyoruz. Bu ala; fakat o mezmum ve mesmum his kalır; sabit bir hedefi olmadığı halde (kin) vücudumuzda kuvve-i hakime olarak kalıyor; en ufak bir sıtma ile de ateş alır ve zannedirim harici bir düşman değil birbirimizi yakıyoruz: ve en manasız vesile bozgunluğa sebep olabiliyor. Bir taraftan böyle bir hiss-i muzur ve mezmum tavsiye edilirken diğer taraftan nasıl fezail-i ahlakiyenin esası hemcinsine muhabbet ve hukukuna riayettir.”

Gerek yazarlarının edebî câmiada hatrı sayılır kişiler olması gerekse de okuyucular tarafından yoğun ilgi görmesi dolayısıyla döneminin kendi kategorisinde en iyilerinden olan *Talebe Defteri* okuyucularının ufkunu açmak için çalışarak sloganının hakkını vermeyi amaçlamıştır. Çocuklara geleceğin büyükleri gözüyle bakan dergide öğrencilerin yaşı ne olursa olsun erkek öğrencilerden efendi, kız öğrencilerden hanımefendi diye söz edilmektedir. Bu üslup, geleceğin hanımefendisi ve beyefendisi olarak görülen çocuklarda birtakım inceliklerin önceden oluşmasına zemin hazırlamak amacını taşımaktadır. Yapacağı müsabakalarda bile okuyuculara fikir danışması. En ufak bir şekil değişikliğinde detaylı açıklama yapması, kâğıt bulunamadığı dönemlerde destek duaları beklemesi derginin okuyucularıyla büyük bir samimiyet kurduğunu göstermektedir. Ekonomik zorlukların yaşandığı dönemlerde okuyucular da abonelik seferberlikleri düzenleyerek dergilerine sahip çıkmışlardır.

BÖLÜM V

SEÇME METİNLER

5.1. TALEBE DEFTERİ DERGİSİNDE YAYIMLANMIŞ EĞİTİM ODAKLI YAZILAR

5.1.1. İptidai Mekteplerimizdeki Teşkilat

Altı Yedi ay evvelde, bilmünasebe söylemişim. İptidai mekteplerimizin bugünkü teşkilatı sekiz sene evvelkinden çok karışık bir haldedir. Uzun mukaddimeye lüzum görmüyorum; maksadımı açıkça söyleyeceğim. Bugün bizde tam beş nevi iptidai mektebi vardır. (1) Sultanîlerin ecnebi lisanı takip ettirilen kısım-ı iptidaisi, (2) sultanîlerin ecnebi lisanı gösterilmeyen iptidai kısmı,(3) lisan-ı ecnebi okutturulan numune iptidailerini, (4) lisan-ı ecnebi olmayan altı dersshaneliler,(5) lisanlı ve lisansız, bir, iki, üç, dört, beş dersshaneli mektepler... bunların hepsi mahiyet itibariyle yekdiğerinden çok farklıdır. Fakat bu tefavüt yalnız lisan meselesinde değildir. Daha mühimi var sultanîlerin iptidaisi(5) senede ikmal edilen yeni halde diğeri(6) sene devam ediyor. Demek ki en canlı noktalarda bir ayrılık göze çarpıyor ve şu suretle mektepler arasında bir ittihad ve insicam bulunmuyor. Numune mektebini yahut altı dersshaneliyi altı senede ikmal eden bir talebe, sultanîlerden birine müracaat ediyor. Eğer bunun iptidai kısmında Fransızca yok ise altıncı sınıfa kaydediyorlar ve böylece numune ile altı dersshaneli mektep mezunu aynı sınıfa -fakat birer sene kaybederek-devama başlıyorlar. Numune mezunu ecnebi lisanına tekrar elifbasından başlıyor. Ve önce tahsil ettiği lisandan dolayı hiçbir imtiyaza nail olamıyor. Şayet müracaat ettikleri sultanînin kısım-ı iptidaisinde ecnebi lisanı var ise o zaman mesele büsbütün değişiyor. Altı dersshaneli mezununa “başka mektep ara!...” deniliyor. Numuneden çıkan talebeye de “senin numunedeki lisan tahsilin kafi değildir; almayız!..” cevabı veriliyor.

Demek ki, Kadıköy Numunesi’nden mezun bir talebe civarındaki sultanîye müracaatında bu cevabı alınca İstanbul’daki Vefa Sultanîsi’ne devam etmeye mecbur olacak!

Eğer sultanîler, yalnız kendi kısım-ı iptidailerindeki talebeyi yetiştirmek maksadıyla açılmış ise buna bir şey denilemez. Fakat o zaman da numunelerle diğer iptidaileri ikmal edenlere girecek bir mektep ve bir gaye tayini lazım. Yüzlerce talebe biliyorum ki iptidaiyi “bitirdikleri zaman tali tahsilini takip etmek emelini taşıdıkları halde sebab-i atife dolayısıyla bundan mahrum kalıyorlar; yahut arzu ve kabiliyetleri haricinde birtakım mektep ve mesleklere giriyorlar” Bilfarz bu sene Barbaros Numune Mektebi’nden çıkan talebemden yalnız bir tanesi Kabataş Sultanîsi’ne girmiş ve diğerleri birer sene kaybetmekten mütevellit zaruri düşünerek sultanî tahsilinden vazgeçmişler; ve şüphesiz pek makul bir harekette bulunmuşlardır.

Geçen sene en sevdiğim bir iki talebemi intizam ve ciddiyetinden çok emin olduğum İstanbul Sultanîsi’ne vermek istemiştim. Hâlbuki kendi mekteplerinde Fransızca Lisanını okuduklarından ve burada Almanca bulunduğundan bahis ile almadılar. Ben de Alman mektebine yazdırmağa mecbur oldum. Nitekim bu sene de öyle oldu. Yine sultanî teşkilatı yüzünden tahsilini terk etmek üzere olan birkaç talebeyi de Darül Muallimine gönderdim.

Ne yalan söyleyeyim. Ben bu itibarla numune mekteplerinde hiçbir gaye göremiyorum. Çocuklar mektebe geliyor, gidiyor bir veya birçok şeyler öğreniyorlar. Peki, fakat sonra!?. Sonra hiç!.Halbuki sekiz sene evvel bunlar açılırken ne yüksek düşünceler vardı. Seneler geçtikçe biz bunlardan uzaklaştık. Şimdi vakit geçirecek bir halde değiliz; her sene yüzlerce evlad-ı vatani adeta sokak ortasında bırakıyoruz. Buna bir şekil vermek zamanı gelmiş ve hatta geçiyor.

Ve la sultanîlere girerken bir sene kaybetmek garabeti izale edilmeli, saniyen lisan-ı ecnebi meselesi acilen bir şeye benzetilmelidir. Bunlar yapıldıktan sonra da bilmiyorum niçin bir sürü mektebe verilen numune ismi kaldırılarak programı müttehid bir iptidai teşkilatı vücuda getirilmelidir. Fakat zannedilmesin ki bununla maksad temin edilmiş olacaktır. Hayır, en mühim bir cihet var ki bugüne kadar hep ihmal edildi. O da eski numunelerin gayesidir: bugün memleketimizin (taşra idâdileri nevinden) sekizer veyahut dokuzar senelik ameli (ticaret-ziraat-sanat) mekteplerine büyük bir ihtiyacı vardır. Bunun için azami altı numune mektebi intihab edilerek münasip mahallerde (leylî olarak) bu nevi mekteplerden açılmalıdır. Bu mektepler doğrudan doğruya hayata atılabilecek iş adamları yetiştirecektir. Ve şu suretle

bunların haricindeki iptidailerde tevhid edilince hem hazine –i devlet mahalline masrûf olacak, hem de memlekete müfid gençler kazanılacaktır.

Bugün, iptidai tahsilinde bulunan bütün gençlerin hayatı yukarıda zikrettiğim ukdelerle bağlıdır. Onların inkişafı ve gençliğin halâsı ise bu memleketin atisiyle çok alakadardır.

Muallim Ahmet Hâlid

S.51-52, s.832

5.1.2. Amerika'da Genç Kız Hayatı

Talebe Defteri, bu nüshadan itibaren, Amerika'da tahsilde iken Umum-i Harb'in ilanını müteakip Almanya'ya geçen ve ecren orada da tahsilini ikmal ile İstanbul'a avdet eden genç bir hanımefendinin ilk yazılarını derc etmekle müftehardır. Asil ve nezih bir ailenin güzide ve necip bir evladı olan Perihan Saide hanımefendi, Avrupa'da geçirdikleri müddet zarfında bizzat temasta buldukları "garp kadınlığı" hayatına ait müşahadat ve hatıralarıyla, Türk kızlarının istikbali hakkındaki mülâhazat ve mütalaaları defter vasıtasıyla kari ve kârîelerimize hediye edeceklerdir.

-1-

Memalik-i ecnebiyedeki genç kız hayatını tasvire Amerika'dan başlayacağız.

"Genç kızların en ziyade serbestiye malik oldukları yer, Amerika'dır." Denilebilir. Bu cümlenin bir izahı icap ed er sanırım; çünkü biz, serbestiden pek başka manalar anlıyoruz. Mesela: etvâr-ı garibe ile sokaklarda gezen, yahud pek ziyade süslenen gençlerimize (serbest) diyoruz. Hâlbuki Amerika'da (serbest) likten ;(namus), (hayâ) ve (sıhhat) hudutları dâhilindeki harekâтта hürriyete malik olmak anlaşılıyor. Bizim (serbest) lik ile ifade etmek istediğimiz şeyleri onlar pek başka bir mahiyette addediyorlar. Genç kızların terbiyeleri hakkında (Amerika) lıların nazariyeleri Avrupalıların nazariyatına muhaliftir. Onlar, mücadele-i hayatta kadın ve erkeğin müsavi surette alakadar olduklarını iddia ile kızlarını bir erkek gibi hazırlamaya, onları hayatlarını kazanabilmeleri için lazım gelen malumat ve terbiye ile teçhiz

etmeye çalışırlar. Bu sebeptendir ki kız (kolej)leri Avrupa'dakilerden tamamıyla başka bir surette tesis edilmişlerdir.

(Fransız) usul taliminde talebenin teşebbüsüne hemen hiçbir şey bırakılmamıştır. Dersleri mektep intihab eder; talebeye okutur. Talebeyi, -o da nadiren olmak üzere- gezdiren, sinemaya götüren hep mektep idaresidir. Bu usulü, Fransız (misyoner) mektepleriyle az çok alakadar olanlarımız bilir. Amerika'da sene ve sınıf yükseldikçe yavaş yavaş serbesti verilir ve bu serbestiyi hüsn ü istimal etmelerine fevkalade dikkat olunur.

Amerika kız mekteplerini iki kısma ayırabiliriz: (1) sırf kızlara mahsus, (2) erkek ve kızlar bir arada.. İkinci kısım mektepler 'Coéducation' yani erkek ve kızların bir arada tahsil usulünün mahal-i tatbik olmakla birçok içtimai mebâhisâta sebep olmuşlardır. Bunların menfaat ve muzuratlarına ait tadvikâtı başka bir zamana bırakarak sırf kızlara mahsus mekteplere geçelim. İptidai tahsilini veren mekteplerden sonra tali tahsil için kolejler ve mekatib-i âliye yani kız darülfünunları vardır. Bunların hiç birisini başlı başına tetkik etmeyerek şimdilik bütün kız mekteplerinde tatbik edilen usullerden umumi bir surette bahsetmek istiyorum.

Mevki ve Binalar:

Kız kolejleri için daima en havadar ve en sakin ve en küçük şehirler intihab edilir. Burada geniş bir saha dâhilinde ayrı ayrı binalar inşa olunur. Bu binaların en iyi tekmlat-ı fenniyeye ve hıfz-u sıhhat kavaidine muvaffak bir surette inşa edildiklerini zikre -zannederim- lüzum yoktur. Amerika'da büyük ve kalabalık şehirler dâhilindeki mekteplerin hiçbir zaman talebe için iyi netice vermedikleri bittecrübe sabit olmuştur. Şehirlerde bulunan mekteplerdeki kız talebe diğerlerinden ziyade süse, tezyine ve eğlenceye meyyal olduğu gibi ispordan, vücudu biraz bile yoran oyunlardan müteneffir bulunuyorlar... Kırlarda, küçük şehirlerde tesis edilen mekteplerin talebesi ise, vasatî bir hesapla, sıhhat, ahlak ve ders nokta-i nazarından diğerlerine kat kat tefvik ediyorlar.

Dersler:

Talebât mektebçe ârâ'ye edilen muayyen bir programdaki derslere devama mecburdur. Lakin bu dersler bütün vaktini işgal etmez. Her mektepte sınıfa göre bir de vâsi ihtiyarı ders programı vardır ki talebe bundan kendisine en faydalı gördüğü dersleri intihab eder. Yalnız şu kadar ki, bir haftada alabileceği derslerin hadd-i azimesini tecavüz edemez.

Ders cihetinden Amerika kız kolejleri, Almanya, Fransa ve bizdeki mekteplerden pek fark etmezler. Bunlarda da kızlara tam bir (lise) tahsili verilir. Lakin bu derslerin sûver-i tatbikiyesi tamamiyle başkadır. Aynı zamanda kızlara hayatta lazım olacak bir takım malumat-ı müfide için de dersler vardır: Aşçılık, terzilik, idare-i beytiye, çocuk bakma usulleri, hasta bakıcılık vesaire...

Laboratuarlara binlerce dolar sarf edilir. Hiçbir talebenin bir tecrübeyi yapmadan geçmesi arzu olunmaz. Fennin tatbikatı tecrübelerle gösterilir. Gezdiğim kolejlerden birinde aşçılık sınıfı talebâtı mutbahta yemek pişirirken muallimleri kimyanın aşçılıktaki tatbikatından bahsediyordu. Terzilikte de hendeseyi tatbika çalışıyorlar. Velhasıl genç kızlar, bu nevî kolejlerde, en son terakkiyat-ı fenniye'nin hayatta suver-i tatbikiyesini öğreniyorlar.

Genç Kızların Mektep Hayatı Oyunlar:

Gençlik hayatın en buhranlı bir zamanıdır. Talebenin bu mühim zamanını hüsn-ü suretle idare etmek, bu müddet zarfında, kendilerini maddi ve manevi buhranlardan korumak mektep idarelerinin en mühim meşguliyelerini teşkil eder. Her sene başında bütün kızlar, kadın doktorlardan mürekkep bir heyet tarafından muayene edilir. Gözlerinin, ciğerlerinin kuvveti ölçülür. Elde edilen neticeler geçen seneki netice ile mukayese olunarak genç kızların bir sene zarfında vücutlarında ne gibi tahviller vuku bulduğu anlaşılır. Eğer bir genç kız herhangi bir suiistimale müptela ise bunu derhal keşfeden mütehassıslar vardır. Kendisine tenbihatta bulunularak, bu fena âdetin hayatına hatime çekebileceği pek samimane bir surette anlatılır. Lakin o, hiçbir zaman ahlaksızlıkla itham edilerek tahkir yahud tecziye olunmaz. Muallimlerin samimi ve ciddi ihtarları sayesinde ki, Amerika kız mekteplerinde, genç kızların ebedi dertlerinden olan suî itiyâdata pek ender tesadüf olunur.

Şunu bir kaide-yi umumiye olarak kabul edebilirsiniz ki bütün fesadın, ahlaksızlığın menşe'i işsizliktir. İşsizlik bilhassa gençlikte insanı en fena yollara sevk eder. Gözünüzün önüne gençliğin en hâr bir devresinde olan bir kız getiriniz ve sonra bunun mektepte yalnız derslerle iştilal ettiğini ve sair vakitlerini boşu boşuna veyahut yine çalışmakla geçirdiğini tasvir ediniz. Bu genç kız ya zayıf ve hastadır yahut ahlaksızdır. Üçüncü bir şık katiyen kabul edilemez. Aynı halde vakit geçirip de biraz kuvvetli olanların te'vilâtını, ulûm-u ruha vakıf, tecrübe dîde mürebbiler katiyen kabul edemezler.

Tabiatın genç bir vücutta idhâr ettiği kuvvetlerin sarf edilecek muhtelif yerleri vardır. Bir gencin okumak, çalışmak için kuvveti olduğu gibi koşmak oynamak için de sarf edilecek kuvveti vardır. Bu kuvvet yerinde sarf olunmazsa tabidir ki genç, pekiyi bildiğiniz bir takım ahlaki çukurlara düşer. Sıhhatini, vücudunu ve hatta bazen hayatını kaybeder. İşte bu mühim noktanın mülâhazasıyla ki, Amerika'da bir genç kız için, yatağından kalktığı zamandan, akşam yorgun bir halde tekrar bunun içine düşünceye kadar hiçbir zaman boş kalmamak üzere, meşguliyetler bulmaya çalışılır. Derslerin haricinde mektepli genç kızlar, kırlarda gezmeye, koşmaya, oynamaya, me'zundurlar.

Ekser mekteplerde, her talebe sene başında, o sene ne gibi isporla meşgul olacağını mektep idaresine bildirmeye mecburdur. Bu suretle muhtelif isporlarla meşgul olacaklar, bu isporlarda maharet ve tecrübeye malik muallimeler idaresine verilir ve bütün sene bunlarla talimlerde bulunulur. Bundan başka herkes için faydeli isporlar hemen tamamiyle umûmî gibidir. Geniş havuzlarda yüzme talimleri yapılır, mektebin çayırırlarında at koşturulur. Ok ile yahut silahla nişan atılır. Sınıflar arasında, basket, kriket, hokey... müsabakaları yapılarak mükafatlar tayin edilir. Velhasıl genç kızların dersle yorulan zihinlerini dinlendirmek için ne mümkünse tatbik olunur. Bunlar gibi nispeten hususi meşgalelerden başka Amerika'nın her tarafında jimnastik bir ders gibi mecburidir. Bazı hususi eğlenceler de, genç kızların mektep hayatlarında, mühim bir hadise teşkil ederler. Ekser kolejlerde mektebin sene-i devriye-i tesîsiyesini tesaiden pek parlak ihtifaller yapılır. Son senelerde bulunduğum bir kolejde (Mayıs 21) de büyük bir şenlik yapılırdı. Bütün talebe – mektepte o zaman (790) kız vardı- ayrı ayrı rey vererek son sınıf talebesi arasından en güzel ve

en muhterem tanıdıkları bir genç kızı (melike) olarak intihab ederlerdi. Bu melikeye çiçeklerle müzeyyen gayet müşa'şa bir taht yapılır ve beyazlar giyen yüzlerce kız bunun etrafında dans ederek mektep binalarını gezerlerdi. Esas itibariyle sade görünen bu gibi merasim kolejlerdeki genç kızlar üzerinde pek derin ve ahlaki tesirler bırakmaktadır.

Genç Kızlar Mekteplerde Nasıl Yaşarlar?

Mektepler, evvelce de söylediğim gibi, muhtelif binalardan müteşekkildir. Her binada elliden yüze kadar talebe bulunur. Ayrıca dershaneleri havayı büyük ve müşterek bir bina vardır ki buraya talebe yalnız ders zamanları toplanırlar. Amerika kız mekteplerinde yatakhane meselesi hemen tamamıyla halledilmiştir. Her kızın kendisine mahsus küçük ve sevimli bir odası vardır. Burasını o tabiatına göre süsler., tanzim eder ve akşamları pek ziyade sevdiği bu yuvaya çekilir. Bu odanın yanında bir de küçük banyo odası vardır. Her iki kız için de ayrıca bir çalışma odası tahsis edilmiştir. Bu suretle iki arkadaş daima bir arada çalışırlar. Her binanın büyük ve umumi bir salonu bir de yemek odası vardır. Buralarda talebe, daima aynı binada yaşayan muallimleri ile birlikte oturur, adeta büyük bir aile teşkil ederler.

Genç Kadınlar Hıristiyan Cemiyeti:

Bu cemiyet faaliyetini bütün mekteplerde teşmil etmektedir. Dini olmaktan ziyade içtimai bir mahiyeti haiz olan bu cemiyete hemen her kız yazılmakta ve içtimalara müdavemet etmektedir. Genç kadınlar Hıristiyan cemiyetinin, genç kızların ahlakı üzerinde, tesirat-ı mühimesi görülmektedir. Talebeye malumat-ı diniyeyi ameli bir surette anlatan, genç kızlara şebabetin buhranlı zamanlarında yardım eden, onlara her cihette tarik selameti gösteren... hep genç kadınlar Hıristiyan cemiyeti olmuştur.

Son Sınıf:

Amerika mekteplerinde sınıfları yükseldikçe talebeye verilen imtiyaz da ziyadeleşir. Son sınıf en mümtaz bir sınıftır. Lakin emin olunuz bu serbestîyi suiistimal edenler adeta nadirdendir.

Mekteplerde şahadetname tevzi'i e mühim bir râsimedir. Şahadetname alacak bütün kızlar 'Cap and Gown' denilen üniformayı giyerler. Bu beyaz bir entari, genişçe bir

cübbe ile ucu öne doğru eğilmiş bir şapkadandır. Büyük salona girdikleri zaman herkes ayağa kalkarak mezunları istikbal eder. Nutuklardan, mektep şarkılarından sonra şahadetnameler tevzii edilir. Otuz kırk genç kız ehrâz-ı muvaffakiyet için lazım gelen maddi, manevi bütün silahlarla mücehhez oldukları halde, sâhe-i hayata atılırlar ve artık (mezunîn) zümresine iltihak ederler. Her mektebin mezunîn cemiyetleri vardır. Mezunlar senede birkaç defa toplanır ve eski hatıraları yâd ederler.

Amerika'da genç kız pek başka bir hayat sahibidir. Oradan alacağımız dersler eminim ki gençlerimizin istikbaline mühim tesirler icra edecektir. İşte bu sebeptendir ki ben genç kız hayatını tasvire ilk önce Amerika'dan başladım. Amerika genç kızlarının aile hayatından da bahsettikten sonra başka memleketlere geçeceğim.

Perihan Saide

S.51-52, s.825

5.1.3. Sanayi Mektebi Talebesine

Darül Muallimin'in dersleriyle yorulan zihnimi biraz dinlendirmek ihtiyacını duyduğum zamanlar; gözlerimi etrafıma çevirir, gezilecek, hava alacak bir yer, barınacak bir gölge ararım. Fakat bunların hiç birini bu ulu muhitte bulamayınca şimendifer yoluna kadar inmek viranelerden birinin taşları üzerine oturup Marmara'yı seyretmek isterim. Kararımı verir vermez dışarı fırlarım. Divan yolu caddesine çıkınca, karşıma beni, deniz kenarına indirecek muhtelif yollar dikilir; fakat bunların hiç birine sapmam. Yalnız Sultan Ahmet meydanına doğru ilerlemeye başlarım. Bu meydan benim için en sevimli en müsait bir yerdir. Çünkü bir tarafında o muazzam camii vücuda getiren parlak mazi, diğer tarafında ziraat nezaretinin arkasında gizlenmiş bir mektebin içinde yaşayan parlak bir istikbal vardı. Ben camiinin muhteşem kubbelerini seyrede ede bu istikbale doğru yaklaşırım. Bir noktaya gelirim ki orada bir ses işitir gibi olurum:

-Güm!.. güm!..

Bu örsün, özünde ezilen kızıl demirin sesidir. Bu ses, benim kulağıma o kadar hoş gelir ki, bir az daha iyi işitmek ihtiyacıyla duvara yaklaşırım. O ses aynı ittirad aynı ahenk ile tekrar eder.

-Güm!..güm!..

Ova! Ne güzel ses! Bu ses bana cehennem kadar sıcak ve yakıcı bir ocağın karşısında yüzü gözü kavrulan, demir çekiçleri sallayan, çelik bünyeli sağlam kafalı, sanatın, demirin, örsün aşkı kutlu gençlerin hayatını ispat eder.

-Güm!.. güm!..

Ova! Ne müthiş feryad! Bu feryat bana sanatı zelil gören, demiri, tahtayı, toprağı sevmeyen, çekici, örsü, rendeyi istihkar eden bu memlekette, sanatı seven, çekici, örsü, rendeyi muhterem ve muazzez gören sanatkâr, faal bir neslin teşkilini ilan eder.

-Güm!.. güm!..

Ben bu sesleri işittikçe bütün ye'slerim mahv olur. Ben bu sesleri işittikçe daima kararan atide bir ışık parladığını görür gibi olurum. Bu sesleri işittikçe bende birtakım hayaller uyanır. Din aşkı din muhabbeti için yüksek minareler diken bu memlekette sanat aşkı sanat muhabbeti için de fabrika bacaları dikildiğini ve bu bacaların tepesinden kara dumanlar tüttüğünü görüyorum zannederim.

Ey sanayi mektebinin demir döven, tahta kesen, makine işleten gençleri!.. siz bizim kitapla usulle yapamadığımız hakiki inkılâbı çekiçle, örsle, ateşle yapacaksınız. Biliniz ki sizin kuvvetli kollarınızla demir döverek yapacağınız şey; yalnız sanat değil, beden, fikr, ahlakdır. Yalnız başına ne kitaplar, ne mektepler, ne medreseler, hiçbir yer hiçbir şey, sizin demirhaneniz, marangozhaneleriniz kadar bu memleketin seviyesini, ahlakını yükseltmeyecektir. Yalnız başına ordular, toplar, tüfekler bile sizin çekiçleriniz, örsleriniz, ocaklarınız kadar Osmanlı vatanını müdafaa edemeyecektir. Dün, topla, tüfekte, cephaneye ile mağlup ve esir olan babalarınızın intikamını alacak en kuvvetli silahlar; sizin çekiçleriniz, ocaklarınız, örsleriniz olacaktır. Kahr olsun sizin büyük mesleğinizi zelil gören, ocaklarınızı, çekiçlerinizi, istihkar eden kafalar!..

5.1.4. Rüyada Bir Mektep

Toprağın içine gömülmüş, kutu gibi dört köşe zindan gibi dört duvar bir bina tasvir ediniz; bunun üzerine bir de kubbe geçiriniz, sonra bu dört duvarı orasından burasından deliniz. Deliklerden birini adam girecek kadar büyük açınız. Bu büyük deliğin karşısına daima kokan bir abdesthane koyunuz. İçerisine de biraz minder atınız; biraz da uzun sıralar döşeyiniz. Yine bu dört duvarın içerisine bir hayli ufak çocuklar koyduktan sonra kapısını bacasını iyice tıkayınız; işte bizim mahallenin “dar-ül İrfanı”nı kabataslak hayalhanenizde çizmiş olursunuz. Sefil manzarası daima gözüme çarpan, zaman zaman miskin ilahileri kulaklarımı tırmalayan bu mektebi geçen gün ziyarete gittim. Dışarısına bakarak içerisini bir türlü tahayyül etmiştim. Fakat içeri girdikten sonra müthiş bir sükût-u hayale uğradım. Çünkü içerinin manzarası dışarınınkinden daha sefildi; yüzden fazla çocuk kimisi yerlerde sürünüyor, kimisi sıraların üzerine abanmış duruyor. Alık alık yüzüme bakmaya başladılar. Biraz dikkatli bakmaya başladım; derhal sırttılar, başlarını sıraların altına sokarak gülüştüler. Diğer tarafta ölü benizli bir kız çocuğu kapının arkasına gizlenmiş yüzüme bakıyor, o da arkadaşları gibi sırtıp duruyordu. Bunlardan bir ikisine söz söylemek istedim. Sual sorduğum çocuklar toparlaklaşmış gözlerini gözlerime dikerek beni bir hayli tetkik ediyorlardı. Ben bunu evvela dikkatlerine vermek istedim. Fakat niçin suallerime cevap vermediklerini sorduğum zaman yine çirkin çirkin sırtmaya başladılar. Ben bütün manasıyla hayvanlaşan bu neslin karşısında dondum kaldım. Bu mektebin hatırası beni akşama kadar meşgul etti. Yine o hatıranın tesiriyle olacak ki o günün gecesini bir de rüya görmüşüm. Bu rüyayı size nakl edeceğim:

Şehirden hariç, müzeyyen, dağlık bir arazide bulunuyormuşum. Arazinin yüksek tepelerinden biri üzerinde çam ağaçlarından yapılmış yine ağaç dallarıyla tabii bir surette tezyin edilmiş birçok binalar görüyordum. Bütün bu kulübeler üzerinde birer kırmızı bayrak sallanıyordu. Burası yeni bir mektebin binaları imiş... ben uzaktan gördüğüm bu açık hava müstemlekesinin manzarasına hayran oldum. Yanına

varmak, yakından seyretmek için tırmanmaya başladım. Fakat tepeyi çıka çıka bitiremedim. Henüz yorulmuştum ki uzaktan bir kalabalık bana doğru yaklaştığını gördüm. Ben çıktıkça onlar iniyorlardı. Nihayet birleştik. Gördüm ki bunlar bir asker takımıdır. Silahları omuzlarında, kolları, baldırları çıplak, demir vücutlu, kanlı canlı bir ordu,. Fakat hep çocuklardan mürekkep bir ordu... en büyük amirleri bile çocuk. Lakin bunların ne askeri olduğunu anlayamıyordum. Yalnız en önde dalgalanarak giden kırmızı bayrağın beyaz lekeleri nazar-ı dikkatimi celb ediyordu. Yaklaşp bu beyaz lekeyi tetkik eyledim, lekelerin gayr-ı muntazam hudutlu şekilleriyle bir takım memleket isimleri okunuyordu: Rumeli, Trablusgarp... daha ziyade yaklaşp bu asker eline söz söylemek istedim. Fakat onlar benim sözlerimden bir şey anlamamışlar gibi muttasıl yürüyorlardı. Ben gittikçe mektebin yanlarına yaklaşıyor, binalara yaklaştıkça yükseliyordum, yükseldikçe manzara değişiyor, cennet kadar güzelleşiyordu. Kendimi gayetle geniş bir ovanın kenarında buldum. Burası tamamiyle açık havada tesis edilmiş bir köye yahut bir müstemlekeye benziyordu. Ovanın bir kenarında bir insan kümesi görünüyordu..bu küme; elini kolunu hareket ettirerek toprak kazar gibi bir şeyler yapıyordu. Koşarak yanlarına yaklaştım. Bunlarda biraz evvel yamaçtan inen çocuklar gibi giyinmişler, toprak kazmakla, tohumlar dikmekle uğraşmakta idiler. Yine o haritalı bayrak altın başaklarla müzeyyen bir tarlanın ortasında dalgalanıp duruyordu: ne yapıyorsunuz böyle! Diye sordum. Fakat onlar hiç işitmemiş ve beni görmemiş gibi muttasıl işliyorlardı. Beni bu söz dinlemeyen, anlamayan insanların mektebinde bir korku alır gibi oldu. Uzaklaşmaya başladım. Birdenbire canlı bir musikinin canlı nağmelerini işitir gibi oldum. Uzaklardan bir kabile geliyordu. Kabile yaklaştıkça sesler anlaşılmaya başlıyordu. Hayliden hayli yaklaşıyorlar. Bunların da mektepli bir kafilesi olduğunu anlıyordum. Bunların da önünde dalgalanan bayrak kırmızı bayrak üzerinde yine aynı alamet vardı. Fakat bunlar bir asker takımından ziyade fani bir tenazühten avdet eden mudakkiklere benziyorlardı. Boyunlarında asılı olan teneke kutular, ellerindeki sivri uçlu sopalar ayaklarındaki sağlam ökçeli fotinler hep bunu ima ediyordu. Bunlar daha mülayim simalı, daha munis tavırlı kimseler olduğu için yanlarına cesaretle yaklaştım. Ve kendilerini takip etmeye başladım. Hepsi birden ahşap meskenlerin en genişlerinden birine girdiler. Ben de beraber girdim. Burası adeta bir tarih tabii müzesine benziyordu. Dolma hayvanlar, iskeletler, kuru kafalar, kayalar,

billurlar, ağaç gövdeleri... bütün bu numuneler müzenin merak uyandırıcı sermayesini teşkil ediyordu. Ben müzeleri dolaşıp dururken gezintiden gelenlerin her biri bir tarafa dağılmıştı. O esnada da kulağıma derinden derine bir takım sesler gelmeye başladı. İleride, sesin geldiği tarafta büyük bir kapı vardı. Oradan içeri girdim, ilerlemeye başladım; ilerledikçe bu sesleri bir fabrikanın çıkardığı tahta demir seslerine benzetir gibi oluyordum. Nihayet sesin çıktığı yeri keşfettim: burası da irice bir daire idi. Yüksek pencerelerinden birine tırmandım. Parmaklıklarına tutunarak içeriye baktım. Gördüğüm manzara beni hayretlere boğdu: bir iki yüz genç kollarını sıvamış demir dövmekle, makine işletmekle meşgul... ileride demir ocağının üzerinde yine bir bayrak sallanıyor, bu bayrağın isten kararmış ve pıhtılaşmış kan rengini almış olan bezi üzerindeki yazıları vuzuh ile okuyabiliyordum: Rumeli, Trablusgarp... Pencereden atıldım. Demir hanenin duvarını takip ede ede ilerledim. Şimdi yeni bir uğultu evvelkine galebe etmeye başladı. Bu kesilen, rendelenen tahtaların sesiydi. Yeni bir binanın önünde bulunuyordum. Burası adeta bir marangozhaneydi. İçerisinde hep o kıyafette gençler kollarını sıvamışlar tahtaları kesiyorlar, biçiyorlar, çakıyorlardı. Bu dairede kulakları sağırlatan bir gürültü vardı. Burada ağaç dallarını hal-i tabisiyle birleştirerek vücuda getirilmiş bir ormanın ortasında yine aynı bayrak dalgalanıyordu. Ben bayrağın yazılarını okurken pencerenin yanı başında çalışan bir gencin ne yaptığını görmek istedim. Dikkatle baktım ve gördüm ki bu genç, Kemal beyin ağaçtan büyük bir heykelini yapmakla meşgul. Yavaş yavaş buradan da uzaklaştım. Kulübelerden birinin önüne geldim. Orada hiç gürültü yok. Yalnız iniltiye benzeyen titrek, boğuk bir ses işitiliyordu. Ben bu esrarengiz sesleri daha yakından işitmek emeliyle nefesimi bile zor tutarak adımlamaya başladım. Bu ses kulübenin arkasından, ağaçların gölgeleri altına sığınmış bir insan kümesinden geliyordu: binlerce gençler çimenler üzerine oturmuş, başlarını önlerine eğmişler, dua ediyorlardı. Ses çıkaran, beyaz sakallı bir ihtiyar Rumeli'nin kanlı facialarında şehit olan vatandaşların isimlerini sayıyor ve herkes ağlıyordu. Ben bu manzaradan pek müteessir oldum ağlamaya başladım.

Artık güneş batmak üzereydi, ufukta bakır levha gibi parlıyordu. Ben güneşin batmasını seyretmekle meşgulken birdenbire ufkun muhtelif noktalarında bir takım yangınların alevlendiğini gördüm. Aynı zamanda gök gürültüsü kadar müthiş bir ses

çınlamaya başladı. Bu yıldırım seslerini müstemlekenin muhtelif kulübelerinden çıkan cehennemî gürültüler takip etti. “Bulgarlar hududa yaklaşmış!” dediler. Aradan yarım dakikalık bir zaman geçmemişti ki kulübelerin içerisinden yüz binlerce gencin fişkırıldığını ve kolları bacakları, çıplak olarak yıldırım gibi sırtlardan aşağı indiklerini gördüm. Bulgar sözü beni o kadar korkutmuştu ki artık yerimden kıpırdayamaz olmuştum. Bir yandan da böyle silahsız, topsuz, tüfeksiz koşan gençlerin; Bulgarların elinde, parça parça olacağını kendi kendime düşünerek titriyordum. Müstemlekedeki gençler gittikçe uzaklaşıyorlar, Bulgarlar gittikçe müstemleke dağının eteklerine yaklaşıyorlardı. Nihayet tam aşağıda birleştiler ve çarpışmaya başladılar. Bulgarlar henüz toplarını tüfeklerini tamamıyla kullanmaya vakit bulamamış idiler ki gençlerden her biri düşmanlarından üçünü beşini tırnaklarıyla boğmuşlardı. Beş dakika sonra müstemleke dağının eteğinde yüz binlerce Bulgar neferlerinin leşlerinden kanlı bir çevre teşkil etmişti. Bu kanlı muharebe bitmek üzere idi ki öte tarafta kulübelerin etrafında şenlikler yapılmaya oyunlar oynanmaya başladı.

Ben rüyanın burasında heyecanla uyanmıştım. O sabah bu heyecanlı rüyanın canlı, kanlı hayalleriyle uğraşarak kendi kendimi oyalamıştım. Öğleye doğru mektebe gelmek için sokağa çıkmıştım. Mahalle mektebinin önünden geçerken Yüz elli çocuğu akşama kadar biraz daha hayvanlaştırdıktan sonra evlerine götüren bizim mektep hocasına rast geldim. Rüyamı bütün safhatıyla kendisine anlattım. Hoca rüyanın her safhasında garip bir şeametin hissi kalb-i kuvviyeyle müteessir gibi yüzünü gözünü buruşturarak beni dinliyordu; nihayet boğazını yırtarak çıkan boğuk bir ses şu kelimeleri telaffuz ediyordu:

-Allah hayırlara tebdil etsin; şeytani bir rüya !!!...

Defter

S.4, s.52

5.1.5. Talebe Defterine

[Geçen nüshadan müebbed ve son]

Terbiye-i ahlakiyeye gelince hiçbir şey söylememek evladır. Çünkü sözle, nasihatle temin olabilecek şeylerden değildir. Hüsn-ü ahlak (hüsn-ü muâşeret) dediğimiz saadet-i halk mükâfatıdır. Bu nimet, asırlarca süren huzur-u vicdan ve sulh-u ictimaiyenin mizac-ı şahsı ve millide tecelli eden berekatındandır. Daimi kavgalar sebebiyle nifak içinde yaşamaya mecbur olanlar, evvela hukuk ve münafi-i mütekabile emrinde tesis-i muvazene edebilmelidirler ki hiç olmazsa yekdiğerlerini yermesinler. Eğer yermezlerse yavaş yavaş münafi müşterekeleri, aralarında kavi bir rabita-i tealun teşkil eder ve muamelat-ı nasda nezaket-i mütekabile – hiç olmazsa resmen- hükümferma olur. Bu kadarı da başlangıç olmak üzere kâfidir. Avrupa’da en merai olan kaide bu resme nezakettir, yoksa- kamil adamlar müstesna tutulursa- dostluk sözünün, manası bizim tarz-ı telakkimizden pek o kadar âli değildir. Fazilet içinde böyle!... yalnız orada muvazene-i hukuk ve menafi, muamelatta biz akd-i kaide hükmüne esad ettikten maada, münafi-i şahsiyenin daha çok ve daha sağlam olan revabit-ı müteaddidesi de hamiyetin en doğru manayı siyasi ve ictimaiyesini telkin edebilmiştir.

Şu mülahazat-ı muhtasaraya nazaran ancak bir şey söyleyebileceğim. Belki herkesin hoşuna gitmeyecektir. Fakat söyleyeyim, zira nasihatın bu hususta zerre kadar hükmü olmadığını rana bildiğim için sözümün o kadar tesiri olmayacağından eminim. Binaen aleyh söylemekte beis ve zarar yoktur.

Terbiye-i ahlakiyeye bir zemin-i metin ihzar etmek istiyor musunuz?... Öyle ise (kin), (intikam) öğretmeyiniz; bir ecnebi düşman için olsa bile esasen (kin) müstehsin bir şey değildir. Saniyen (instinctif) yani sevk-i tabi kabilinden bir histir. Onu öğretmeye hacet yoktur. Salisen icabet-i siyasiye ve içtimaiyeye göre dün (ebedi düşmanımızdır!) diye hedef-i intikam olarak gençliğin karşısına diktiğimiz bir düşman ile yine o icabat-ı siyasiye bugün dost olmamızı tavsiye ediyor ve oluveriyor da!.. Bu (oportünizm) karşısında ebedi bir düşmana malik olabilmek şerefinden ululebed mahrum kalacağımızı da nihayet anlıyoruz. Bu ala; fakat o mezmum ve mesmum his kalır; sabit bir hedefi olmadığı halde (kin) vücudumuzda kuvve-i hakime olarak kalıyor; en ufak bir sıtma ile de ateş alır ve zannedirim harici bir düşman değil birbirimizi yakıyoruz: ve en manasız vesile bozgunluğa sebep

olabiliyor. Bir taraftan böyle bir hiss-i muzur ve mezmum tavsiye edilirken diğer taraftan nasıl fezail-i ahlakiyenin esası hemcinsine muhabbet ve hukukuna riayettir.

Körükle alevlendirilen bu ateş kin karşısında, kuru ruhsuz, yalancı, riyakâr, ahlak kitabeleri kaç para eder?... kavruluvermez mi ?...

Düşmanlarımıza karşı hayat-ı milliye ve ictimaiyemizi muhafaza için böyle bir terbiye-i hissiyenin lüzümü düşünülüyorsa, onun en iyi yolu yine Avrupalıca düşünmek ve (intered bien enterdu) prensibini tatbik edip münafi-i milliyemizi adam akıllı mülahaza etmek yolunu öğrenmektir. Hem de tesir hükmünden bir türlü kurtulamadığımız (oppurtunisme) icabete de muvaffak eder bir terbiye –i hissiyedir. İşimize gelince düşman görünürüz ki bakılsa yaptığımızda bundan başka bir şey değildir. O halde usulüne tevfikten yapalım.

Şayan-ı dikkate değer bu muzur (sentimentalisme) gençlerin terbiye-i siyasiyesine dahi sui tesir etmekten hali kalmıyor, zira ahlak-ı siyasiye, ahlak-ı umumiyenin bir çırağıdır.

Hasb-el merak, birçok şeyler okuyor ve sonra da düşünüyorum. Okuduğum şeylerin bende hâsıl edebildiği tesisat-ı mahsuseyi ölçüp tartıyorum. Şunu açıktan açığa etrafa cesaret ederim ki (vatanperverane) olmak iddiasıyla yazılan ve kin ile milli ve müsemmin olan mahut şairler kadar, fena hastalıklı, ruhsuz bir şeyler ömrümde görmedim ve yoktur Hugo'nun (les orientales) da (Rum çocuğu) Yunanlı, meşhur manzumesine benzetmek istediğim (kin) i müstesna buldum. Bu manzume de (Emin Bülent) Bey hakikat o türlü şairlerin Türkçemizde Bülent vekilane bir numunesini verebilmiş!.. Fakat o kadar! Onun emsali olmak üzere yazılmış bulunan pek çok şeyler o kadar alt o derece fena ki tarif edemem belki biraz daha iyileri vardır da ben göremedim. Fakat ne olursa olsun terbiye i siyasiyemiz için bu türlü manzumelerin faidesini teslim etmek bile, o faide birçok vezaif-i siyasiye telkin ve talim edildikten sonra tahakkuk edebilir. O vezaif niçin her şeyden evvel öğretilmiyor?...

Ben Avrupa'da müteaddid seyahatlerim esnasında dikkat ettim. Pek genç talebe ve şakirdan bile rey vermesini, rey toplamasını reis-i intihab etmesini bilir. Memleketinin menâfiini de pek ala bilir. Oyunlarda, içtimalarda hep kaide bu usullerin kanuni bir surette tatbikine riayet etmektir. O derece mûmarese edilir ki

herkes daha henüz pek genç iken hukuk-u esasiyenin bir millet-i efradına tefevvud ettiği haysiyeti, tahmil ettiği vezaifi öğrenmiş ve kendini bizzat idareye kesb-i istidat etmiş bulunur. Ben bizde henüz böyle bir şey görmüyorum. En münevver gençlerimiz bile bir (elebaşı) olmadıkça, kendi iradat-ı müşterekleriyle bir şey yapamıyorlar. Kinlerini bile bir hedef-i muayyene tevcih edecek adam lazım. Ya öyle bir adam bulunmazsa ne yapacaklar?.. başka bir yerden mi getirteceğiz?...

Her halde fikrimi bir sözle telhis edebilirim. Bir milletin kendini muhafaza edip daima koruyabilmesi için türlü türlü efkâr ve hissiyata malik olması lüzumuna inananlardanım. O efkâr ve hissiyatın mahiyet-i asliyesine de nazar etmeyebilirim. Yalnız şu noktada –okunmuyor- ki o efkâr ve hissiyatı ihabat-ı menfaate göre efrad-ı milletin kısm-ı münevveri bizzat hâsıl edebilmelidir. Makine gibi hareket etmemelidir. Asıl talebeye işin burası talim edilebilmelidir.

Tabiatı tenci etsinler fakat kendileri vasiye, müdire muhtaç olmayarak tabiat-ı eşyayı tetebbu ve havadis-i müşahede edebilsinler. O vakit münafi-i hukukiyelerini daha iyi anlarlar ve müstakilen hareket ederler. Düşmanlarını dostlarını da fark ederler. Kin lazımsa kin, muhabbet icap ederse muhabbet göstermeyi de öğrenirler. Yoksa bir taraftan memleketimizi şiddetle bizar eden dargınlıkları çaresiz emlağa çalışırken, hedef-i na muayyen bir kin ile vicdanları garip bir surette terbiye etmek muhallik bir tenakuzdur.

(Talebe Defteri) nin bu tenakuza düşmediğini gördüm ve inşallah görmem de!.. hitap ettiği cemaat-i şayan içinde iyi bir gazetedir; daha iyi olmasını temenni ettiğim için bu sözleri söyledim. Çünkü bu gazeteyi ara sıra okuyorum.

Kârîlerinin maneviyatına vukuf itibariyle *Çocuk Dünyası*, her gazeteye faik bulunduğumu söylersem, huluskarlığa alışamadığımı teslim etmiş olursunuz. Buna da sebep şudur ki *Çocuk Dünyası* muharrirleri içinde bilhassa iki kişi var ki çocukluğun ruhunu, lisan-ı hissiyatı iyi bilir. (Gökalp)'in yazmış olduğu (El Geyik) masalı büyük bir eser-i marifet numunesidir. Bunca ve şairlerince makul olsun olmasın bir(İdeal)telkin edebilmesi için yazılmış olan bu eser, lisanı, türü, ideası itibariyle küçük çocukların halini, hissini okşayacak ve zihin ve vicdanında izler bırakacak kadar iyi yazılmıştır; ben bile memunen okudum. (Alâeddin) imzasıyla ve adı Türkçe

yazılan vatanperverane çocuk şiirleri de pek güzeldir çocukluk çağına uyar ve yakışır (vatanperverane)şiirlerdendir

Gençler için neşr olunan risail-i mevkute meyanında (*Talebe Defteri*) ile *Çocuk Dünyas'ından* iyi ve kârîlerinin tebaana muvaffak gazete henüz görmedim. Temenni ederim ki bu gazeteler terakki etsin ve noksanı ikmal eyleyebilsin!...

Rıza Tefvik (Filozof ve doktor)

S.17,s.281

5.1.6. Mektep Gezintileri

Bir gün İsviçre'nin en güzel bir şehri olan Cenevre'de geziniyordum. Bir muallimin refakatinde, 30 kadar mektepli çocuğun üstü, yanı yeşil teneke kutuları omuzlarına asılı olduğu halde geçmekte olduklarını gördüm. Derhal bunların bir kır gezintisi yapacak olduklarını anladım ve hesab-ül meslek fırsatı ganimet bilerek hemen kendilerini takibe başladım. Talebenin seneleri 10-13 raddesinde idi. Yolda ikişer ikişer gidiyorlar, fakat birbiriyle konuşmak, etraflarına bakmak halitalarını muhafaza ediyorlardı. Talebenin üstü başı temiz ve yeknesak idi.

40 yaşlarında tahmin olunan muallim kah taburun baş tarafında kâh ortasında ve nihayetinde yürüyor, yakınında bulunan talebe ile konuşuyor ve talebenin suallerine cevap veriyordu... Talebe ile muallim arasında iyi bir peder ile oğul arasındaki samimiyet cari olduğu görülüyordu. Nihayet şehir haricine çıktık. Biraz daha yürüdükten sonra daha açıklık daha geniş bir yere geldik. Sınıf-ı seyyar burada durdu, muallim karşılarında, kırk elli metre kadar ötede bulunan iki ağaç arasında ne kadar mesafe olduğunu tahmin etmelerini teklif etti. Her talebe bir adet söyledi; muallim bunları bir kâğıda kaydetti ve nihayet iki talebeye bu iki ağaç arasındaki mesafeyi mesafe şeridiyle ölçtürdü. Hakikate en ziyade yaklaşan talebeyi haber verdi. Bu talebenin muvaffakıyeti umum talebe tarafından alkışlandı. Buna müteakip muallim ağaçlardan birinin muhitini sordu. Yine birçok tahminat kayd etti ve bilfiil mesafe ettirerek neticeyi tebliğ etti. Daha biraz ilerleyerek müstatil şeklinde bir

pancar tarlasının yanına geldik. Muallim tarlanın kaç metre mürebbi vüsatında olduğunu sordu.

Yine tahminler başladı, behemehâl ölçtürdü ve doğru tahmin edenleri takdir etti. Sonra, muallim talebesini büyük bir meşe ağacının altına götürdü. Kabuklarını yapraklarını dal ve budaklarını tetkik ve diğer ağaçlarla olan farklarına dikkat ettirdi. Biraz ileride büyücek tabii bir set vardı. Buna yaklaştılar, talebesinden birini bağırtarak aks-i seda keyfiyetini ıra ve izah etti. Bir yüksekçe tepeye çıkarak ufku gösterdi, cehat-ı asliyeyi tayin ettirdi. Civarda köy veya şehir tesisine müsait yerler olup olmadığını sordu. Talebeye taş ve nebat numuneleri toplattı. Böcekler, kelebekler yakalattı. Suların sath-ı arz üzerinde husule getirdiği tesirâtı gösterdi. Elhasıl birçok hadiseleri kitaptan ezberleterek değil, resimlerini göstererek de değil, fakat aynen oldukları gibi tabiat üzerinde öğretti. Bu esnada talebenin neşesini, şevk ve şetaretini görmeliydi. Nihayet bir takım oyunlar başlandı. Bu saf havada çocuklar koştu, bağırdı sıçradı, yüzleri daha ziyade kızardı, kanlandı adeta hayatlarına hayat katıldı. Tabir-i marufiyle manen ve maddeten ihya oldular. Bundan sonra tekrar toplanarak tabur oldular, nebat ve taş numuneleriyle doldurdukları kutularını omuzladılar, milli bir şarkı söyleyerek şehre doğru yola koyuldular.

Bu manzara bana sürürdan ziyade hüznün verdi. Bu hüznüme sebep bizim zavallı talebemizin halini düşünmek olmuştu. Kendi kendime şöyle bir hasbıhal yaptım. Her memleketin çocukları sık sık kitaplarını defterlerini bir tarafa bırakarak sınıfların hava mahsur ve mazıkından, duvarlarından kurtularak vücut ve dimağlarını her türlü serbestliğe malik olduğu halde vatanlarını öğrendikleri, birçok hadisat-ı tabiyeyi doğrudan doğruya tabiat üzerinde müşahede ve tetkik ettikleri halde bizim çocuklarımız henüz bu feyzlerden, toprak ve hayat ile doğrudan doğruya temastan mahrumdur.

Tabiat üzerinde icra olunan tedrisatla çocuklar görmeyi, tetkik etmeyi öğreniyorlar, gördükleri bir takım hadiselerden bir takım hükümler istihraç edebilmek melekesini kazanıyorlar. Hâlbuki bizim mekteplerde takip olunan usuller bu istidatları bile mahvediyor. Nebatsız, nebatat dersi, hayvansız, hayvanat, eşyasız, eşya dersi okutmak yalnız bize mahsus garabetlerdendir.

Bu seyyar sınıfı takipte devam ettim. Nihayet kendimi muallime takdim ederek bu faydalı tenzihler hakkında kendisinden bazı istizahta bulundum. Bu tenzihlerini ayda kaç defa yaptıklarını ve bunlardan ne gibi faydalar temin ettiklerini, bütün İsviçre mekteplerin, n bu tenzihatları yapıp yapmadığını sordum..

Muallim dedi ki:

Yazın havalar müsait oldukça haftada bir iki defa talebeyi kırlara çıkarırız. Mektep gezintileri resmen programlarda mevcut olduğundan İsviçre'nin her mektebi bu gibi gezintiler tertip eder.

“Bu gezintileri tertip ederken evvela talebemizin nazar-ı dikkatini ne gibi hususata celb edeceğimizi düşünür ve ona göre hazırlanırız. Çocuklara gördükleri şeyler hakkında izahat verirken daima bildiklerinden işe başlarız. Çocuklar avdette müşahedelerine dair bir fezleke yaparlar ve bu fezlekedeki müşahedelerine dair serbest resimle bazı eşya ve vakayı izah ederler. Talebeyi daima kapalı sınıflarda yek ahenk ve soğuk bir tarzda değil, müteessir ederek. Hareket ve heyecana getirerek tedris etmeli elhasıl söz yerine hakikat eşyayı ikame etmeli. İşte bu yoldan giderek mücerret fikirler telkin edilmelidir.”

Vazifesini bu kadar iyi bilen bu şayan-ı hürmet muallime teşekkür ederek ayrıldım ve bizim mekteplerimizin de yakında bu muvaffakiyetlere mazhar olmasını temenni ede ede ikametgâhıma gittim...

Muallim Harun'ür Reşid

S.8, s.122

5.1.7. Kızıyla Muhaveremiz

-Babacığım

-Ne var yavrum?

-Yarınki derslerimi güzelce öğrendim

-Pek güzel

-Vazifelerimi de yaptım, o iş de bitti

-Ala demek şimdi istirahat edeceksin

-Hayır, istifade edeceğim.

-Neden?

-Geçen akşamki vaadinizden!

-Nasıl vaat yavrum?

-Ne çabuk unuttunuz? İlk tababet tahsil eden kadınlar hakkında malumat verecektiniz

-Peki, münasip bir zamanda söylerim, şimdi kardeşlerinle birlikte musikiyle meşgul olsanız daha iyi olmaz mı?

-Pek rica ederim babacığım ben de arkadaşlarıma vaat ettim.

-Ne vaat ettin?

-sizden öğreneceğim malumatı kendilerine söylemeyi.

-Pek güzel öyle ise dinle yavrum:

Sanat-ı tababeti, bayanlardan ilk defa tahsil etmek şerefini 1850 tarihinde Elizabet Blakvel (Elizabeth Blachvel) namında Amerikalı bir matmazel kazanmıştır, bu hayırlı teşebbüs artık ter edilmemiş, yirmi sene sonra Amerika'da icra-yı tababet eden hanımların adedi (2000)i geçmiştir. Bunlardan (580)i (allopathe) tedavi-i balzd, (130)u (omeopathe –tedavi-i balms), (420)si tababet-i mevlid (150) si operatörlük, (80)i mecnunlar tababeti, (25)i burun ve boğaz,(40)ı göz ve kulak, (30)u elektrikle tedavi şubelerinde kesb-i ihtisas ettikleri gibi 95'i de şef klinik, yahut fakülte muallimliği gibi mutena vezaiifde istihdam edilmişlerdir.

-Ah! Evet, yine onlar, daima Amerikalılar...

-Evet, yavrum bu hayırlı işe de Amerikalılar her milletten evvel başlamışlardır; kadınların sanat-ı tababete intisapları, Avrupa'da bile biraz gecikmiştir. Fransa'da etba-yı nisvana ancak 1822'de tesadüf edilir.

Paris fakültesine, şebhül muallimin meşhur (wurtz)un kadın(madlenbirez) namında bir matmazeldir. Bunu Amerikalı Miss Politan, İngiliz Miss Guard, Rus Kont Şaruf; namlarında üç ecnebi takip etmiştir; Bu tarihten itibaren, büyük bir nisbette olmamakla beraber, tıp talabatının adedi tedricen artmış, 1887'de (114) taneye balığ olmuştur; Bunların(70) i Rus, (60) ı Polonez, (16) sı Fransız, (8) i İngiliz biri de Avustralyalı, bir Türk bir de Yunanlı imiş...

- Biri Türk mü? Ah acaba kim idi ?
- Evet yavrum acaba kim idi? Maatteessüf bunu tahkik edemedim.
- Amerikalılar; Fransızlar ne ise; fakat nasıl olmuş da Ruslar bu hayırlı işte melil-i saireden evvel davranmışlar?
- Hakkın var kızım, Rusların tefvikad dilleri nazar-ı dikkati celb edecek derecededir; fakat zaman onlardan ümid edilmeyen bu işin faydasını çabuk meydana çıkarmıştır ve katiyetle Rus hükümeti nasılsa kadınların tababet kurlarına devamına müsaade etmiş, hâlbuki; yalnız 1887'de müdavimlerin adedi (450)yi tecavüz edince, her muhitte bahusus tabipler arasında cehalet, rekabet hisleri uyanmaya başlamıştır; bu çirkin, mezalim cereyan az zaman sonra o kadar şiddet kesb etmiş ki, hükümet bile müsadenin tahdidine mecbur olmuş, yalnız 1886'da tahsile beda edenlerden gayrısını devamlarına mümanaat eylemiştir. Taassubun bu hezeyanı, fenn-i tıbbın zevkini almış olanların tahsile devam hususundaki azimlerini kırmak şöyle dursun bilakis, her fazilete hürmetkâr yerlere hicret etmelerine sebep olmuştur. İşte 1887'de Ruslar, Paris Tıp Fakültesi'nde, nazar-ı dikkat celb ekseriyeti bu suretle ihraz etmişlerdir.
- -Darülfünunda bizimde böyle bir şubemiz olacak mı baba?
- İnşallah yavrum!

Abdülfeyyaz TEVFİK

S.33, s.542

5.1.8. Katil Mekteplerin Maktul Nesli

Geçen gün arkadaşlarımdan birini ziyarete gitmiştim. Yazı masasının önünde resimli bir kartpostal gördüm. Üzerinde battal edilmiş bir Osmanlı pulu da vardı, bir muhabere varakası olduğunu anladım. Kartpostalın resimleri gittikçe beni işgal etmeye başladı. Bu resimlerde kuru vücutlu, çırpçıklak bir takım siyah çocuklar seçmeye başladım. Bu kart; bedaheten bana bir vahşi kabilesinin efradını hatırlattı. Garip değil mi? Ben bu manzara ile Osmanlı pulu arasında bir alaka, bir münasebet aramakta ısrar ediyordum da, herhangi bir kartpostalın üzerine olsa pul yapıştırılabileceğini düşünemiyordum. Bununla beraber hissimde aldanmamışım; çünkü manzara hakikaten bize aitmiş. Bunu arkadaşşımdan öğrendim. Evet, bu sefil manzara; işte siz de resmini görüyorsunuz; ne olsa beğenirsiniz? Bir iptidai mektebi! İnanmıyor musunuz?...sonra, kartın arkasını çevirdim. “Sana”dan geldiğini anladım, biraz kendimi avutmak için fırsat buldum, zannettim fakat benim lüzumsuz inşirahımı sezen bu arkadaşım, lisan-ı haliyle bana nafi müteselli olma! Bu sefalet yalnız Sana’da değil, payitahtın mekteplerinde bile aynı dehşetle hüküm fermadır...” demek istedi. İşte o zaman düşünmeye başladım, daldım derinleştirdim; benzi soluk gözleri çapaklı, fesi yağlı, buz donlu, çıplak bacaklı, ayağı takunyalı bir takım mahalle mektebi çocuklarının sıra ile önümden geçtiğini ve alık alık yüzüme baktığını görür gibi oldum. Kendi kendime sordum: Gerçi bizim Türki bir memleket değil, her hususta geri kalmış bir milletiz. Fakat medeniyeti tanımayacak derecede vahşi de değiliz. Her şey için az çok çalışabiliyoruz. Fakat nasıl oluyor da iptidai mekteplerinin bu sefaletine karşı lakayt bulunabiliyoruz. Nasıl oluyor da mektep ismi verdiğimiz bu katil muhitlerin çocuklarımızı öldürmesine razı oluyorsunuz. Hava, ziya, hareket girmeyen bu zindanlar; evladımızın bedenini de ruhunu da mahvediyor da biz yine de hissiz hissiz yaşıyoruz. Mektep denilen bu zindanlara sağ giren bedenler çürük, zeki giren kafalar kayıp, insan giren çocuklar hayvan çıkıyordu. Biz yine kendi kendimizi avutuyoruz; ne kadar olsa mekteptir tahsildir, diyoruz. Bu pislik tembellik çocuklarından insanlık çıkacağına inanıyoruz.

Zavallı çocuklar! Siz evinizin bahçesinde, sokakta iken ne kadar diri, ne kadar zihni açık, ne kadar iyi ve güzel idiniz. Mektebin bu durumlarında, karanlık odalarında geçirdiğiniz üç dört senelik hayat; sizde bu dirilikten; bu zekâdan eser bile

bırakmadı. Zavallılar !..fakat çocuklar siz kimsiniz? Siz hangi milletin gençleri olacaksınız? Söyleyiniz bakayım! Mademki siz söylemiyorsunuz, ben size söyleyeceğim. Çocuklar! Felaketlerden daima büyük ziyanlarla kurtulan bu memleketin ağzından zaman zaman bütün ümidlerin istinadgahı olan bir söz çıktığını işitirdi: nesl-i ati ...bu bir nesl imiş ki yarın, bütün felaketlerin acısını çıkaracak, bu memleketi kurtaracak, bu memleketi hür ve mesut yaşatacak. Ben bu mevhum neslin bir gün gelip doğacağına herkesten ziyade inanıyorum ve o nesilden herkesten ziyade çok şey bekliyorum; hiçbir akıl, hiçbir muhakeme, bu yeni neslin zuhur etmeyeceğine beni inandıramaz. Çünkü benim imanım pek kuvvetlidir. Fakat siz; ey sarı benizli, kanbur, cılız, beyinsiz, korkak, bitik çocuklar! Acaba nesl-i ati siz misiniz? Eğer öyle iseniz, siz benim beslediğim bütün ümitleri, emelleri öldürmek için yaratıldınız. Siz ey yürümekten, koşmaktan, lakırdı söylemekten ve anlamaktan aciz kalan bitik mahlûklar! Siz yeni yeni felaketlerin, mağlubiyetlerin milleti mi olacaksınız? Eğer siz bu mukadderata mahkûm iseniz Allahtan istiyorum ki, yerinizi kuvvetli bir nesle terk için sizi yaşatmasın!..

Defter

S.9, s.129

5.1.9. İyi Vücutlu Milletler İyi Yaşar

Beden terbiyesinde en ziyade nazar-ı dikkatte tutulacak şey vücuda bir intizam, bir tenasüp temin etmektir. Sıhhat-i hakikiye ve kuvvet, cesaret, itimad-ı nefes ve intizam-ı hayat gibi mezaya ancak düzgün insanlarda mertebe-i kemaldir. Hiçbir terbiye-i bedeniyeden anlamasak bile, gürbüz ve bedeni nümâ-i taamını bulmuş bir adamla cılız ve nahif bir zavallıyı yan yana gördüğümüz zaman derhal bu iri ve mütenasip şahsa karşı ruhen bir incizab hissederiz, onu beğeniriz ve ondaki sıhhat ve şetaret nazar-ı dikkatimizi celbetmekte gecikmez. Evet, bu hususta nazarî olan hissiyatımız bizi aldatmıyor. Bir yerde doksan beşlik, yüzlük dinç bir ihtiyara tesadüf etsek biraz dikkat edince onun gençliğinde iri yarı mütenasip-ül aza bir adam olduğunu anlarız. Hayatına ait menakıbı dinlesek bütün ömrünü sade ve sıhhi olarak yaşadığına muttali oluruz.

İrilik ve tenasüple sağlamlık arasında acaba ne kadar alaka var?

Dimagda dâhil olduğu halde bütün bedeninin neşv-ü nemaca bir kemali vardır. Bu aşikâr seyr-ü tabisini takip etmekte olan tenemmü ancak yolunda ufak büyük hatalara, arızalara takılmadığı halde gaye-i kemale erer. Tam bir nemaya mazhar olmuş bir vücut ise, bin türlü manalarla nemadan kalmış ve bu suretle kuvve-i bedeniyesinin mühim bir kısmını israf etmiş vücutlardan elbette manaen maddeten daha sağlamdır. Elbette daha çok ve daha lezzetli yaşar. Bizler köşede bucakta kalabilmiş böyle asır dedelere öteden beri “eski toprak” deyip geçivermeyi itiyad etmişiz. O eski toprakların bâr-ı hayatı bir asır belki daha ziyade yorulmadan taşıyabilmelerindeki esbap henüz yeni yeni ortaya çıkarılıyor: idman!..eskilerimizin tarz-ı hayatları servetleri müsaitmiş; cindilik, avcılık, tirendazlık yaparlar. İdame-i sıhhat için muhtaç olduğumuz birçok bedeni mümareselelere, oyunlara rağbet ederlermiş. Son zamanlarda her nasılsa bunlar unutulmuş, bu sıhhi, ahlaki meşgalelerin yerine muhallik, muzır itiyatlar kaim olmuş. Arkamızın meşhur ilmi olan kuvveti eritmiş, metanet-i bedeniyesi mahvolmuş, çünkü eski gürbüzlük vücutlardaki eski tenasüp ve dirilik kalmamış. Birkaç seneden beri az çok meydan olan bu hususa dair yazılar mübaheseler memnuniyetle görülmeli ve daha pek fazlası temenni olunmalıdır. Yalnız asırlarca evvel sırf görenek olarak yapılan şeylerle bugünkü terbiye-i bedeniye arasındaki farkı gözden kaçırmamak lazımdır. Senelerin fenni tetkikatını -okunmuyor- insanlara bu hususta da pek çok şeyler öğretmiş. Böylece bir fenn-i mahsus şeklini alan terbiye-i bedeniye çocukluğumuzdan itibaren muhtelif senelerdeki ihtiyacat-ı bedeniymizi ayırıyor. Talimleri, oyunları, sporları ehemmiyetlerine, faidelerine göre kaide-i mahsusa tahaütünde tertip ediyor ve şüphesiz eskisinden daha sağlam ve güzel nesiller yetiştirmek kabil oluyor. Elyum çocukların, gençlerin yapacakları hareket-i bedeniye, oynayacakları oyunlar, girişecekleri müsabakaların kıymet ve keyfiyeti bir değildir. Mesela bu gün hiçbir muallim sekiz on yaşındaki çocukları dört beş saat mütemadiyen dağlara tırmandırmaz ve büyüklerin yapabileceği zorlayıcı hareketleri yaptırmaz. Bu onların tahammülleri fevkindedir.

Çocuklar için en ziyade lazım olan şey müsabakatkarane, zoraki idmanlar değil, vücutlarının sui teşkilatına mani olacak, nemalar teshil edecek harekât mesalaha ile

neşelerini arttıracak ve iktiza eden faaliyeti verecek terbiye ve ahlaki oyunlardır. İkdira ihtiyaç gösteren sporlar şedid mesafeler gençlere mahsustur.,

Müterakki milletlerde “terbiye-i bedeniye, terbiye-i umumiyenin temel taşıdır” düsturu kabul edilmiştir. Fakat bu ilm ve fenn-i surette ufak çocukları rastgele oynatmak, kan ter içinde kalıncaya kadar yarıştırmak hele iddia ile güleştirmek terbiye-i medeniyeden madut olamaz. Yalnız madut olamamakla kalsa iyi: sıhhatlerine, ahlaklarına muhallik derbeder ediyor. Her tarafta terbiye ve oyun mütehasısı muallimler, mürebbiler yetiştirilmekte olan böyle bir devirde, bir yerde gördüğü veya işittiği iki şeyi terbiye-i bedeniye diye arz edenler, sokaklarda ufak bir sergi açıp da yetmiş iki bin derde deva macun satan kimselerle hemhal olurlar.

Bugünlere kadar bizde jimnastik adeta hamallık, cambazlık, pehlivanlık zannediliyordu ve onun için ekseriyet azime-i yatsı aleyhinde idi. Bir dereceye kadar hakları da vardı: Halka terbiye-i bedeniyenin ne olduğunu anlatacak eser meydanda yoktu. Kimse de evladının hamal yahud pehlivan olduğunu istemiyordu. Gençlerin birer pehlivan kesilmelerinin ben de var kuvvetimle aleyhindeyim. Pehlivan lakabı hayatını güreş meydanlarında kazanır, güreşmekten başka bir şeye akli ermez kimselere verilmektedir. Vücudunu güzel terbiye etmemiş heveskâr bir genç usuli dairesinde güreş yapabilir; emsaliyle müsabaka da eder. Fakat hiçbir zaman işi sırf pehlivanlığa dökmemelidirler. Sonra bütün memleket meydan arayan bir pehlivan ordusu halini alır ki neticenin vahameti meydandadır. Bununla beraber vücutları müsait olan maharet sahibi bulunan üç beş (sanatkâr) güleşçiyi takdir etmeye de mani yok. Asıl temenni olunan cihet gençlerin kaba saba birer güreş pehlivanı değil hayatta muvaffakiyet için medeniyet kahramanı olmalıdır. Bu da usuli bir terbiye ile müyesser olur. O halde atimizi açık görmek için arkamızı ıslah edelim. Terbiye-i bedeniye en mühim makamı vermekte tereddüt etmeyelim. Her düşman millet böyle yapmıştır.

Terbiye-i Bedeniye Muallimi A. Seyfi

S.17, s.283

5.1.10. İzinsiz Cezası

Terbiye-i etfalin en mühim bahsi nedir? Denilmiş olsa hiç tereddüt etmeden! cezadır! derim. Ceza gerçi hayatın her muhitinde bir mevki tatbik bulan bir vasıta-i idare, bir vasıta-i ıslah gibi görünür, fakat sarf-u asi suret de mevcudiyeti onun makuliyetine delalet edemez.

Ceza, galip ve mütehakimin kasr, aciz ve aynı zamanda hodgam ve atıl fikrinden doğmuş bir tedbir-i menfurdur.

Eski zaman esaasına ve onlara tatbik edilen cezalara sâri bir nazar atfedelim, ne görürüz?

Bir taraftan: yalnız kendilerini düşünen; başkalarına istediklerini yaptırmak isteyen bir takım zadedgân, ağnaya ve ekber; diğer taraftan ise: kalbinde kin ve gayz besleyen, daima aldatmaya müheyya, daima en sefil hizmete sükûta hazırlanmış bed cihet mahlûklar!

Yahut en ziyade akvam-ı cihan tarafından makhur olagelmiş zavallı bazı anasır-ı beşeriye bakalım; onları da, seciye ve ahlak itibariyle, ezmane-i kadime esrasında mesabe görmüyor muyuz? Onları da o seciyelerle müteallik bir hale getiren anasır-ı terbiye hangisidir?

-işkence, azap, mekhuriyet, hasılı ceza!

Üçüncü bir misal olarak “mücrimîn” dediğimiz beşeri göstermek isterim: onlarda sair insanların seciye ve ahlakça en geri kalmış, en bozulmuş kısmı değil midir? Ya bu biçareleri o münevvi derekeye indiren nedir? Yine bila tereddüd diyeceğim ki: cemiyet-i beşeriyenin onlar hakkında bi rahmane, bi insafane – ve en tehlikelisi bî endişâne – tatbik ettiği cezalar! Helaket ve tabiiyet mağduru bir biçare, heyet-i içtimaiyenin envai kahr ve gadrine uğramış bir muhit içinde, bir hatacığa düşüyor! Hemen bila insaf bir cezaya çarpıyor! Vücut-u beşerden kesilip atılmış bir uzuv halini alıyor! O da... yaşamak için her türlü fenalıklar düşünmeye başlıyor!Dördüncü bir mesele olarak mektepleri göstereceğim. Zati bir tetkik ve müşahede yapmak isteyen birkaç mektep dolaşsın, tahkikata girişsin, görecektir ki: cezanın en az tatbik olduğu mekteplerde[*]ahlak, seciye, maneviyat seviyesi en yüksektir! Yine

görecektir ki: her mektepte ahlakı, seciyesi, maneviyatı en ziyade aşağı ve en ziyade bozuk olan kısım şakirdan en çok ceza görenlerdir. Ceza ile uslanmış şakirt arasanız, temin ederim, hiç bulamazsınız... belki uslanmış gibi görüneni bulursunuz. Ceza, hiçbir zaman beşeriyetin kalbini teshir etmiş bir şey değildir.

Fakat her halde seciye ve maneviyat üzerine en ziyade suitesir husule getiren ceza, suiistimal olunan cezadır.

Bu da leyli mekteplerimizde: “izinsiz cezası”dır. (müdür) izinsiz cezası verir, (hocalar) izinsiz cezası verir.

İhtimal ceza verenler arasında sırf şakirdin iyiliğini düşünen hüsn ü niyet ve hüsn ü zan eshabı da vardır ve işte onların nazar-ı dikkatini celb etmek için bu satırları yazıyor ve kendilerine şimdiye kadar ihmal etmiş olacaklarını farz ettiğim bazı tetkikat-ı sahiyeye girişmelerini tavsiye ederim. Ceza vasıta-i terbiyesini! tasbik etmekte oldukları için neticânı müşahede ve tarassüd etmek de onlar için en ziyade mümkün ve en ziyade kavlidir. Fakat zahiri surette arz olan sulhe aldanmasınlar, daha ziyade derine çocuğun amak-ı ruhuna kadar nüfûza çalışsınlar, vicdanları hangi surette mutmain olursa, femabuud ona göre hareket etsinler.

Hele hiç şüphemiz yoktur ki ceza verenlerin ekseri en aciz, en az uğraşmak isteyen, en az etfalin psikolojisine ehemmiyet veren mürebbi ve muallimlerdir.

Netice olarak kanaatimiz şudur ki âdem evladı ceza ile terbiye edilmez, sözle düşündürülmekle terbiye edilir. Ceza, bhusus suiistimale uğramış ceza, terbiyenin değil terbiye ve seciye bu zamanın en müthiş bir amelidir.

[*] Ahiren izinsiz ve tevkif cezalarına nihayet verdiği haber alınan (Makriköy Numune Mektebi) ve (Darüşşafaka) mektebinin birkaç ay evvelki haline nazaran şimdiki hali bu bapta pek güzel bir misal olarak gösterilebilir. [liltalebe]

Ahmet Cevad

S.19, s.305

5.1.11. Kanlı Hoca

Bugün size takdim edeceğim şahıs; “Vav-ı Atıfe” gibi kupkuru bir kafa değil, belki maarif ilmimizin en işlek uzviyetlerinden biridir. “En işlek uzviyetlerinden biri” diyorum; çünkü işleklik bu adamın en mümeyyiz evsafından biridir. Kendisinin fikrince bir millet için bedeni ve zihni bütün terbiyelerin, inkılapların mübde-i hareketi bu işleklik noktasındadır. Bunu böyle itikad eylediği için der ki işlek olmak uğrunda bütün mevcudiyetiyle çalışır. Kanlı hocanın nazariyesince yarınki neslin en büyük sermayesi; çenede, ellerde, kollarda, bacaklarda olmalıdır. Bütün çılgın fikirleriyle en asude zihinlerde bile fırtınalar yaratan, en mutedil ruhları bile heyecanlara boğan bu garip şahıs; talim ve terbiyedeki bütün coşkunluklarını izhar için yorulmaz bir çeneye, uzun kollara, demir bacaklara, sırık gibi uzun bir kamete malikdir. Her türlü itirazlardan masun bildiğini nazariyat-ı şahsiyesini müdafaa için en ufak fırsatlarda bile kuvvetli çenesini işletmemeyi cinayet addeden, talim ve terbiyeyi evvela kımıldamak, yürümek, koşmak, yüksek sesle söz söylemek, bağırarak, oynamak... da gören, terbiye-i musikiye bahanesiyle mektepleri tekiyyelere, terbiye-i sanayiye endişesiyle dersaneleri fabrikalara çevirmek isteyen ve hürriyet aşkıyla mektepleri intizamsızlık ve inzibatsızlıkla teçhiz etmekte beis görmeyen bu garip şahsiyet için yalnız işlek adam yetiştirmek pahasına alarak nesl-i atiyi cahil bırakmak bile meşrudur. Kanlı hoca, uyuşuk bir maarifattansa, kanlı bir cehaleti tercih eder. Maarif-i ibtidaiemizin ikamet-i hazırası herkesi me'yus ederken o; bu halden her şeyden ziyade memnun görünmüştür. Çünkü kendisi felaketlerimizin en büyük ameli olarak mekteplerin yokluğunu değil, varlığını göstermektedir! Yine kendi itikadınca, talim ve terbiyede yapılacak en büyük bir inkılâp, mekteplerimizin kapanmasıyla başlayacaktır.

Bu neticeyi vermek için bulduğu en kısa tarikte cehalet lehinde şiddetli propagandalar yapmaktır. Kanlı Hoca itikadmekteplerimiz, içine düştükleri malumatçılık çukurundan anacak bu suretle başlarını çıkarabileceklerdir. Benim Konyalı Hoca ile birçok yerlere, hususiyle birçok mekteplere ziyaretlerim oldu. Onu yalnız bizim iptidailerimizin, rüşdiyelerimizin cansız hareketsiz muhitleri değil, Fransa'nın Almanya'nın liseleri, jimnazyumları bile memnun edememişti. Hele bizimkilerin şerait-i hazırası, atisi ve ıslahları mevzu bahis oldukça bulup gösterdiği

yegâne tedbir; bu ağır şeraitte mekteplerin kapatılmasından başka bir şey değildi! Kanlı Hocanın bu menfi tavsiyesine karşı gelenlere ve mektep yokluğunda, çocukları bireye yollamak lazım geleceği soranlara karşı verdiği kısa cevap: “ Sokaklara salıveriniz!” den ibaret olmuştur. Maarif tecditlerimizin hiçbir safhası, memlekette ana mektepleri lehine son zamanlarda hâsıl olan cereyan kadar kanlı hocayı meyas etmemiştir. Kanlı Hoca bu cereyanı hissettiği yerlerde en yüksek sesiyle, en kati bir düstur olarak şu sözleri söylemiştir: En büyük cinayeti irtikâp etmiş olacaktıdır. Çünkü şu suretle insanları hayvanlaştırmaktan hiçbir netice vermeyen kanlı terbiyemiz yırtıcı pençeleri en ufak yaşta çocuklara kadar uzatabilecek ve bu suretle neslin inkirazı tesri edilmiş olacaktır.” İşte çılgın bir hüküm daha!... Kanlı Hoca ziyaretlerinden hiç de memnun kalmamıştır, dedim. Bu babdaki hatıratımı topluyorum yalnız bir iki mektebin isitisna teşkil ettiğini görüyorum. Bir gün hoca telaşla Karamürsel’e gitmek arzusunda olduğundan bahsetmiş ve benimle gitmeyi pek arzu ettiğini söylemişti. Orada tüfekli, trampetli, canlı, hareketli, gezintili, intikamcı bir mektebi ziyaret etmiştik. Karamürsel’deki “numune-i etfak-ı Osmaniye” ;kanlı hocanın sevebildiği ilk mektep olmuştu. Hatta memnuniyetinden geceyi orada geçirmek teklifini bile kabul etmişti. Hocanın tapındığı bir hayatı kendi tabirince işleklığı bu mektepte ben de görmüştüm. Hocayı sevindirmekten ziyade, hocanın sevinçli, elemli zamanlarında ahval-i ruhiyesini tetkik etmek arzusuyla onu mesut edecek fırsatlar aramaya başladım. Bir gece onu ”şemşu’l mekatib”in müsamerelerinden birine götürdüm. Ben orada hocayı bir taassub buhranına uğrayacak zannederken sevindiğini adeta fazla sevindiğini gördüm. Mektebin hareket-i bedeniye, resim, musiki, inşaat, el işleri, tarihini temsillerden ibaret olan terbiyesi, hocayı çok sevindirmişti. On- on iki yaşında çocuklar tarafından Yavuz Sultan Selim’in tahtına cülus temsil edildiği o akşam, Kanlı Hoca’nın saadeti her defadan ziyade olmuştu. Ben bu garibe-i ruhiyeyi mektebin idaresine tanıtmak, göstermek isteyerek kendisine takdim eyledim. O yalnız müteheyyiçti. Bir aralık mektebin müsamere programı üzerindeki güneş armasına bakarak mırıldanmaya başladı. Bundan bir şey anlayamadığını bunun buraya yakışmadığını söylemek istiyordu. Ben sordum ki “bu mektep için en münasip arma ne olabilir?” Bana kısık bir sesle şu cevabı verdi: “ Kanlı cehalet!”. Ben Kanlı Hoca’nın geçirdiği asabiyet buhranları arasında ikisini pek şiddetli bulmuştum. Bu buhranlardan biri mekatib-i

ibtidaiyede mecburiyet-i tahsilin altı seneye iblağı haberi yayıldığı zaman başlamıştı. Diğer buhran; softalar aleyhine yazılan haberler üzerine olmuştu. Bu iki vakanın ikisi de Kanlı Hoca'yı yine bir takım çılgın hükümlere sevk eylemişti, diyiverdi ki:” Bence tahsil-i ibtidaiyenin altı seneye iblağı; şimdiye kadar üç sene devam eden hayvan terbiyesi” nin tazifinden başka bir netice vermeyecektir. Mekteblerin büsbütün kapanmaya mahkûm şeraitte yaşadığı bir zamanda senelerin adedini çoğaltmak; en büyük fenalıktır.” Esbab-ı felaketimizi tahlil ederken hiç de diğer maarifciler gibi düşünmüyor ve diyordu ki: “ Bu esbab; evvelibaâevvel medreselerin hali ibtidaiyede kalmış olmasından ileri gelmiş değildir. Bu neticeyi vaktiyle en güzel bir terbiye muhiti olan medreselerin yerini tutmaya muvaffak olmayan mekteplerimizin şerait-i sefilesi tevlid eylemiştir. Bu memleketin muhtaç olduğu en büyük terbiye inkılâbı; medreselerin - bugünkü hayata ancak bitik adamlar yetiştirmekten başka işe yaramayan – mektepleri taklit etmesiyle değil belki bu mekteplerin, medreselerin eski terbiye esaslarını, şeraiti taklit ve tesis etmesiyle mümkün olabilecektir.” Ben bu sözlerde bitarafane hükümlerden ziyade garip bir muhafazakârlığın tesirlerini gördüğüm için mekteplerimiz ne olursa olsun medreselere karşı müdafaaya başladım. O zaman Kanlı Hoca birdenbire kaşlarını çattı, yüzünü buruşturdu, titreyen kollarını masanın üstündeki balkan haritası üzerine uzatarak siyah lekeleri kavrar bir vaziyet aldı ve şu sözleri söyledi:

-Ya bu siyah çizgilerin mesuliyeti kimin? Mekteplerin mi? Medreselerin mi?...

Defter

S.7,S.99

5.1.12. Mekteplerde Tarihi Temsiller ve Terbiye

Bizde şimdiye kadar tiyatro yahut temsil; iki tarzda telakki edile gelmiştir: bazılarımız buna “Mekteb-i edeb” diyoruz; bazılarımız da “Lubiyyât!” diyerek istihfaf, hatta istihkar bile ediyoruz. Bu iki zıt hüküm, ikisi de doğrudur; ancak ikisi de yerine sarf edilmek şartıyla: Tiyatro, bir mekteb-i edebdir; eğer tiyatro, tiyatrodan beklenen terbiye-i hissiye ve ahlâkiyeyi temin edecek şerâitde veriliyorsa. Tiyatro, aynı zamanda bu hissin, bu ahlâkın katili de olabilir: Eğer tiyatro, meşrû ve terbiyevî hedefini gaib etmişse. İşte - bizim ekseriyet itibariyle – bir eğlence, bir sefâhet

mevkiinde görmekte devam ettiğimiz tiyatrolar; Avrupa ve Amerika mekteplerinde doğrudan doğruya bir terbiye vâsıtası gibi kullanılmaktadır. Yeni usûl terbiyenin tiyatroya atf ettiği ehemmiyet; muhtelif nokta-i nazarlardandır. Bir kere tiyatro; terbiye-i vataniyenin âmîlidir. Husûsiyle tarihî temsillerde bu vatan duygusu son derece faâliyete gelir. Çünkü tiyatro; mazinin dirilmesi demektir. Tarih-i millînin idbârları, ikbâlleri sahnede temsil edildiği zaman; her kalb bu canlı, şanlı vakayii tesirlerini şiddetle hisseder. Hususiyle vakayı temsil eden çocuklar; temsil eyledikleri eşhasın ruhuyla, ahlakıyla yaşayarak bu büyük adamların şahsiyetini takınırlar ve onların duygularından, ahlaklarından bir şey kazanırlar. Tiyatro; yalnız tarihi duymak için değil, anlamak, öğrenmek için de lâzımdır. Bir de, tarihî temsiller; kahramanca savletlerin, âlicenâbâne hareketlerin sahnesidir. Bu cüretleri, bu hareketleri – velev suni olsun – yapan çocuklar, gençler bunlardan da bir duygu, bir emel kazanırlar. Taklid meyli, istidâdı; çocukları o büyük kahramanların efâlini taklide ve temlike sevk eder. Mekteb temsillerinden beklenen diğer bir menfaat de çocukları serbestçe, muntazam ve yüksek sesle söz söylemeğe alıştırmaktır. Mektebin dersane hayatında böyle bir idman için fırsat pek de zuhur etmez. Talim ve terbiye ile alakadar olanlar, bu temsillere diğer bir ehemmiyet daha atf ediyorlar ki o da terbiye-i içtimâiye noktasındandır: Sahne; arkadaşlar arasında toplanmak, anlaşmak ihtiyacını tesis ediyor. Birbiriyle uzlaşamayan, dâimâ kavga eden çocukları muntazam ve ahenkdar yaşamağa alıştırtıyor. Avrupa ve Amerika'nın, hatta pâyitahtta mevcut Rum ve Ermeni mekteplerinin, tesirât-ı hissiye ve ahlâkiyesinden bu derece istifâde ettikleri temsiller; şimdiye kadar maa't-teessüf bizim mekteb-i terbiyemizde yer bulamamıştır. O derecede ki ne zaman temsillerin mekteb terbiyesine idhâline teşebbüs edilmişse “Çocuklarımızı oyuncu mu yapacaksınız!” diye âileler tarafından itiraza uğramıştır. Bizim Rumeli'de uğradığımız müthiş hezimetin âmillerini tedkik edenler, bunun kısmen terbiye-i vataniyemizin inhitâtından tevliid ettiğini takdir ediyorlar. Ve yavaş yavaş tiyatrunun ve mekteplerde tarihî temsillerin de mevki takdir olunmağa başlıyor. Biz de bu nüshada bu seneden itibâren yeni talim ve terbiye usullerini tatbik başlayan Fındıklı'da (Şemsü'l-mekâtib) mektebinin tarihî temsillerine aid bir manzarayı derc ediyoruz. Levhanın içerisindeki on, on iki yaşında çocukların kahramanca vaziyetlerini tedkik

edenler; tarihî temsilerin terbiye-i askeriye ve vataniye için ne müessir bir âmil olduğunu bedâheten teslim edeceklerdir.

Defter

S.8, s.124

5.1.13. Talebe Yazısı

Evvelki nüshada[milli oyun ve oyuncaklarımızı sayınız] demiştik. Oyunlara dair alınan cevapları derc ediyoruz.:

Elim elim öpenin- esir almaca- adım artırma- uzuneşek- ayine-i devran- el üstünde kimin eli var? – elim sende kaldı- anam boyu- ebeme pilav pişirdim-ip atlama- üç taş- uçurtma- el bende- aşirtma- alay çekmek- ebe barık – aşık- evcik- anan seni nerde doğurdu?- açıl kilidim açıl- oluklardan balık kaçtı- orta oyunu- altı okka- apbar cabbar- aramızda kaz var- aldatma- oldu bitti- birdir bir- bohça- beş taş- bebek- babi babi – bilmece- paça pişti-püsküllü bela- tilki ile tavuk- tahtarevalli- tek mi çift mi?- ten ten ne istersin benden?- cirit- ceviz- çelik çomak- çatal matal kaç çatal?- çenber çevirme- çüş bindi- çekirdek- çomak oyunu- çuval oyunu- çimdik çimdik makarna- çaylak yavrunu kaparım- hamam kızdı- hasır atlama- hokkabaz- hırsız polis- dilsiz- değnekle at- dokuz taş- domuzcuk don don baba- zeybek- seke seke ben geldim- saklanbaç- su yolu- töre- topaç- top- toprak-zıp zıp- askerlik- Ali Cengiz- guguç- fincan yüzük- fındık- folluktan tavuk kaçtı- koşu yarışı- kaydırak- kovalamaca- kurt kuzu- Konyalı- kırdım kırdım- kukla- kar topu- kızak kaymak- kaydırak- karagöz- kılıç kalkan- karga tulumba- güreş- köşe kapmaca- körebe- kimvurdu?- güvercin taklağı- lades- muharebe- muayene- mum dibi- misafirlik- mam işi- varanbir- vak vak- vay benim köse sakalım- yağ satarım bal satarım- yazı mı tura mı?- yağlı direk-yüzük kimde?...

Milli Oyuncaklarımız

Ok- aşık kemiği uçurtma- bal mumu- ördek- cirit- çelik çomak- çenber- dürlüce(ağaç dalından düdük)- davul- def- zurna- sapan- topaç- tabanca- zıp zıp- kalkan- kemend-gürz- mızrak...

[Eyüp oyuncaklarından]

Pişbek- kursaklı düdük- hacı yatmaz- koca karı zırlıtısı- aynalı testi- çocuk arabası...

Geçen haftaki tarih sualine maatteessüf doğru cevap alamadık. Biz, genç ve mektepli kârîlerimizin bu suale lazım gelen ehemmiyeti vererek cevap hazırlamak için, tarih sahifelerini karıştıracaklarını zannediyorduk. Mamafih bu adem tettebbu imtihanlarının yaklaşmış olması dolayısıyla husule gelen tabi meşguliyetlerine atfederek badema sırf kendi istifadeleri için tertip ettiğimiz (Kasım mahsusunda münderc) fenni ve ilmi suallerimize- kitaplarını karıştırdıktan sonra – cevap vereceklerini ümit ediyoruz...

Tarih sualinin cevabı şu idi:

Medine-Kufe-Şam-Kufe- (Anbar=Haşimiye) –Bağdat-(Samarra=Serramin Rey)
Bağdat-Mısır ul Kahire – İstanbul

İstanbul'da en çok sevdiğiniz yer neresidir? Sualinde muvaffak cevap gelmedi.

Bu suali sormaktan maksadımız, talebemizi düşündürmektir. Yoksa laalil tayin “şurasını severim” dedirtmek değil.. mesela isterdik ki: “Havasının ve manzarasının güzelliği dolayısıyla şurasını sevdiğim gibi, tarih-i millimize olan merbutiyeti, asar-ı mimariye ve medeniyemizden bulunması..hesabıyla da burasını severim. Tarzında cevap versinler ve bu ikisini yekdiğerinden ayırmassınlar”

Bazı kârîlerimiz baalfarz”Altı harfli bir isim bulun ki ...” tarzında bilmece koymaklıgımızı talep ediyorlar. Ümit varız ki kafalarını yormaktan, kıymetli vakitlerini işgal etmek gibi zararlarından maida hiçbir faydası olmayan bu gibi bilmecelelere mukabil tertip ettiğimiz suallere bu kârîlerimiz de hüsn-ü kabul gösterecektir.

5.1.14. Yine Mektep Meselesi

Defterin geçen sayısında ibtidâî mezunlarının doğrudan doğruya girebilecekleri bazı mektep isimlerini zikretmiştik. Onlardan başka meslek mektebi olmak üzere (Dar-ülfünûn, hukuk, tıp fakülteleriyle eczacı, dişçi, mühendis, sanayi'-i nefise, ziraat ve ticaret mektepleri) sayılabilir. Ancak bu mekteplere duhulün birinci şartı sultanî mezunu olmaktır. Şimdi biz sultanîde okumaksızın ibtidâî mezunlarının girebilecekleri mekteplerini gözden geçireceğiz:

Sanayi' Mektebi: Leylî ve neharîdir. Bilhassa ibtidâî mezunlarını kabul eder. Demircilik, marangozluk gibi sanatlar öğretir. Şimdiye kadar memleketimizde sanat fikri anlaşılmadığı ve sanat sahipleri takdir edilmediği için bu mektep layık olduğu hürmeti görememiş, tabir mazur görülsün, bir fakirler mektebi şeklinde tasvir edilmişti. Öyle ümit ederiz ki milli intibahımız her yerden evvel bu mektebi layık olduğu mertebeye yükselecek ve son zamanlarda pek çok ıslah edilen bu mektebimiz istikbalin demir temellerini atacaktır.

Bursa Ziraat Mektebi: Memleketimiz bir ziraat memleketidir. İbtidâî birinci sınıftan beri daima bu sözü işitiriz. Fakat ziraatla uğraşmak için bu söz kâfi değildir. Buna heves ve servet de inzimâm etmelidir. Nitekim Bursa Ziraat Mektebine alınacak talebenin çiftlik sahiplerinin çocuklarından olması aranıyor ki pek doğrudur şu halde bu evsafa haiz olanlar ve çiftçiliği kendine meslek ittihaz etmek isteyenler buraya girerlerse memlekete en büyük hizmeti ifa etmiş olurlar. Bu mektebe ibtidâî mezunları kabul edilmektedir. İstanbul'daki ziraat mektebi, sultanî mezunlarını kabul eder.

Sanayi-i Nefise Mektebi: Bazı çocuklar fitraten ressam olmak üzere yaratılmıştır. Bu gibiler bittabi Sanayi-i Nefise mektebine girmek isterler. Bu mektebin son

zamanlarda programları ıslah edilmiş ve mükemmel bir hale getirilmiştir. Gerçi buraya da sultanî mezunlarını kabul ederlerse de, bir ihzarî sınıfı vardır ki ibtidâî mezunları girebilir ve bir sene sonra imtihanında muvaffak olunca âlî kısmına geçerler. Burada ressamlıktan başka, heykeltıraşlık ve mimarlık da tahsil edilmektedir.

Kuleli ve Bahriye Mektepleri: Kuleli İdâdîsine şehit zadelerle pederi vefat eden veya harp cephelerinde bulunan asker evladını kabul etmeye başlamışlardır ki pek doğru bir usuldür. Filhakika pederleri asker olan ve aynı ruhla büyüyen çocukların kuleliye girmeleri tabii bir keyfiyettir. Şüphesiz bahriye de öyledir. Ancak küçük yastaki çocukların “Ben kaptan olacağım!” yolundaki arzularına itimat edilemez, büyüyünce bu hevesleri geçebilir. Binaenaleyh bu mektebe gireceklerin de aileleri o meslekten yetişme olursa netice daha iyi olur. Bugün bahriye mektebimiz cidden iftihar-ı şâyan bir mükemmeliyete hasıl olmuştur. İbtidâî derecesinde tahsili olan ve sene on dördü mütecaviz bulunmayan, sağlam vücutlu çocuklardan her sene mahdut miktarda talebe alınmaktadır.

Dar-ül-muallimin: Leylî ve ücretsiz bir mekteptir. Bütün masrafını hükümet deruhte etmektedir. İstanbul’da olduğu gibi vilayet merkezlerinde birer tane vardır. Tahsil müddeti dört senedir. Numune ve altı dersshaneli ibtidâî mezunları doğrudan doğruya girebilirler. Ancak ikmal ettikten sonra on sene maarif nezaretinin tayin edeceği mekteplerde hizmet etmeleri meşrudur. İstanbul dar-ül-muallimini son zamanlarda, her cihetle mükemmel bir hale getirilmiş, bu uğurda her türlü fedakârlık ihtiyar edilmiştir. Dar-ül-muallimine girmek isteyenler her şeyden evvel kendilerinde hoca olabilmek ruhunu hisseden ve bu duyguya sahip olan kimseler olmalıdır. Yoksa geçici bir hevesle girenler, muvaffakiyetsizlikle çıkarlar... Maîşetini layıkıyla tedarikten aciz bulunarak sultanî tahsilini takip edemeyecek olanlarla aileden mahrum ve bîkes bulunanlardan hoca olmak kabiliyet ve aşkını taşıyan gençlere dar-ülmuallimin en hayırhah ve müşfik bir aile ocağıdır. Bu mektebin ibtidâî kısmını bitirenler, iki sene hocalık ettikten sonra tekrar gelir, ihzar sınıfına girer ve iki sene daha okurlarsa dar-ülmualliminin âlî sınıfına yani, dar-ül-fünûna girmek hakkını kazanırlar. Dar-ül-fünûnda muhtelif mesleklere ait şubeler vardır ve tahsili üç senedir. Sultanî mezunlarından dar-ül-fünûna girmek isteyenler (bakalorya) imtihanına tabi tutulmakta iseler de dar-ül-muallimin mezunları bundan muafıdır.

Ticaret Mektebi: Bizde henüz inkişaf etmemiş ve anlaşılammış bir meslek de ticarettir. Herkes ticareti başka türlü anlıyor ve başka türlü yapmaya çalışıyor. Hâlbuki bunun da ilmî bir şekli ve ilmî bir takım usulleri vardır. Bunun için ruhu ticaretle me'lûf olan ve hukuki bir tacir olmak üzere yetişmek isteyen gençler ticaret mektebine girmelidir. Buradan çıkanlar hemen bir ticarethane açamasalar bile herhalde bir bankada, bir tacir yanında oldukça dolgun maaş alarak geçinebilirler. Ticaret mektebi âlî derecede olduğundan sultanî mezunlarını alırlarsa da ihzarî sınıfına ibtidâî mezunları dâhil olabilir ve buradan âlî sınıfa geçerler. Ticaret mektebi son zamanlarda hayli ıslahata nail olmuştur.

Çiftlik Makinist ve Şimendüfer Mektepleri: Son zamanlarda açılan bu mekteplerde ibtidâî mezunlarını alıyor. Ailesinin maîşeti dar olan ve az bir müddet zarfında, hayata atılmak ihtiyacında bulunan gençler, bu mekteplere dâhil olabilirler.

Mülkiye Mektebi: Evvelce sultanîleri ikmal eden talebenin girebilecekleri mekteplerin en mükemmeli olan mülkiye mektebi, iki senedir kapalı bulunuyordu. Son zamanlarda leylî olarak tekrar ihyasına çalışılıyor. İnşallah yakın zamanda açılırsa, buraya sultanînin onuncu sınıfını ikmal etmiş talebe alınacak ve idare, maliye, hariciye, memurları yetiştirilecektir.

Ecnebî Mektepleri: Üç sene evvel bu ismi işitince titredik. Çünkü ecnebî mektepleri denilince, gözümüzün önüne dinimizi, milliyetimizi, lisanımızı... gasp eden hain müesseseler gelirdi; fakat hamdolsun kapitülasyonlar bunları yıktı ve memleketi bu muzır fesat ocaklarından kurtardı. Bugün ecnebî mektebi namıyla hiçbir mektep kalmamıştır. Mevcutları da hususî mektepler meyanına ithal edilmiş ve aynı muameleye tabi tutulmaktan bulunmuştur. Şimdilik Osmanlı olmayan mektepler yalnız bir iki Alman ve Avusturya mektepleridir. Bunlardan (Alman Obrere al Şuller) mektebi hemen en muntazamlarındandır. Tedrisatı öğleye kadardır. Öğleden sonra talebe serbest bırakılmaktadır. Diğerleri bizimkiler gibidir. Bu mektepler hakkındaki esaslı fikrimiz şudur. Mademki bunlar Türk toprağı üzerindedir. Her şeyden evvel Türkçe tedrisatına fazla bir ehemmiyet vermeleri lazımdır. Haftada iki üç saatle Türkçe öğretilemez. Binaenaleyh ibtidâî tahsilini ikmal etmemiş küçük bir talebenin bu mekteplere verilmesi kadar mantıksız bir şey tasavvur edilemez. Zira lisan meselesi bir tarafa, din ve milliyet meselesinde de ehemmiyetle düşünülecek

pek canlı noktalar vardır. İbtidâî tahsilini bitirenlerden Avrupa'ya gitmek isteyenler yahut burada kalarak esaslı bir lisan tahsilini arzu edenler için bunlara girmek muvafık olur. Duhul şeraiti ehemmiyetsiz ise de ücreti fazlacadır. Numune mezunlarından Almanca için İstanbul Sultanîsine girmek isteyenler mezkûr sultanîye kabul edilmediklerinden buralara girmek zaruretinde kalıyorlar.

Sultanîler: Asıl mesele sultanîlerin başındadır. Sultanîler beşi ibtidâî olmak üzere on iki senedir yani ibtidâîyi bitirenler daha yedi sene okumaya mecburdurlar. Bu müddetin muvaffak veya fazla olması meselesini burada tetkike girişmeyeceğiz. Herhalde bu yönlerimiz orasını düşünürler. Yalnız sultanîlere girmek için: evvela bu yedi senelik tahsili göze aldirmek, sonrada bu müddet zarfındaki masrafa tahammül etmek iktiza eder. Maîşetini güçlkle tedarik edebilenler bu tahsili takip için pek çok sıkıntılara katlanmak mecburiyetindedir. Ancak geçen makalede de söylediğimiz vech ile, teşkilatları dolayısıyla sultanîlerin ekserisine numune mezunları bile girmek hakkına mâlik olmadıklarından bu cihetin acilen düşünülmesi ve ibtidâî mezunlarına esaslı gayeler hazırlanması lazımdır. Ta ki onlar da hisselerine düşen vazifeyi ifaya koşsunlar. Diğer bir makale ile de noksan kalan cihetleri ve bilhassa hanım kızlarımızın mektep meselelerini izaha çalışırız.

Muallim Ahmet Hâlid

S. 43, s. 689

5.1.15. Yeni Turan Mektebinden

Sevgili Talebe Defteri'nde "Kırk Beş Bin Tunguz"u merakla okuyorum. Yeşil şeritli çocuğun "Turan"ında ben de birkaç ay yaşadım. Maziye karışan hatıralarımı "Yeni Turan" da toplamak istemişim. Nüzhet Sabit, bana o maziye yaşatıyor. Ben de bir köşeye atılmış defterimden o hatıraların yâdıyla çizilmiş bir iki yaprağı kopardım. "Turan"ın en ateşli oğlu Nüzhet Sabit'e ithaf ettim. Çok geceler ve gündüzler düşündüm: Mektebimin kurulacağı yer öyle olsun ki, orası bana ve çocuklarıma hayatın bütün hicranlarını, güzelliklerini, inceliklerini duymak fırsatlarını versin.

Orada nigah, duradur cihanlarda dolaşsın. Mes'um ve gaddar birçok asırların telkinatı altında ezilen kalplerimiz, fikirlerimiz yeni bir cihan-ı efkâr ve envar içinde açılıversin. Biz, terakki ve saadet itibarıyla pek çok uzak âtilerin oğulları olalım. Mazi bizi fecirler, şafaklar, mehtaplar arasından yâd etsin. Ben, benim ve çocuklarımın gözleri önüne tabiatın öyle bir mensurunu koymak istiyordum ki ondan hayat, kavga, kan, ateş değil... terakki, saadet, düz olarak görünsün...

Böyle bir yer bulabilir miydim? Hani Türk ilinin bir yeşil yurdu vardır. Orada dağlar yeşil, ovalar yeşil, camiler yeşil, türbeler... yeşildir. Billûrîn sular sebzîn ovalarda parıldar. Sabahleyin güneş semaya beyaz dağlardan yıkanarak doğar. Akşamını büyük bir gölün beyaz koynunda geçirir. Ay bu yeşil yurdun en haşmetdar mihmanıdır. Birçok şairler kameri, hasta bir kıza benzetmişlerdir. Hayır: Ona bütün hüsnüyle, aydınlığıyla, servetiyle... Bu diyarlarda ilâ ahir zarafet derler. Kâinat onu, melâl ve hüznüyle değil sevk ve ahengiyle derin bir sükûn ve huşu içinde karşılar. Fakat bu sükûn matem-dîde bir kadının halka-i ye'sinde yaşayan ölümlü sükûna hiç benzemez. Hani, ruhları yükselten bir vecd ve huzû' vardır ve insanlar bu hâl-i vecd de ekseriya bağırmaktan, konuşmaktan... Ağaçlar ve kuşlar yaramazlık etmekten çekinirler. İşte bu mübarek yurdun mehtapları böyle bir ahenkle akar. Gözler bir sima-i besus görmekten hiç mahrum değildir. Kış bile buralarda mûnistir. Tabiatı öldürmek isterse bile adeta diriltiyor gibidir. Bu diyarda kendisi tabiatın seyrine karşı durmayı bilenlerde hayat, feyyaz ve nâme-dar bir nehre benzer o kadar nûsin bir cereyanla akar ki, biz mazimizi teessüflerle karartmak, âtimizi iştiyaklarla aydınlatmak telasından tamamıyla uzağız. Saat, gün, ay... Hayır, hayatı bunlarla ölçmeye hiç lüzum yok. Zaten beser ızdırabından, hıramanından kurtulmak için zamanı bir vesileyle felah olur rüyasıyla icad etmiştir. Tabiatla beraber ebedi bir hayat askını duyanlar tekâmülün ezeli meftunudurlar. Bunlar beserin hayatını aylarla, senelerle, asırlarla değil saadetleriyle ölçerler. Benim düşündüğüm ve bulduğum yer iste dağların, denizlerin, derelerin, semanın imtizacıyla bir güzellik cihanı teşkil ediyor ve bu cihanı temasa etmek, onların hayatına kendi hayatını karıştırmak benim mektebimin sakinleri için ne büyük haz ve saadet tevlid edecekti!

Mektebim için seçtiğim yerde şimdi bir yuva tesis etmek isı vardı. Bu yuva benim ve çocuklarımın hüviyetini taşıyacaktı. Orada ben ve çocuklarım, hayatımız okunacaktı.

Onun tezyinatı, tertibatı, tefrîsâtı, pek samimi muhasebelerin, münakasalarımızın mühim bir kısım-ı zeminini teşkil edecekti. Bu ihtibarla, yuvayı pek çok düşüncelerden sonra söyle tesise karar verdik:

Mektebim kırdı, hemen dik bir tepenin başında ne yaptığını bilmeyerek çalışmış, bir mazinin bu zevk ve insicamsız mecmua-yı enkazı olan evlerden, mahallelerden uzakta oluyordu; fakat ben de, çocuklarım da o pür-mihen mazinin zadeleri değil miydik? İnkâr edebilir miydik ki biz de bir zamanlar güzellere, hakikatlere, hayırlara meclûb ve meftûn olanların gözlerini oyan insanların ahfâdı idik? Ve nihayet biz de diğer bir neslin validleri olmayacak mıydık?

Bizi ecdadımıza ve ahfadımıza bağlayan uzun zincirde biz de bir halka idik. Maziden, mazinin döküntülerinden uzak kalmak istemekle beraber onun yine o kadar zengin ve kıymetdar hatıraları vardı ki onları yaşatmak bizi uzlete bağlayacaktı ve biz tabiatla rabıtamızı bu suretle daha ziyade kuvvetlendirmiş olacaktık. Mektebimi kurarken bana hâkim olan fikirlerden biri, belki en kuvvetlisi mesut ve hayırkar bir nesil yetiştirmektir ve bu nesli maziye en pâk bağlarla iliştmeyi her zaman düşündüm. Mektebim belki benim bu fikrimin müşahhas bir şahidi olabilir. Onu ben büyük bir kışla olarak yaptırmadım. O daha ziyade bir mahalleye, asırlarca imtidat eden med ve cezirlerden sonra kaynasan ve birlesen insan ailelerinin bir yuvasına, köye, benziyordu. Her muallim refikasıyla beraber on beş çocuğuyla birlikte bir aile teşkil ediyordu. Ve bu ailelerin şirin birer kâşaneleri vardı. Ve köyüm, yuvam böyle dört kâşaneden ibaretti. Bir murabba'ın dört kösesine konulan bu kâşanelerin tam ortasına benim her zaman içinde samimi bir bûy-i vecd ve taabbüd duyduğum camim vardır. Yemek yediğimiz yer, çok defa toprağın yeşil kaliçesidir. Çocuklarım kâşanelerinde çalışırlar, okurlar, yazarlar. İbadet, yemek, eğlence vakitlerimiz beraber geçer. Bunun için mevsimlerin müsait zamanlarında kullanılmak üzere küçük korunun ki biz buna "Gizli Yurt" ismini verdik, sarmaşıklarla örtülen bir kameriyesinde yemek yeri yaptık. Korumuzda biz yemek yerken mini mini kuşların bizimle konuşmak isteyen seslerini işitirdik. Derinden geldiği için boğuklaşan ince derenin sesi kuşların naneleriyle karışır. Biz bu en tabii ve lahutî musikînin neşesiyle yemeklerimizi sevinerek, gülüşerek, konuşarak yedik. Şimdi size mektebimin içini gezdireyim: Birinci eve çocukların yetiştirdiği narin çiçekler arasından uzanan ince

bir yoldan gidilir. Dört beyaz mermerden ibaret merdivenini çıkınca ufak, bembeyaz bir sofa görürsünüz. Bu sofadan içeriye açılan kapının kanatlarını iterseniz önünüzde yine beyaz bir koridor bulacaksınız. Bu koridorun bir tarafında çocuklarımızın babalarının, annelerinin yatak odaları vardır. Bir tarafında da bir kütüphane ile bir de mükâleme ve musahabe odası vardır. Gördünüz ya mektebim çok basittir. Dört ev, aynı taksimatı hâvîdir. Bu dört eve esâtırı Türk hakanı ilhan'ın iki şehzadesiyle iki sultanının isimlerini vermiştik. “Nuhuz, Kayan...” Su halde yeşil yurdumuzun dört kösesinde dünya kadar eski tarihimizin ilk babaları ve anneleri yasıyordu. Ve biz her zaman onların isimlerini yâd ettikçe “Gizli Yurt”a düşen o iki genç güzel şehzade ve sultanın taze, kokulu otlar üzerinde çıplak ayaklarıyla ümit ve atıye doğru salındıklarını görür gibi oluyorduk...

Nafi Atûf

S.40, s.643

5.1.16. Yeni Şebeke-i Tahsil

Öldüler! Vatanın temiz ellerinizden, münevver dimağınızdan beklediği mukaddes hizmetleri hakkıyla ifa etmeyi, zamanın yedinize tevdi' edeceği mukadderat-ı milliyeyi yol ile idare edip, siz de evlatlarınıza pak alınla devr-i vazife eylemeyi elbette arzu edersiniz, buna şüphe edilemez, hangi nesil merhale-i tarihiyyesini şerefle kapamak, huzur-u İlahiyeye saf bir vicdanla çıkmak istemez?

O halde bugün fırsant(fırsat) elde iken gaflet etmemek bu mukaddes emelin husulunu temin edecek esbaba tevessül eylemek lazım gelir. Zira yanlış hesap edilmiş hüsn-ü niyetler, vaktiyle uğrunda terler dökülüp emekler sarf edilmemiş emeller her zaman heba olup gitmiştir.

Hayatta; değil atıl, miskin tembeller; hüsn-ü idare edilememiş sualler makul bir şekilde tenmiye olunamamış kudretler bile tesirsiz kalıyor.

İşte size takaddüm eden neslin hali gözünüzün önünde müesser bir ibrettir. İlmin feyzli sâyesinden uzak kaldıkları, etraflarında baş döndürücü bir süratle kaynaşan girdab-ı mesaiye göz yumdukları için pek elim tecrübeler gördüler.

Hiç şüphe etmeyiniz ki bu asır medeniyette ilmin, sanatın giremediği yerlere felaketler, mahrumiyetler girer... eğer yalnız mertlik, yalnız fedakârlık, saadet-i milliye için kâfi olsaydı Osmanlı diyarı bu sevk-i felaketlere uğramazdı. Zira cehlin siyah gölgeleri Türk kalbini, fikrini ne kadar karartmış olursa olsun hiss-i fedakârîyesini tamamen söndürememiştir.

Fakat bu –okunmuyor- meziyet, kan, zulm tufanları arasından size yalnız kuru bir namus kurtarabildi. Siz ise evlatlarınıza o milli namus ile beraber mamur bir mülk, terbiye edilmiş bir toprak, giysileri namuskâr, mesai ile dolmuş bir halef bırakmalısınız. Bütün hayırlı temenniler beş on dâhiden ziyade, efrad-ı milletin ekseriyetini, memleketin iktisâdiyatını ellerine geçirebilecek bir kabiliyeti, yetiştirmekle müyesser olur.

İlk senelerimizi dar-ül fünunların mersi-i sükuflarına nafîle yere tırmanmak, kabiliyet-i umumiyenin fevkindeki, seraplar ardından koşmakla geçirdikten sonra, Elhamdülillah mekteplerimizi tecrübenin gösterdiği makul, amelî tarzlara sokmaya başladık. Artık şebeke-i talim, umumi ve mecburi olan tahsil-i iptidaiden sonra ziraate, ticarete, sanayiye ve tahsil-i aliye müntehi olmak üzere dört esaslı yola tefrik olunuyor. Ekseriyet sevk yolu müstesna kabiliyette yaratılmış erbab-ı zekiye terk edip zamerd gibi çiftliklere, altın yetiştiren ticarete, servet dokuyan sanayiye çıkan üç ilke yolları intihap etmelidir. Hiçbir milletin bütün efrad-ı mühendis, tabib, feylesof, edip olmaz. Bunlar, kıymet ve ehemmiyet maneviyeleri inkâr olunmamakla beraber, her yerde akliyeti teşkil ederler. Asıl milletin kâsesini doldurup yüzünü kaldıracak ve bizi memleketimizin iktisadiyatına hâkim kılıp, hakiki hayat damarlarımızı yabancı ellerden kurtaracak: Faal, ameli tariklerdir. Fakat bu ameli yollardan da nursuz, irfansız yürümek kabil olmaz. Bunun için mülkümüzün hemen her tarafında tahsil nisbeten kısa, programları her kabiliyete müsaid, ameli ve müfid, ziraat, ticaret sanayi mektepleri açılmak üzeredir. Çoktan beri nafîle aradığımız sebil felahı artık bu mekteplere müntehi yollarda bulacağız, bugün masum olarak gireceğiniz o kapılardan-eğer hakkıyla çalışırsanız- yarın azimpürur kanlı, canlı; ba husus iş bilir, tarik-i mesaide basacağı sağlam yerleri görür bir millet olarak çıkacaksınız. İzzet-i nefsi-milliyetini tanıır, memleketimizin can alacak işlerine elini uzatmayı tamamen bilir bir halde yetişecek bütün bu gençlerle bir de – zirvesine erişmek her kabiliyette

olanlara müyesser olmayan – [tuba] ağacının muhtelif dallarından dökülmüş şikeste amel-i eski ekseriyeti bir mukayese ediniz...

İşte o zaman maarifimizin sağlam, hayırlı yollara girmekte olduğuna kanaat hâsıl eder, yeni şebeke-i tahsilin muhsinatını anlarsınız...

Abdülfeyyaz Tevfik

S.13, s.193

5.1.17. Türkçe Muhabbeti

Sevgili Oğlum Oğuz,

Bu Cuma, hafta ortasında Türkçe dersinden aldığın izinsiz sebebiyle seni görmenin mümkün olamayacağını bildiren mektubunu aldım. Seni mektepten çıkarmayan bu hadiseden dolayı müteessir olmadığımı söylersem, bir hissimi, düşüncemi saklamış olurum.

Oğuz, çocuklar mektebe cezaya çarpılmak için değil, çalışmanın ve insan olmanın ilk müjdelere kavuşmak için giderler. Hususiyle ceza, böyle en ziyade cezalanmak lazım gelen bir dersten olursa... Bana faiz-i mürekkebe meselesini beceremediğinden, bahçede fazla koştüğundan dolayı içeride kalmaya mahkum edildiğini yazsaydın, o kadar gam yemeyecektim. Bazı insanlar vardır ki; onlarla riyaziyat dersleri arasında, ta iptidaiden başlayan açıklık, anlaşmazlık mektebin son sınıflarına kadar devam eder. Bu hal seni, çarpıldığın cezanın suçundan biraz uzakça tutabilir. Yahut bahçede koşmanın bir kabahat olduğunu zanneden mürebbiler eline düşersin; o zaman da büsbütün masum ve günahsız bir cezalı sayılmaklığın kabil olur; fakat Türkçeden izinsiz almak... İşte bana bu garip geliyor. Sana doğrusunu söyleyeyim oğlum; mektubunu okumakla bir izinsiz cezası vesilesinden Türkçeni nasıl ehemmiyetsiz telakki ettiğini, Türkçene nasıl kayıtsız bulunduğunu anlamazlığım, bende, senin aldığın cezadan daha fazla ve şiddetli bir ceza tesiri husule getirdi. Demek şimdiye kadar, sen Türkçeyi kendi lisanını, kendi baba ve anadilini, ecdadının tatlı ve güzel dilini manasız ve lüzumsuz buluyor, demek onu sevmiyor ve dersiyile meşgul olmakta bir zevk duymuyorsun... Eyvah... Eğer böyle ise, bu benim için ne büyük bir elem olacak... Hâlbuki ben; senin vücudundan bir parçası olduğun, kanını

taşıdığı baban, şimdi yaşadığın yaşta bu cuma anadilini bilmemek cezasıyla mahbus kaldığın mektepte okurken hiç de senin gibi değildim. Türkçeye çalışmak, kavmimizin dilini öğrenmek, talebelik hayatımın bana en ziyade zevk ve neşe veren sa'ylerinden birisiydi. Ben Türkçe dersinin vasi-i dairesi içinde, yalnız birkaç sahifelik sarf ve nahiv, yalnız birkaç parça kıraati değil, bütün bir lehçeyi bana bitmez tükenmez güzellik münasebetleri keşfettiren incelikleri bulurdum... Türkçe ile uğraştıkça ve hala bozuk düzen giden bu lisanın eski temiz, ahenkli kelimelerini buldukça, büyük ve kıymet biçilmez bir hazineye kavuşmuş gibi olur, kendimi atalarımın asil ve mübarek diline biraz daha yaklaşmış hissederdim. Ve bu, oğlum, benim için bir hayat idi. Eski kitapların kirlenmiş sahifeleri Vefik Paşa Lehçesi'nin yıpranmış yaprakları, eski Türk şairlerinin bana pek tatlı manalarla bakan temiz Türkçe manzumeleri arasında, zamanın mürûruyla unutulup yerlerine, vekâletleri asaletine inkılab etmiş kelimeler alınan o samimi elfaz, bilsen bana ne ahenkli, ne yakın görünürdü. Onlarda Türklüğün büyük duygusuyla çarpan kalbimin yüksek ve milli hislerini ifade edecek tam bir kuvvet ve mana vardır. Ben oğlum, bu zevki hala idame ediyor, sen mektepte, Türkçe dersinden ceza alırken ben, vakit buldukça Türk diliyle uğraşılıyor, ondaki tetkik-i tettebbuumu her an biraz daha genişletmeye çalışıyorum...

Sevgili Oğuz, iyice bil ki, Türkçe okumak, yalnız isimle sıfatın tarifini öğrenmek; siga çekmek, terkiib-i izâfi yapmak demek değildir. Bunda seni, o ulularından birinin ismini taşıdığı büyük kavme bağışlayacak milletle aranda bir temellük ve ihtisas tesis edecek daha başka ve çok mühim bahisler ve vazifeler vardır. Bunun için, Türkçeyi yalnız bir kavaid dersi değil, fakat yaşamasına çalışacağın Türklüğün büyük bir [okunmuyor] gibi görmelisin. Derslerine bilhassa Türkçene çalışmana mani olmak için sözlerime burada nihayet veriyorum. Gelecek hafta yazacağım mektupta, Türkçeye nasıl çalışmaklığın lazım geleceğini anlatacağım. Bâkî bir daha bu dersten cezaya uğramamak şartıyla ben ve validen şefkatle gözlerinden öpüyoruz, oğlum.

Pederin: Öztekinöğlü; Yafes

5.1.18. Talebe Yurdu Münasebetiyle

(Umum Taşralı Talebeye)

İlim ve sanat peşinde uzak yerlerden İstanbul'a kadar koşup gelen yavrular! İçinde yeni yaşamaya alışacağınız bu muhitte, sizin saf yurtlarınızın, ana ocaklarınızın, hâr, mûnis hevâ-yı samimiyetini hiç bulamazsınız. O sakın, tehlikesiz hayatı buralarda nâfile aramayınız. Altınla vicdanın, menfaatle ahlakın, maddiyatla maneviyatın, hepsinden doğrusu, garp ile şarkın daimi boğuştuğu bu şehirde müşterek bir reng-i maîşet, esasî bir tarz-ı hayat bulmak mümkün değildir. Burada yaşayanlara daima gözünü açmak, bütün tebessümleri menfaatle mağşûş, iltifatları riya ile meşbû' farz etmek daha muvâfik ihtiyat olur. Hele tüller, kadifeler altında gizlenmek, yaldızlar, parlak ziyalar içinde süslenmek istenen "levsiyyât"tan daima uzak durunuz. Zira bunların yumuşak cazip elyafı arasında nice zehirli mikroplar gizlenmiştir. O mikroplar ki sizi okşaya okşaya zehirler. Pûlâd beniyyelerinizi kemirdiği gibi bütün maneviyat ve ahlakîyâtınızı da tahrîp eder. Aman evlatlar tekrar ediyorum. İpekler altında kaynaşan, dalgalanan o hâr, muğfil, zehirli kuvvetlere olanca kudretinizle mukavemet etmeye çalışınız. Zira sizden evvel o girdab-ı hevesâta kapılanların, aldananların uğradıkları zararlar, belalar yalnız kendi nefislerine münhasır kalmadı. Koca Anadolu'yu bir yangın bir âfet gibi sardı. Zavallı yurttaşlarınızın temiz damarları müstekreh, müteaffin gazviyât ile doldu. Beyoğlu'nun fuşiyat çirkâblarından sıçrayan o veremli, firengili pis kanların üzerimizde icra eylediği tahribât o kadar büyük o derecede mühliktir ki onun yanında bu son Balkan Harbi'nin açtığı yaralar hükümsüz kalır. Vücudunuza hücum eden gazviyât-ı muzırradan başka doğrudan doğruya ruhunuza, mukaddesat-ı ahlakîyenize musallat bir bela daha vardır.. (.....) evet, o bela, o âfet sizi her gün geçeceğiniz yollarda, barınacağınız otellerde, hanlarda arkanızdan bir zıll-i melanet gibi takip eder. O menhûs gölgelerden ölüm kadar korkunuz, o siyah cepmeli alçak gürûh, mübeccel, milli mirasınız olan iffetinizi kirli tırnaklarıyla parçalamak isterler. Bu melun

maksatlarına ermek için bazen yüzünüze güler, sahte âlicenaplıklar, muğfil sohbetler gösterirler.. Bazen de tehdit ve tahfife müracaat ederek zayıf noktalarınızı araştırırlar. Milleti en can alacak yerinden vurmaktan ictinab etmeyen, alını kirli, mazisi karanlık, efrâdın adedini çoğaltmaya sebep olmaktan haya etmeyen, titremeyen bu gürûh-u rezileye hele hiç kapılmayınız. Onlardan kaçınız daima uzak kaçınız. Vaktiyle size bu nasihatı verip de ‘Nereye kaçalım? Nereye iltica edelim?’ yollu bir suale maruz olsa idim, hakikaten bir müşkül mevkide kalacak idim. Fakat bugün elhamdülillah göğsümü kabartarak verebileceğim pek makul bir cevabım var: (Talebe Yurdu’na...) Pek yakın bir zamanda meydana getirilecek olan bu yurt, sizin üzerinize bir cenâh-ı şefkat gibi açılacaktır. Orada idareli bir maişet, sıhhî bir mesken, bâhusus ahlakî bir sâye bulacaksınız. Artık gayr-ı sıhhî hanlardan, meşkûk otellerden, meş’um kahvehanelerden kurtulacaksınız. Bu mübeccel tasavvurun bir an evvel meydana getirilmesi millî intibâhımızın en bahir bir nişânesi olacaktır. Temenni edelim ki bu müessese-i mühimme memleketimizin ihtiyâcâtıyla mütenasip umum bîkes talebenin barınmasına müsait bir mükemmeliyette meydana getirilsin, derûnunda müteaddid kütüphaneler, kıraathaneler... bulunsun ve bâhusus hüsn-i idare ve inzibatı fatîn ve halûk ellere tevdi edilmiş olsun... Eğer böyle olacak olursa hakikaten bu mübeccel yurt memleketimizin gençliğine unutulmaz hizmetler îfa eder. Pak ve nezih zillinde koca bir milletin istikbalini, gençliğini koruyan, himaye eden melceler nice en muhteşem âbidelerden daha mükerremdir. Böyle bir tek insanî, ahlakî müesseseye bin ehrâm-ı zafer feda olsun.

Abdölfeyaz Tevfik

S.11 s.161

5.1.19. “Mürebbi”lerin Nazar-ı Dikkatine

Talebe Defteri aynı zamanda bir terbiye mecmuasıdır. Ve talebemiz kadar muallimlerimiz de alakadardır. Binaenaleyh defterin samimi muhibbi, Rıza Tevfik Beyefendinin bu mühim makalelerini bilhassa mürebbî ve muallimlerimizin nazar-ı dikkatine arz ederiz

Bu son devir bizleri ve belki bütün insanıyet-i mütemeddîneyi harikulade bir tecrübeye çekti. Kurûn-ı âhireyi sa –okunmuyor- den temyiz eden birçok mübhem şeyler vardır ki biz onların cümlesini (Usul mètote) tabirinin mazmununda derc ederek mühim bir surette eda etmiş oluyoruz; çünkü hayat-ı şahsiye ve içtimaiyenin mahiyetini esasen değiştiren ve faaliyetimize yeni sahalar, emellerimize yeni ufuklar açan şerâit ve revâbit-ı maişetin hemen hepsini -lede-t-tahkîk- bir takım mübadîye ircâ’ edebîliyoruz ki onların hem-âhenk olan heyet-i mecmuasına usul deriz. Öyle ise zamanımız sahihan tecrübe devridir; hem müthiş bir tecrübe devridir. Tecrübenin maneviyatımıza tesiri hiç şüphe götürmez hususen mevcut mevcudiyetimizde -pek yakından- taaluku olan tebeddülât-ı ahvâl, bütün itikadımızı temelinden sarsabilir. Âlemin geçirmekte olduğu şu büyük tecrübeye böyle bir zelzele-i maneviyata sebep olabilecek kadar müessirdir. Medeniyet-i hazırâ için bu velembahşâ sarsıntının ne neticeler ihzâr etmekte bulunduğunu şimdiden keşfetmek mümkün değildir. Zira bundan evvel insanıyet böyle azim alem-şümûl bir buhrân-ı umûmî tecrübe etmemişti ki kıyasen bir hüküm verebilsin! Mamafih mübhem bir surette hissedebilir - ki yeni bir devrin arifesini geçirmekteyiz. İhtimal ki devr-i sabıkın! En doğru ve en geniş manasıyla devr-i sabıkın ihtilâcât-ı ihtizarıdır. Herhalde idare-i alemde – bundan böyle- esaslı bir değişiklik olmak ihtimali makrûn-u hakikat görünür. Bu ihtimale inanabiliriz; çünkü tarih-i medeniyette müşahede ettiğimiz vekayi-i mütemâsile var. Biliyoruz ki heyet-i içtimaiyenin müvazenesini bozarak cihanın büyük bir kısmını altüst eden afetlerden sonra daima devir değişmiştir. Hatta (İnsanların maneviyatı - birçok avamilin tesiriyle – tebeddül ve tegayyir etmiş olduğu için muvazenei bozmuş ve o sayede devir değişmiştir.) diyenlerde vardır ve onlar belki daha haklıdırlar. Mamafih bu mesele bir devr-i fâsid içindedir. Tabakatü’l-arz âleminde muteber bir nazariye vardır, bilmem niçin burada birden bire hatırıma geldi?

Bu nazariyeye göre yer yüzünde İka’-i tahribat eden zelzeleler arzın kurummasından ve kařr-ı arzın - (Şerâit-i hadise Conditions récentes)’ye göre – yeni bir muvâzenet tesis etmesinden mütehassıl bazı alâim-i hariciyedir. Zelâzil-i içtimâiyenin – hiç olmazsa kanun-ı muvazenet itibariyle – buna müşabeheti var gibi görünür. Herhalde şu keyfiyet muhakkak ki yeryüzünde ebediyen sabit bir yer muvâzine yok! Âlem-i içtimâî için dahî öyle! Meşhur Filozof (John Stuart Mill) iddia ediyor ki: (Medeniyet-

i insaniyenin mevazinesi mütehavvildir. Ve binaenaleyh insanların büsbütün başka şerait-i içtimaiye ve revabit-ı ahlakiye dairesinde yaşayabilmeleri pek mümkündür.) (Darvin) ve (Spencer)'in bugün herkesçe müsellim ve müteber olan - fikirlerine göre: (Hayat, zaten muhite ve şeraite (tetâbık adaptasyon) edebilmekten ibaret bir faaliyet-i mütemadiyedir.) müvazene-i kat'iyye ölümdür! O halde hiçbir yerde hiçbir şeyde (sabit bir muvazene) yoktur. Böyle bir hal tasavvur etmek bir büyük hatadır. Binaenaleyh bu yanlış prensibi cedvel itikadâtımızdan tayy etmeliyiz: Her şeyin behe-mahal değişeceğine ve değişmekle taze hayat kazanacağına inanmalıyız.

Buna inanırsak istikbali ve onun gizlediği ihtimali keşfetmeye çalışmak en mühim iş olur. Zira yeni yeni şeraite tatbik-i hayat edebilmek ve herhalde yaşamak için biraz istikbali görebilmeli ve şeraite uymak için hazırlanmalıdır. Hâlbuki ilk defa olarak geçirmekte bulunduğumuz şu buhran-ı fevkalade içinde bilmem ki nasıl hükmetsek doğru olurdu? O halde çocuklarımızı nasıl terbiye edelim? Hak, adalet, hükûmet, vazife, ahlak, hamiyet, iffet, medeniyet, namus, haysiyet, servet, saadet ve daha birçok şeyler vardır ki onlar hakkında bir takım itikadat-ı muhkeme ve müşeyyideye başımız bağlıdır. Bu itikadât-ı müşterekemiz medeniyet-i maneviyyemizin düsturlarını teşkil etmektedir. Bu gibi itikadâtan geçemeyiz.

Bunlar hakkında evladımıza ne öğretebileceğiz? Umur-ı hatıra için talimatımız ne ve nasıl olmak gerektir? Bizzat vaz' ettiğim şu suale cevap olarak ben garip ve manasız bir kelime ile mukabele edeceğim. (Hiç!...) diyeceğim! Hem pek çok düşündüğüm için hiç diyeceğim! Ne yolda ve nasıl düşündüğümü tafsîlen arz edebilmek için burada yer yok; vaktim de müsait değil! Fakat çocuklarımızın terbiyesi hakkında bütün düşündüklerim beni, emr-i terbiyede ancak (pragmatik pragmatique) bir usul tavsiyesine mecbur edip bırakmıştır.

Çoktan beridir hocalıkla meşgulüm. Fazla olarak evlat babasıyım. Üç dört seneden beridir, alel-umum küçüklerin maneviyatında gördüğüm tebdilat beni bu türlü düşünmeye sevk etmiştir. Hele bir hal var ki ziyadesiyle şayan-ı dikkat ve haiz-i ehemmiyettir. Mini minilerde bile çalışmak için bir büyük şevk bir fevkalade gayret uyanmıştır. Hatta bazı masum çehrelerde bu gayret, alâim-i endişeden büsbütün hâlî görünmüyor. Bu hal elbette o yaşla mütenasip değildir. Bu cilve-i maneviyyetin esbabını aramadım değil; fakat pek karışık ve girift bir sürü bir soru avamil-i

mütenevvi'anın tesiratını hissettiğim için bu hususta – şimdilik hiçbir fikir beyan etmeyeceğim; yalnız şu keyfiyet-i mühimmeyi mürebbîlerin nazar-ı dikkatine havale ederek diyeceğim ki: Bugün on yaşındaki çocuklarda gördüğüm iştiha-yı malûmât, bana ancak on sekiz yaşında gelebilmişti. Onların çehresinde alâimini müşahede ettiğim endişe ve gayreti mücahededen ben yirmi yaşında bile bî şuur idim. Acaba benim mensup olduğum batın çocukları nispeten daha asude ve daha bahtiyar yaşadılar da bu fark ondan mı hasıl oluyor? Acaba bizlerden çok daha öksüz, çok daha mahrum olduğunu hisseden bugünkü tıfûliyyet, şedâid-i zamânedan mülhem olarak (hayat endişeleri) ile pek erken mi ülfet peydâ edebildiler? Ne dersiniz; çocuklarda fevkalade bir iştihayı manevî vardır. Eğer bu hal, mübhem gayr-i meş'ûr ve (garîzî instectif) endişelerden ileri geliyorsa daha ziyade (alâmet-i hayr)'dır. Çünkü bütün medeniyetin bu endişe saikasıyla doğmuş olduğu, bugün artık tahakkuk etmiş gibidir. Bunun nereden geldiğini düşünmek -şimdilik- o kadar lazım değil, sal imiş. Meşhud olan şu iştihaya karşı iyi bir gaza-yı manevî verebilmektir. Ben zannediyorum ki en doğru usul terbiye, çocuklara usul öğretmemek, hiçbir prensip vermemektir. İlim ve yalnız ilim öğretmektir. Asıl hayata nâfi' ve hadim olan ve her türlü şüphe teryanından masum bulunan (mevad-ı ilmiye premiéres de la connaissance pratiqueles matiéres)'dir. (1) onu vermeliyiz. Zamanımız istikbale prensip öğretmek salahiyetini haiz değildir. Olsa bile artık onu zâyi etmiştir. Eğer bugünkü hal öğreteceği prensiplerin netice-i tatbikatı ise bu hali intac eden ahkam-ı itikadiyenin beşeriyet ve medeniyete ne kadar muzır olduğunu izaha hacet mis etmez. Yok, öyle değil ise alemin bu hali nedir? Prensiplere karşı imansızlığın ve aynı zamanda riyakârlığın ceza-yı sezası değil midir? İkidenden hâlî olamaz:

Ya odur, ya budur... O ise azim hıyanettir. Bu ise (Tolstoy)'un dediği – azim riya (lagrande hypocrisie)'dir.

Hülasa biz çocuklarınıza – hele küçük küçük çocuklarımıza – bugünkü vaz'ı zamaneye nazaran elbette fasid olan farazıyyat-ı indiyemiz değil, ancak ulûmun mevâd-ı iptidâiyesini teşkil eden malûmât-ı nâfiâyı öğretmekle en sağlam bir terbiye vermiş olacağız. O türlü malûmât her zaman ve her yerde herkes için elzemdir.

Tağyir-i ahkâm ve ezman ve tebeddül itikat ile değişir şeylerden değildir. Hâlbuki faraziyatımız – uzvu olan her şey gibi – çabucak tagayyür ve tefessüh edebilir.

Bugün o halde bulunuyor. Bugün hak nedir? Medeniyet nedir? İffet nedir? Buna dair benim bir itikadım var; hem kavi bir itikadım var! Lakin bu bir hakikat olsa bile benim kafamdadır. Bilfiil hak nedir? Medeniyet nedir? Mateessüf görüyorum! Ben oğullarıma ne diyeyim ki doğru olsun ve henüz alaim-i fecrini göremediğim ferda için kendilerine rehberlik edebilsin? Bi-t-tabii hiçbir şey söylemiyorum. Sırası gelip de sorarlarsa: (Siz, daha henüz cüz'iyât-umûr hakkında layıkıyla malûmât edinemediniz. En evvel onları öğreniniz. Faraziyata ve nazariyata şimdilik iltifat etmeyiniz. Malûmât iktisap ettikten sonra siz o nazariyatı bizzat tertip ederseniz. Hazır elbise alır gibi biçilmiş, dikilmiş düsturlar almayınız! Bugün herkes vadi-i hayrette ser-gerdândır!) diyor. Hâlbuki benim vazifem bu değil, tamamen bunun aksidir. Mümkün olduğu kadar umumî düsturlar bulmak ve ahenkdâr nazariyeler tertip ederek hadisât-ı aleme mana vermektir. Bunu unutamadım; fakat çocuklara telkin-i nazariyat etmeyi muzır görüyorum. Bu, bunlar için belki o kadar ziyarı yoktur. Bilmem bu maruzatım doğru mu? Lakin halisane ve samimi olduğunu temin ederim. İtikad-ı zamaneye şüphe ariz olunca (ta'lik-i hüküm - de jugement suspension) tabiidir. Eski felâsefe-i Ribiyun bu hale (époque =épohy) derlerdi ki Arap hükeması (tevakkuf) diye tercüme etmişlerdir. Çocukların bekâret ruhuna tecavüz etmemek için nazariyatçılara tevkif tavsiye etmek istiyorum. Görüyorum ki yanlış prensipler alıyorlar ve ona bedel-i malûmât-ı müfide den mahrum kalıyorlar. Mürebbîlerin şimdilik en ziyade düşüneceği mesele budur sanırım.

1 Yani bizzat hadisatı ve – feraziyyât ve nazariyâttan sarf-ı nazar – münhasıran mevâd-ı ilmiyeyi, malûmât-ı sarfiyyeyi murad ediyorum ki (hayat-ı faaliyye vie pratique) için elzem olan şeyler, ancak bunlardır. (şeyler)'e Yunan lisanında (ta pragmata = tapragmata) derler pragmatizm, talimatında yalnız o şeyleri nazar-ı itibare aldığı için bu ismi takınmıştır.

Rıza Tevfik

S.51-52, s.828

5.1.20. Muallimlerin Vehmi

Arkadaşlarımızdan bir zat hesap muallimidir. Daima sınıfı meth ediyor, reşidinin üçüncü senesinde şimdiki sultanî programlarının sekizinci senesine muâdil-i

tedrisatına devam edebildiğini anlatıyordu. Zihnimiz bu harikulade sınıfın istidâdı ve iyi bir usul-i tedris sayesinde iktisap olunabilen mükemmel netâyici ile meşgul olmaktan fariğ olmuyordu. Hatta arkadaşımızın beyanatına istinâden az kalsın deftere, bir de makale yazmak üzere idik. Bereket versin ki kendi gözümüzle görmeden, tetkik etmeden hiçbir mevzuu hakkında yazı yazmayı adet edinmiş bulunmuyoruz... bir kere de arkadaşımızın sınıfı ziyaret etmeyi daha muvafık bulduk. Arkadaşımıza haber bile vermemiştik. Ders saatleri malumumuzdu. Bir Salı günü şirket vapuruna binerek köye gittik. Doğru mektebe vardık ve müdür beyin müsaadesiyle arkadaşımızın dershanesini de ziyaret ettik. Arkadaşımız, tahta başında, münbasit bir çehre ile, cezr-i mik'ab usullerini izah ediyordu. Karatahta beyaz ve muntazam rakamlarla dolmuş idi. Dershanede çit bile olmuyordu. Zeki çehreler muallimlerinin füsunkâr eliyle sıraladığı beyaz beyaz rakamların istiflerini temaşa ediyor, gassî ölmüş gibi duruyordu. Ameliyyat-ı izâhiye bitti. Arkadaşımız bize döndü: İsterseniz, bir ikisine bir şey sorunuz, dedi. Biz, “Hacet yok, çehrelerinden tamamıyla belli!” dedikse de herhalde tecrübenin cazibesinden büsbütün kurtulamadım. Sınıfa baktım, en zeki zannettiğim birine hitâben:

Sen söyle oğlum, dedim. “Yüz dirhem okkanın kaçta biridir?”

Dörtte biri efendim.

Aferin; öyle ise bir okkada kaç tane yüz dirhem vardır?

Üç!

... İyi düşün, oğlum!

Üç efendim.

Başka birine sordum:

Oğlum, sen söyle bakayım: Bir adedin rabii (3) olursa kendisi ne olur?

...yedi olmaz mı efendim.

İhtimal, mesum bir eser tesadüf olarak, sınıfın en avare şakirtlerine tevcih hitap etmiş bulunuyorduk. Fakat hakikat şu merkezde idi ki arkadaşımızın cezr-i mik'ab

usullerini gösterdiği sınıfta okkada kaç tane yüz dirhem bulunduğunu bilmeyen çocuklar da vardı. Tebessümle arkadaşımıza elimizi uzatarak tebrik-i âlûd bir cümle ile dershaneden dışarı çıktık ve zannediyoruz ki o, arkamızdan, yine tahta başına geçerek “hadd-i evvel mik’abı, hadd-i evvel mürebbainın hadd-i sanîye hasıl darbının üç misli” diyerek cezr-i mik’ab usulünün nâkıs bırakılmış izahatına girişmiştir. Zavallı vehim, muallimlerin zavallı vehmi!

Defter

S. 25, s.401

5.1.21. Millî ve Dinî Terbiye

Evvelki hafta, Cuma günü Dârü’l-muallimîn tatbikat mektebinde, İstanbul İnâs Sultanîsi ana sınıfının tevzî-i mükâfâtı yapılıyordu. Ben de bu merasimde, bir zâir sıfatıyla bulundum. Mini mini yavrularımızın gösterdikleri fevkalade muvaffakiyetler kalbimde hakiki ve büyük sevinçler uyandırdı; âti için ümitlerim bir kat daha arttı.. Çok kere, herkesle beraber, bu vatan yavrularının hayran olduğum hünerlerini alkışlamaktan kendimi alamam. Fakat ne yalan söylemeyeyim! Merasim salonundan ayrılırken ilk hissimi taşıyıyordum. Şimdi yüreğim sızlamış bulunuyordu. Vicdanımın ilhamını bu sahifelere naklederken düşünüyorum. Acaba bundan muğber olacaklar da var mı?

İnâs Sultanîsi’nin ana sınıfı bütün varlıkları arasında iki yokluk göstermişti: millî ve dinî terbiye itirafa mecburum ki; tevzî-i mükâfât merasimi devam ettiği müddetçe bu mühim akidenin noksanı bütün vuzûhuyla göze çarpıyordu. Şüphesiz bunun sebebini uzakta araştırmağa lüzum yok.. Yalnız çocukların (şive) ve (tavır)’larını tetkik etmek bu hususta en iyi fikri almağa kâfidir. Mesela; öyle zannederim sahnede ibrâz-ı hüner edenlerin hangi millete mensup olduğunu bilmeyen bir yabancı o sırada içeri girseydi, hiç şüphesiz, kendisinin bir ecnebi mektebinde bulunduğunu iddia edecekti!!. Bir kere zavallı tâlibân ve talebede Osmanlı şivesi nâmına bir şey yok bilfarz: (Ne tâlisiz) sözü: (Ne tâliksiz) şekline girmiş, (sürûr) kelimesi (surur) diye okunuyor, (bâhâr) diye telaffuz ettiğimiz (bahâr) kelimesi ise (beher), (satır) kelimesi de (setir) suretinde sâmiayı tahriş ediyor... İnsan, altı ay zarfında, cidden büyük bir

istidat gösteren mini minilerin muvaffakiyetleri karşısında, zâhiren küçük kalan bu hataları affetmek istiyorken birden yanıldığını anlıyor. Şimdi sahneye bakınız:

Küçük bir hanım, (çiçekçi kızı) rolünü yapmak üzere meydana çıkıyor, hazîn sedâsıyla herkesi ağlatıyor, tam bu sırada garip bir ses kulaklarda çınıyor: Semada var pederimiz!!!....

Ve sonra bu sözleri söyleyen küçük İslâm Hanım, diz çöküyor, tıpkı bir ecnebi mabedinde yapılan ayini, tasvir ve taklit ediyor... Merasimin sonuna yakın da: Madam Sıvacıyan'ın, yegâne şâkirdi, Abdurrahman Efendi, mektebine veda ederken; orada duran Türk ve İslam muallimesini hiç de kale almayarak:

Gel Madam öp beni... Diyor ve madamın, takbîlini müteakip tevzî-i mükâfâtın son perdesi de kapanıyor. Buracıkta iki söz söyleyeceğim: Madam Sıvacıyan, (Madam Forobel)e refâkat etmiş, zeki bir simadır; fakat İslam âlemine kısmen olsun yabancı olduğu için bizim millî ve dinî terbiyemizle alâkası o nispette azdır. Binâenaleyh bu noksanı telâfi etmek ve zavallı yavruları (Türklük) ve (İslamlık) aleminden uzaklaştırmamak keyfiyetini daha başka bir zâtın cümle-i vazâifinden olmak lâzım gelirdi.. Beni müteessir eden âmillerden biri de bu idi. Ancak ümidimi yaşatan bir cihet varsa o da bu satırları karaladığım sıralarda nezâret-i celîlenin bu meseleye lâayık olduğu ehemmiyeti atfederek merci-i âidine lâzım gelen tenbihâtı icra kılmış olduğunu haber almaklığımdır..

Muallim Ahmet Hâlid

S. 29, s.465

5.1.22. Memleketimizde İlk Kız Keşşâflar

Memleketimizde ilk kız izcilerini teşkil etmek şerefini Haydar Paşa İttihad Mektepleri kazanmıştır. Bu hususta mekteb-i mezkûr müesseseleriyle heyet-i idare ve talimiyesini, bilhassa izciliği memleketimizde ilk defa tesis eden Ahmet Robinson Beyi tebrik ederiz. Kadınların ve netice itibariyle memleketimizin hayat-ı içtimaiyesinde en hayırlı ve nâfi, ciddi ve esaslı inkılâbı yapacak olan teşebbüs- ü

mezkûr hakikaten pek büyüktür. İngiltere’de kız keşşafelerine “Girl Guide” ismi verilmiştir. Kız izcileri hasta bakıcılığını ve dolayısıyla hayrat ve hasenatı pek güzel öğrenirler ve öğrendikleri şeyleri iyi tatbik edebilmek üzere sağlam bir vücuda mâlik olmak için lazım gelen talimleri de icrâ ederler. Bununla beraber düğüm bağlamak, iz okuyabilmek, selam, kanun... gibi muhtelif mevadî erkek keşşafı gibi öğrenirler. Biz bunları Haydar Paşa Mektebi’nin kız izcilerinde görünce sevindik. Hele yaptıkları jimnastikten dolayı göğsümüz hiss-i iftiharla doldu. Esasen keşşaflık bu memleketin “ahval-i ruhiyesine” o kadar muvafık gelmiştir ki memlekete bütün manasıyla lazım, hatta elzem bir şey olduğunu herkes tasdik etmiştir. Ancak şurasını bilmelidir ki: Keşşaflık her şeyden evvel “adam” yetiştirmek, “ahlak” sahibi adam yapmak” demektir. Bazı zevâtın bu hususta yanlış fikirleri vardır. İzciliği, askerlik zannediyorlar. Hâlbuki hüsnü ahlak sahibi olan kimse şüphesiz iyi bir asker hem de fedakâr bir asker olur. Muharebeye gönderilmez, fakat kendi gider. Sözüme nihayet vermezden evvel kız keşşafeliğini memleketimizde tesis eden zatın bir ecnebî değil fakat bir Osmanlı ve İslam vatandaşı olduğunu tekrar ile kendisini kemal-i hararetle takdir ederiz.

İmzasız

S. 30, s.488

5.1.23. Mektepliler Arasında

Genç Arkadaşlarıma

Ben de sizin gibi küçüktüm. Mektep arkadaşlarımı bilerseniz ne kadar severdim!...bu sevgi diğer muhabbetlere hiç benzemezdi. Onları severdim. Kendilerine gelecek ufak bir elemenden yüreğim sızlardı. Hatta muallimimiz çalışmayan arkadaşlarımızdan birini takdir etse derhal kalbimde bir acı hissederdim. Fakat tuhaf değil mi? Mektep hayatında onların benden fazla nail-i mükafat olmalarını, benden fazla derslerde muvaffak olmalarını gönlüm katiyen istemezdi. Elhasıl mektep arkadaşlarımı severdim; fakat hususî bir muhabbetle...

Arkadaşlarıma olan bu muhabbetim yavaş yavaş ilerledi. Mektep duvarlarına sığmaz oldu. Mektepli olduğu hissini veren bir sima görsem, kalben ona müncezib olur,

onunla konuşmak isterdim. Eve peder ve validesiyle gelen ne kadar mektepli arkadaşlarım var ise onlarla yalnız bir odaya çekilir, birer birer istintak eder, mekteplerinin en çalışkanını öğrenmeye çalışırdım. Fakat anı öğrenince kalbimde tuhaf bir sıkıntı hisseder kendimin de öyle methe layık olup olmadığını düşünürdüm. Zekâsı, sa'yi revâbıt edilen genci gözümün önüne getirir, zihnimi onunla meşgul ederdim.

Bir müddet sonra bende başka emel uyandı. İstanbul'daki mektepleri tanımak... Hepsini görmek, orada arkadaşlarımla konuşmak... Onlara neler neler sormak... Fakat ne yapmalı idim? Yalnız basına hiçbir mektebe giremezdim. Gönlüm diğer mektep talebesini tanımaktan mütevellid bir sıkıntı içinde kalır giderdi. Şimdi size soruyorum siz de benim gibi misiniz?

Geçen gün mektebe girmiştım. Küçükler etrafımı aldı. Her taraftan:

-Nereye gideceğiz efendim?

Sualini isitiyordum. Hakikaten o gün Salı idi. Mektebin tenezzüh günü... Fakat nereye gitmeli. Henüz düşünmemiştim...

Bana o suali soranlara döndüm.

-Nereye gideceğimizi bilmiyorum. Aranızda düşününüz. Nereye gidelim kararlaştırınız. Geliniz bana haber veriniz, dedim ve yukarıdaki odama çıkarak zihnen gidilecek münasip bir yer aramaya başladım. On dakika ancak geçti. Gayem örüldü. Dört efendi içeriye girdi. Efendim, arkadaşlarımız Haydarpaşa'ya gitmeyi istiyorlar. Tensip ederseniz oraya gidelim dediler. Ben sordum:

-Haydarpaşa'da ne yapacaksınız?

Bir müddet hiç cevap vermediler. İçlerinden birisi ilerledi:

-Efendim, ittihat mektebini görürüz.

Bu cevap benim mektepliliğim zamanını hatırlattı. Eski fakat pek tatlı hissiyat ruhumu iştigale başladı. Nereye gitse mektebi arayan, mekteplileri görmek isteyen, ona sual sormakla zevklenen küçük çocuğun bundan on on iki sene evvel kalbini

istilah eden tahassüsât o gün yaşı ilerlemiş, o hoş maziye çoktan vedâ etmiş bir mektep müdürünün ruhunu uyuşturmuş idi... Kendimi topladım.

Ne için ittihat mektebine gitmek istiyorsunuz? dedim. Aynı çocuk:

-Efendim, oraya gideriz; onların mekteplerini gezeriz. Bakalım sınıflarını nasıl süslemişler, görürüz. Eğer mektebimizden iyi yapmışlar ise biz de mektebimizi o hale getirmeye çalışırız, dedi. Diğer biri az daha yüksek sesle:

-Hem efendim. O sayede onlarla tanışırız, görüşürüz. İlerideki kardeşliğimizin esasını şimdiden kurarız. Üçüncüsü:

-İttihat mektebi efendileri bizi, bizdeki intizamı görürler. Oranın muallimleri, talebesi bizi beğenir. Biz de bundan memnun oluruz, sözünü ilave etti. Bu basit gibi görünen cevaplar ne esaslı hissiyat-ı ruhiyeyi gösteriyordu!!!

Bana gelen dört çocuğun avdetini müteakip berkî bir süratle Haydarpaşa'daki Osmanlı İttihat Mektebine gideceğimiz havadisi yayılmıştı. Yarım saat geçmedi. Gitmek üzere her sınıftan ayrılan efendiler muntazam bir sıra teşkil etmişler idi. Aşağıya indim. Orada beni beklemek üzere dizilmiş olan çocukların simalarında ne derin manalar var idi!!! Mektepten çıktık. Yavaş yavaş ilerledik. Ben mazimi, çocukluğumu düşünüyor, o vakitki ihtisatımla bil-mukayese önümde giden mesut kafilenin ruhlarını anlamaya çalışıyordum. Yarım saat geçti mi bilmem; Osmanlı ittihat mektebinin önünde idik. Mektebin cephesine geldiğimiz vakit orada oynamakla meşgul olan talebenin bidâyeten mebhût ve mütehayyır bakan nazarları pek az zaman sonra bize gösterebilecekleri şeyleri aramakla meşgul oluyordu. Biz muntazaman yekdiğeri karşısında ahz-i mevki etmiş olan istikbalin mübesser saadet kapılarını yekdiğerine tanıttırdık. İki taraf yekdiğeriyle musafaha ediyorlar idi. İttihat mektebinin bize büyük bir samimiyet gösteren muhterem heyet-i talimiyesine karşı duyduğum hiss-i şükranı anlatmaya çalışırken nazarlarım birbirine kaynaşan mekteplilere mün'atıf idi. Hep onların ne konuştuklarını anlamak istiyordum... Bir parça yanlarına yaklaştım. Sözlerine fasıla verdirmemek için gayet ihtiyatkârâne kulağımı onlara tevcih ettim. Yalnız su cümleleri işitebiliyordum.

-Bizde de var.

-Bizim muallimimiz de anlattı.

-Ben büyük çiftçi olacağım, çok zengin olacağım.

-Ben büyük bir asker olacağım...

Bu sözler büyük bir tesir manevi icra etmek için söyleniyor idi. Vakit gelmiş, iki taraf yekdiğerine veda edip ayrılırken yanıma gelen talebemden Nejad:

Gidiyoruz değil mi efendim? Dedi.

-Evet, cevabını verdim. Bir parça tereddütten sonra süratle yanımdan ayrıldı, nazarlarım Nejad'ı takip ediyordu. İttihat mektebi talebesinden birinin yanına vardı. Cebinden çıkardığı bir kartpostalı ona uzattı ve: Bu bir hatıra olsun dedi.

Mektebe avdet ettik. Talebede, başka bir faaliyet görüyordum. Benim farkına varmadığım en ince nokta bile talebece görülmüş, kendi mekteplerine nakledilmiş idi. Anadolu'dan gelen trenlerdeki seyyahın Bostancı'ya gelmezden evvel deniz kenarında kırk elli binadan mürekkep ufak bir köycek görürler. Bu köyün ortasında yüksek bacalarından çıkan dumanla kapanmış büyük bir bina vardır. Seyahatimin birinde nazar-ı dikkatimi celbeden bu köyü görmek, gezmek istiyordum. Bir Cuma idi. Uzaktan gördüğüm o binaları tetkik etmek azmiyle yola çıkmış ve oraya varmıştım.

O gün baharın bütün feyzi tecelli etmiş idi. Büyük binanın bacasından çıkan dumanlar suaât-ı ziyâîye arasında helezonlar teşkil ediyordu. Fıtratın mevhûbâtı, beserin yükselen, yükselten sa'yi birleşince yeni bir alim vücuda gelir. Bu köyceğiz o âlemin bir kösesi idi.

Köye girdim. Zihnimden nice düşünceler geçiyor idi. İyice ilerlediğim halde tek bir erkeğe tesadüf etmedim. Kapı önlerinde nadiren bir iki kadın görüyordum. O kadınlardan birine yaklaştım:

-Su büyük bina nedir hanım?

Diye sordum. Kadın bir parça beni süzdükten sonra:

-Cam fabrikası, dedi.

İlerledim. Büyük binanın kapısına yaklaştım. Kapıcıdan binayı gezmek üzere müsaade istiyordum, İhtiyar kapıcı beni baştan aşağı süzdü. Sonra telefonu eline alarak anlamadığım bir lisanla birçok şeyler söyledi. İki dakika sonra beni bir odaya sevk etti. Gayet iyi tefriş edilmiş olan bu odada karşı karşıya oturmuş, meşgul iki genç gördüm. Fakat bunlardan birini iyice tanıyordum. Masa başından gözünü kaldırıncaya o da beni tanıdı. Birden bire mebhût ve mütehayyir oldu. Ben Nejad! dedim muhatabım: Evet, talebeniz Nejad, diye cevap verdi. Ne görüyordum?.. Kapıcının fabrika sahiplerinden biri olmak üzere bana gösterdiği kimse Kadıköy Numûne Mektebinin eski bir talebesi olan Nejad idi. Nejad kalktı, elimi öptükten sonra ihtiramkârâne bir vaziyetle yer gösterdi. Oturdum. Bu köyü nasıl tanıdığımı ve bugün ne için oraya kadar geldiğimi anlattım. O da bana fabrikayı nasıl tesis ettiklerini hikâyeye koyuldu. Fakat o fabrikanın tesisi, ve bütün memalik-i ecnebiye ile muamele yapacak kadar tevsî cidden sayan-ı hayret idi. Nejad'dan dinlediğim sözleri tamamen size nakledersen çok uzun olur; fakat Nejad o hikayesi esnasında bana dönerek karşısında oturan arkadaşını takdim etti ve dedi ki:

Müdür Bey: Bütün esrar-ı muvaffakiyetimiz benim Cevdet'le tanışmağım olmuştur. Mektepten çıkali on beş sene oldu. Bu on beş senelik hayatın bütün adımlarında beraber yürüdük. Yalnız kalsak mutlaka uğrayacağımız sıtmalar, düşeceğimiz tehlikelerden el ele vermekle kurtulduk... Bu fabrika iki refikin sıkı bir merbûtiyet ve muhabbetle yekdiğeri için çalışması mahsulüdür. Ne ben, ne tek başına Cevdet, bu muvaffakiyeti gösteremezdi. Talih bizi birleştirdi. Bütün esrar-ı muvaffakiyetimiz buradadır dedi. Sonra Kadıköy Numune Mektebinin İttihad Mektebi'ni ziyaret esnasında Cevdet'le konuştuğunu, orada tesis eden müddet ve muhabbetten bil'âhire nasıl devam ettiğini uzun uzadıya anlattı. Başu ucundaki beyaz ve kırmızı kurdele ile çevrilmiş büyük bir levhanın ortasında ki kartpostalı gösterdi. Ve dedi ki: İşte bu kartpostal oradaki müddet ve samimiyet, vucuda gelen müşterek saadetin hatırasıdır. Ben mektep ziyaretinde bu kartpostalı Cevdet'e vermiştim. Bu hediye Cevdet'in kalbinde büyük muhabbet uyandırdı ve o muhabbet Cevdet'i bana rabit etti. Martın yirmi sekizine tesadüf eden o gün bizim mebd-i saadetimiz, yevm-i mahsûsiyemizdir. O gün fabrikayı tatil eder, mektep hayatını canlandırırız. O ziyareti hatırlar, bugünkü saadeti tevlid eden ilk mülakatı tekrar eyleriz. Nejad uzun uzadıya

anlatıyordu... Gözümü açtım. Kendimi topladım. Henüz ittihat mektebini ziyaretin ferdasında bulunuyorduk.

Mehmed Emin

S.24, s.386

5.1.24. Mektep Meselesi

Numûne Mektepleri Mezunlarına, Her senenin bu ayları, talebe mecmualarını en çok alakadar eden bir mevzu vardır: “Mektep ve Meslek İntihabı” Bu hususa dair kârie ve karîlerden birçok mektuplar aldık ve almaktayız. Bunların hemen cümlesinde şu cümleye tesâdüf ediliyor. Bu sene mektebi bitiriyorum, acaba hangi mektebe girsem iyidir? Kârîeler böyle bir sual sormakta şüphesiz pek haklıdırlar. Fakat itiraf etmeli ki buna cevap vermek de oldukça müşkül ve ağır bir meseledir. Kârie ve kârîlerimiz, büyük bir itimat ve samimiyetle bu meselenin hallini bize terk etmiş olmasalardı bundan bahse cesaret edemeyecektik. Mamafih biz yine tamamen kendi fikrimizi söyleyemeyerek meseleyi umumî bir surette mütâlaa edeceğiz.

İbtidâî tahsilini ikmal eden bir talebe için girecek başlıca mektepler şunlardır. (Sultanîler), (Dar-ül-muallimin), (Sanayi), (Bahriye), (Çiftlik Makinist), (Bursa Ziraat), (Kuleli Askeri İdadisi) ve bunların haricinde ecnebî mektepleriyle ecnebî memleketlerindeki mektepler... Şimdi bunları zikretmezden evvel, münasip düşmüş iken biraz sultanî ve numune mektepleri arasındaki farklardan bahsedelim. Gelecek nüshada da asıl maksada devam ederiz. Sultanî mekteplerine girmek için, zahiren numune ve altı dersaneli mekteplerden mezun olmak kâfi gibi ise de hepsi birbirinden ayrı olan sultanî teşkilatı dolayısıyla talebemiz buralara girmek hususunda pek çok müşkülata maruz kalmaktadırlar. Bilafarz Galatasaray’da tahsil Fransızca, İstanbul Sultanîsi’nde Almanca olduğu gibi Kadıköy ve Nişantası Sultanîleri’nde de Fransızca tedrisata başlanılmıştır. Binaenaleyh bunların kapıları, hariçten geleceklere kapalı demektir. Gerçi numunelerde Almanca ve Fransızca gösterilmekte ise de şüphesiz bu nevî sultanîleri takibe kifayet etmez. Diğer bir kısım sultanların ibtidâî kısımlarında ise bilakis, hiç Fransızca yoktur. Ve şüphesiz

numuneleri bitirip de bu nevî mekteplere girecek olanların bütün emekleri boşa gidiyor demektir. Bu lisan meselesini bir tarafa bırakarak daha mühim diğeri bir cihete gelelim. Numune ve altı dersaneli mekteplerde tahsil müddeti altı sene olduğu halde, sultanîlerin ibtidaî kısımları beş senedir binaenaleyh, iki komşu çocuğundan biri civarlarındaki numune mektebinde, diğeri de sultanîde elifbaya başlasalar, sultanîdeki efendi yedinci sınıfa geçtiği zaman, numune mektebinden gelen henüz altıncı sınıfta bulunacak, yani bir sene kaybetmiş olacaktır. Hâlbuki bir senenin hayatta pek mühim bir kıymeti vardır. Şayet, sultanî mekteplerinde ibtidâî tahsili beş senede ikmal ediliyorsa, bunun numunelerde altı seneye iblağı için hiçbir sebep yoktur ve talebeyi bir senelik mahrumiyete uğratmak cidden günahdır. Gerçi ilk numune mektepleri tesis edilirken başka gayeler düşünölmüştü. Oradan çıkacaklar, doğrudan doğruya hayata atılacak, bilfarz mağazalarda çalışabilecek. Hülasa başka bir tahsile ihtiyacı kalmaksızın ekmek parasını çıkarabilecek kimseler olacaktı; fakat bugün o gayeden uzak bulunuyor. Çünkü evvel emirde programları o yolda tertip edilmemiştir ve sultanîlerden pek az farklıdır. Numune mekteplerinin intizamı ve tedrisatının ciddiyeti dolayısıyla bugün halkımız evlatlarını oralara vermek için büyük bir tehacüm gösteriyorlar. Fakat çocukları mektebi ikmal eder etmez hepsini bir düşünce alıyor. Evladımızı nereye verelim? Ve bunların yüzde doksanı tâli tahsilini ikmal ettirmek istiyorlar; fakat bu bir senelik zarar onları düşündürüyor. Numunelerin bazı zeki mezunları doğrudan doğruya yedinci sınıf sultanîye girmek üzere imtihana talip oldukları halde bunlar da kabul edilmiyor. Hulasa bir nispetlilik mevcut ki bunu kimse inkâr edemez. Bizim düşüncemiz ya sultanîlerin altıncı sınıf dersleri ile numunelerin son sınıf derslerini birbirine yaklaştırarak numune mezunlarını yedinci sınıfa almalı yahut numuneleri de beş sınıf yapmalıdır. Şayet numuneler esaslı bir gayeye bağlanacaksa bunun için de kaybedilecek zaman yoktur. Hemen ıslaha başlanılmalıdır ve bu ıslahat yapılırken hep programlar değimseli, hem İstanbul'da birkaç tane sekiz senelik leylî numuneler yapılarak, demircilik, marangozluk... ila ahir gibi (leylî sanat mektepleri) vücuda getirilmelidir. Böyle olmazsa numuneler bu halde kalırsa matlup olan istifadenin teminine imkân olamayacak ve zavallı talebemiz pek haksız olarak ömürlerinden bir sene kaybetmeye mahkûm kalacaklardır. Diğeri bir makale ile bu mevzuya devam

edeceğimiz gibi, kârî ve karîlerimizin hangi mekteplere girelim suallerine de cevap vermeye çalışacağız.

Muallim Ahmet Hâlid

S. 42, s. 673

5.1.25. Maarifin derdi mi? Benim derdim mi?

[Muhterem Yeni Maarif Nazırımıza İthaf]

Geçen sabah cebimde vapur biletini ararken, bir mektup buldum. Zarfın üstünde şöyle yazılı idi. Talebe Defterine ve sonra ince kurşun kalemle yazılmış bir iki satır... “Hemşiremin rahatsızlığı dolayısıyla İstanbul’a gönderemiyorsunuz, Binaenaleyh postaya veremediğim bu mektubu cebinize atıyorum. Lütfen mâzur görünüz.” Anladım: Küçük kardeşim Abdulmecid’in işi... Mektubunu aynen neşrediyorum: “... Geçen sene sultanîler hakkında bazı yazılar yazmıştınız. Bunlar hatırımda olmakla beraber diğer karîleriniz gibi ben de size müracaat ediyorum. Bana hangi mektebi tavsiye edersiniz? Sizi görüyorum ki çok yoruluyorsunuz, binaenaleyh muallim olmak istemem. İstanbul Sultanîsi’ni bana daima medh ederdiniz; fakat Almanca bilmediğim için almazlarmış. Diğer sultanîlere gelince beni altıncı sınıfa alacaklar. Hâlbuki altı sene okuduktan sonra tekrar altıncıya girmek benim aklıma sığmıyor. Sanata merakım var. Fakat taşra idâdîleri nevinden payitahtta mektepler yok. Binaenaleyh ben ne olacağım. Sokakta mı kalacağım. Rica ederim (Talebe Defteri) ile bir cevap veriniz. Belki başka arkadaşlarımda da işine yarar.” Doğrusu akla çok şey gelirdi; ama küçük kardeşimin böyle bir muzipliğini hiç düşünmemiştim. Su satırları okuduktan sonra düşündüm. Acaba ağlamak mı, gülmek mi lazım. Her sene tatil mevsimi gelince, gazetecilik, bâ-husûs talebe ve çocuk gazeteciliği, dolayısıyla mektepliler bana müracaat eder, fikrimi sorarlar ve bu suretle her sene bu mevsimde ruhumda bir sızı uyanır beni muttasıl incitmeye başlar. Derken bila ihtiyar ağzımdan ve kalbimden çıkar: Zavallı ibtidâî mezunları!

Kaç senedir yazıyorum. İşin tuhafı yazdığımı evveliya umûra okutuyordum da... yine hiçbir tesiri görülmüyor. Benim derdim, daha doğrusu, maarifin iddia ettiğim bu derdi adeta sehr-emaneti meselesi sırasına geçti. Mesele şu üç noktada toplanıyor.

1- Neden sultanîlerin ibtidâî kısmında beş sene okuyan altıncı sınıfa geçiyor da, ibtidâîlerde altı sene, yani bir sene fazla okuyanlar ancak bu hakka nail olabiliyorlar.

2- Lisan farkı dolayısıyla sultanîler arasında bu insicamsızlık nedir ve ne zamana kadar devam edecektir. Bir ibtidâî mektebini bitiren neden istediği sultanîye giremiyor?

3- İbtidâî mezunlarına melce olmak üzere pek çok istifadeleri muhakkak olan tarsi idâdîleri nev'inden mektepler burada neden açılmıyor? İşte bence maarifin bugün düşüneceği en mühim iş budur ve bu ne (tûba) ne (mûba) ağacı meselesi değildir, maarifin ruhudur.

Almanlar zaferlerini ibtidâî mekteplerine medyun imiş; Bulgaristan'ı Bulgaristan yapan ibtidâî mektepleri imiş. Ben de cesaretle diyeceğim ki bizi bu hale getiren de ibtidâî mekteplerimizdir.(1)

Hele Bugünlerde gazeteler muhterem maarif müdürü beyin mekteplerin tensikatıyla meşgul olduklarını sık sık yazıyorlar. Fakat acaba bu meyanda ibtidâî mezunlarının istikbaline ait tasavvurlara hiç olmazsa hatıra gelmiş midir? İnşallah... Mutasarrıflık ve nihayet İstanbul vilayeti, vali vekâleti makamına, muallimin mesleğinden irtika ettiği için nazarımızda muhterem bir mevki tutan İzzet Beyefendinin de bu mesele ile uzun, derin meşgul olacaklarını ümit etmek isteriz. Mamafih asıl alakadar olacaklarından Muslihiddin Adil Beyefendi'nin Almanya'da bulunması ve perşembenin gelişi, çarşambadan belli olur darbimeseli doğru ise meydanda hiçbir hareket bulunmadığına göre zavallı ibtidâî mezunlarının bu sene de bi-çare kalacaklarına hükmetmek icap ediyor. Büyüğünden küçüğüne kadar kimsenin bu bapta itiraza, söz söylemeye hakkı yok. Ben, bugün bilfiil, bu mantıksızlığın cezasını çekmedeyim. Kendim bir numune mektebi müdürüyüm. Kardeşim, bu sene – hem de oldukça iyi bir tahsil ile- mektebini bitirdi. İkmal-i tahsil-i tasdiknamesini aldı. Şimdi nereye devam edecek suali, bütün ailemizin düşüncesini teşkil ediyor. İstanbul Sultanîsi: Almanca bilmiyor, diye almaz. Galatasaray-Kadıköy-Nişantaşı:

Fransızcası kâfi değil, diye kabul etmez. Diğer sultanîlere girerse: Fransızcaya baştan başlayacak ve altıncı sınıfa alacakları için bir sınıf kaybedecek. Şüphesiz bu haksızlığa da boyun eğilmez. Şu halde bu çocuk ne yapsın? İşte resmi bir mektep müdürü, kardeşini yazdıracak bir mektep bulamıyor. Alman mekteplerini ağzına kadar dolmuş görünce, leylî ücreti senevî 300 ve yalnız nehârî olarak 50 liraya çıkan Amerikan mektebine, (Robert Kolej)'e teslim etmeye mecbur oluyor ve bunun bütün günahı hiç şüphesiz kendisinden çok ziyade mekteplerin programlarını (Babil Kulesi)'ne çevirenlere ve nihayet onları ıslah etmemekte inat edenlere aittir.

(1) Mamafih 21 Temmuz 1334 21 Temmuz 1918 tarihli Tasvir-i Efkâr'daki Yunus Nadi Beyin fikirlerine iştirak etmem. Müsârün-ileyh mekteplerde talebeye hemen hemen bir şey öğretilmediğini söylüyorlar. Ben bilakis çok şey öğretilmek istenildiğinden bir şey olamıyor diyeceğim.

Muallim Ahmet Hâlid

S. 58 s. 930

5.1.26. Kadınlar İçin Talim ve Terbiye

Kadınların tahsîl-i ilim ve irfan etmeleri iyidir, yoksa idare-i beytiyelerine ait olup ifasından asla vazgeçemeyecekleri birtakım hizmetleri öğrenmekten başka malumata mâlik olmamaları mı müreccahtır? Ne tuhaf suâl! Bunun kadınlar hakkında tahkir âmîz bir suâl olduğunu bilâ-fütûr söyler ve ona şu suretle cevap veririz: Genç bir kız ciddi, metin, vâsi' ve hatta senî müsait olursa tam bir surette talim ve terbiye görmeli ve kuvve-yi akliyesini tezyîn ve zekâsını tevsî hususunda kendisinden hiçbir şey dirîg olunmamalıdır. İnsanlar tıpkı arz gibi kendi halinde bırakılacak olurlar ise yabanî meyveden başka bir şey hâsıl edemezler. Erkekler gibi kadınlar dahi idare edecek bir akıl ve idrak, tanzim ve tesviye eyleyecek bir fikir ve niyet, mukavemet edecek hissiyat, muhafaza eyleyecek bir sıhhat, işleyecek ve bırakacak hayır ve hasenat sahibesidirler; böyle olduğu takdirde hiçbir şey tahsîl etmeksizin bütün bu vazifeleri icra etmek kendileri için kolay olur mu? Kadınların ifâ edeceği bilcümle

vazaif bütün ömr-i insanînin esasdırlar. Filhakika haneleri tahrip yahut idare eden, eşya-yı beytiyenin bilcümle müfredatını tanzim ve tertip eyleyen ve binaen-aleyh hane içinde bütün nev-i beşere ait olan hususâtın kâffesini yolunda cereyân ettiren kadınlar değil midir? Bu halde talim ve terbiye görmüş bir aklın kendi vazائفını hakkıyla icra edebileceğine fevkalade kesb-i yakin etmelidir. Ailenin hüsn-i idaresi, selâmeti ve vâlideliğin, zevceliğin hakkıyla ifası, idare-i beytiyenin hissî surette cereyân zımında kızlar için metin ve ciddi bir surette talim ve terbiye elzemdir. Binaen-aleyh hanım kızlara deriz ki: Çalışınız, bilâ-ifâte-i vakit akıl ve zekanızı takviye ediniz, fakat iki şart ile: Birincisi, budur ki: Tahsîl ve talimleriniz, kâffe-i vazائفınızın birinci mevkiini işgal eden kerîmelik, zevcelik yahut vâlidelik vazifelerinize asla hâlel getirmemelidir. İkincisi de, sudur ki: Malumatınızdan dolayı hiçbir vakit mağrur olmamalı ve onu daima tahsîle gayret etmelidir. Bu iki şarta riayet edecek olur iseniz arzu ettiğiniz derecede ilim ve kemâl sahibesi olunuz ve bu babda hiçbir kimse sizi tayîp edemez. Kadınlara ait her bir fezâil-i câmi, henüz tehhül etmiş bir genç hanım tanırız ki zevci bir gün kendi biraderine mektepte muallimleri tarafından verilmiş olan Arabî ve Farisî vazifelerini muma-ileyhânın tashih etmekle meşgul bulunduğunu görerek hayretle: - “Aman, hanımefendi! Siz bu iki lisânı da tahsîl ettiniz mi?” diye sorunca zevcesi gülümseyerek: - “Evet efendim.” cevabını vermiştir. Ne ibret âmiz ve mahviyetli ders!

Înâs Dârü'l-Fünûn Müdürü

Ali Nâzımâ

S.51-52, s.831

5.1.27. İstikbalde Bir Mektep Seyahati

İstanbul'da kâin Darüşşafaka talebesinin 1350 senesi tatilinde icra edeceği seyahat programına “Vezüv”ün ziyareti de ilave edilmiş idi. 90 kişiden ibaret olan son üç sınıf talebesi iki muallim refakatinde olduğu halde İstanbul'dan hareket ve Napoli'ye muvasalat etmişlerdi.

Bütün tedarikatı akşamdan ikmal ederek sabahleyin şafak ile beraber yola düzöldüler. Talebe şehir haricinde onar onar Napoli'nin kalesi "Calesse" denilen iki tekerlekli arabalarına bindirildi.

Arabalar rüzgâr süratiyle gidiyordu. Derelerden ve köylerden geçtiler nihayet Vezüv'ün lavlarıyla tahrip edilmiş olan Rezina "Resina" kârîyesine vasıl oldular.

Burada seyyahları finiküler denilen dağ şimendiferine kadar çıkarmaya mahsus üçer atlı arabalar bekliyordu. Fakat öğle vakti olmuş ve sabahtan beri icra edilen seyahatin tesiriyle talebe iyice acıkmıştı. Hemen herkes torbasındaki nevalesini çıkararak iştahlı bir kır yemeği yenildi. Biraz sonra talebenin beğendikleri arabaları çeken beygirler Vezüv'ün sarp ve taşlı yamacından tırmanmaya başladılar. Yolda sık sık lavlar tarafından helak edilen bed cihetlerin ebka-yı namı için dikilmiş taşlara tesadüf ediliyordu. Bu müellim hatıralar talebemizin Vezüv'ün tepesine doğru çıkmaya gösterdikleri tehaliki tenkis edemiyordu. Sema berrak, hava sakin denizden karaya doğru hafif hafif esen rüzgâr ortalığı serinletiyor, Vezüv'ün tepesinden yükseldiği görülen mavimtırak duman, büyük bir sigara dumanına benziyordu.

İki saat kadar devam eden müşkül suadeden sonra Vezüv Rasathanesine vasıl olundu. Buradan finiküler mevkiğine kadar daha iki kilometre mesafe vardı. Bu mesafeyi yayan gitmek icap ediyordu. Nihayet finikülere vasıl olduk. Finiküler bazı yerlerde pek dik şakülü bir istikamette gittikten bunlar vasıtasıyla seyahat ilk binenler için haylice heyecanlı oluyor. Finikülerin bir mevkiğinden diğerine vasıl için dakika kâfi geliyordu. Bundan sonra tesadüf ettiğimiz arazi kollar ile müstevir ve ötesinde birisine cesim çatlakları havi idi. Bu çatlaklara düşmemek için pek dikkatle yürümek icap ediyordu. Ayaklarımızın altından müthiş gürültüler, uğultular, işitilmekte ve yer bu şiddetli gürültü ile sık sık titremekteydi. Her taraftan hafif kükürt kokusu intişar ediyordu. Muallimler talebeyi volkanın ağzına daha ziyade yaklaşmaktan men ediyor ve aşağıdaki Pompei harabesini gösteriyor ve bu harabe hakkında izahat veriyorlardı. Diğer tarafta da Napoliye'nin manzarası körfezi ve Kapri "Capri" adası müşehhed oluyordu. Bu esnada ulum-u tabiye muallimi söze başladı.

-Efendiler size ayaklarımızın altında homurdanan Şu Vezüv'ün bir menkıbesinden, 89 tarih miladiyesinde vuku olan müthiş indifain bir safhasından bahs edeceğim.

Tabakat-ül arz dersimizde görmüŐtük ki bu indifain Şu aşağıda harabeleri görülen Herkulaneum ve Pompei Őehirlerini küller altında bırakarak harap etmişti. Bu esnada dünyanın en büyük ulum tabiye-yi alemi olan Plin “Pline”[*]Napoliyenin Őimalinde kain (Kap Mizen) limanında lenger andaz filo kumandanlığında bulunuyordu. Vezüv'ün üzerinde harikulade bir bulutun yükseldiğini ve bu civarı hakiki bir gece haline getirecek derecede istila ettiğini görür görmez hadisat-ı tabiyenin tetkiki fırsatlarından hiç birini kaçırmayan Pline bu hadise-i fevkaladeyi yakından görmek için hemen karaya çıktı. Ve Vezüv'ün tepesine doğru yürümeye başladı. Fakat bu esnada Vezüv'den fiŐkırmaya başlayan kızıl derecede erimiş maden ve taş selleri cesim alev sütunları, duman ve kükürt buharları arasında kaldı. Kendisinde asar-ı ihtinak görölmeye başladı. Yanında bulunan iki hizmetkârı tahlisine gayret etti ise de muvaffak olamadılar. Cümlesi küller ve dumanlar arasında teslim-i ruh ettiler. Bu arada Vezüv'ün etkileri kıyametten bir numune idi.

Pompei ve herakliunum ateŐler içinde kalmış, kurtulabilen ahali volkanın ağzından fiŐkıran taş yağmuru, lav selleri önünde öteye beriye kaçıŐıyordu. O müthiş bulut dağıldığı vakit binlerce senelik o güzel iki Şehir, bağlarıyla bahçeleriyle tamamen hak ile yeksan olmuş, deniz sahili binlerce insanın naŐıyla dolmuŐtu. Tekmil talebe muallimin izahatını kemal-i dikkatle ve tesirle dinliyorlardı. Muallim sözünü Şu cümle ile ikmal etti:

Efendiler ne kadar meŐum bir noktada bulunduğumuzu takdir ediyorsunuz değil mi? Öyleyse haydi bu tehlikeli yerden bir an evvel uzaklaŐalım.

Muallim Harûn-ür Reşid

S.16, s.261

5.1.28. İngiltere’de Bedeni Mümareseler

Bizde, mümaresat-ı bedeniye hakkında ileri geri söz söyleyenleri iskat için İngiltere’deki mümaresat- bedeniyeden bir nebze olsun bahsetmeyi münasip gördüm. Anglo-Sakson kavminin mümaresat-ı bedeniye olan şiddet-i ibtilalarını kimse inkar etmez, sanırım. Meşhur “ten” der ki: İngiltere gençleri hariscah olmaktan ziyade tenmiye-i vücuda harisdirlar ve tarz-ı maişetlerini eski yunan pehlivanları tarzı maişetine benzetirler, yani kendileri için hususi bir gıda tertip ederler. Sofranın ve meşrubatın her türlü ifratatından içtinab ederler. Adelelerini tenmiye için birçok mümaresat icra ederler. “ bunlarda: oyunlar, ilk sırayı ve kitaplar, ikinci sırayı teşkil eder; yani evvela terbiye-i bedeniye; saniyen terbiye-i fikriye gelir. İngiliz çocuğu iyi bir pehlivan olmakla ilan-ı zafer ve şadumanı eyler. Günde üç, dört, beş saatlik zamanı gürültülü ve şedit mümareselerle geçer. Yarış esnasında, birçok saatler sürülmüş tarlalarda ve çamurlu çayırda yürürler; çamura düşerler, kunduralarını kaybederler; nihayet kendilerini toplarlar. “Bu memlekette bedeni mümareseler için şedit bir zevk hükümandır. Kriket oynamak kürek çekmek, yalnız idare etmek, köpek beslemek, köpekleri fare sürülerine hücum ettirmek, balık tutmak, avcılık etmek, beygire binmek araba kullanmak, yüzmek, boks yapmak, silah talimleri icra etmek... işte İngiliz gençlerinin meşguliyetleri, eğlenceleri bunlardır. “ Şüphesizdir ki bu oyunlarla hem uzlet-i bedeniye tenmi eder, hem tebaide bir metanet vücut bulur. Ve bu sayede zihniyet ve ahlakıyet vücutla birlikte neşv-ü nema bulur. Ve ruh kendini taşıyabilecek sağlam bir vücuda malik olur.”

Hayat- bedeniyenin bu iştigal-i mefrutanın ve tenmiye-i adalat hususundaki bu cennetin tevlid edebileceği hatıratı mösyö “ ten” gizlememiş ve demiş ki: ”İngiliz terbiyesi, kaba saba adamlar yetiştirmekten ve bu suretle vücudu sertleştirip tabi-i metin kılmaktan ibarettir.” Netice – Fenn-i terbiye bedeni mümareseleri kendi daire-i talimine idhal eyleyeli pek çok zaman olmadı. Jimnastiğin terakkiyat-ı gayrı mahdûtası o günde bazı fikirler isyan eyledi. Ve nasıl âtinin “mümaresat-ı bedeniye kesret-i inhimaklarının kendilerinde fena bir itaatin tevlidinden” korkuları, denildi ve daha ileri gidilerek: “bu yolda terbiye-i insani hayvana yaklaştırmaktır. “ fikrinde bulundu. Ve bazıları da : “fikir ile jimnastikten hangisi tercih olunmalıdır?” sualine, “yaşasın fikir!” kahr olsun jimnastik! “ diye cevap

verdi. Halbuki sağlam fikrin sağlam bir vücuda bulunabileceği aslı hatırlanmadı. İnsan hareketin muhtacıdır. Hareket, keşayiş-i faaliyet dimağı idare eden terbiye-i fikriye gibi vücudun neşv u nemasını ve anın işgalini temin eder. Terbiye-i fikriye menfaatine terbiye-i bedeniye ihmal edilmemeli, biri diğerinden fazla ifrata vardırılmamalıdır; biri diğerine tercih edilmeyip müteakıl tekmil ettirilmelidir. Terbiye-i bedeniye, mütaib-i fikriyenin medar-ı istirahatidir.

Ebu El Muhsin Kemal

S16, s.257

5.1.29. Genç Dernekleri

[Mukaddime]

Elbette hepiniz duydunuz. Bir seneden beri Osmanlı gençliği, Genç Dernekleri teşkilatını yaptı. Bu sayede istikbal için sağlam vücutlar, gayyur askerler sahibi olacağız. Müttetiklerimiz bizimle iftihar edecekler, düşmanlarımız da ilelebet titreyecektir. Genç derneklerinde yapılacak pek faideli ve hoş oyunlar bize mahir, idraklı, kuvvetli, zeki bir gençlik hazırlayacaktır. Bunlara sıhhî yasamanın usulü, kaza ve vukuunda yapılacak tedbirler, muavenetler öğretilecektir. Gençler bütün oyunlar, dersler sayesinde neşv ü nema buldukları zaman rehber olacaklardır. Bugün derneklerin ehemmiyet ve fevâidi takdir edilmiş, her tarafta talimler icrasına mübâşeret olunmuştur. Hatta Samsun, Tokat, Sivas, Diyarbekir, Urfa ve keza Suriye gibi uzak mahallerde bile teşkilata ehemmiyetle devam olunmaktadır. Bilhassa tekrar sulh iade edildiği zaman bütün memalik-i Osmaniye dâhilindeki her mıntıkânın mahallî dernekleri olacaktır. Lakin şimdiden rehberlerimizin çok olduğu yerlerde mahallî dernekler teşkil etmeliyiz. “İleri, daima ileri!” sözleri genç derneklerinin ruhu ve meali ve terakkiye-i sâikîdir. Ey gürbüz ve dinçler! Ey Osmanlı İmparatorluğunun istikbalini hazırlayacak yavrular! Bu sözler, kalbinizde yer tutmuş olduğu halde hepiniz Genç Dernekleri sancağı altında toplanınız. Ve mazisi gibi istikbali de parlak olan Osmanlı İmparatorluğuna daha parlak bir saadet daha fazla bir terakki ve rikkat ihzarına gayret ediniz.

Sabah gazetesi halktaki cehaletin sıhhat-i umumiye için büyük bir tehlike teşkil ettiğini beyandan sonra ahalinin temiz bulunmak ve hükümet tarafından tanzim edilen hamamlardan layıkıyla istifade etmek hususlarında lakayd davrandığından bir lisan-ı şikâyetle bahsediyordu. Her talebenin, bütün vücudunu sık sık yıkaması, elbiselerini layıkıyla temizlemesi ve çamaşırlarını vakt-i zamanında yıkatması ve bu suretle sıhhatine dikkat etmesi birinci vazifesidir. Bundan bir sene evvel Genç Dernekleri müfettiş-i umumiliği tarafından “Kavâid-i esasiye-i sıhhiye ve hastalık veya kaza vukuunda yapılacak tedâbir-i evveliyeye-i sıhhiye” hakkında üç numaralı bir mecmua neşredilmişti. Genç derneklerine mensup olan sizin gibi gençler, hepiniz bu mecmuanın muhteviyatını öğrenip tatbik etmelisiniz. Bunun için her zaman muallimlerinizden tekrar tekrar bu hususta malumat vermelerini ve göstermelerini talep ediniz. Çünkü ileride ikmal-i tahsil ettiğiniz zaman Osmanlı Genç Dernekleri rehberi olacaksınız ki bu surette yalnız bütün Genç Dernekleri talimlerini yapmak ve göstermekle kalmayıp aynı zamanda her yerde ve bütün hayatınız müddetince nerede bulunursanız oralarda ahaliye adem-i taharet ve nezâfetin tehlikeli olduğunu anlatmaya çalışmalısınız. Halkın bir kısmı hastalıkların birtakım cin ve periler tarafından ikâ’ edilmekte olduğuna inanmaktadırlar. Fakat mektepli olan sizler bunun hakikat olmadığını bilmelisiniz. Hastalıkların esbâbı mikroplar olup bu mikroplarda bit, pire, sinek, ve emsali böcekler tarafından bir insandan diğerine geçmekte ve pislik olan taharet olmayan yerlerde en ziyade bulunmaktadır. Binaenaleyh bu gibi böcekleri her yerde itlâf etmeli ve her yerde pislikler def edilmelidir. Ancak, böyle olursa, memleketteki hastalıklı adamların adedi azalabilir. Bir memleketin en büyük serveti ve en kıymetli temellükü nedir bilir misini? O memleketin kuvvetli ve sıhhatli ahalisidir. Bunun için her bir insan hayatının büyük bir kıymeti vardır ve bu hayat vatan için, mümkün olduğu kadar uzun müddetle muhafaza edilmelidir.

Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiyesi

Mirliva: Von Hoff

S. 40, s.647

5.1.30. Terbiye Felsefelerinden

Cesaret

Hayat her an başka bir safha altında görünen cedelden ibarettir. İnsan tebeddülünden zevk aldığı için âfaki bulutlar gibi dem be dem değişen his ve tabî beşer-i hayat sevda gibidir. Madem meşgule-i hayat cedeldir. Bunun saik-i hukukisi cesaret olması tabîdir, çünkü muvaffakiyet-i cesaretten başka bir şey efham etmez.

Bugünkü hayat-ı ameliye ve zihniyet-i medeniyeye nazaran cesaret, acep ne efham ediyor?

Medeniyetin düş-u beşere yığıdığı lâyetenâhî vazifeler ve mübarezeler karşısında yaşayabilmek için kurûn vasıtanın pür silah tirzanları gibi oklar, yaylar; kalkanlar kılıçlarla sâhe-i cedele hücum etmeye hazırlanmak sahne-i temâşada bir hurafe taklidi yapmaya yeltenmekten başka bir şeye yaramaz.

Terakkiyat-ı akliyenin suhule getirdiği silsile-i ihtiyacat ve maddiyat önünde insanı ezilmekten koruyan yalnız maneviyat olduğu için medeniyet terakki ettikçe maneviyata ihtiyaç da çoğalıyor. Bu sebeple bugünkü akıl ve ihtiyaç insana göre cesaret. Hayat güçlüklerini zafiyet ve sükûn ile telakki ettiren, görünmez mehalike lakayd ve endişesiz göğüs açtıran bir sıfat-ı maneviyedir.

Eski insanlar cesareti büsbütün başka bir mahiyette telakki etmişlerdi. Hala zamanımızda bile dağda bir kurtla, harpte bir düşmanla boğuşanların maruz kaldığı maddi tehlike, cismani felaket karşısında gözyaşı dökmeyenlere cesaretli deniyor. Bu telakkiye göre cesaretli sıfatına mazhar olmak için merdane olmak bî rahmane öldürmek kâfidir. , onların şânı, telef-i nefsin şiddet-i fecaati, heder ettiği hayatların adediyle ölçülür.

Devr-i evvelin insanîyetin o kanlı meyl-i tagaddisi ile bugünkü metanet ve azm arasında iki devrin birbirine uzaklıkları kadar farkları vardır. Yer üzerindeki her mevcut meydanda madiyata büyük bir karabet arz eder. Bunun için eski insanlar da fevh-i kahireye kurban edilen hayatların fecaatle ufulünde eser-i cesaret aramışlar... Tekamül-ü maneviyat takrib demektir. Galebe-i hayat olan tekamül ile maneviyata daha ziyade yaklaşmış olan bugünkü beşer cesareti, kuvve-i kahireye metanet-i

maneviyatla mukabelede görüyor. Bu esasa göre eski cesareti herkes nefsinde te'min edebilir, çünkü idman ile husulü mümkündür. Şimdiki cesaret, hayatın her gün çoğalan acılıklarını, cedelin her gün artan mehalikini sükûnla gören cesaret, fikrin ulviyetinden, aklın kemâlisinden çıkar. Bir gaye-i tekâmüle matuf olduğu için yeni fikrin akl-ı medeniyetin istinadgahıdır. Bu öyle bir halet-i ruhiyedir ki tehlike anında gösterdiğimiz sukunet-i zihniye ve hâkimiyet-i hissiyat ile tezahür eder. Hayatın zulümkar endişeleri karşısında arz ettiğimiz metanet ve sükûnetle zahir olur. İnsanı cesaretsiz bırakan ekseriya pişgah-ı amalinde açılan meçhuliyettir. Azmimiz de karanlık bir uçurum gibi çöken görünmez tehlikelerdir. Herkesin kalbindeki derin safhaları okumak müyesser olsaydı bizi bekleyen mehaliki ve karanlık istikbali düşünürken kalbimizde husûle gelen küçük ve fakat eritici lerzeleri, haşyet ra'şelerini görürdük. Bize korkuyu hissettiren sebepli sebepsiz icad ettiğimiz hayallerdir. Cesaret-i bu halet-i ruhiye ve bu nokta-i nazardan tetkik edince hakikaten 'cesaretli ' denebileceklerin adedi bu kitle-i beşeriye içinde pek ziyade azalır, zira endişe-i istikbal; kayd-ı ati ile tehlike tehdidi karşısında titrememiş kaç kalp kaç metin ruh bulunabilir?

Bu memleketi senelerden beri istila eden kâbus istibdad ve endişe içinde yetişmiş olan gençlerimiz,

-Cesaretli miyim?

Sualine samimi ve kat'i:

-Evet!.

Cevabımı verebilir mi? Yoksa me'bus bir "Hayır!" o senelerin büyüttüğü mütezelzil halet-i ruhiyeyi mi tasdik eder?

Bu tasdike geçen seneden beri baştanbaşa her tarafı sarsan serseri felaket karşısında lakayd kalan ruh-u şebabet şahittir.

Kuvvetli bir millet, metin bir aile teşkil için bu felsefe-i ciddiyette cesareti temin etmek icap eder. Felakete boyun eğmek, yeis avar tehditlere açık ve yüksek bir nasiyeyi inkisar kabul etmez emelleri, sarsılmaz azimleri siper etmek lazım... lazımdır ki bize her şeyi siyah gösteren, bütün emellerimizi karartan o eblehane

asabiyetten, sefalet getiren cansızlıktan kurtulalım.. cehd u azmimize bir silsile-i müşkülât yığan telaş ve endişelerin öte tarafında hale-i sükûtle muhat sâhe-i muvaffakiyeti istila etmek yalnız cesaretle mümkündür.

Husul-ü cesaret için en büyük mezâhir, en mültezem esas faaliyettir. Bu iki sahiye bazen o kadar karışır, o derece birbirine benzer ki yekdiğerinden ayırmak kabil olmaz. Bunun için, yeis her türlü muvaffakiyetlerin her nevi azimlerin kat'î bir düşmanıdır. Çünkü meyusiyet-i atalet dimağa inhitat fikrinin asarından başka bir şey değildir. Hasaret daima bu talil-i demâmîyi izale için noksanda bir hücum-u dâhili icra etmek halet-i ruhiyemizi sükûta meyl görünce yüksek emelleri hatırlayarak yükseltmek için daimi bir faaliyet hüküm ve tesirinde bulundurmak gibi bir faaliyet-i deruniyeden ibaret kalır. Telaş ve endişe zafiyet-i cismaniyenin en bahr-ı alaimi olduğu için kuvvetli bulunmak cesarete sermaye olur.

Gençliğin hararet-i güzinini i'tilâ perver içinde yaşayan mefkure ne kadar ulvî, ne kadar samimi olursa şebabetle cesaret de o kadar zinde olur. Bu, ilm ruhun o kadar kat'î bir hakikatidir ki burada isbatına kalkışmak abes olur.

Galiba çalışmak itimâdı cesaretin en emin saikidir. Güç gelmiş bir dersten, yapılmamış bir vazifeden irtikab edilmiş bir hatadan dolayı seza görülmüş bir ceza karşısında yeis ve telaşa düşmek bir emelin ilk sadme-i sükûta dûçar olmasıyla inkisara ram olmak âtî için bir itimad-ı galebe bir itimad-ı nefis te'min eylemez. Dersin müşkülâtına, ceza alarak meraret ve hicabane göğüs gererek bir merd yürekle hazırlanmak mücedelat-ı hayatiye için cesaretin ilk safhasını temin edecektir.

Pek çok insanlar ölüm korkusuyla gece gündüz müteellimdir. Bizi endişeler içinde üzen ölüm ne olabilir? Filhakika hepimiz hayata düşkünüz, bu pek tabiidir, çünkü sevda-yı hayat bir hiss-i lâyezaldır. Fakat maatteessüf biz hayatı insan vücudunun tutulabilen maddiyatından ibaret olduğuna zahib olmak gibi bir hataya mahkumuz. Beden haricindeki hayat bizim için bir meçhuliyet teşkil ediyor. Fakat gaye-yi emel teşkil edecek kadar ulvi olan asıl cesaret işte bu meçhuliyet karşısında husul bulan ve insanı mesut eden cesarettir. Unutmamalı ki bedenden efâl bulunan hayatiyeyi izale eden ve bizi korkutan ölüm bir hayal-i ef'aldır. Hayat denilen hakikat itikadat-ı İslamiyetin esasını teşkil eden abdiyyet-i ruhdan başka bir şey değildir. Asıl hayat-ı

hakikiye ölümden sonra başlar ve bu dünya hayatının öte tarafında imtidat eder. Ebedidir. Lakin hayat-ı dünyeviyeyi idame için her türlü emrâza karşı ittihaz-ı tedabir etmek ve hayat-ı akibânın ölümden sonra mevcudiyetine kanaat eylemek cesareti yukarıki mana ve mahiyette telakkiye mana teşkil edemez, çünkü hayat-ı dünyeviye ile ukba-yı hayati arasındaki münasebet ve alakayı düşünmek herhalde esbab-ı muhtelifeden dolayı pek muvaffak olur. Binaenaleyh medeniyet-i ahirenin tesis ettiği felsefe-i cedîde dairesinde cesaretin sûret-i telakkisi hakaik ve esasat-ı İslamiyeye tamamiyle tetabık ettiğinden ihtiyacat-ı hayatiyemizin vasıta-i temini olan bu tarz cesaretin istihsali için takibi icab eden terbiyeyi ikinci makaleye zemin islah eyleyeceğiz.

Mehmed Ali (Sorbon'dan mezun)

S.16. s.268

5.1.31. Çalışmak Sanatı

Gençliği, ciddiyetle meşgul eden ilk mesele, aile ocağının bazen pek erken sönüveren hâr, fakat bekasız hamiyetinden mahrum kalınca, sefaletе düşmemek ve bir an evvel nail-i istiklal hayat olacak derecede azim ve metanetle mücehhez, temin-i maişete muktedir bir kabiliyete erebilmek kifayetleridir. Kadid bir kafanın münce mid ciddiyeti şeklinde temsil eden bu elim, bu tegayyür edilemez hakikate hazırlanmak ve bahusus milletin, vatanını yaşatır, yükseltir kısmından, kısım zihayatından madud olabilmek şerefini ihraz eylemek ancak sa'y ile irfan ile mümkün olacağını anlamamış kimse elbette kalmamıştır. Bu böyle kabul edilince, bütün gençlerin mazi ile istikbal arasına kurulmuş birer destegah-ı azim ve idrak olan mekteplere koşacağı o mukaddes binaların, feyyaz havai samimiyeti altında dimağa süratle istihale eylerek (vahid kıyasiyesi) her gün değişen, her gün yükselen, insaniyetin hak hayatına layık yeni neslin Münir, cevval efradı sıratına geçmeyi bir gaye-i hayal tanıyacağı teslim edilir.

Bütün bu hakikatler bedahet derecesinde anlaşılmiş iken acaba hala neden muallimlerin şikayetlerine meydan veriliyor, dersler ilerlediği nispette, tembel, haylaz talebenin adedi Erbaa-ı maarifi düşündürecek bir dereceyi buluyor.

İrfanen ne derecede yetim olduğumuz daha mı anlaşılmadı?

Hayır, bunların hiç biri değil.. bizim yavrularımız sa'yın kıymetini çoktan anladılar, bütün elim hakikatler onları kafi derecede uyandırdı yalnız noksanları saik makul tarzını, çalışmanın tahammülsüz olmayan sualini bilmemeleridir.

Yirmi beş senelik müeddid bir hayat-ı talim –okunmuyor- bahş eylediği kanaatle iddia edebilirim ki:

Bütün bu gayr-ı muntazır neticeleri, gençlerden ziyade onları sevk ve talim edenlerin ihmal ve teesübü meydana getiriyor. Eğer muallimler dersleri ciddiyetle takibe koyulmadan çocuklara az emek sarfiyle hayırlı neticeler temin edebilen, yeni usul sa'y ve tetebbu anlatsalar, az bir çilenin ne kadar medar edildiğini tefekkür edip [asıl öğrenmenin anlamaktan ibaret olduğunu, ayıp denilip, mukayyid anlaşılan derslerin bir daha onu talime imkanı bulunmadığını] öğretseler az vakitte ne kadar hayırlı semerat iktifat ederler.

Zavallı yavrular daha küçük yaşlarında mizaç-ı etfale galeyan-ı bigane, fenn-i terbiye-i etfalin kavaid-i basitesinden bile tamamen gafil kimselerin ellerinde ezberciliğe öyle fena halde alışıyorlar ki, yakalarını bu su'i itiyadın tesirinden, mekatib-i sultanîyede bile kurtarmak müşkül oluyor. Bir dersi öğrenmek hakkıyla anlamaktan ibaret olduğunu bilmeyen cebir, müselsat.. gibi riyazi dersleri bile (b+c) mile beraber ezberlemeye çalışan talebenin haline acımalıdır. Elbette bu tahammülsüz olan (yol) un sonu çıkmaz. Herhalde bu sevd-i,mahrub olan bu tarz, ye's ve nümidi ile nihayetlenir.

Bunun için muallimlerin en birinci vazifesi, talebesine çalışmanın en güzel tarzı dersleri can kulağıyla dinleyip anlamak olduğunu uzun uzadıya tarif etmektir. Talebe asıl dersin kitabında değil, muallimin takririnden öğrenebileceğine mütalaa zamanlarında da ikişer üçer toplanıp münavebeten yekdiğerine anlatma ile zihinde tesbit edilebileceğine kanaat-ı taamme hasıl etmelidir.

Yoksa bir cebir muadelesini ezberlemeye çabalayan, hikmet, kimya mebhasını kitapta yazıldığı gibi zihnine nakşetmeye uğraşan çocukların sa'yı, tahsile ne kadar arzuları olsa yine iktiham-ı mahal olan bu müşkülâtın altında ezilmemeleri kabil

değildir.

Mekteb-i rüştiyeyi teftiş edip de dimağlarına cebr ve şiddetle sahifeler dolusu yazılar doldurulmaya uğraşılmış Çince bir dua okur gibi hiç anlamadıkları şeyleri tekrar etmek için çektikleri sıkıntılara ağlamamak mümkün müdür?

Böyle tahsilden hiç bir şey anlamamış ve sene be sene önlerine insafsızcasına yığılan ve gittikçe ciltleri kalınlaşan, ağırlaşan kitap kümelerinden fena halde ürkmüş evlat vatanın kalbinde “say”a karşı azim ve hüsn nasıl kalır?

Bu memlekette en büyük fenalığı yapanlar hiç şüphe yok ki, gençlerin dimağını gayri tabii usullerle yorup berbat eden muallimlerdir.

Abdülfeyyaz Tevfik

S.14, s.209

5.1.32. Cennetten Çıkma

Sizin kadar beni de düşündüren bir mesele var: “ulûm ve maârif” diyeceksiniz...Fakat hayır dayaktan bahsetmek istiyorum. Bu “cennetten çıkma (!)”nın tarihini siz ne kadar bilirsiniz bilmem. Fakat benim bildiğim bugün bile hatırladığım pek iyi bir şey varsa o da küçükken yediğim dayaklardır..! Benim yediğim dayaklar belki herkesi o derece alakadar etmez. Fakat dayak bahsinde herkesi, hele tarihçileri, lisancıları alakadar edecek bir şey var ki o da: “Dayak cennetten çıkma!”nın manasıdır. Bu sözden anlaşılın iki şey olabilir. Biri: “Cennetten çıkan dayaktır, başka şey değil”, diğeri de: “Dayak cennetten çıkmıştır, başka yerden değil.” Fakat benim anlayamadığım ve çok kere arkadaşlarıma sorduğum bir şey var: Dayak cennetten çıkmış ama ne kıyafetle çıkmış ve nasıl çıkmış?.. İşte bir nokta ki karanlıkça, tenvire muhtaç! Cennetten çıkıyor, ama ne sebepten? Buna türlü mana verenler var, bazıları: “Cennetten mezundur.” diyorlar, bazıları da “Cennetten kovulmadır.” diyorlar!.. Bunu mantıkla halletmek biraz güç olacak. Eğer cennetten çıkma başka şeyler olsaydı mukayese edilebilirdi. En doğrusu bu cennet meyvesini yiyip de duyanlara sormaktır. Bakalım dayağın lezzeti hangisini

hatırlatıyor: cenneti mi cehennemi mi?!. Her neyse bu menşee meselesini bir tarafa bırakalım da sizinle biraz da vakıa' üzerinde düşünelim olmaz mı? Bizim bir kapı yoldaşı var, mekteplerde hocalık eder. Bakınız geçen gün bir mecliste otururken bize ne anlattı: Evvelsi gün mektebe gitmişim. Bir iş için müdürün yanına girmek lazım geldi, odasına doğru ilerlemişim ki içerden bir gürültü işitir gibi oldum, evvela kahkahaya benzettim. Sonra dikkat ettim. Ne dersiniz, içerde dayak atıyorlar! Şöyle bir kapıyı aralık ettim. Baktım ki; müdür, muallim, mubassır; beş altı kişi birini yere yatırmışlar, çala sopa ediyorlar, vay hainler vay!.. Fakat yerde tepinen çocuğu bir türlü tanıyamadım, içeri girmeye de cesaret edemedim; geri döndüm. Sonra bir aralık yine gittim. Müdürün kapısının önünde bir efendi duruyordu. Fakat tuhaf! Bu efendi zıplar gibi bir şeyler yapıyor. Beni görünce birden durup dikildi, vaziyet aldı, askerce bir selam verdi. Fakat yüzünde hep elem çizgileri görünüyordu; anladım ki dayak yiyen çocuk budur. Zavallı bana teessürünü belli etmemek için cebr-i nefis ediyordu. Zavallı çocuk!.. İnanır mısın bu, benim nazarımda sınıfın en iyisidir. Fakat biraz canlıca, serbestçe... Dayağın sebebini sormağa lüzum yok değil mi? Ben bu vak'ayı öğrenince menşei ne olursa olsun dayak yiyen çocuğa acıdım. Derken orada vak'ayı dinleyen arkadaşlardan biri:

- Fakat siz ne kadar müteessir olursanız olunuz, ben nesl-i hâzırın dayak yemesi taraftarıyım! Demesin mi!

Hep bir ağızdan:

-Oh! Oh! Diye bağırmaya başladık.

- Fakat acele etmeyiniz. Bakın ben söyleyeyim de öyle. Siz dayağın aleyhindediniz, pek güzel, fakat aleyhdâr olduğunuz bu dayağı nasıl kaldıracaksınız; milleti düşündürerek, dayağın fena olduğunu anlatarak değil mi? Halbuki millet düşünmeye yeni başladı. Mesela biz zaman-ı istibdatta dayak yerken düşünür müydük, yok! Fakat bugünkü çocuklar az çok düşünebiliyorlar. Çünkü bugünküler bizden çok serbest kalıyorlar. İşte bunlar hem düşünür hem dayak yerlerse daha iyi düşünür ve düşündükçe dayağın aleyhdârı olurlar? Bu suretle dayağın terbiyemizden çıkması da kolaylaşır. Yoksa daha çok zaman dayak, bu memlekette yaşayabilir...

Biz arkadaşın nüktelerini anladık:

- Öyleyse biraz daha dövelim, yaşasın dayak! diye bağırdık.

Odada bizim eski mahalle mektebi hocalarından birisi bulunuyordu. Kulağı da biraz ağır işitiyor. Bizim “yaşasın dayak” diye bağırdığımızı işitince gözleri açıldı, latife ettiğimizi anladı, kendisinden şüphe edilmesin için dedi ki:

İşte ben, tam istediğiniz muallim olurum, “Dayak atma, çocukları serbest bırak!” diyeceksiniz değil mi? Bunu ben herkesten iyi yaparım. Çocukları öyle bir mülayim tutarım ki şaşarsınız. Açınız yeni bir mektep de bakalım yapabiliyor muyum yapamıyor muyum, görürsünüz. Söz söyleyen arkadaşım gözlerini bir iki defa çevirdikten sonra hoca efendiye hitaben bağırarak dedi ki:

-Fakat hoca efendi, farzediniz ki, bu serbest bıraktığımız çocuklar çılgılığı bastılar, zıp zıp sıçradılar, mektebi bir düğün evine çevirdiler, her yeri alt üst etmeye başladılar...O zaman ne yapacaksınız? Hoca efendi şaşırды, yüzünü gözünü buruşturdu. Dişlerini sıkarak, ellerini kollarını sallayarak:

Bak o zaman dayanılmaz, basarım sopayı....dedi.

Talebe Defteri

S.2, s.17

5.1.33. Bir Talebe Mecmuası

[Osmanlı Gençleri'ne]

Son zamanlara kadar bizde de talebenin, talebe-i Osmaniye'nin hiç olmazsa edebiyata hevesi görülüyordu. Pek çok mekteplerin dâhili mecmualar neşrine kadar ibraz-ı himmet ettiğini de biliyoruz ki o mecmuaların en nefisi Galata Sultanîsi'nin neşrettiği “Tiraje idi. Genç kalemler için bu gibi teşebbüsün ne kadar mühim bir medâr-ı tesci' olduğu her izahattan müstağnidir. Hayfa ki son iki sene-i mesûme zarfında gençliğin bu canlılığı da sönmeye yüz tuttu. Talebe-i Osmaniye, hususiyile liseler talebesi, bilmeyiz neden artık hiçbir hareket-i edebîye izhar edemiyorlar. Denilebilir ki yazı yazmasını unutmuşlar. İki ay mukaddem açtığımız müsabakaya

iştirak edenlerin cevapları ciddi pek zavallı yazılardı. Temenni ederiz ki gençlik yeniden ehemmiyet versin, iyi düşünmeye, iyi yazmaya başlasın. Ümid-i istikbal sayılacak eserler gösterebilir. Güzel yazı demek güzel giydirilmiş güzel fikir demektir. Güzel fikirler, zihinlerde mevcut ise, onlara sözün en nefis, en hariri, en zengin kumaşlarından bir libas münasip biçip dikmek o kadar güç müdür? Zannetmeyiz? Ancak heves, himmet, sebat ve ikdam lazımdır. Bu satırları bize yazdıran sebep Fransa Liselerinden birinde talebe tarafından neşredilen bir mecmuanın sergüzeşt-i dilfirîbidir. Bu gençler, mecmualarına (Pervane) nam-ı zarifini intihap etmişler. Serlevhanın altına da “İstikbale Doğru” cümlesini ilave etmişlerdir. Sade bu “İstikbale Doğru-Pervane” mukareneti o genç dimağların tek mil ümitlerini, tasavvurlarını, âmalini tercüme kafi değil midir? Bu latif mecmua nasılsa mektebin heyet-i idaresi tarafından tasvip edilmemiş, kapatılmak istenilmiş. Bunun üzerine, kalemlerinin nevad-ı muazzezini böyle bir mevz-i muhakkaktan kurtarmak için genç muharrirler her çareye tevessül etmişler. Bu meyanda bizzat reis-i cumhura müracaatı düşünmüşler, mecmualarından bir nüsha da müsarü'n-ileyhe takdim etmişlerdir. Vatana gayyûr bir gençlik yetiştirmeyi lise heyet-i idaresinden pek daha iyi bilen, ruhu şiir ve edebe meftun reis-i cumhur gençlerin müracaatına, mecmualarına kendi asar-ı sebâbından bir neside-i garrâ hediye etmekle mukabele etmiş ve bu sahane iltifatıyla feza-i istikbale pervaz etmek isteyen genç kanatları mahdud kafalı heyetin tasallut-u tahribkarından kurtarmıştır. Bu hadise-i bülemlend karşısında biz düşündük ve Osmanlı gençliğine: Ey ümid-i vatan, yazılarınız, asarınız nerede? İşte defterinizin sahifeleri onlara açıktır. Hitabımı irad etmekten kendimizi alamadık.

Defter

S.24, s.385

5.1.34. Dirilen Bir Terbiye – Parklar

Üç asır var ki Mehmet Ağa isminde başı kavuklu, ayağı çarıklı bir adam, mimarlık âlemine bir harika göndermek emeliyle bugünkü Sultan Ahmet Camii'nin temel taşlarını atmıştı. Bu büyük camii, dört duvar üzerine yükselip de muazzam bir kütle

teşkil eylediği zaman, Mehmet Ağa her şeyden büyük gördüğü ihtirâs-ı sanatını duyurmak ihtiyacıyla ona müstesna şekilde muazzam bir kubbe hediye etmeyi düşündü. Muazzam bir kubbe! Fakat bu, Bizanslıların Ayasofya'ya koydukları nısf küreyi, Mimar Sinan'ın Süleymaniye için zarafetle işlediği tacı tekrardan başka bir şey olamazdı. Bu tekrar, bu kayt ve esaret, Mehmet Ağa için pek elîm idi. O zaman düşündü, yokluk içinde bir varlık, asrın bütün kavâid-i sanatına isyan edici bir şahsiyet göstermek istedi: Üst üste üç tabakadan mürekkep bir kubbe yığını vücuda getirdi. Ve istedi ki bu muazzam kabartıların altında secde eden âbitler, nurlara gark olsun, o zaman bütün bu kubbelerin kenarlarını pencerelerle delik deşik etti. Mehmet Ağa'nın bu savlet-i rûhiyesine camiin duvarları mukavemet edemedi, adeta yıkılacaktı! O zaman mimar, kubbeleri hafifletmeği aklına bile getirmedi, bu muazzam nısf küreleri taşıtmak için içeriden demir payandalar vurdu. İçerisine koyduğu dört taş rükûnla mahv ve fenaya karşı isyan eylediğini anlattı. Mehmet Ağa bir yandan böyle muazzam ve müebbet bir mabet vücuda getirirken bir yandan da bu mabedi şanlı müzeyyen bir saray haline sokmayı düşünüyor, hep bu gaye-i hayal peşinde, içerisini mavi çiniler, dışarısını boylu boslu, müzeyyen kapılar, balkonlara tezyin eyliyordu. Camiin dışarısına öyle bir avlu, bu avlunun içerisine öyle bir şadırvan hediye etmişti ki burası bir mabet avlusundan ziyade bir saray medhaline benziyordu. Büyük mimar bu sefahatle de kanaat eylemedi. Bu sarayı koca bir bahçe ile bahçeyi gölgeli ağaçlarla tezyin eyledi. Mehmet bunu sırf bir sanat aşkıyla yapıyor, fakat hakikat-i halde üç yüz sene evvelki Osmanlı ruhunun ihtiyaçlarına hizmet ediyordu: Kendi kendine müstesna, şahsî bir mabet icat eyledim, diye gururlanan büyük sanatkâr, hakikat-i halde yeniçeri kazanının önünde eğiliyordu! Çünkü o zaman mabet namına saray, avlu, şadırvan, bahçe isteyen kuvvetli, dünyaperest bir millet vardı. Bu millet avlusuz, bahçesiz, ışıksız mabetleri mimarının başına yıkacak kadar kuvvetliydi. Evlerinin bahçesinde toprak, çiçek, ağaç, gölge muhabbetini doyuramayan koç kavuklu Türkler, bu muazzam mabedin geniş bahçesinde, ağaçların altında nefes alır, birbirleriyle görüşürlerdi. O asır-dîde ağaçların dili olsaydı bize üç yüz sene evvel gölgelerine sığınan kavukluların esrarengiz muhaverelerinden, parçalar naklederlerdi. Acaba bugün yine öyle kuvvetli, hırslı bir millet var mı?.. Kim bilir! Fakat herhalde bugün belki bir asırlık mahrumiyetten sonra bu millette yine bahçe, tabiat, çiçek, ağaç, mesafe ve yeşillik

duygusu uyanıyor, bu millet dünkü geniş bahçelerini, bostanlarını telafi için bugün parklar, umumi bahçeler yapıyor. Fakat bugünün parkları, bahçeleri dünün bahçeleri, bostanları kadar mesut değil, çünkü bugün onları istihkâr edebilecek, “Bize park, bahçe lazım değil!” diyecek kafalar pek çok! Fakat kim ne derse desin, bu bahçeler, bu milletin yaşamak, hem de millet yaşamak kabiliyetinin en büyük delilidir. Çünkü parklarla bu memlekete giren toprak, çiçek, ağaç değil, sıhhat, hayat, kalp, ruh, terbiyedir. Hiçbir mektep, bir memleket için parkların, bahçelerin yapacağı hayırlı tesirleri yapamaz. Bizim gibi bahçesiz, havasız, ağaçsız, çiçeksiz çöllerde yaşayan milletler, mekteplerinin, medreselerinin çokluğuna rağmen yine düşmeğe, yine parçalanmağa mahkûmdur. Çünkü parklar her şeyden ziyade terbiye-i hissiye ve içtimaiyyenin vatanıdır. Genç, ihtiyar, müslim, gayri müslim, teceddüperver ve muhafazakâr... Bütün efrad-ı millet bu parkları alkışlamaya borçludur. Çünkü parkların tesisi, pek kuvvetli bir millet yetiştiren eski terbiyemize şanlı bir ricat teşkil eder...

Muallim İsmail Hakkı

S.8, s.120

5.1.35. Mekteplerde Tarihi Temsiller ve Terbiye

Bizde şimdikiye kadar tiyatro, yahut temsil; iki tarzda telakki edile gelmiştir: bazılarımız buna “Mekteb-i edeb” diyoruz; bazılarımız da “Lubiyyât!” diyerek istihfaf, hatta istihkar bile ediyoruz. Bu iki zıt hüküm, ikisi de doğrudur; ancak ikisi de yerine sarf edilmek şartıyla: Tiyatro, bir mekteb-i edebdir; eğer tiyatro, tiyatrodan beklenen terbiye-i hissiye ve ahlâkiyeyi temin edecek şerâitde veriliyorsa. Tiyatro, aynı zamanda bu hissin, bu ahlâkın katili de olabilir: Eğer tiyatro, meşrû ve terbiyevî hedefini gaib etmişse. İşte - bizim ekseriyet itibariyle – bir eğlence, bir sefâhet mevkiinde görmekte devam ettiğimiz tiyatrolar; Avrupa ve Amerika mekteplerinde doğrudan doğruya bir terbiye vâsıtası gibi kullanılmaktadır. Yeni usûl terbiyenin tiyatroya atf ettiği ehemmiyet; muhtelif nokta-i nazarlardandır. Bir kere tiyatro; terbiye-i vataniyenin âmilidir. Husûsiyle tarihî temsillerde bu vatan duygusu son derece faâliyete gelir. Çünkü tiyatro; mazinin dirilmesi demektir. Tarih-i millînin ikballeri sahnede temsil edildiği zaman; her kala bu canlı, şanlı vakanın tesirlerini

şiddetle his eder. Hususiyle vakayı temsil eden çocuklar; temsil eyledikleri eşhasın ruhuyla, ahlakıyla yaşayarak bu büyük adamların şahsiyetini takınırlar ve onların duygularından, ahlaklarından bir şey kazanırlar. Tiyatro; yalnız tarihi duymak için değil, anlamak, öğrenmek için de lâzımdır. Bir de, tarihî temsiller; kahramanca salvetlerin, âlicenâbâne hareketlerin sahnesidir. Bu cüretleri, bu hareketleri – velev suni olsun – yapan çocuklar, gençler bunlardan da bir duygu, bir emel kazanırlar. Taklid meyli, istidâdı; çocukları o büyük kahramanların efâlini taklide ve temlike sevk eder. Mekteb temsillerinden beklenen diğer bir menfaat de çocukları serbestce, muntazam ve yüksek sesle söz söylemeğe alıştırmaktır. Mektebin derslane hayatında böyle bir idman için fırsat pek de zuhur etmez. Talim ve terbiye ile alakadar olanlar, bu temsillere diğer bir ehemmiyet daha atf ediyorlar ki o da terbiye-i ictimâiye noktasındandır: Sahne; arkadaşlar arasında toplanmak, anlaşmak ihtiyacını tesis ediyor. Birbiriyle uzlaşamayan, dâimâ kavga eden çocukları muntazam ve ahenkdar yasamağa alıştırıyor. Avrupa ve Amerika'nın, hatta pâyitahtta mevcut Rum ve Ermeni mekteblerinin, tesirât-ı hissiye ve ahlâkiyesinden bu derece istifâde ettikleri temsiller; şimdiye kadar maa't-teessüf bizim mekteb terbiyemizde yer bulamamıştır. O derecede ki ne zaman temsillerin mekteb terbiyesine idhâline teşebbüs edilmişse “Çocuklarımızı oyuncu mu yapacaksınız!” diye âileler tarafından itiraza uğramıştır. Bizim Rumeli'de uğradığımız müdhiş hezimetin âmillerini tedkik edenler, bunun kısmen terbiye-i vataniyemizin inhitâtından tevliid ettiğini takdir ediyorlar. Ve yavaş yavaş tiyatrunun ve mekteplerde tarihî temsillerin de mevkiî takdir olunmağa başlıyor. Biz de bu nüshada bu seneden itibaren yeni talim ve terbiye usullerini tatbik başlayan Fındıklı'da (Şemsü'l-Mekâtib) mektebinin tarihî temsillerine aid bir manzarayı derc ediyoruz. Levhanın içerisindeki on on iki yaşında çocukların kahramanca vaziyetlerini tedkik edenler; tarihî temsillerin terbiye-i askeriye ve vataniye için ne müessir bir âmil olduğunu bedâheten teslim edeceklerdir.

Defter

S. 30, s.482

5.1.36. İlmî Terbiye

Ser levhamın maksadımı ifade edebileceğine pek de emin değilim, terbiyenin, ilmi-i terbiyeye muvafakıyeti lüzumundan bahsetmek istemiyorum. Terbiyede gayenin ilim yani hakikat olması lüzumuna dair bir iki söz söyleyeceğim. Fransa müverrihlerinden birisi aynı ırktan olan iki kavmin Ruslarla Lehlilerin mukadderat tarihlerinden bahsederken, Lehlilerin uğradığı elim akibetin mühim sebeplerinden biri olmak üzere, aldıkları terbiyeyi gösteriyor: Lehliler, Latin-Katolik Edebî Mektebinde terbiye olunmuşlardı. Krallar asilzadeler, hep Cizvitlerin şakirtleri idi. Avam hakiki hayattan pek yüksek bir hayal arkasında koşarak, maddi sefaletini unutturdu. Leh nacilîyeti, hakiki hayatı, adeta yaşanan bir şiir ve hayale çevirmişti. Ölümü hiçe sayan cüretli muharebelerden, derin bir iman ve vecd ile edilen ibadet ve ayinlerden boş kalan bütün zamanını, aşka, ays-u, işrete, musikî ve raksa vakfeyleydi. Lehlilerin bu hayatı, onları iki deniz arasındaki geniş ve şevketli bir krallıktan bugünkü hale, yani üç imparatorluk arasında parçalanmış kanlı bir ceset haline getirdi. Zamanımız idadî mekteplerinin türlü hareket ve sanatlara has olanlarından gayrisi bile iki nev'ie ayrılır: Klasik idâdîler, reel mektepler... Klasik idâdîlerde talim ve terbiyenin temeli ölmüş dillerle edebiyattır. Reellerde ise yaşayan dillerle müspet ilimlerdir. Bugün Garbın her tarafında ikinci nev'i mekteplerin birinciler ziyanına arttığı görülüyor. Öteden beri edebiyat ve hayali seven Katolik – Roman kavimlerde bile riya ve müspet terbiye, daire-i istilasını genişletmektedir. Osmanlı Türklerinin gerek eski medreselerinde, gerek yeni mekteplerinde, gerekse talim ve terbiyeye müteallik kitap ve mecmualarında, şimdiye kadar görülen gaye hep edebiyat, yani hayaldir. Bizde hesapçı, işçi, müspet doğruyu görebilen, müstahsil ve müfit adamlar yetişmemesinin sebeplerinden biri bu kötü terbiye olduğuna hiç şüphem yok. Fikir sahasında çalışanlarımızın hepsi şair ve ediptir. Nâzırlarımız valilerimiz, siyasilerimiz, mebuslarımız, muallimlerimiz ilâ âhir hemen hepsi ediplikten yetişmedir. Bizde tabip, mühendis, mimar, asker, işini gücünü bırakır, şiir ve hikâye yazmakla uğraşır. Mecmua müdürlüğünden biliyorum. Basit; fakat hakiki vakıaları görüp düzgünce yazacak bir mümeyyiz bulmak da bin müşkülât çekiyoruz da, Allah'ın her günü, postacı bize üç, beş manzume getirip sunmakta kusur etmiyor!. Eğer terbiye mütehassıslarımız bu edebiyat afetinin önünü almazlar, bu hastalığa bir ilaç bulmazlarsa ileride siyasi ve içtimai hayatımızın, yaşayan bir hakikat değil, uçup

dağılıveren bir hayal olmasından korkulabilir.

Akçuraoğlu Yusuf

S. 16 s. 265

5.1.37. İstikbalin Işık Bir Mektebi

Bu sayfalarda bazı resimlerini gördüğünüz (Nevfer Mektebi) Çengelköy’de Bir sene evvel açılmış, hususi bir mekteptir. Ben geçenlerde bil münasebe burasını ziyaret etmişim. İtirafa mecburum ki hasbel ...gezdiğim ve gördüğüm birçok mekteplere nazaran burada başka bir ruh başka bir samimiyetin yaşandığına kani oldum.

Letafet-i mevkiye ve ceyadet-i hevaiye itibariyle Boğaziçi’nin cidden müstesna bir mevkine sahip olan (Nevfer Mektebi) bugüne münhasıran müteşebbis İzmir’in üç hanım hemşiremizin idare ve mesuliyetleri altında bulunuyor. Ve zannediyorum ki onlar bu bir sene zarfında hiçbir makam-ı resmiden zerre kadar muavenet-i maddiye görmemişlerdir. Fakat böyle olduğu halde tükenmek bilmeyen azimleri, nihayet bulmayan sayeleriyle bugün mekteplerini payitahtın hakiki bir (ana mektebi) haline getirmişlerdir.

Mektep bir (ana sınıfı) ayrıca üç de sınıf muhtevadır. Talebesinin miktarı ise yüz yirmiye mütecavizdir.

Her şeyden mahrum zannedilen zavallı memleketimizde bu gibi hayırlı müesseseleri gördükçe göğsümüz bir şahik-i ümit ve iftihar ile kabarıyor. Fakat emin olalım ki : onları himaye ettiğimiz ve yaşattığımız günde öz anamızın, mübarek vatanımızın yücelmiş olduğunu göreceğiz.

Ben her dakika irfan-ı memleket namına huzur ve rahatını terk ederek yeni yeni ali cenaplıklar göstermekten çekinmeyen büyük ve muhterem maarif müdiremizin ziyaretleriyle aydınlattıkları bu nurlu mektebi yakında himayeleriyle de idare-i feyz edeceklerini ümid ediyorum.

Muallim Ahmed

S.28, s.458

5.1.38. Ameli Ahlak

Şecaat

“Şecaati olanlar tehlikeyi sükutla karşılar: namus ve vazife emretmedikçe muhataraya atılmaz.”

“Tali ve ikbal erbab-ı fezail ile eğlenebilir; fakat şecaat bir adamı kendine ram edemez”

Miladın 1348’nci senesi idi.

Almanya imparatoru “Albert” İsviçre’yi idaresi altına alarak bir hükümet mürüvvesi gibi Habsburg sülalesine mal etmeyi kararlaştırmıştı. Memleketin ileri gelenlerini bin türlü vaatlerle tarafına celbettikten sonra İsviçre’nin muhtelif “Kanton” larına istihkamlar inşa ettirdi, memurlar göndererek icra-yı hakimiyet başladı. İmparator gönderdiği memurlara; halka son derece sert ve şiddetli muamele etmelerini tenbih ediyordu.

Bu suretle İsviçrelileri isyan ve mukavemete sevk edecek, buda silahla müdahale ederek tekmil İsviçre’yi idaresi altına alacaktı. İmparatorun memurlarından biri olan “Gessler” nihayetsiz zulm ve gadr ile köylülere esir muamelesi yapabileceğini zannediyordu. Ahaliyi tahkir ve tezlil maksadıyla bir mızrağın ucuna geçirdiği – şapkasını “Alt Dorf” [*] meydanına diktirerek herkesin bu şapkayı kemal-i tazim ve hürmetle selamlamasını emretti. Emr icra olunuyordu.

“William Tell” namında, mert ve cesur biri “Alt Dorf” meydanından geçerken bu derece gülünç ve müfrit bir karara tabi olmamak için şapkayı görmemiş gibi davrandı. Gessler, methur ve pür hiddet, William Tell’i derhal huzuruna getirmelerini emretti ve bu serkeşliğinden dolayı Kuyumu terbiye etmek istedi. İmparatorun memuru, katiyen akla gelmeyecek bir gaddarlık gösterdi: William Tellin henüz pek genç bir oğlu vardı; Gessler; ok atmakta fevkalade mahir olan bedahet pederi, yüz adım mesafeden oğlunun başı üzerindeki elmaya ok atmak cezasına mahkum etti. Bu feci sahne karşısında herkes dehşetinden titriyordu: çocuğu getirdiler; tel beyhude

yere zalim memuru inadından vazgeçirmeye uğraşıyordu. Gessler, itaat etmediği halde oğluyla birlikte derhal idam ettireceğine yemin etti. O zaman zavallı peder Cenab-ı Hakka mütevekkil olarak oğlunu derağvuş etti, gayr-i müteharrik ve sakin durmasını tenbih ettikten sonra elmayı kendi eliyle başına koydu; bu da muayyen olan mesafeye kadar çekildi, yayı gerdi; nişan aldı... ok bir vızıltı ile süzülerek gitti”

Mütehassis kârîler bu manzara her halde yüreğinizi oynatmıştır. Müteessir olmayınız: elma düştü ve çocuğa bir zarar gelmedi!...

Çok geçmeden Gessler telef olur, ve İsviçre de kurtulur.

[*] İsviçre'nin (Uri) kentinin merkez idaresidir. Bu Alt Dorf şehri meydanında “William Tell” namına renz edilmiş bir abide vardır.

Muallim İ. Memduh

S.7, s.101

5.1.39. Ameli Ahlak

Tedbir Dirayet

İnsanın Nefsine Karşı Vazifesi

“Cesaretle birleşmeyen tedbir

“cebanete döner; rehberi

“ihtiyat ve tedbir olmayan

“cesaret manasız bir tahvire

“münkalib olur: mütekabilen

“birbirine zehir olan cesaret

“ve tedbir bütün müşkülata galebe çalar”

“düşüncesiz hareket,

“tedariksiz yolculuğa benzer.”

--

Belizer

İranlılar, altıncı asır üstünde Şarkî Roma'yı istila etmişler ve şah Nuşirevan'ın kumandasıyla Suriye'ye kadar sokulmuşlardı.(*). Bizans İmparatorluğu dahi denilen Şarkî Roma hükümetinin en meşhur kumandanı olan “Belizer” bunlara karşı gönderildi: Belizer Suriyeye geldi; fakat ne para, ne asker buldu; her şey, her şey müthiş bir karışıklık içindeydi. “Helyopolis” denilen “Baalbek” o kadar yalnız başına ilerledi. Dağınık ordunun mutabıkı kimse buraya iltica etmemişti. Belizer bunlarla birleşti; fakat umduğu alkış yerine, enînler şikâyetlerle karşılandı; askerin en korkakları firar tavsiye ediyor, en cesurları da gizlenmeyi düşünüyordu: o zaman Belizer: “- Yoldaşlar! dedi, artık siperlerin arkasına saklanmayın, cesaretle Helyopolis'ten çıkalım. Beni takip ediniz; Acemlere ümidinizden fazla dehşet ilka edeceğiz”

Belizer'in çadır ve bayrağı Suriye ovalarında görüldüğü dakikadan itibaren şöhreti sayesinde derhal bir ordu teşkil etti. Nuşirevan, zabitlerinden birini Belizer'e gönderdi. Mahir kumandan kendini, takiben kaleden çıkan zayıf askerleri vasi bir saha üzerine dağıttı. Kurulan çadırlardan, yer yer yakılan ateşlerden ilk nazarda burada müteaddit orduların toplanmış olduğu zannedilirdi. Nuşirevan'ın zabiti, Belizer'i etrafı silahsız askerlerle muhat bir kulübe içinde buldu. Askerlerin elinde ok ve ağ gibi av silahları vardı. Düşman ordusuna kadar yakın bir mevkide askerler, kumandanları gibi, o derece sakin ve müsterih görünüyorlardı ki harpten ziyade ava hazırlandıklarına hükm olunabilirdi. Belizer, zabiti kemal-i azamete huzuruna kabul etti. Ve şahla aralarında cereyan edecek muhavereye bu zabiti memur ederek dedi ki:

“- Şah sulh istiyorsa münasip şerait göstermeye baksın, harp edecekse daha ordugahına girmeden kanlı bir harbe hazırlansın. Bu tedbir tamamen muvaffakiyetle neticelenmişti. Nuşirevan, Belizer'in korkmadığını görünce kuvvetinin çoğaldığına kani oldu ve dermeyan ettiği makul şerait üzerine derhal sulh akd olundu...”

Muallim İ. Memduh

5.1.40. Ameli Ahlak

Dünyada ilm ahlakı layık olduğu ehemmiyetle telakki etmeyen hiçbir mütemeddin millet yoktur. Hele Japonya'da ahlak dersi en itinalı programlarla tatbik edilir. Fransa'da bu maksatla birçok mektep kitapları, eserler vücuda getirilmiştir. Bunlar yalnız mekteplerde değil; aileler arasında, hatta her sınıf halk arasında makbule geçer ve okunur. İşte *Talebe Defteri* de kârîlerine bu mukaddes emelle hizmet etmeyi arzu etmiştir. Burada vezâif-i ahlakiye, “insanın Allaha karşı vazifesi”, “insanın nefesine karşı vazifesi”, “insanın gayra karşı vazifesi” tarzında üç sınıfa ayrılacak ve her birine dâhil olan fezail müteaddid meselelerle tayin ve izah edileceği gibi düstur suretinde her bahsin ibtidasına hikemâ ve ahlakiyenin akval-i müşhaveresi de derc olunacaktır. “defter” fazla olarak emsal-i tarihiye arasında isimleri geçecek meşahirin hayat ve tercüme-i halleri hakkında kârîlerinden mükâfatlı müsabakalar tertibi ile cem edeceği malumatı ilave etmek suretiyle(tarih) dersine bir muavin almayı da düşündüm.

İ. Memduh

S.4, s.53

5.1.41. Tatbikat Mektebinin Hayatından

4 Mayıs Darümualliminin tatbikat mektebinin en saadetli günlerinden biriydi. Fakat düğün vardı zannetmeyiniz... yeni bir oyun vardı; toprak oyunu...

Küçükler henüz ikinci dersten çıkmışlardı ki darümualliminin bahçesinde bir şayia dolaşmaya başladı. birinci sene bahçede kalacak, sınıfa gitmeyecek ! bu haber daima çocuklar için sevimli bir dersin müjdecisidir.

Ya jimnastik var, ya el işi...

-El işi var, el işi!...ufaklar bu haberi koşarak arkadaşlarına ilan ediyorlardı. Bazıları tesadüfen bahçede dolaşan muallimin etrafına toplanıyorlar, on dakika sonra başlayacak işin mevzuunu öğrenmek istiyorlardı. Hep bu soru:

-Efendim ne yaptıracaksınız?...

Bilmem !...

Muallimin menfi cevabı mini minileri bir kat daha meraklandırıyor, sallerini bir kat daha heyecanla, şiddetle tekrar ediyorlar:

-Efendim, kuzum efendim ne yapacağız?...

-Şimdi görürsünüz oğlum!...

-Düt!...düt düt!

İşte ders düdüğü, şimdi ne olacaksa olacak orada çam ağacının altındaki kazmalarla kalburların da esrarı meydana çıkacak...

Bir dakika sonra bütün birinci sene çam ağacının altına girmişti. Çam ağacının altında boyları altmış santimden fazla olmayan otuz mahluk vardı. Bütün gözler muallimin gözüne dikilmişti. Muallim:

Şimdi dinleyiniz beni, ben sizin gibi mini mini çocuktum, bizim evin böyle büyük bir bahçesi vardı. Annem beni bırakır oynatırdı. Ne oynardım biliyor musunuz?

Toprakları kazardım, çok severdim toprak kazmayı...

Evler, köşkler, bahçeler, kulübeler...yapardım. siz de şimdi böyle yapmak ister misiniz?

-İsteriz efendim, isteriz...

-Haydi, öyle ise arş!...

Bunun üzerine ufaklar kümesi bir karıştı, kazmayı, kalburu alan toprak taşımaya koştu. Bir mektep talebesinden ziyade altın arayacağına giden Amerikalılara benzeyen ufakların hali pek tuhaftı.: kendinden büyük kalburu sallayanlar, sağna soluna kazma vuranlar, elenmiş topraklara koca kürekleri daldıranlar...

Şimdi elenmiş toprakları yavaş yavaş nakletmeye başladılar. Tahta parçalarını, değnekleri aldılar inşaat başladı...

Yarım saat sonra çamın altı, bir şehir bir müstemleke manzarasını almıştı. Küme küme meskenler, kaleler, parklar, kuleler, yapılmıştı. Ağacın arkasında muntazam basamaklar ile yüksek abide-i haritin üzerinde kırmızı uçurtma kağıdından bir Osmanlı bayrağı sallanıyordu. Bu iptidai meskenlerin memurları etrafa bakmağa vakit bulamaksızın gayretle, mütemadiyen çalışıyorlardı...

İsmail Hakkı

S.1, s.8

5.1.42. Talebe Hayatı

Yüz sene sonra!...

Elektriğin ahenkdar sadası yurdun her tarafında duyuldu. Bir dakika sonra bütün davetliler ve talebe (büyük hutbe sofası) nın basamaklı sıraları üzerine yerleşmişlerdi...

Herkeste büyük bir merak ve sabırsızlık meşhud idi. Hatiplere mahsus kürsünün iki tarafındaki duvarlara asılı beyaz levhaların yukarısında “Kûfi” hatla yazılmış bir kelime herkesin ağzında dolaşıyordu: Fuzûlî!... Fuzûlî!...

Bu akşam için (Osmanlı Talebe Yurdu) Çamlıca tepesinin en havadar mahallindeki ocağını herkese açık bırakmıştı... Yurda, şimdiye kadar pek çok hayırlı işler yapmağa muvaffak olmuştu. Hemen her ayda bir İslam ve nurun büyüklerinden birinin tettebbû hayatı için, umumi konferanslar, tertibiyle müteaddid merasim-i ihtifaliye icra edilmekteydi... Üç sene evvel Osmanlı talebesinin müşterek teşebbüsleri üzerine tesis eden yurdun kurulması için bütün İslam memleketleri malumatta bulunduğu gibi, memleketimizin muhtelif cemiyetleriyle şirketleri de son derece fedakârlık göstermişlerdi.

Talebe burada hiçbir masraf etmeksizin yaşıyorlardı. Yemek ve elbiseleri tamamen yurt tarafından veriliyor Çamlıca'dan Saray Burnu ve Avrupa'dan Bayezid'e kadar

imtidat eden yer altı şimendiferi bile yurda mensup olanları meccanen naklediyordu...

Buradaki Osmanlı talebesinin yekûnuna muadil miktarda memalik-i saireden gelme bir hayli şakird daha vardı. Japonya, Çin, Efgan, Belucistan, Buhara, Türkistan'dan binlerce okuyucu gelmişti.

Darülfünunun muhtelif şubeleriyle mekatib-i taliye binaları yurdun iki dakika ilerisinde idi.

Yurt bahçesinin iki tarafında yazlık ve kışlık olmak üzere inşa edilmiş iki "hutbe sofası" vardı. Osmanlı Mühendislik Şirketi 'nin eser-i sanatı olan bu mahfillerde, beş yüz sene evvel "Mimar Sinan" ın yaptığı Süleymaniye Camii'ndeki aksi seda hadisesinin aynı husule geliyordu. Burası binlerce kişi istiaabına kâfi idi. İşte (Fuzuli)'nin hayatı tarihiyesi ve edebiyesi bu gece, bu mahfilde teşrih edilecekti. Bu müsamereye büyük Türk şairinin hemşehrileri olmak dolayısıyla Bağdat Dar'ulfünunu'nun birkaç muallimi de dört gün evvel telsiz telgrafi ile davet edilmiş ve bu sabah ekspres treniyle muvasalat eylemişlerdi.

Elektriğin ikinci darbesi müsamereye ibtidar edileceğinin öğretiyordu... Kürsünün üzerinde maarif nazırı göründü. Ve talebeye bu teşebbüslerinden dolayı kısaca teşekkür ederek mevkiini edebiyat kürsüsü şeyhül muallimine bıraktı. Bu ihtiyar ve vakur zat gür sesi ile hitaba başladı.

Bir dakika sonra ortalık kararmış beyaz levhalar üzerinde bir hareket-i meşhud olmuştu...

Burada Fuzuli'ye ait birçok parçalar sinematograf ile gösteriliyordu...

Şeyhül Muallimin bir saat kadar söyledikten sonra, darül fünundan birkaç efendi asarından bazı manzumeler okumak ve bu hususta muhakeme-i edebiye yürütmek suretiyle ruh-u Fuzuli'yi şad eylediler. En sonra da ciğer suhte şairin hemşehrileri kürsüye çıktı ve merasimin tertibi ve kendilerinin daveti münasebetiyle ilan-ı teşekkür ettiler Saat on buçukta ihtifal nihayet buldu.

İctimain hateminde Bağdatlı misafirlerimizin hediye olarak getirdikleri taze hurmalar dağıtıldı...

Damağımız da fikrimiz gibi lezzeti almıştı. Biraz sonra yer altı şimendiferine bindik. Henüz beş dakika geçmeden Bayezit'teki evime gelmişim. İhtifalin canlı sahnesi gözümün önünde olduğu halde rahat bir uykuya daldım.

Ahmed Şenudi

S.1, s.2

5.1.43. Sınıfta

(Mektep Adabı Muâşeretinden)

Haline, tavrına, sözlerine elhâsıl bütün hareketlerine ince bir itina ile dikkat etmesi icap eden bir mektep efendisinin bu dikkati, bilhassa mektep hayatında muzâaf bulunmak lazım gelir. Çünkü orada henüz umumî hayata çıkmamış, o hayatın safhalarını tecrübe etmemiş olan kendisi için öğrenilecek ve alışılacak çok birçok muâşeret kaideleri vardır.

Mektep, dünyanın küçülmüş bir numunesi, bir minyatürüdür. Bu küçük âlemden sizden büyük ve üstün, sizden küçük olanlara tesadüf edersiniz. Hepsisi, mütehalif meşreplerden müteşekkil garip bir halîta arz eder. Şen, şatır, geçimli, uysal, sevimli, mütevazı, arkadaşlar... sert, huysuz, kavgacı, sinirli arkadaşlar... İstenir ki mektepli, bütün bu muhtelif huylu kimselerle samimi ve muhabbetkâr bir hayat geçirsin. Ve (hoşa gitmek) için, kalbini müteessir edecek her hadiseyi unutarak, daima afüvkâr ve müsamahakâr olsun...

Sınıfa sükûn ile girilmeli ve bu sükûn dersin sonuna kadar muhafaza olunmalıdır. Muallim derse gelince bütün çocuklar ayağa kalkarlar ve kendisi oturmadıkça yahut oturulmasını işaret etmedikçe oturmazlar. Ders esnasında muallimin canını sıkacak, onu yoracak her türlü hareketlerden sakınmalıdır. Arkadaşlarını işgal edecek, dikkatlerinin başka taraflara tevcihini mucip olacak muameleler, kitapları tanzim ile meşgul olmak, kuvvetle çekmece açıp kapamak, sırayı sarsmak, gürültü ile sümkürmek, başını avuçları içine almak, esnemek, sıra üstüne yamanmak gibi haller mektep adab-ı muâşeretinin kabul edemeyeceği

uygunsuzluklardandır. Parmaklar arasında kalem oynatmak, kalemi trampet çomağı gibi öteye beriye vurmak, ağza sokmak, kulağın üstüne takmak, fesle saçlar arasına iliştmek, terbiyeli mektep efendilerine hiç yakışmaz.

Bir suale muhatap olan nazik bir şakirt derhal ayağa kalkar ve sorulan şeyin tasdiki veya nefiy lazım geldiğine göre bunu başını sallamakla yahut “evet” “hayır” gibi sertçe kaba bir surette değil, “evet efendim, hayır efendim” tarzında nazik bir eda ile yapar. Bu sırada gözleri mülayim ve mutî bir bakışla muhatabına müteveccih bulunur. Bu bakış ne haifâne, ne de küstahane olmalıdır.

Muallime tekebbürle söz söylemek, sorulan sorulara cevap vermeyi istememek ancak saygısızlığın kârıdır.

Sınıfta tuhaf bir söz geçtiği, muallim tarafından bir latife naklolunduğu yahut gülünecek başka bir hadise cereyan ettiği zaman yavaşça gülünmelidir. Yüksek sesle, kahkaha ile gülmek kabalık olur.

Arkadaşınıza gönderilen bir mektubu okumak, arkadaşınızın bir şeyini iade etmemek niyetiyle istiare etmek, muallimin deftere yazdığı numaraları mülâhazatı karalamak veya silmek hüsn-ü ahlak aleyhine olan hareketlerdendir.

İyi bir mektep efendisi hilmî, tevazu, mülâyemeti ve iyiliği ile refiklerinin muhabbet ve teveccühünü kazanmaya çalışır. Onları tâzib edecek, gücendirecek sözler söylemez ve bilakis kendilerini daima memnun eder. Muntazam bir mekteplinin duruşunda, tutumunda, giyinişinde ayıplanacak hiçbir kusur bulunmaz.

Hüseyin Ragıb

S.51-52, s.837

5.2. ÇEŞİTLİ KONULARDA SEÇME METİNLER

5.2.1. Mektebe Nasıl Başladım?

Tabiatın tekamül sedefinden henüz çıkmış ipek başlı yavrular! Geliniz biraz da bizim gibi ihtiyarların sizi görmekle tahattur ettikleri çocukluk zamanına ait hikâyeleri dinleyiniz. Daima istikbalin nurlu yollarını takibe alıştırmış parlak gözlerinizi ara sıra mazinin kara kulaklarına da çeviriniz. O unutulmuş zamanın derinliklerinden de pek kıymetdar inciler toplanılabilir. Şu karşınızda gördüğünüz baba haliyle, onun da bir zamanlar çocuk olmak saadetine nail olduğuna hiç inanacağınız gelmeyen, bu buruşuk yüzlü ihtiyar muallim de, bundan kırk, evet tam kırk sene evvel sizin gibi bir çocuk idi....

Nasıl da inanmıyor, yakıştıramıyor gibi geliyorsunuz... istediğiniz kadar hayret ediniz. Evet, benim de zeki gözlerim, anneciğimin şefkatli parmaklarıyla okşanır ipek saçlarım var idi.

-...

-zeki yaramazlar yüzüme ne uruyorsunuz bugünkü saçlarımın pamuktan olduğunu ben de biliyorum...

-ne söylüyordum... ha zavallı anneciğimden bahsediyordum... evet bir gün, nasılsa beş yaşına – mektebe başlanacak bir sene – basmışım, benim haberim yok a !annemin telaşından, mutadı hilafına fazla şeyler alıp öteye, beriye sıkça gidip gelmesinden fark ettim. Cici cici esvaplar alınır sırmalı cezve keseleri gelir de anlaşılmaz mı? Artık “mektep derneği” günü yaklaşıyor bizim de evde itibarımız arttıkça artıyordu... ah keşke o itibar artmasa evla idi. Başıma gelenleri anladığınız zaman siz de bana hak vereceksiniz her neyse yine hikayemize gelelim: artık herkes yüzüme mahzun mahzun bakmaya, yaramazlıklarına pek aldırılmamaya başladılar. Kimin yanına gitsem içini çekiyordu. Bu haller beni fena halde düşündürüyor, güya mektebe değil gelinmesi gayet müşkül bir garabete gidecekmişim hissini veriyordu. Bütün bu manasız budalalıklar yüzünden daha içerisine bir kere girmeden mektepten fena halde ürktüm. Hocaları umacı gibi görmek hayali zavallı kalbime

girdi. Artık bizde uyku filan ne gezer!! Yatağa girdimi falakalar, uzun sırkalar, kızılılık sopaları, -okunmuyor- içine gül doldurmuş çocuklar hep bir sinematograf süratiyle gözümün önünden geçiyor bana sabahı ettiriyordu.

Derken muahid gün gelip çatmasın mı? Akşamdan birçok şekerler, onlar geldi, “lokma”lar dökülmeye başladı. Artık o gece bizdeki itibarı sormayınız! Gözleri dolmuş teyze, hala kucaklarından hiç indirilmiyordum. Hararetili buselerle yanaklarım çürümüş, zavallı çocuk

“Ah.... Sağ olupta görmeliydi ” nidasiyla sıvanmaktan arkam sıyrılmıştı.

Acaba ne oluyordu, ne için bu kadar ahlara çekilip gizli gizli bir şeyler konuşuluyordu, sağ olup da görececek kimdir, neyi görecekti idi?!.. artık bir takım müphem sualler ki cevap vermek mümkün değil... o gecede böyle ısrar içinde geçmiş nihayet sabah olmuş idi. Artık herkes pencerelerde, yokuşun başındaki mektepten gelecek alay bekleniyordu. Zaman tekarrüb ettikçe fısıltıların artması bhusus sıkça validenin solmuş dudaklarına çiçek suları sunulmuş bende akıldan hiç eser bırakmamıştı. Neye bu kadar helecanlara, ahlara, uflara sebebiyet verdiğini bir türlü anlayamadığım başıma kopacak kıyameti, pencere önünde korkak nazarla ben de beklemeye başladım. Bir de ne göreyim, yokuşun başında önde sarık bir tarafa gitmiş kan terler içine batmış “kalfa” bulunan bir çılgın alaydır koştum. Küçükler avazları çıktığı kadar bağıyor. Biraz büyücekler de iki tarafa garip işaretler vererek geri geri giden hafız efendiyle birlikte üst perdeden ilahi okuyorlardı!..bu garip hal benim korkumu son dereceye getirmiş iken bizimkilerde de bir çılgınlık kopmasın mı? Bu içerili dışarılı kıyametler arasında ne olduğunu şaşırıp zavallı benim halimi artık siz düşününüz... ben de bila ihtiyar o feryad ahengine karıştım. Biz bu matem marşını terennümüle meşgul iken çocuklar bahçeye girmiş, lokmalarını yemiş, hatta bizim de gitmek zamanımız gelmiş! Yüzümü gözümü silerek beni o çılgın alayına teslim etmek istediler. Fakat bu kadar korku üzerine gitmek mümkün mü?...

Artık biz de feryadın bini bir paraya ...gitmem de gitmem diye tutturdum. Bir aralık cebren arabaya sokmak istediler. Ben önüme gelene saldırıyor; elime, hotozumu, çarşafımı dantelimi ne geçirsem parçalıyordum. Artık düğün alayı hep bir kitle olduk, mümkün değil benimle başa çıkamıyorlardı. Bu halimizi bir yabancı görse

kabil değil bir şey anlamaz, bir çılgın çocukla uğraşp haykıran bu kadar kadının haline hiçbir mana veremezdi.

Nihayet zayıf kollarımın takati kesildiği bir anda kaptıkları gibi arabaya attılar. Etrafımı saran gürültü arasında artık sesim işitilmiyordu. Bu garip halde biraz Aksaray'dan filan dolaşarak Hasekideki Taş Mektebe geldik. Makamı cennet olsun Hoca Abdi Efendinin önüne bizi zorla sürdüler. Merhumun güler yüzü, nurlu çehresi biraz asabımı teskin etti. Titreyerek "elif" iyice hatırımda kalmadı ama galiba bir de "be" dedikten sonra bizi alıp tekrar eve getirdiler. Zavallı validem;

-bak oğlum nafile ağladık gördün ya hiç korkulacak bir şey var mı?

-yok, fakat anne sen ne için ağlıyordun benim için değil mi?

-yooook senin nene ağlıyım rahmetliler hatırımıza geldi de onun için ağlaştık...

-Ya! Hep bu patırtıların, ahlarn, uflarn rahmetliler için olduğunu bilseydim. Ben de hiç bu kadar korkar, ağlar, kendimi bu kadar rezil eder miydim?...

Muallim Abdülfeyyaz Tevfik

S.6, s.86

5.2.2. İpek ve İpek Böceği

[Asma ile koruk hava, dut ile yaprağı atlas olur.]

Güzel yumuşacık parlak ipeklerin nasıl elde edildiğini bilmek ister misiniz? Güzel renkleriyle tatlı incelikleriyle nazarlarımızı okşayan ipekçikleri bize çirkin bir böcek bir tırtıl verir. Biz bu tırtıla ipek böceği deriz. Bu çirkin fakat çalışkan böcek bize o sevimli ipekleri yetiştirinceye kadar şekilden şekle girerek güzel bir kelebek olur. Evvela tohum denilen adeta siyaha girip mini mini bir yumurtadan tırtıl halinde çıkar... bunları sıcak bir odada içerisine taze dut yaprakları doldurulmuş bir kutuya koyarız bu çalışkan böceklere her sabah taze dut yaprakları yetiştirir. Hava güneşli oldukça odanın pencerelerini açarak her zihyatı yaşatan güneşin mebzul ziyalarıyla böceklerimize güzel müfid bir banyo yaptırırız. Tırtıl büyüdükçe derisi dar gelmeye

başlar çatlar düşer o zaman tırtıl yeni bir deri sahibi olur. Böylece büyürken dört defa derilerini değiştirirler ondan sonra başlarını kaldırarak tırmanarak yer araya başlarlar. Bu da koza yapacakları zamanın havl etmiş olduğuna delalet eder. Artık yapacak bir şey kalır. O da bir takım dallar tedarikten ibarettir. Böcekler bu dallara tırmanarak bir köşeye çekilir ağzından çıkardığı ipek tellerle etrafını sarmaya kendini hapsedmeye başlar. Koza örülür. Bu ipek böceğinin devr-i itlafıdır.

Eğer ipek almak istersen kozaları toplayarak yüz derece hararete arz eder içlerinde mahsur olan böcekleri kelebek olmadan öldürürüz. Tohum almak istersek kozaları mukavva veya tahta kutulara dağ ederek saklarız. Yirmi gün kadar geçince böcekler kendilerini hapseden ipek kozayı delerek beyaz bir kelebek uçar. Son hizmet olarak da ertesi sene ipek böcekleri yetiştirecek kıymettar tohumlar bırakır ve ölüp giderler.

Muhafaza olunan kozalar [2.0 nihayet 1.20 gram] gelir yüz kilo kozadan on beş – on sekiz kilo saf ipek almak kabildir. İpek böceğinin menşei Çin'dir.

1328-1912 senesinde Devlet-i Osmaninin koza ve ham ipek mahsulü. [tablo olarak gösterilmiştir.]

Bâlde gösterildiği vech ile 1328-1912 senesi tarafında memalik-i Osmani'de 140.000.000 kiloya kârîb yaş koza ile beheri yüzer kiloluk 12.050 balyaya cema 1.205.000 kilo filtur harîri imal edilmiştir. Şu kadar ki mezkur senede husule gelen koza 1911 senesi mahsulden 5000000 kilo noksandır. Buna da sebep böcek besleme zamanında dut yaprakları kırağıdan yandığı için böceklerin layıkıyla beslenmemiş olmasıdır.

Avrupa'da 1912 senesi ipek istihsalatında Fransa birinciliği ihraz ediyor. Fransa'da senede 120.000 kişi ipekçilikle temin-i maişet etmektedir.

5.2.3. Dilenci Baba

Ramazanın son gecesi idi. Arkadaşlardan birinin evinde toplandık. Biz hep mektepçi, terbiyeci adamlarız. ikimiz, üçümüz bir araya geldik mi, hemen

mekteplerimizden terbiyemizden söz açarız. O gece de öyle oldu. Bahis *Talebe Defteri* neden “talebenin hukuku”na intikal etti. Her birimiz bir şey söyledik. Herkes talebe hukuku için bir şey bulup ortaya koydu. Bazıları mekteplerin binasından, bazıları kitapların fena yazıldığından, bazıları da mesafesizlikten, bahçesizlikten bahsetti. O akşam “Kanlı Hoca”da mecliste bulunuyordu. Bu hukuk meselesi artık bizi yormaya başlayınca biraz hocanın ciddiyetine temas etmek istedik: hoca efendi *Talebe Defteri* karikatürünüzü yapmış, isminize de “Kanlı Hoca” demiş! Dedim. Hoca “sonra?” dedi. Sonra ne olacak; herkes kanlı deyince katil anlamış, bakalım hocanın katili nasıl olurmuş, diye okumaya başlamışlar! Pek şahsi olan fikirleriniz okuyanlar üzerinde garip tesirler bırakmış, sizi bulmak için hayli çabalamışlar, hatta birçokları da Kanlı Hoca kimdir? Filan filan olmasın?!... diye *Talebe Defteri* idarehanesinden sormuşlar...fakat Kanlı Hoca bu sözlerimi dinlemez olmuştu o zihninden bir şeyler geçiriyor, bir şeyle pek meşgul oluyordu. O aralık sokakta bir feryattır koptu, bir feryat değil bir nara! “...meded yaaa...” yükseldikçe yükseldi, sivrildikçe sivrildi, göklere çıktı; orada parçalandı; aynı sürat ve şiddetle düştü;”of!.. aman, aman, aman!...” biz; birden bire tulumbacıların sandık kaldırdığına zahip olduk; telaş göstermeye başladık. Kanlı Hoca, dişlerini sıkarak “Hayır! Hayır!” dedi. Hepimiz sorucu gözlerimizi hocanın yüzüne çevirdik. . hoca, hırsla: “Dilenci Baba!” dedi. Dilenci Baba? Fakat bu nara!...bu dilenci olamaz; herhalde eli bayraklı bir herif olacak! Hemen pencereye koştum; başımı uzatıp dışarı baktım. İşte o zaman bu naranın kahramanını gördüm. İri bir kafa, yağlı, pis bir kavuk, hudutsuz saç sakal, iğrenç bir kıyafet! İşte bağırın bu herifti. Hem muttasıl bağırıyordu: “Of! Of! Medet!Medet!Medet!” Kanlı Hoca bütün asabiyetiyle titreyerek şu sözleri söyledi: “İşte işte demin talebenin hukukundan bahsediyordunuz; her biriniz bir şey söyledi fakat hiçbiriniz senelerden beri söylenen sözleri tekrardan başka bir şey yapmadı. Sizin en mühim gösterdiğiniz şeyler; hep ikinci işlerdir. En mühimlerini göremiyorsunuz bile! Talebenin hukukunu mu muhafaza etmek istiyorsunuz? Memlekette fena usul tedrislerden fena mektep kitaplarından evvel dilencilerin mahv-ı çaresini düşününüz. Bugün sokaklarda istediği gibi nara atmakta ve istediği parçayı okumakta serbest kalan bu herifler; talebenin, yalnız talebenin değil bütün milletin ruhi maneviyatı üzerine en fena en muzır kitaplardan ziyade müessirdir. Dünyada hiçbir kuvvet yoktur ki bu dilencilerin yırtıcı ve boğucu sesi kadar milleti,

gençleri uyuşukluğa, tembelliğe alıştırmakta müessir olsun. Ben itikad eylemişimdir ki bir dilencinin yalnız beş dakika zarfında bir mahalle halkı üzerine yaptığı öldürücü tesirleri, mahvı telafi edemez. Aynı kuvvetle imanım var ki eğer bu memleketin maarifi bir terakki göstermek istiyorsa evvela şehir emanetiyle el ele tutuşmalı, bu dilenciler meselesini halletmelidir. Dilenciler öyle zehirli membalardır ki sabahtan akşama kadar en ücra köşelere varıncaya kadar yerde bağırarak terbiyenin girmedığı köşelerde bucaklarda ne kadar kalp, ruh varsa zehirliyorlar ve her gün milletin miskinliğine, oturmaya, mezara gitmeye olan hevesini bir kat daha arttırıyorlar!... ” Kanlı Hoca bu kadar canlı bu kadar bariz söylüyordu. Fakat bu doğru sözler meclisimizde bulunan muhafazakar bir ihtiyarın taassubuna dokundu: “Sus! Hoca! Günaha giriyorsun!” dedi. Kanlı Hoca henüz cevap vermeye hazırlanmıştı ki sokakta bir gürültü daha koptu. Bu -okunmuyor -hep pencereye üşüştük. Bizim mutaasıbın itirazına cevap teşkil eden bir vakanın karşısında bulunduk. Dilenci babanın yağ kokularına dayanamayan türedi köpeklerden biri herifin üzerine atılmış bu pis hırkayı çekiştirip duruyordu!...

Defter

S.8,s.113

5.2.4. Münacat

On dokuz yıldır ey büyük Mevla

Yaşadım, şimdi ben de mecruhum,

Gözlerim asumanda bekliyorum,

Arza bir rahmet inmiyor hala.

On dokuz yıldır görmedim bir an

Kalbimin sâkitane vurduğunu;

Şahikasız, şahikasız nalesizce durduğunu;

Her zaman hasta, her zaman giryan...
Neye baktımsa bî nasip mesar:
Şems ufûl eyliyor, çiçek soluyor,
Hep baharlar hazane kalp oluyor,
Her beşik yer yüzünde fadıla-i mezar..
Yine lakayd imiş bu hale meğer;
Hûn insanda laleler arayan,
Zar u feryadı bir terane sayan;
Göz yaşından şair yapan bu beşer..
Yaşamak için neler, neler yapmış:
Dilde kin gözde kan, göğüs miğfer,
Etek altında sivri hançerler;
Hepsi bunlar için hakmış..
Bu kadar ilm ve fenle – ey kader!-
Yer mi asrın deha-yı fazlından
İşte en son terane-i irfan:
Yaşayanlar; yaşatmayanlardır.
Ben zayıfım tahammül eyleyemem;
Ya benim için de kısmet et Ya Rab,
Bir demir pençe, bir çelikten kalp,
Yahut arz-u mâlule ile kerem!..
Ah lakin bu olmasın diyorum;

Ömr-ü mesâvid içinde nâle niçin?
Başaklar ölmesin hayatım için!..
Arza bir parça rahmet istiyorum.
Subh-u gufrana muntazar dedim,
Ömrümüz böyle kalmasın müzellem,
Doğsun artık cihana mihr u kerem,
Yeter ey halkım leyal i elem!..

H. Nihat

S.20, s.321

5.2.5. Bugünün Dünden İntikamı

Zulm etmeseydiler bana, ben kim bilir, nasıl
Kıymetli bir adam yetiştirdim!- ne çare. Ah!
Bir mazi-i siyah,
Bir mazi-i siyah denâet ki muttasıl
Tahrib-i hiss ve fikrim için pek büyük sebat,
Bir azim seyaat
Gösterdi... en sonunda muvaffak da oldu, ben
Evlad-ı şerriyim o geçen yılların...-neden?
Ey mazi-i zelil!
Ettin bugün neden ikbali müstehil!
Afv eylemem seni!

Deşsem de intikam alamam kabr-i kalbini
Bir gün- düşünmedin mi ki muhtaçsın bana,
Ey ser giran ana!
Bir aşk-ı iftihar ile baksaydık oğluna:
Elbet bugün sana
Benden kucak kucak dökülürdü ulv ve şan:

-Mesud ve Şadıman-

Eyvah, ellerin beni boğmak için neler
İcad ettiler...
Söndürdün asumanımı, yaktın zeminimi,
Derd-i eninimi.
Susturmak istedin... fakat, ey mazi-i hakir!
Zulm ettiğin esir
Artık o devr-i zulmete bir nur indirir;
Bilsen ki intikâmı: [Terk-i ümididir.]

Afv eyledim seni,
İncitmek istemem yine ben kabr-i kânini...

Osman Fahri

S.10, s.152

5.2.6. Arzın Son Kadeh Suyu

[müebbed ve son]

Çöllerin tozu sath-ı arzda suyun tenakısına bir delildir ve bundan başka deliller de vardır fakat bu delillerin en şayan-ı dikkat olanları arzın kendisinde değil fezadaki komşularında görülenlerdir.

Kamerin cevvi havasında hiç su yoktur; çünkü kamerin, cevvi havası da yoktur, bahr muhitleri de yoktur. Elbette kamer yaratıldığından beri böyle susuz değildir. Bir zaman ayın da küre-i arz gibi gazdan bir zarfı olduğuna hükmedebiliriz. Fakat ay pek küçük olduğundan cazibesi pek zayıftır: sath-ı kamere bir seyahat yapsak pek yüksek yerlere sıçrayabilmekliğimiz şüphesiz nazar-ı dikkatimizi celbederdi. Kamerin cazibesindeki bu zaafına binaen, hava ve suyunu muhafaza edemediği hemen şüphesiz gibidir. Hava ve su olmaksızın hayat da olmayacağından kamer cansız, ölmüş bir alemdir.

Küremize oldukça meşabih olan Merih yıldızının cevvi havası pek ince ve suyu Merih yıldızındaki kanalların teleskopla görünüşü azdır. O kamerden büyük ise de arzdan pek küçük ve galib ihtimale göre daha çok yaşlıdır. Bu cihetle havasıyla suyunu hem daha ziyade süratle hem de daha çok zamandan beri kaybetmektedir. Birçok müneccimler Merih'te canlı ve mütefekkir mahlukatın bulunduğu ve bunların medar-ı hayatları olan ve halbuki mütemadiyen tenakıs eden sularını muhafaza için şayan-ı hayret bir kanal sistemine malik olduklarına zahibdirler. Bu kanalları ilk defa İtalyalı (Şiparelli) keşfettiği zaman herkes kendisinin bunları icad ettiğini, hiç olmazsa tahayyül etmiş olduğunu iddia etmişlerdi. Halbuki uzun seneler geçtikten sonra, (Merih) de mahlukat yok ise bile her halde hakikaten kanallar mevcut olduğu ispat edildi. Bu da fotoğraf sayesinde müyesser olmuştur. Fotoğraf olmasaydı. Herkes kanalı gördük diyenlerin yanıldığını zannedebilirdi. Çünkü göz ekseriya mevcut olmayan şeyleri görüyorum zannıyla aldandığı malumdur. Fakat fotoğraf daha doğru söyler ve Avrupa'da Merih'in yüzlerce fotoğrafı alınmış olduğu cihetle bu komşumuz sathında kanal bulunduğu artık inanmazlık edemeyiz. Bir kaç evvel vefat eden Şiparelli kendi keşfinin bu süratle ispatını işittiği vakit herkesten ziyade müteahhir olmuştu. Filhakika bu fotoğraflar arzın devrinin aksi

cihete ve mütenasip bir süratle dönen teleskoplara suret-i mahsusada rapt olunan aletlerle alınabilir ki bu da başlı başına bir keşiftir.

Hülasa: Merih'te hakikatte kanallar mevcuttur. Bunların sani olup olmamasına gelince her ne kadar bu cihet pek muhtemel ise de henüz ispat edilmemiştir. Şiparelli'nin bunları kanal tesmiye etmesi İtalyanca kanal kelimesinin boğaz manasına da gelmesinden dolaydır.

Merih hakikatte malumat-ı fenniye çoğaldıkça erbab-ı ilm bu seyyarede mütefekkir mahlukatın mevcudiyetine kanaat hâsıl etmektedir. Ancak bu mahlukat, mevcut iseler, insanlardan pek farklı olmaları lazımdır. Bazıları, Merih birçok hususatta arzından farklı olduğundan onun sathında insan yaşadığına inanmak manasızdır derler. Ancak bu fikirde bulunanlar ilm-i heyetten ve bahusus ilm-i hikmetten (Tahlil taife)sinden bî haber olanlardır. Nev u şer hakkında ve Merih hakkında bir parça malumatı olanlar Merih'te insan yaşayamayacağına kolaylıkla hükmederler. İnsan arzın çocuğudur ve arzdan başka hiçbir seyyarede ve bildiğimiz ecsam-ı semaviyenin hiç birinde yaşayamaz. Merih'te sair farklardan kati nazar, insan miktar-ı kafide okunmuyor bulamaz ki teneffüs etsin.

Denilebilir ki kamer susuzluktan ölmüştür. Belki Merih de can çekişmektedir. Arz o günlerden henüz pek uzaktır ve kamerle Merih'ten daha büyük olduğu ve cevvi havasını daha sıkı tuttuğu için onun istikbali biraz daha ümittir. Fakat öyle bir susuzluk günü arz için de mukadder olsa bile insanların tekmili ve mesaisi onu şerait içinde yaşamak yolunu hazırlamaz mı dersiniz?

İngilizceden Muktebes

S.R.

5.2.7. Gözlüklü Babanın Marifetleri-5

Bir gün gözlüklü babanın ziyaretine gittiğimiz zaman onu garip bir meşguliyet içinde bulduk: bir örsün üzerinde bir takım taşları yumruğuyla kırıyordu. Evet yumruğuyla... o ihtiyar adam, sağ elini bir mendil ile sarmıştı; yumruğunu kaldırarak sol eliyle örsün üzerinde tuttuğu taş vuruşu: bir.. iki.. üç..dört..taş da parçalanıyordu.

Bana dönerek:

-küçük. Dedi, nasıl, sen de bu taşlardan bir tanesini kırar mısın? Haydi, göreyim seni, benim elim yoruldu. Hâlbuki buna çok ihtiyacım var. Akşama kadar yüz elli kadar taş kırmalıyım. Bundan ehemmiyetli bir büyü yapacağım.

Korka korka örse yanaştım, mendille ben de sağ elimi bağladım, taşlardan birine şiddetli bir darbe indirdim, fakat derhal:

-Aman, diyerek elimi çektim..

Yumruğum fena halde acımişti.

Gözlüklü baba, tebessüm ederek:

-Galiba pir çarptı! Dedi. Sahih sen şerbetli değilsin ki..

Daha ziyade tafsilat vermeye lüzum görmedi

Küçük dostlarım, ihtiyar gözlüklü babanın nasıl bir kuvvetle taşları kırdığını öğrenmek ister misiniz? Bakınız bu marifette ne esase mesnetdir: taşla “atalet” denilen kuvvetin tesiriyle kırılıyor, yoksa yumrukla değil. Dikkat olunacak nokta şudur:

Sağ el şiddetle inerken sol el tuttuğu taşı hafifçe kaldıracaktır. Birkaç darbe üzerine taş sağ elin süratini iktisab eder. O süratle örse çarparak suhuletle kırılır.

Çırağı

S.18, s.30

5.2.8. Terazî

İnsanın nefesine karşı vazifesi

“Bütün noksanların en ”

“menfuru, bil ki, en”

“mahlûku kibirdir. kibr”

“ve bilahet yekdiğerinden”

“nadiren ayrılan iki”

“kardaştır.”

“tevazu, sahibinin”

“kadrini ail eden”

“bir ziynettir.”

Eflatun(*)

Tekmil Yunanistan Eflatun’un şeref ve şöhretiyle yaşadığı bir devirde meşaralye bir gün “olimp oyunları” nı temaşaya gider. Bütün yunanlılar her dört senede bir sonbahar mevsiminde “olimp”de toplanırlar ve icra-yı ayin ederlerdi.

Eflatun, yanındakilerini hiç tanımadığı halde mülayemeti ve etvar-ı edibanesi ile derhal bunların hürmet ve teveccühünü celb eder; ilimden, felsefeden bahsetmeyerek sadece isminin Eflatun olduğunu söyler. Oyun bitip de herkes memleketine dağılırken bunlar Eflatunla birlikte Atina’ya gelirler, yeni, fakat hayır heva arkadaşlarının evine misafir olurlar. Bir müddet sonra misafirler meşhur Eflatunu görmek arzusunu izhar ederek “- Atina’ya gelmişken cihanın en büyük hekimini görmeden gitmek olmaz, lütfen bizi görüştürür müsünüz?” derler Eflatun, mahviyetkarane bir tebessümle “-istediğiniz adam benim” der. Bu cevap üzerine yabancılar, bu kadar müddet refakatinde buldukları bir zatı tanıyamamış olmaktan mütevellid derin bir hayrete düşerler, Eflatun hakkında söylenen mezayanın aslından pek dun olduğunu ve tevazunun da kadri derecesinde bulunduğunu anlarlar.

(*)Kadim Yunanistan hikemasından. (kârilerden Eflatun hakkında en doğru ve etraflı malumat verene)kıymetli bir mükafat verileceği gibi yazısı da derc edilecektir. Malumatın mehzini bildirmek lazımdır.)

İ.Memduh

5.2.9. Ah Bu Hafızasızlık

Nasıl anlatsam bilemem ki... Ta çocukluğumdan beri hain müzmin bir aletin müptelasıyım: Hafızasızlık..

Zaten karışık, anlaşılmaz tabirleri ile karalanmış zihinleri yormak, yürekleri üzme, hususiyle evet hususiyle talebeyi üzme için hal olunmaz bir muamma gibi yazılmış kitapların o siyah, sihirkar kargacık burgacıklarından doğru bir mana çıkarmak, onları zihnime nakış değil hatta insanı kahkahalarla güldürten güzel, tuhaf hikayeleri bile hatırımda tutamam. İşte her zaman her yerde beni techil ettiren cahil eden bu menhus illettir.

Bütün gün sabahtan akşama kadar çalışıp, öğrendim zannettiğim ezberlerimi hocamın önüne gidince tamamıyla unuttuğum, ömrümde bir kitap açmamış, bir kelam okumamış bir köylü çocuğu gibi şaşkın, dilsiz bir halde etrafıma bakıp kaldığım pek, pek çoktur. Bu halime bir çare bulmak imkanı olmadı. Bilakis bu hain illet gittikçe ilerledi. Gittikçe büyüdü. Beni bütün bütün sersem, bütün bütün kafasız etti, bıraktı. Hala hesap meseleleri, o, cebren öğretilmek istenilen cebir muadeleleri her kaçtığım, her gizlendiğim köşede karşıma çıkan ayaklarıma takılan meseleler, murabbalar, ileride masasının başından ayrılmayacak, belki bir arşın bez bile ölçmek felaketine uğramayacak olan biçareleri mühendis etmeğe uğraşan hendese sualleri... Asıl hafızamda yer tutmayan, daha doğrusu tutamayan işte bunlardı.

Ne zaman o kara tahtanın karşısına geçsem herc-ü merc olur, benim beynim tutuşur, aklım başımdan gider, karanlık zaviyelerden geçerek baygın, eğri büğrü bir halde kalırdım.

Böyle adeta kendimi kaybettiğim bir zamanda hocanın kalın, mütehakkim sedası:

-Daire neye derler? Sualini ateşin bir topuz gibi beynime indirir, ben bir kere olduğum yerde sarsıldıktan sonra düşünmeğe başladım.

- Daire neye derler? Daire neye derler?

Daracık, korkunç koridorları önünde kır bıyıklı laf anlamaz, dert anlatmayı sever odacılar bekleyen kapalı kapılarıyla yüreğimizde, bilmem ne için, daima bir korku

yaşatan müdür dairesinden başlayarak sadaret, hariciye, dahiliye... bütün bu yüksek, baş döndürücü daireleri dolaşa dolaşa utanır, sıkılır kendimi munis, şefkatkar hayali gözümün önünden ayrılmayan evimizin selamlık, harem dairelerine atar, atılmak için bir kucak, saklanmak, bütün bu üzüntülerden kurtulmak için bir bucak arardım.

Heyhat her taraf, her taraf boş.

Ayaklarım birbirine dolaşarak sokağa kayarlar, izbe yollardan geçerek şoşeye çıkar ve kendimi, yazın tozdan, dumandan müteşekkil kasırgalardan tutulmamak için balonlardan uçmak, kışın çamurdan, bataktan müehassıl göllerinde boğulmamak için salları, sandallarla yüzmek mecburiyeti hasıl olan, çorak, yıkık yosunlu kapılarının etrafında birike birike yükselmiş, araba tekerlekleri altında ezile ezile belleri, kemikleri kırıldıktan, ayakları, kuyrukları, koptuktan sonra akıllanmış; nallı ayaklardan tekme, nasırlı ellerden sopa yemeden dileri kırılmış, tüyleri dökülmüş, derileri yüzülmüş uyuz köpeklere emin bir sedir istirahat haline gelmiş mutafin mez hurafat tepecikler ile o muhteşem belediye dairesinin önünde görünce bütün bütün pusulayı şaşırır, ağlamamak için cebr-i nefis eder, dudaklarımı ısırırdım bu hayretimi, bu hayret-i cahilanemi gören, Hoca bana muavenet olsun diye:

-Pekala, ne olduğunu söyleyemeyeceksen tahtaya bir daire resmediver diyince elim, ayağım titremeğe başladılar. Resm-i daire.. Daire resmi işlerine akıl ermeyen, girince çıkmak, çıkınca girmek istenilmeyen şeyler.. Daire resmi.. Bu o kadar kolay şey mi?!!

Bütün teferruatıyla en iyi bildiğim evimizin uşak dairesi olduğu halde onu yarım yamalak korku halinde resmetmek benim için lâakal bir haftalık bir iş. Hem ben mimar mıyım, mühendis miyim, yoksa yapı kalfası mıyım? Şimdiye kadar bir kümes bile yaptırmadım. Bir kapı, bir pencere bile yapmadım. Böyle birden bire daire resmetmek; bu olur şey değildi. Pek aşıkardı: Hoca bugün benimle eğlenmek istiyordu. Utanmam geçti. Daire haddinin haricine çıkan bu zayıf naşinas muallime karşı fena halde öfkelenmiştim. Benimle, bir talebeyle eğlenmek. Ben oyuncak mıydım? Bu ne demek? Beynim attı, damarlarım şişti, gözlerim kızardı, kalbim helecanla çarpmaya başladı. Hocam bu şiddetli hiddetimi görmüş ve korkmuş olacak ki:

-Haydi, haydi git..dedi. Yerime gitmek için başımı çevirir çevirmez arkadaşlarımdan

birinin eliyle havada yaptığı bir işaret o zamana kadar hayali bile hafızamdan geçmeyen dairenin ne demek olduğunu bana anlatmış, birdenbire “biliyorum, biliyorum” diye haykırmış ve beyaz tebeşiri kapıp siyah tahtanın ortasına kocaman bir çember resmi yaparak hocamın ve bütün arkadaşlarımın kakkahalı alkışları arasında bu resmi daire merasimine nihayet vermiştim.

Muallim Mukaddem

S.9, s.138

5.2.10. Ali Paşa'nın İlk Sadareti ve Reşit Paşa'nın Karşı Muamedesi

Malum olduğu üzere on üçüncü Kaan-ı hicriyenin Nazif-i sanisinde devlet-i Osmaniye'nin umur-u hariciyesi (Mustafa Reşit Paşa)nın ve şakirdleri olan (Ali) ve (Fuat) paşaların dest-i fetanetlerinde devran etmiştir.

Reşid Paşa Sultan Abdülmecid Hanın cülusunu müteakip (Tanzimat-ı Hayriye) yi ilana ve müessir mesalesini hal ve tasviyeye muvafık olarak (1626) tarihinde makam-ı sadareti ihraz etmiş ve vefatına kadar (1674) altı defa o mesned valiye revnakbahş olmuştur.

Takdir ettiği zevat meyanında (Ali Paşa) ile (Fuad Paşa)yı ellerinden tutarak ve adeta kendilerine hocalık ederek yetiştirmiştir. Bahusus (Ali Paşa) ya teveccühü ve inam-ı ihsanı ziyade idi. Kaleme müdavim iken harçlık verdiği ve elbisesini yaptırdığı rivayet olunur.

(Reşid Paşa) hariciye nazırı oldukta;(Ali Efendi) yi müsteşarlığa getirdiği gibi sadrazam olunca dahi hariciye nezaretine sevk eylemişti. (Ali Efendi) ihraz rütbe-i vezire irat eyledikten sonra dahi (Reşid Paşa) ya fevkalade iraz-ı hürmet eder ve efendisi gibi muamele eylerdi. (1628) şevvalin on dokuzunda (Reşid Paşa) üçüncü sadaretinden infizal eyledi. sebebe-i azli: sultan Abdülmecit Han ile bir misalede ihtilafları idi. Ve bundan dolayı pek canı sıkılmış idi. Balta Limanında vakia yalısında adet-i zamane üzere bütün rical-i devlet ve Kebara-yı memurun ve rüesa-yı aklam bir ay tazit toplanıp mutadı vech ile her birine ayrı ayrı bezel iltifat etmekte iken (mihr-i hümayun) un Ali Paşa'ya tevdi olunduğu ve sadaret alınan derdest-i icra bulunduğu havadisi duyuldu.

Hazardan bazı ehl-i nifak olanlar güya paşaya yaranmak için (Ali Paşa) nın efendisine hilaf olmuştu. Bir küstahlık iddia ederek “mesned-i sadreti kim kabul ederse etsin bir şey değil fakat Ali Paşa kabul etmemeliydi, hiçbir insan efendisinin yerine geçer mi...” gibi sözlerle tezyid tesirine müruha caniban oluyorlardı. Paşa ketm-ü tesire çalışır fakat tebaa haris olduğundan içinden kan giderdi. Ve elindeki çubuğa duman attırırdı. Münafıkların sözü kalbinde bir ceride-i esef ve haset açtığı nümayan idi. Hal bu merkezde ve mütebessisler güya mahzuniyetlerinden cali gözyaşları akıtmakta iken bab-ı ali ricalinden bir zat setude sıfat:”efendim Ali Paşa , paşa efendimizin bende-i has elhasıdır. Sadreti kabul etmesi elbette ıztırar-ı olmuştur. Belki reddedememiştir. Ta’n etmek nevadır. ben de Güzin bildiğim Ali Paşa ise Bab-ı Aliden avdetinde kendi hanesine gitmeden buraya gelip paşa efendimizin hak-ı payine yüz sürecektir. Mürebbisinden o terbiyeyi almıştır. ” Zemininde atıl-ı feciyana irad kılma başlayıp ehl-i insaf bundan mesrur olduğu gibi paşanın yüzünde dahi alem-i memnuniyet görüldü. Ali Paşa o esnada Kanlıca’da oturuyordu. Ve valiler yalılarına kayıkla gidip gelirlerdi. Akşama doğru sadrazamın kayığı Rumeli Hisarı burnundan gözüktü. Ve Anadolu tarafına saldırmayıp Rumeli kıyılarını takip ederek geliyordu. Pencerelelere üşüşenler (Ali Paşa) buraya geliyor müjdesini teati eyliyorlar ve (Reşid Paşa) ya dahi tebşir ediyorlardı. Bu mezkurda o mecliste hazır olanlar (Reşid Paşa)nın çubuk içmesindeki tavrı bile değiştiğine dikkat etmişlerdir. Paşa, gergi gibi teşfi-i sadr etmişti.

Filhakika (Ali Paşa) kendi yalısına girip ailesinin tebrikatını almazdan evvel velinimeti olan (Reşid Paşa) nın eteğini öpmüştür. Ne büyük kadirşinaslık !...

Abdurrahman Şeref

S.16, s.242

5.2.11. Gecenin Mektebi

Dizilir denize altın sıralar

Yıldız oturur hep üzerine

Ormanda trompet çalınca rüzgar

Ciddiyet takır ay gözlerine
Okutur o çapkın kızları kamer
Dersini bilmeyen hemen kovulur
Dünyadan görenler şehab uçtu der
Cehalet içinde koşar boğulur
Nihayet kürsüden iner ihtiyar
Ak saçlı muallim vakit gelince
Çıkarlar mektepten bütün yıldızlar
Ufuklar ağarıp sönerken gece

Yusuf Ziya

S.37, s.596

5.2.12. Memleketimizde Neler Çıkıyor?

İstatistiğin ne demek olduğundan size coğrafya hocalarınız bahsetmiştir. Her neye ait olursa olsun tertip edilen istatistiklerin faidesi inkar olunamaz. Bunlar bir milletin servetine, ithalat ve ihracatına, nüfusuna, maarifine... mütealik oldukları zaman cesed-i ehemmiyet kesb ettikleri gibi bazı yerlerde de büsbütün ayrı ve yek nazar lüzumsuz görünen garip istatistiklere tesadüf edilir: Fransa’da takma saç kullananların, Amerika’da kedi besleyenlerin başka bir yerde de sigara içen kadınların istatistikleri vardır. Bunlara biz hiç ehemmiyet vermeyiz; çünkü bizde en zaruri ve lazım olan istatistikleri şöylece gözden geçirenlerin miktarı bile nadirdir; halbuki iyi düşünülse bizim gibi servet-i tabiiyesi gayet yüksek olan bir millet, memleketindeki nimetleri başkalarına yedirmemek için memleketini, memleketindeki hezain-i serveti iyi bilmesi zaruridir ve bu sebeple de istatistiklere ehemmiyet vermeye borçludur. “tarihsiz millet yaşayamaz” denir; ben de memleketlerini tanımayan istatistiklere ehemmiyet vermeyen milletler yaşamaz

diyorum. Tarih, maziye aittir; istatistik ise aynı zamanda atının tarihidir. Yaşamak isteyen her adım attıkça nereye bastığını ileride nereye basacağını bilmeli ve düşünmelidir. Hayatı ile ihtiyacı karşı karşıya duran milletler bu ihtiyaçlarından dolayı kendi memleketlerini öğrendikten maada başka yerlere de göz gezdiriyorlar. Biz büyük bir ihtiyaç karşısında, göz önündeki nimetleri görmüyoruz da bir ecnebi – hatta çok uzaktan- toprak altındakilerini de görüyor... Görmeyenler istifade edemeyenler istatistiğe ehemmiyet vermeyenlerdir. Bir müddetten beri Alman resail-i iktisadiyesinden naklen bizim gazetelerde memleketimizin servet-i ve mevki-i iktisadiyesi hakkında bazı malumata tesadüf ediyoruz. Almanların ticaret hususundaki kabiliyet ve muvaffakiyetleri şayan-ı hayrettir; bizde kolaylıkla azim istifadeler temin edebilen menba-yı serveti birer birer görüyorlar ve gösteriyorlar... bunları okudukça mekteplerimizde istatistik ve iktisat dersinin yalnız coğrafya kitaplarında kaldığına adeta acıyorum; mamafih bunun mümkün olmayacağını da bilmez değilim. *Talebe Defteri* genç mekteplilere faydalı ve lüzumlu şeyleri öğretmekte arkadaşlığı meslek ittihaz ettiğinden mekteplerde bizzarure tafsil olunacak iktisada müteallik ihrai malumatı “defter” vasıtasıyla peyderpey neşretmeyi faydalı buldum:

Memalik-i Osmani’de Servet-i Madeniye

Servet-i tabiyemizden ehemmiyetçe ilk safi teşkil edenlerden biri de “maden”dir. Müteaddid ve mütenevvi maden arasında kıymet ve miktarca birinciliği kömür ihrac eder. Envai yüzlere baliği olan madenlerimizden çok miktarda istihsal ve ihrac edilenler, kömürden başka simli kurşun, zift, krom, çinko, pirit, bakır, civa... vesairedir.³²⁷ senesi maden istatistikine nazaran bizde istihsal edilen maden kömürünün miktarı (860) bin tonilatoya kömür tozunun miktarı (45)bine, (linyit)in (45)bin tonilatoya baliği olmuştur. Kömür ve tozunun kısm-ı azamı Bolu ovası ve dahilindeki ocaklardan istihsal edilir. Erzurum ve Kastamonu’da miktarları 45, 50 tonilatoya baliğ olan cüzi istihsalat mahalinde sarfedilmektedir. Atideki cetvel kömür, kömür tozu ve linyit madenlerinin mahalli istihsallerini ve miktarlarını gösterir. (Yunan alfabesi)

Tablo 3. Kömür, Kömür Tozu ve Linyit Madenlerinin Mahalli İstihalleri

Mahalli İstihsal	Kömür	Kömür Tozu	Linyit
Bolu	860000 tonilato	0	0
İstanbul	0	45000 tonilto	0
Aydın	0	0	16000 tonilato
Sivas	0	0	300 tonilato
Karesi	0	0	400 tonilato
Erzurum	45 bin	0	0
Kastamonu	10 bin	0	0
Mecmu' Kıymetleri	260000 lira	16000 lira	15000 lira

Cetvelde görülen istihsalat miktarı sabit olmadığı gibi ahvale göre kıymetleri de tahvil ederse de ihracatımız arasında kömürün daima birinciliği muhafaza ettiği görülür.

Bolu ovası dahilinde (Zonguldak) ocakları maden kömürü ve toz kömür hususunda en zengin olup senevi istihsalatı 200 bin tonilatoya (Kozlu) nun istihsalatı 150 bin ,(Kilimli)nin (50)bin, (Alaca Ağzı)nın 20 bin tonilatoya balığ olmaktadır. Bolu'da istihsal edilen kömür tozu bu miktardan hariçtir.

Linyit, Karesi Ovası dahilinde (Baliye)'de, Aydın'da (Kapdağ)'da fazla miktarda istihsal olunur; fakat ihraç edilmeyerek dahilde sarf edilmektedir. Atideki cetvelde ihracatı ve müşterimiz olan hükümetleri de göstermektedir:

Tablo 4. Madenlerin İhraç Edildiği Ülkeler

Esam-ı Memalik	Kömür	Kömür Tozu
Romanya	45000 tonilato	10bin tonilato

Rusya	37bin tonilato	-
İtalya	10bin tonilato	-
Belçika	1000 tonilato	-
İngiltere	12000 tonilato	-
Bulgaristan	32000tonilato	5000 tonilato
Fransa	10000 tonilato	-
Yunanistan	32000 tonilato	-
Flemenk	20000 tonilato	-
Almanya	21000 tonilato	-
Avusturya	5000 tonilato	-
Dahilde Sarf Olunan	200000 tonilato	30000 tonilato

Şu basit malumat bizde terakki ve inkişafa müsteid nasıl bir hazine bulunduğunu gösterir. Kömürün miktarı her ne kadar az ise de kömür sahasının bugün malum olan dereceden pek vasi olduğu muhakkaktır. Şimali Anadolu ahalinde zengin damarların vücudu şüphe götürmez.

Linyit madeni asarına da hemen her tarafta tesadüf edilmektedir.

Bunların istihsalat miktarı tezyid edilirse ticaret-i umumiyeimizin bir mislini yalnız başına kömür madeninin temin edebileceğini söylemek hata olmaz.

Sıra geldikçe diğer madenden de bahsedilecektir.

Muallim İ. Memduh

S.34, s. 549

5.2.13. Niçin Kediler Daima Ayakları Üzerine Düşerler?

Yüksekçe bir yerden atlayan yahut düşen bir “kedi” daima ayakları üzerine durmaya muvaffak olur. Bunu hepimiz biliriz ve her gün görürüz. Fakat bunda anlayamadığımız bir sır; bir hikmet vardır.

Fransız fütüvvetşinasları bunu tetkike koyulmuşlar ve bu sırrı keşfetmişlerdir: kedinin bu mahareti vücudundaki adelelerinin yapılışından ve tertibinden ve bunları iyi kullanmayı bilmesinden ileri gelmiştir!. Bir kedi nasıl düşerse düşsün daha yere gelmeden havada donabilir ve öyle düşer ki başı ve başka bir tarafı değil daima ayakları toprağa dokanır. Fakat bu marifeti yapabilecek kedinin sathi, gücü ve kuvveti yerinde olmalıdır. Bir defa bir kedi bir taş merdiven üzerinden sıçrar iken taşlara çarparak vücudiyeti incindikten muvazenesini kayb ile baş aşağı düşmüş ve bir dakika içinde can vermiştir. Bu hususta tecrübeler yapan erbab-ı fennin dediklerine bakılırsa insanların da adaleti kedininkilerden geri kalmadığından kedinin sırrını öğrenseler onlar da her vakit ayaküstü düşebilirler. Nasıl ki birçok canbazların yüksek bir salıncak veya at sırtından sıçrayıp havada takılı kaldıktan sonra böylece ayak üstünde yere düştükleri görülür. Bu sır kedinin çabuk firar verebilmesindedir. Düşen bir insan bunu düşünüp yapmak için o kadar yüksek bir yerden düşmelidir ki yere nasıl inerse insan sağ kalmaz. Demek kediler bu hususta bayağı insanlara tefvik ediyorlar. Hissi muvazenesi kedilerde olsun insanlarda olsun her kulakta üçer tanesi bulunan ve içlerinde bir mayi ihtiva eden altı küçük torbacık idare eder. Bu torbalar kedide insandakinden daha ziyade tekmiil etmiş değildir; bilakis daha geridedir. Kuşların torbacıkları insanlardakinden daha kuvvetlidir. Bir kedinin hissi muvazenesi bozulur, incinirse bayağı bir inek gibi kabaca yere yuvarlanacağına şüphe yoktur. Kedinin muvazenedeki maharetleri bu torbacıklardan ziyade binlerce senedir sıçramaya alışmasından ileri kelmiş olsa gerektir. Böylece (kurbağa) ve (kertenkele) lerin ormanlarda bulunan cinsleri ağaçtan ağaca sıçraya sıçraya adeta uçarlar; bunlar yaşayışlarının tarz-ı mahsusu sayesinde sair cinslerde bulunmayan bir maharet peyda etmişlerdir. Tabiat böylece insanlarda olmayan bir maharet bahşetmiş demektir: onlar düşerken ayaküstü gelmeyi iyice öğrenmişler; buna mukabil biz de yürürken ve koşarken ayaküstünde dimdik durabilmeyi bilmişiz ki zeki kediler bile bunu yapamazlar!!.

5.2.14. Öç

[Celal Sahir Bey'e]

Tanrım büyük rahmetine sığınan,

Kullarına sen acıydın değil mi?

Reddetmedin imdad için açılan,

Benim zayıf, kuru, hasta elimi.

Gözlerimden şimdi ıslak bir sevinç,

Bir ağlayan öksüz sevinç akıyor.

Ah, bu yarım saadette müntemic,

Eski dertler ciğerimi yakıyor...

Şu kül olmuş Türk illeri, şu ocak,

Hala kardeş kanlarıyla titrerken,

Elbet benim bu sevincim pek erken;

Benim daha bir gayem var: öç almak.

Bundan böyle benim Kabem intikam;

O Kabe'de hac eylemek ilk borcum.

Yarın için hep kin tutmak orucum.

Ben bu zalim hakareti unutmam!...

Ahmet Necmeddin

S.8,s.115

5.2.15. Tembel Talebe ve Bakkal Arasında

Bir mektep talebesi bakkal dükkânına girerek;

-Bakkal, senden okkası 18 kuruşa olan kahveden iki okka kahve, paketi yüzer paradan olan mumdan üç paket mum, okkası üç buçuğa olan pirinçten beş okka ve okkası beş otuz paraya olan sabundan bir buçuk okka sabun alsam ve bunlara mukabil bir Osmanlı lirası versem bana ne kadar geri verirsiniz?

Bakkal hesap ettikten sonra:

-38,375) kuruş geri veririm oğlum. Demiş, talebe bil mukabele:

Teşekkür ederim bakkal efendi...

Deyip dükkandan çıkmak üzere döndüğü sırada bakkal:

-durunuz oğlum istediğiniz şeyleri tartıp vereyim demiş. Talebe cevap vermemiş:

-lüzumu yok efendim. Ben size bunları muallimin verdiği hesap meselesini hallettirmek için yaptırdım!.

İsimsiz

S. 20, s. 333

5.2.16. Seyahatler

Bir arkadaşım var çok gezmiş çok görmüş. Nereye gitti ne gördüyse kaydetmiş. Canınız sıkılmazsa size onun defterinden bazı parçalar nakledeceğim. Bu sefer

Kafkasya'daki seyahat defterinden bir parça takdim ediyorum.

Kafkas Dağları'nı coğrafya okurken Alp'te size söylediler. Bu silsilenin meşhur tepelerinden "Elbruz" dağını da bilirsiniz. Bu dağın irtifâ 5247 metredir. Avrupa'da bundan yüksek dağ yoktur. Elbruz Dağı Avrupa'yı Asya'dan ayıran mefruz hattın altmış kilometre mesafede Avrupa cihetindedir. Bianenaleyh Avrupa dağlarından addolunuyor. O halde Avrupa kıtasındaki tepelerin en yükseği demektir. Arkadaşım Kafkasya'ya "Semhumkale"den girmiş seyahatle "Uruzbiye"denilen kasabaya gelmiş. Burası Elbruz dağından oldukça uzaktır. Şimdi hikayeye başlıyoruz.

Kafkasya'da Seyahat

Yer arıyorduk dağa çıkmak için yola düzüleceğiz. Seyahat programımızı şöyle tertip ettik.

1. Uruzbiye'den ve onun öbür ucundaki kulübeye gideceğiz.
2. Kulübeden "Elbruz"un eteğine varacağız.
3. Tepeye çıkacağız.
4. Geriye döneceğiz.

Bir zaman Uruzbiye'deki çayırdan ilerledik. Bir buçuk saat yürüdük. Yolumuza bir takım taş yığınları geldi. Geniş bir yer bu taş yığınlarıyla dolmuş. Düşündük, dikkat ettik. Bunların "müren" olduğunu anladık. "Müren" dağlardan akan buz nehirlerinin iki tarafında ortasında mermer toplayan taşlara derler. Lakin bulunduğumuz yerde buz yoktu anladık ki kim bilir ne zaman evvel oralardan bir buz nehri geçermiş de şimdi erimiş. Bu taşlar da o vakitten kalmış. Hem o buz nehri pek geniş pek büyükmüş. Biz yine yürüdük sıkıntı çekmiyorduk. Vadi gittikçe daralıyordu, etrafta çok karlı tepeler vardı. Bunların görünüşü o kadar heybetli idi ki bu kadar büyük dağlar bu dar yerlere nasıl sığmış diye düşünüyor, aklımıza sığdıramıyorduk. Biraz sonra bir yere eriştik. Orada da bir vakitler bir orman varmış, ya yanmış yahut kesilmiş hele yamaçlardaki ağaçların kesildiği belliydi. Bir hayli gittikten sonra dinleneceğimiz yere geldik. Burası bir yayla, daha doğrusu bir sırt idi. İstirahat için pek elverişliydi çünkü evvela düzlüktü. Kurumuş ağaçlarla doluydu. Yakında

akarsuyu da vardı. Eğer bir kulübe de olsaydı ne kadar rahat ederdik. Bir vakit orada duranlar artık memleketi bırakıp gitmişler, başka yerlere sığınmışlar. Onun için kimseler yok, bu bizim hiç hoşumuza gitmedi. Oradakiler gitmişler fakat yerlerini boş bırakmışlar şimdi burada bulunanlar insanı çok rahatsız ediyorlar o kadar rahatsız ediyorlar ki o gece ister istemez açıkta yattık. Çünkü bu şimdiki yerler hep sivrisineklerindi!

Gece sis bastı. Lakin biraz sonra açıldı. Sabahleyin güneş doğdu hava bulutsuz, gün yüzü berraktı. Erkenden uyandık. Bir takım Kafkasyalılar bize yol gösteriyorlardı. Onlarla görüştüğümüzden sonra yola düzeldik. Ha! Size arkadaşlarımı söylemedim. Biz dört kişi idik, yanımızda yol gösteren Kafkasya yerlileri vardı.

Geceyi geçirdiğimiz kır boyunca bir saat bir çeyrek gittikten sonra bir vadiye girdik. Burada Elbruz Dağı'nın iki sivri tepesi görünmeye başlamıştı. O kadar yakın görünüyordu ki bir iki saat sonra varırız gibi geldi. Halbuki aldanıyorduk. Dağlık yerlerde insanın gözü daima aldanır. Uzak yerler yakın gibi gelir.

Dedim ya! Elbruz'un iki tepesi vardı. Şark tarafındaki bize daha yakındı. Burası geniş bir yanardağ ağzına benziyordu. Öteki tepe daha uzakta idi. Bir yayla gibi görünüyordu. Bizden evvel bir takım seyyahlar şark tepesinden dağa tırmanmışlardı. Lakin bize yol gösteren yerlilerin reisi "Ahya" öteki tepenin altındaki vadiden dağa çıkmak daha kolaydır dedi. Tecrübeli adamdı, sözünü tuttuk. Yirmi dakika kadar bulunduğumuz vadiyi takip ettik. Bir adi kulübe gördük, orda durduk. Bu kulübenin bulunduğu yer oldukça genişti. Elbruz Dağından inen buz nehri buraya kadar dayanıyordu.

Kulübeye kadar çıktık çünkü hayvanları bağlamak kolay olacaktı. Baktık ki buradan boğaz buz nehrini bir taraftan öbür tarafa çekiyor. Buradan gidilirse "Kıraçay" memleketine varılırmış. Oradan çıkıp dağın öbür tarafına dönmek istedik fakat yolumuzu kaybetmekten korktuk. Çayırıktan dolaşarak Elbruz tepesinin şimal tarafına varmayı daha iyi bulduk. Bir de söylediğim boğaz buzlarla örtülü idi. "ahya" dedi ki eğer buzlar sert ise kolay kolay çıkarsınız fakat yumuşak ise kaza olur zaten orası güzel de değildi. Biz dağın yamaçlarını kaplayan buzlarını seyre dalmıştık. Yüksekliği aşağı yukarı gözümüzle ölçmek istiyorduk. Bu aralık bize yol gösteren

yerlilerde bir hareket görüldü. Bir de baktık bir koyun kesmişler yüzüyorlar. Bu koyunu söğüş yapacaklarmış. Bu memlekette yerliler hep söğüş yiyorlar. Kızartma et yapıyorlar. Eğer büyük bir misafir gelirse eti o vakit kızartma yaparlarmış. Bu iş bitti. Sonra dağın çayırda örtülü bu yollarına ve önümüzün ta şimaline gelen kayalıklara gözlerini diktiler. Merak ediyorduk meğer ava hazırlanıyormuş. “Ahya” için memleketin en usta avcısı diyorlardı. Hiç kimsenin göremediği yerden görüyordu şimdi de ta uzakta yamacın üstünde iki siyah nokta görmüş. Halbuki hiç birimiz görmüyorduk. Bize döndü dağ keçisi dedi. Sonra bir söz söylemeden gitti. Çayırdan çıktığını gördük. Yamacın altına vardı. Fevkalade bir çeviklikle tırmanmaya başladı. Çıkarken o kadar mahirane hareket ediyordu ki şaşırıyorduk. Bazen dik çıkıyor, bazen yılankavi gidiyordu. Giderken daima dağ keçisine görünmemek için bir taşı, bir çıkıntıyı siper alıyordu. Hiçbirimiz bu kadar çabuk bu kadar emniyetli hareket edemedik. Asıl mesele avı kaçırmamaktı. Avı görmeli fakat ava görünmemeliydi. Avcı bunda şayan-ı hayret bir surette muvaffak oluyordu. Bir müddet sonra tepeye çıktığını gördük. Hemen dağ keçisi ile bir irtifada idi. Lakin hayvanla arası pek uzaktı. O vakit yüzükoyun yere yattı. Yavaş yavaş sessizce hayvana doğru sürünmeye başladı. Dağ keçisi onun yaklaştığını hissediyordu. Derken “Ahya” gitgide gözden kayboluyordu. Artık şimdi bizden o kadar uzakta idi ki onu siyah bir nokta gibi görüyorduk. Muttasıl gidiyor, kendini gizlemek için her vasıttan istifade ediyordu. Nihayet büsbütün kayboldu, çukura saklanmıştı. Ansızın bir tüfenk patladı. Avcı birkaç saniye kadar meydan çıktı, görüldü. Sonra yine tamamiyle görünmez oldu. Artık tekrar görününceye kadar uzun bir zaman geçti. Acaba nişan almış hayvanı vurmuş muydu? Yanımdaki yerlilerden bazısı vurdu, bazısı vurmadı diyordu. O aralık yerliler yemeği hazırlamaya başladılar. Biz otların üzerine uzanmış semayı seyre dalmıştık. Seyahatimiz müddetince hep böyle güzel hava olsun diye temenni ediyorduk.

Avcılar yemekle meşgul idiler. Birdenbire “Ahya” görüldü. Dağ keçisini vurmuş, sırtına bağlamıştı. Sesi işitilecek kadar bize yaklaşıncaya herkes avcuyu alkışladı. Biraz sonra yanımıza geldi. Avı bize bıraktı. Nasıl vurduğundan bahsetmedi. Biraz ayran içti, söğüşten de yedi. Yemek bitince uzandı, hemen uyudu. Artık istirahat hakkıydı. Sesimi çıkarmadım lakin arkadaşlarımızdan “Abuk” hepimize kumanda ediyordu dinlemedi, uyandırdı. Geç kalacağımızı anlattı. “Ahya” hiç cevap vermedi. Fakat bu

uyandırış hoşuna da gitmedi. Devamı var...

Siraceddin

S.1, s. 14

5.2.17. Mektep Latifelerinden

Leyli bir mektebin yatak koğuşlarında pek çok tahta biti türediği halde mektep müdürü tarafından defî için hiçbir çareye tevessül edilmemiş ve talebeyi gündüz hocaları, gece dahi bu hayvanlar bizar etmekte bulunmuş idi.

Bir gün talebeden biri hasta olduğunu haber verir ve muayenesi için doktoru çağırırlar. Doktorla şu muhavere de bulunurlar:

-Hazımda güçlük mü çekiyorsunuz; yoksa bedeninizde vucu ve ıztırıp mı duyuyorsunuz?

-Ah doktor efendi! Söylediklerinizin hiç biri değil fakat geceleri hiç uyuyamıyorum. Böyle giderse fena halde hasta olacağım.

-İşte bu fena..yoksa yattığınız vakit ayaklarınızı yorgandan dışarı mı bırakıyorsunuz?

-Hayır efendim.

-Yahut yattığınız vakit göğsünüzde bir tazyik mi hissediyorsunuz?

-Hayır öyle bir şey de yok!

-Yahud uzun müddet bir yanınız üzerinde yatıp sıkılıyor musunuz?

-Hayır öyle de değil.

-Yahud cildinizde hususiyle mideniz üzerinde kaşınmak mı var?

-Hayır efendim böyle şey de yok!

-[Doktor sabrını tüketerek] iyi ya neniz var?

-Tahtakurusundan uyuyamıyorum doktor efendi, tahtakurusundan!!..

[Talebe bu hareketi için iki gün hapsedilmiştir]

İsimsiz

S.7, s. 109

BÖLÜM VI

KRONOLOJİK FİHRİST

6.1. TALEBE DEFTERİ DERGİSİ'NİN KRONOLOJİK FİHRİSTİ

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
1	Talebe Defteri Heyet-i İdare-i Muhteremesine	1	Makale	Satı
1	Talebe Hayatı	2	Makale	Ahmed Şenudi
1	Musahebe	3-6	Makale	A.F.
1	Çocuk ve Çevre ve Tabiat	6-7	Makale	Abdülfeyyaz Tevfik
1	Tatbikat Mektebinin Hayatından	8-9	Gezi Yazısı	İsmail Hakkı
1	Kelebek	10	Şiir	Suad Fahir
1	İpek ve İpek Böceği	11-12	Makale	Suad Fahir
1	Ava Giden Avlanır	13	Fıkra	S.F.
1	Mekteb Hayatından	13	Makale	S.F.

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
1	Seyahatler	14-16	Gezi Yazısı	Siraceddin
2	Cennetten Çıkma	17	Makale	Defter
2	Musahebe-i Sıhhiyye	19-20	Makale	Dr. Mustafa Münif
2	Ordu	21	Şiir	Süleyman Nesib
2	Fil	22-26	Makale	Muallim Harun Reşid
2	Levha-i İntibah	24-25	Resimli metin	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
2	Ağaç Dallarıyla Neler Yapılır?	27	Makale	Muallim İsmail Hakkı
2	Talebe Yazısı	29	Makale	Talebe
2	İntikam İçin İntihar	30-31	Makale	İsimsiz
2	Seyahatler	31-32	Gezi Yazısı	Muallim Siraceddin
2	Resimler El İşleri İlavesi, Müsabakalar		Deneme, Fıkra vb.	
3	Vav-1 Atife	33-34	Hatıra	Defter

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
3	Sağlam Bir Adamın Odası Nasıl Olmalıdır?	35	Makale	Dr. Mustafa Münif
3	Fakirin Sözü	36	Masal	Masalcı
3	Fen Sahifeleri	37-39	Makale	Muallim M. Şinasi
3	Mazi Huzurunda Atı	40	Makale	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
3	Deve Kuşu	42-45	Makale	Muallim Harun Reşid
3	Talebe Yazısı	46-47	Makale	Talebe
3	Seyahatler	47-48	Gezi Yazısı	Muallim Siraceddin
3	Resimler El İşleri İlavesi, Müsabakalar	48	Fıkra, Deneme vb.	
4	Rüyada Bir Mekteb	50-52	Makale	Defter
4	Amelî Ahlak	53	Hikaye	İ. Memduh
4	Ben ve Çevre ve Tabiat	54	Şiir	Osman Fahri
4	Uyan	55	Şiir	Feyzullah Sacid

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
4	Müebbed İntikam	56-57	Makale	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
4	Zerreler Arasında	58-60	Makale	Muallim M. Şinasi
4	Talebe Yazısı	60	Makale	Talebe
4	Artık İnsanlar da Uçabiliyor	61-64	Makale	Muallim Harun Reşid
5	Şems-El Mekatib Mektebinin Tevzi' Mükafatı	65-67	Hatıra	Defter
5	Büyük Fikret'e Hitab-ı Zafer	68	Şiir	Osman Fahri
5	Balkan Türküsü	69	Şiir	Muallim Feyzullah Sacid
5	Tezyinat Dersleri	70-71	Makale	Muallim İsmail Hakkı
5	Adil-i İlahi	72-73	Resimli Metin	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
5	Tedbir,Dirayet	74	Makale	Muallim A. Memduh
5	Mon Blan'a Seyahat	75	Gezi Yazısı	Muallim Harun Reşid
5	Talebe Yazısı	80	Soru ve Cevaplar	Talebe

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
6	Kadıköy Numune Mektebinin Tevzi' Mükafatı	81-84	Makale	Defter
6	Harita Karşısında	85	Şiir	Enis Behiç
6	Mektebe Nasıl Başladım	86-87	Hatıra	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
6	Sanayi Mektebi Talebesine	88-89	Makale	Muallim İsmail Hakkı
6	Ana	90-91	Şiir	Ali Ulvi
6	Zerreden Cisimlere	91-95	Makale	M.Ş.
6	Talebe Yazısı	96	Soru ve Cevaplar	Defter
7	Kanlı Hoca	97-99	Makale	Defter
7	Vahşi Medeniyet	100	Şiir	Osman Fahri
7	Sütçüyle Tatar	100	Şiir	Masalıcı
7	Şecaat	101	Hatıra	Muallim İ. Memduh
7	Çölde Bir Vaha	102-105	Makale	Muallim İsmail Hakkı

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
7	Köpek	105-109	Makale	Muallim Harun Reşid
7	Mekteb Latifelerinden	109	Hatıra	İsimsiz
7	Talebe Yazısı	110-111	Makale	Talebe
7	Milli Oyuncaklarımız	111	Makale	Talebe
7	Tarihî Fıkralar	112	Fıkra	Defter
7	Malumat-ı Mütenevvia	113	Makale	İsimsiz
8	Dilenci Baba	113-114	Makale	Defter
8	Öç	115	Şiir	Ahmet Necmeddin
8	Maymunla Efendisi	115	Şiir	Masalıcı
8	Mübeccel Bir İstikbal	116	Makale	Muallim Abdülfeyyaz Tefvik
8	İmtihanda	117-118	Hatıra	Muallim Mukaddem
8	Gıda ve Açlık	118-119	Makale	Muallim Abdülfeyyaz Tefvik

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
8	Dirilen Bir Terbiye	120-121	Makale	Muallim İsmail Hakkı
8	Mektep Gezintileri	122-123	Gezi Yazısı	Muallim Harun Reşid
8	Mekteplerde Tarihi Temsiller ve Terbiye	124-125	Makale	Defter
8	Küçük Hüseyin'in Gazası	126-127	Tiyatro	İsimsiz
8	Malumat-ı Mütenevvia, Yeni Eserler vesaire	128	Reklam, tanıtım vb.	İsimsiz
9	Katil Mekteplerin Maktul Nesli	129-130	Makale	Defter
9	Ortaklık-1	131-132	Makale	Muallim Ahmet Cevad
9	Sebat	133-134	Makale	Muallim İ. Memduh
9	Newton'un Elması	134-135	Makale	Muallim Halil Necati
9	Ne Hissî Bir Armağan	136-137	Hikaye	Muallim Abdülfeyyaz Tefvik
9	Ah Bu Hafızasızlık	138-139	Hikaye	Muallim Mukaddem
9	Beygir	139-141	Makale	Muallim Harun Reşid

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
9	Bebeğin Sırrı	141-142	Hatıra	Muallim Halil Zihni
9	Kurnaz Bir Hasta	142	Şiir	İsimsiz
9	Küçük Hüseyin'in Gazası	143	Tiyatro	İsimsiz
9	Malumat-ı Mütenevvia	144	Bulmaca	İsimsiz
10	Maziden İstikbale	145-146	Makale	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
10	Ortaklık-2	147-149	Makale	Ahmet Cevat
10	Yad-ı Mazi	149-150	Makale	Ahmet Cevat
10	Keşşafın Türküsü	151	Şiir	Ahmet Cevat
10	Bugünün Dünden İntikamı	152	Şiir	Osman Fahri
10	Türklük İnsafı	152-153	Makale	Hüseyin Ragıp
10	Eriyen Kurşun Çanağına El Sokulur mu?	154-156	Hikaye	Gözlüklü BabanınÇırağı
10	Muallim Vamberi	156-158	Makale	Muallim Ahmet Remzi

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
10	Küçük Hüseyin'in Gazası	158-159	Tiyatro	Muallim Halil Zihni
10	Malumat-ı Mütenevvia	160	Makale	İsimsiz
11	Umum Taşralı Talebeye	161-162	Makale	Abdülfeyyaz Tefvik
11	Hilal'e Cevap	166	Şiir	H. Nihad
11	Ortaklık-3	163-165	Makale	Ahmet Cevat
11	Deniz	167-169	Şiir	Ahmet Cevat
11	Amelî Ahlak	170-171	Makale	Muallim A. Memduh
11	Gözlüklü Babanın Marifetleri	171	Hikaye	Gözlüklü BabanınÇırağı
11	İyilik mi Fenalık mı?	173-174	Hikaye	Orhan Midhat
11	Küçük Hüseyin'in Gazası	175-176	Tiyatro	İsimsiz
12	Talebe Ordumuzun Necip Alemdarı	177-178	Makale	Muallim T. Ethem
12	Ortaklık-4	179-181	Makale	Ahmet Cevat

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
12	Lami ile Musahebelerim-1	181-182	Sohbet	A.C
12	Türkçe Muhabbeti	183	Mektup	Hüseyin Ragıp
12	Endülüs Masalı-1	184-186	Masal	Hoca-î Dana
12	Dağlar Çocuğu-Tabii Keşşaf	187-189	Hikaye	C.C.
12	Gözlüklü Babanın Esrarı-3	189-190	Hikaye	Gözlüklü BabanınÇırağı
12	İyilik mi Fenalık mı?	191	Hikaye	Orhan Midhat
12	Malumat-1 Mütenevvi	192	Makale	İsimsiz
13	Yani Şebeke-i Tahsil	193-194	Makale	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
13	Ortaklık-5	195-196	Makale	Ahmet Cevat
13	Yapraklar Dökülüyor	197	Şiir	Osman Fahri
13	Suad'la Musahebelerim-1	197-199	Sohbet	Suad'ın Babası
13	Dağlar Çocuğu-Tabii Keşşaf-2	200-201	Hikaye	C.C.

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
13	Lami ile Musahebelerim-2	202-203	Sohbet	A.C.
13	Endülüs Masalı-2	204-206	Masal	Hoca-î Dana
13	Gözlüklü Babanın Marifetleri-4	207	Hikaye	Gözlüklü BabanınÇırağı
13	Malumat-1 Mütenevvi	208	Makale	İsimsiz
14	Çalışmak Sanatı	209-210	Makale	Abdülfeyyaz Tevfik
14	Müstakbel Valide	211-213	Makale	Muallim Kenan Kemali
14	Osmanlı Şiirinin Fatihası	213-215	Makale	Naci Sağır
14	Dağlar Çocuğu-Tabii Keşşaf-3	216-217	Hikaye	C.C.
14	Ortaklık-6	218-219	Makale	Ahmet Cevat
14	Türkçe Muhabbeti-2	220	Makale	Hüseyin Ragıp
14	Endülüs Masalı-3	221-222	Masal	Hoca-î Dana
14	Gözlüklü Babanın Marifetleri-5	223	Hikaye	Gözlüklü BabanınÇırağı

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
14	Malumat-ı Mütenevvi	224	Makale	İsimsiz
15	Çalıştırmak Sanatı	225-226	Makale	Abdülfeyyaz Tevfik
15	Lami İle Musahebelerim-3	227-229	Sohbet	Ahmet Cevat
15	Ormanda Ağacı Görmeyen	230-231	Sohbet	Muallim Kenan Kemali
15	Dağlar Çocuğu- Tabii Keşşaf-4	232-234	Hikaye	C.C.
15	Yunus Emre	234	Makale	Naci Sağır
15	Vazife-i Vataniyye/Osman Paşa	235-236	Makale	Muallim A. Memduh
15	Endülüs Masalı-4	237-239	Masal	Hoca-î Dana
15	Gözlüklü Babanın Marifetleri-6	239-240	Hikaye	Çırağı
15	Malumat-ı Mütenevvi	240	Makale	İsimsiz
16	Abdülmecid Efendi Hazretlerine Teşekkür	241-242	Duyuru	Defter
16	Ali Paşanın Sadareti	242-243	Makale	Abdurrahman Şeref

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
16	Esaretten Dönüş	243-246	Hatıra	Ahmet Cevat
16	Türk Kızı Diyor ki:	247	Şiir	Celal Sahir
16	Ben Büyüyeyim de	248	Şiir	Faik Ali
16	Ben Büyüyeyim de	249-250	Makale	Muallim Abdülfeyyaz Tevfik
16	Benim Bütün Feryadım	250	Şiir	Osman Fahri
16	Ah Ey Vatan	251	Şiir	Enis Behiç
16	Kosova Muharebesi	252	Şiir	Feyzullah Sacid
16	İntikam-1	253-254	Makale	Safvet
16	Arttırma Sandığı	255-257	Makale	Defter
16	İngiltere'de Bedeni Mümareseler	257	Makale	Ebu El Muhsin Kemal
16	Gece Bekçisi	259-260	Makale	Hüseyin Ragıp
16	Vatan Borcu	260-261	Makale	İ. Memduh

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
16	İstikbalde Bir Mekteb Seyahati	261-263	Gezi Yazısı	Muallim Harun Reşid
16	Babanzade İsmail Hakkı Bey	264-265	Makale	Ahmet Cevat Ve Muallim Ahmet Hâlid
16	İlmî Terbiye	265	Makale	Akçuraoğlu Yusuf
16	Talebe Defteri-1	266-268	Mektup	Rıza Tefvik
16	Terbiye Felsefelerinden	268-270	Makale	Mehmed Ali
16	Osmanlı Türklerinde Hayat-ı Sanat	271-272	Makale	M.Sarım
17	Arttırma Sandığı ve Osmanlı Gençleri Teavün Şirketi	273-274	Makale	Defter
17	Neseb-i Hazreti Peygamberî	275-276	Makale	Yazici Çelebi
17	Aşık Paşa	276-278	Makale	Naci Sağır
17	Dağlar Çocuğu Tabii Keşşaf-5	279-281	Hikaye	C.C.
17	Geçen Nüşadan Müebbed ve Son	281-283	Mektup	Rıza Tefvik
17	İyi Vücutlu Milletler İyi Yaşar	283-284	Makale	A. Seyfi

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
17	Endülüs Masalı-5	285	Masal	Hoca-î Dana
17	Gözlüklü Babanın Marifetleri-6	286-288	Hikaye	Gözlüklü BabanınÇırağı
18	Donanma İçin	289	Duyuru	Defter
18	Tatil Günleri ve Beyoğlu Sultanîsi	290	Makale	Defter
18	Osmanlıyız!	290-291	Hatıra	Nüzhet Sabit
18	Amelî Ahlak	292	Makale	İ. Memduh
18	Keşşafın Muhtırası	293	Makale	M.B.
18	Hatıra-1 Esaret	294-295	Hatıra	Aziz Hüdayi
18	Dağlar Çocuğu Tabii Keşşaf-6	296-298	Hikaye	C.C.
18	Beyaz Ayı	298-299	Makale	Muallim Harun Reşid
18	Konferansımız	299	Sohbet	İsimsiz
18	Halife ve Fakir Talebe	300-302	Fıkra	İsimsiz

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
18	Gözlüklü Babanın Marifetleri-7	302-303	Hikaye	Çırağı
18	Yazı Müsabakası	303	Duyuru	İsimsiz
19	İzinsiz Cezası	305-306	Hatıra	Ahmet Cevad
19	Vatan Toprağı	307-308	Hatıra	Nüzhet Sabit
19	Kadı Burhaneddin	308-309	Makale	Naci Sağır
19	Fedai	310-311	Hatıra	Aziz Hüdayi
19	"Jimnastik Umumidir"	311-314	Makale	Muallim Suphi
19	Ekrem Bey Merhumun Mekteb-ı Mülkiye Muallimliğı	312-313	Makale	Abdurrahman Şeref
19	Üstad Ekreme	313	Şiir	Suad Fahir
19	Keşşafın Muhtırası	315	Hikaye	M.B.
19	Medcezir	316-318	Makale	Ş.R.
19	Niçin Kediler Daima Ayakları Üzerine Düşerler	317-318	Makale	İngilizceden Muktebes

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
19	Gözlüklü Babanın Marifetleri	318-319	Hikaye	Çırağı
20	Münacat	321	Şiir	H. Nihad
20	Al ve Beyaz	322-323	Şiir	Nüzhet Sabit
20	Bayrak	323	Şiir	Suad Fahir
20	Tarih-i Edebiyatımızdan Sahifeler-5	324-325	Makale	Naci Sağır
20	Dağlar Çocuğu Tabii Keşşaf - 7	326-327	Hikaye	C.C.
20	Dünyanın En Genç Demircisi	328-330	Hikaye	Muallim Mukaddem
20	Küre-ı Arzın Son Kadeh Suyu	330-333	Makale	Ş.R.
20	Tenbel Talebe ve Bakkal	333	Fıkra	İsimsiz
20	Keşşafın Muhtırası	334	Makale	M.B.
20	Gözlüklü Babanın Marifetlerinden	335	Hikaye	Çırağı
20	Yazı Müsabakası	335	Duyuru	İsimsiz

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
20	Suallerimiz Mükafatlar, Yeni Eserler	336-337	Reklam, tanıtım vb.	İsimsiz
21	Vatan ve İnsaniyet	337-338	Makale	Ahmet Cevad
21	Vatan ve İnsaniyet Hakkında Fransa Akademisinin Efkarî	339	Makale	Emil Fake-Jul Klarati
21	Anadolu	340	Şiir	Rıza Tevfik
21	İlk Tayyare Kurbanlarına	341	Şiir	Suad Fahir
21	Eli Değnekli	341-343	Hatıra	Hüseyin Ragıp
21	Keşşafın Muhtırası-4	343-344	Hikaye	M.B.
21	Acem Masalı	344-347	Masal	A. Ravi
21	Arzın Son Kadeh Suyu	347-348	Makale	Ş.R.
21	Taş Devrinde Ressamlık	349-352	Makale	İ.Nakil
21	Fen Aleminde	352	Makale	İsimsiz
21	Sualler Mükafatlar, Yeni Eserler vesaire	353-354		İsimsiz

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
22	Türkçe Kitabet Dersi Mekteplerimizde Ne Haldedir?	353-354	Makale	Defter
22	Vatan ve İnsaniyet	355	Makale	Fransa Akademisi Efkârî
22	Harpten Sonra	356-357	Makale	Ahmet Cevad
22	Şehzade Süleyman Devri	338-339	Makale	Naci Sağır
22	Simeun Sevgili Merkepçik	340-341	Makale	Muallim Mukaddem
22	Taş Devrinde Ressamlık	342-344	Makale	İ.Nakil
22	1329 Mart 13	344-345	Makale	Nafi Atuf
22	Başlarımızın Üzerindeki Deniz	345-347	Makale	Ş.R.
22	Keşşafın Muhtırası	347-348	Makale	M.B.
22	Suallerimiz Mükafatlar, Konuşmalar, vesaire	348-350		İsimsiz
23	Mekteplerimizde Türkçe Kitabet-2	369-371	Makale	Defter
23	Vatan Masalı(Manzum	372	Şiir	Suat Fahir

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
23	Keşşafın Muhtırası	373	Makale	M.B.
23	Kabl'et Tarih İnsanlarının Miskinleri	374-376	Makale	İ.Nakil
23	Hind Şâhı Kaid	376-378	Makale	A.Ravi
23	Başlarımızın Üzerindeki Deniz	378-381	Makale	Ş.R.
23	Mekkarla Tama'kar (Komedi	381-384	Tiyatro	Molyer
23	Suallerimiz, Mükafatlar, Konuşmalar, vesaire	384-386		İsimsiz
24	Bir Talebe Mecmuası	385-386	Makale	Defter
24	Mektepliler Arasında	386-388	Hatıra	Mehmed Emin
24	Misafirperverlik	389	Makale	Muallim A. Memduh
24	Yaprak(Manzum	390	Şiir	Suad Fahir
24	Sarayıçi Parkı	391	Makale	Hüseyin Ragıp
24	Oyuncak Tayyare Nasıl Yapılır?	392-395	Makale	İ. Nakil

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
24	Esaret Hatıralarından	395-396	Hatıra	Muallim Ruhi
24	Keşşafın Muhtırası	397	Makale	M.B.
24	Başlarımızın Üzerindeki Deniz	398-399	Makale	Ş.R.
24	540 Kuruş Mükafatlı Müsabakamız	400	Duyuru	Defter
24	Suallerimiz, Mükafatlar, Konuşmalar, vesaire	400-402		İsimsiz
25	Muallimlerin vehmi	401-402	Hatıra	Defter
25	Yarın(Manzum	402	Şiir	Suat Fahir
25	Giden Gelir	403-404	Mektup	Munis Nejat
25	Meslek İntihabı	405-406	Makale	Muallim Mukaddem
25	Fedakarlık	406-407	Makale	Muallim İ. Memduh
25	Hava Robinsonları	408-409	Hikaye	Tefrika
25	Keşşafın Muhtırası	409-410	Makale	M.B.

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
25	At Hırsız	411-414	Masal	İsimsiz
26	Mekteplerde Arttırma Sandıkları	417-418	Makale	Ahmet Cevad
26	Coğrafya ve Tarih	419-420	Mektup	Munis Nejat
26	Değirmenci İle Oğlu	421	Şiir	Suad Fahir
26	Amele ve Çırak	422-423	Makale	Muallim Mukaddem
26	Ümid ve Azim	424-426	Hikaye	A. Nakil
26	Keşşafın Muhtırası	427-428	Makale	M.B.
26	Fen Aleminde	428	Makale	Doktor
26	Oyuncak Sinematoğraf	429	Makale	Oyuncakçi
26	Hava Robinsonları	430-431	Hikaye	Tefrika
27	İmtihan	433-434	Makale	Ahmet Cevad
27	Haziran - Tatil Şarkısı	435	Şiir	Suad Fahir

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
27	Meslek İntihabı	435-437	Makale	Muallim Mukadde
27	Memurluk	437-439	Makale	Munis Nejat
27	"Su" Kuvveti	439-441	Makale	Avni
27	Ümid ve Azim	441-444	Makale	A. Nakil
27	Keşşafın Muhtırası	444-445	Makale	M.B.
27	Nihad'ın Çakısı	446	Hikaye	Hoca
27	Hava Robinsonları	447	Hikaye	Tefrika
28	Milli İhtilaf	449-454	Makale	İsimsiz
28	Kuvvetli Ol	454-455	Makale	Munis Nejat
28	Tatil Şarkısı	456-457	Şiir	İsimsiz
28	İstikbalin Işıklı Bir Mektebi	458	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
28	Kadıköy Numune Mektebinin Bursa Seyahati	459-460	Gezi Yazısı	İsimsiz

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
28	Ümit ve Azim	461	Makale	İ. Nakil
28	İnci	462	Şiir	Suad Fahir
28	Meslek İntihabı	462-464	Makale	Muallim Mukaddem
29	Milli ve Dini Terbiye	465-466	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
29	Yılbaşı	467-468	Hikaye	Munis Nejat
29	Meslek İntihabı	469-471	Makale	Muallim Mukaddem
29	Fakir Çocuklar	472	Şiir	Suad Fahir
29	Büyük Vapurlar	473	Makale	A.Nakil
29	Gök Gürültüsü	474	Şiir	İhsan İlhami
29	Figaro	474-475	Hikaye	Aziz Hüdayi
29	Keşşafın Muhtırası	476	Makale	M.B.
29	Hava Robinsonları	476-480	Hikaye	Tefrika

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
30	Yine İntikam	481-482	Makale	Ahmet Cevad
30	Mekteplerde Tensikad	482-483	Makale	Defter
30	Meslek İntihabı	484	Makale	Muallim Mukaddem
30	Antarktika	485	Makale	A.Nakil
30	Keşşafın Muhtırası	486	Makale	M.B.
30	Sahillerde	487	Gezi Yazısı	Suad Fahir
30	Memleketimizde İlk Kız Keşşafı	488	Makale	İsimsiz
30	Büyük Korku	489-490	Hikaye	Nakli:Memduh
30	Gölgeler Âlemi	491-496	Makale	İsimsiz
30	Hava Robinsonları	494-496	Hikaye	Tefrika
31	Bir Mektup	497-499	Mektup	Hüseyin Ragıp
31	10 Temmuz...	499-500	Hikaye	Munis Nejat

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
31	Meslek İntihabı	500-501	Makale	Muallim Mukadde
31	İtidalim	501-502	Şiir	Muallim Latif
31	Keşşafın Muhtırası	502-503	Makale	M.B.
31	Niyaz	504-505	Şiir	Enis Behiç
31	Sahillerde	506	Şiir	Suad Fahir
31	Lambalı Hanımefendi	506-508	Hikaye	A.Nakil
31	Gölgeler Âlemi	509-510	Makale	İsimsiz
31	Hava Robinsonları	511-512	Hikaye	Tefrika
32	Okuyucularımıza	513	Duyuru	Muallim Ahmet Hâlid
32	Vatan Hakkında	514-516	Makale	Hüseyin Ragıp
32	Değirmen	516	Şiir	Ruşen Eşref
32	Akın	517	Şiir	Akil Koyuncu

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
32	Durmuş Çavuş	517-518	Hikaye	Aziz Hüdayi
32	Köse Kahya	519-521	Makale	Müstensih: Ahmet Hâlid
32	Harp ve Hilal	522-523	Makale	Celaleddin Tevfik
32	Ölümsüz Yaşamak Olmaz	523-525	Hikaye	Muallim Hulusi
32	Hased ve Tamah	526-527	Makale	Abdülfeyyaz Tevfik
32	Ati Huzurunda Kadınlarımız	527-528	Makale	Abdülfeyyaz Tevfik
33	Kurtlar ve Böcekler	529-530	Makale	Çetin'in Babası
33	Çanakkale Önünde	531	Şiir	Muallim İrfan Emin
33	Vicdan	531-532	Hikaye	Muallim Hulusi
33	Sabanımızı Niçin Değiştirmiyoruz	533	Makale	Ahmet Cevad
33	Tiflis Müzesi	534-535	Gezi Yazısı	Siraceddin
33	İlim ve Çevre ve Tabiat	536-537	Hikaye	Alim'in Komşusu

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
33	Bostan Korkuluğu	538-540	Hikaye	Aziz Hüdayi
33	Kadınlığa Mihnet veren Nine Sütü Emmeyendir	541	Makale	İsmail Hikmet
33	Kızımın Muhaveremiz	542-543	Diyalog	Abdülfeyyaz Tevfik
33	Emellerden	543-544	Hikaye	Şukûfe Nihal
34	Namuslu Adam Kimdir	545-547	Makale	Hüseyin Ragıp
34	Hemedan Marşı	548	Şiir	Şahap Rıza
34	Ahdaiyye	548	Şiir	A.İrfan
34	Menekşenin Dileği	548	Şiir	Akil Koyuncu
34	Memleketimizde Neler Çıkıyor	549-550	Makale	Muallim İ. Memduh
34	Tiflis Müzesi	551-552	Gezi Yazısı	Siraceddin
34	Karnından Konuşanlar	552-555	Makale	Aziz Hüdayi
34	Musiki ile Tedavi	555	Makale	Ali

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
34	İmla Müsabakası	555-556	Yarışma	Muallim Hulusi
34	Emel	557-560	Tiyatro	A.T.
34	Keder(Şark Masalı	560	Masal	Hilkat Balcı
35	Sancaktar	561-562	Hikaye	Aziz Hüdayi
35	Memleketime	562	Şiir	Osman Fahri
35	Demiri Altın Yapmak	563-565	Makale	Muallim İ. Memduh
35	Konuşan Kartpostal	565-567	Makale	A.H.
35	İmla Müsabakası	567-568	Yarışma	Muallim Hulusi
35	Kırk Beş BinTunguz	569-571	Hikaye	Nüzhet Sabit
35	Türk Kızları Esir Doğmaz	572-573	Şiir	Nüzhet Sabit
35	Yarım Konferans	573-576	Tiyatro	G.Ş.
36	Çalışmak Yollarından	577-578	Makale	Mahmut Ziya

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
36	Manzum Muhavere	578-580	Şiir	Mullim İrfan Emin
36	Hasan Dayı	580	Şiir	Ruşen Eşref
36	Coğrafya Müsabakası	580-583	Yarışma	Muallim Hulusi
36	İlk Teleskop	583	Makale	M.L.
36	Kırk Beş BinTunguz	584-587	Hikaye	Nüzhet Sabit
36	İlk Hande	588	Hikaye	İsmail Hikmet
36	Elli Sene Sonra	588-591	Hikaye	A.T.
36	İğne ve Çuvaldız	591-592	Tiyatro	Aziz Hüdayi
37	Teneke	593-595	Monolog	Muallim Hulusi
37	Lale	596	Şiir	Ruşen Eşref
37	Oh, Bayrağım...	596	Şiir	Sabri Cemil
37	Gecenin Mektebi	596	Şiir	Yusuf Ziya

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
37	Sudan'da Çocuklar	597-598	Makale	İskender Fahreddin
37	Yumurtanın Ayaklanması	598	Hikaye	Gözlüklü Babanın Komşusu
37	Uçurtmanın Tarihi	599-600	Makale	M. Lisaneddin
37	Kırk Beş BinTunguz	601-603	Roman	Nüzhet Sabit
37	Yasemin	604	Makale	Şeref Sultan
37	Bahardan İstifade	604-605	Makale	A.T.
37	İğne ve Çuvaldiz	606-608	Hikaye	Aziz Hüdayi
38	10 Numara	609-611	Hikaye	Muallim Hulusi
38	Bağcı İle Çocuk	612	Şiir	Ruşen Eşref
38	Oyunlar Yanarken Ne Söylerler	612	Şiir	Osman Fahri
38	Dernekçi Sözü	613	Şiir	Vedat Arifi
38	İnci	613	Makale	İ. Nakil

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
38	Şemsiyenin Tarihi	614-615	Makale	Gazi Köse Mihalzade M. Lisaneddin
38	Sudan'da Çocuklar	615-616	Gezi Yazısı	İskender Fahredden
38	Kırk Beş BinTunguz	617-618	Roman	Nüzhet Sabit
38	Şair Surûri'ye Ait Bir Hikaye	619-620	Hikaye	İsimsiz
38	Sefiller	621	Makale	Şukûfe Nihal
38	Bir Muhavere	622-623	Tiyatro	A.T.
39	Mide	625-626	Monolog	Aziz Hüdayi
39	Kuş Tüyleri	627	Şiir	Osman Fahri
39	Kelebek	627	Şiir	Ruşen Eşref
39	Kibriti Kim Keşfetti	628	Makale	M. Lisaneddin
39	Bir Kavganın Neticesi	629	Hikaye	Muallim Hulusi
39	Sudan Hatıraları	630-631	Gezi Yazısı	İskender Fahredden

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
39	Elektrikli Nebatat	632	Makale	İsimsiz
39	Kırk Beş BinTunguz	634-636	Roman	Nüzhet Sabit
39	Kuş	637	Şiir	Şukûfe Nihal
39	Avrupa'yı İyi Anlayalım Sonra Taklit Edelim	637-640	Tiyatro	A.T.
40	Anlamak İçin	641-642	Hikaye	Aziz Hüdayi
40	Yeni Turan Mektebinden	643-644	Makale	Nafi Atuf
40	Ormanlardan Edilen İstifade	645-646	Makale	Muallim İ. Memduh
40	Genç Dernekleri	647	Makale	Von Hoff
40	Kırk Beş BinTunguz	648-651	Roman	Nüzhet Sabit
40	Mağdurlar	652	Şiir	Şukûfe Nihal
40	Genç Validelere	652	Şiir	Osman Fahri
40	Macide İle İkinci Mülakat	653-655	Tiyatro	A.T.

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
40	Sudan Hatıraları	655-656	Hatıra	İskender Fahreddin
41	Falaka	657-660	Tiyatro	Aziz Hüdayi
41	Seyahat Hatıraları	660-661	Gezi Yazısı	İskender Fahreddin
41	Zengin Olmak İçin	662	Hikaye	Elyesa
41	Mekteplerin İdman Bayramı	662-665	Makale	İsimsiz
41	Kırk Beş BinTunguz	665-669	hikaye	Nüzhet Sabit
41	Hilal-ı Ahmer -Moda	670-672	Tiyatro	Necip Necati
42	Mektep Meselesi	673-674	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
42	Toros Tünelini Geçerken	674	Gezi Yazısı	Osman Fahri
42	Yükselirken	674-677	Hikaye	Aziz Hüdayi
42	Tornistan	678-679	Makale	Ekrem Turgut
42	Fasulyeye Niçin Sırık Lazımdır	679-680	Eğlenceli Bilgi	İsimsiz

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
42	Genç Dernekleri	680-681	Makale	Von Hoff
42	Kırk Beş BinTunguz	682-687	Hikaye	Nüzhet Sabit
42	Faideler ve Eğlenceler	687	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	İsimsiz
43	Yine Mektep Meselesi	689-691	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
43	Denizin Dibi	692-695	Hikaye	Aziz Hüdayi
43	Genç Dernekleri	695-697	Makale	Von Hoff
43	Çocuk Aya Karşı	698	Şiir	Osman Fahri
43	Kravatın Tarihi	698-699	Makale	M. Lisaneddin
43	Kırk Beş BinTunguz	699-703	Hikaye	Nüzhet Sabit
43	Faideler ve Eğlenceler	704	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	İsimsiz
43	Kızlarımızın Tahsili Meselesi	705-708	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
43	Nermin'in Bayramı	709	Şiir	Şeref Sultan

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
44	Nevbahar	709	Şiir	Osman Fahri
44	Himaye-ı Etfal Cemiyet-ı Umumiyesi	710-711	Makale	İsimsiz
44	Genç Dernekleri	712-713	Makale	Von Hoff
44	Tomris'in Davası	713-717	Hikaye	Nüzhet Sabit
44	Gözlüklerin Tarihi	717-718	Makale	M.Lisaneddin
44	Lantern Majik'in(Magic Lantern Tarihi	718	Makale	M. Lisaneddin
44	Faideler ve Eğlenceler	719	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	Elyesa
44	Amper'in Tuhaf Bir Sergüzeşti	719-720	Makale	İsimsiz
45	Aruz Mu? Vezin-i Milli mi?	722-723	Makale	Suad Fahir
45	Yuvam	726	Şiir	Suad Fahir
45	İlk Kuş, İlk Kelebek	726	Şiir	Suad Fahir
45	Ordu ve Maarif	726	Makale	İsimsiz

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
45	Yirmi Beş Sene Siper Kavgası	727-729	Hikaye	Ahmet Refik
45	Mösyö (Dö La Palis (De La Palisse	729-731	Hikaye	Aziz Hüdayi
45	Atın Tarihi	731-733	Makale	Lisaneddin
45	Faideler ve Eğlenceler	734	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	Elyesa
46	Defter'in Büyük Teşebbüsü	737	Duyuru	İsimsiz
46	Kış Geliyor	738	Şiir	Suad Fahir
46	Son İstinad	738	Şiir	Suad Fahir
46	Belma	738-739	Masal	İsimsiz
46	Tatil Mektupları	739-744	Mektup	Edhem Nejat
46	Kısmet	744-746	Hikaye	Aziz Hüdayi
46	Yirmi Beş Sene Siper Kavgası	746-749	Hikaye	Ahmet Refik
46	Faideler ve Eğlenceler	749-750	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	Elyesa

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
47	Bir Mektep Artırma Sandığı	753-755	Makale	Suad Fahir
47	Istırap-1 Fırak	755	Şiir	Osman Fahri
47	Tatil Mektupları	756-759	Mektup	Edhem Nejat
47	Kısmet	759-762	Hikaye	Aziz Hüdayi
47	Yirmi Beş Sene Siper Kavgası	763-765	Hikaye	Ahmet Refik
47	Volkanlar Etrafında	765-766	Hikaye	M. Lisaneddin
47	İp ve İp Oyunları	766-767	Makale	İsimsiz
48	Krizantem	769-770	Şiir	Suad Fahir
48	Gavroş(Gavroche	770-773	Roman	Aziz Hüdayi
48	Yirmi Beş Sene Siper Kavgası	774-775	Hikaye	Ahmet Refik
48	Volkanlar Etrafında	776-778	Hikaye	M. Lisaneddin
48	Billur Yumurta	779-781		Kamuran İhsan

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
48	Faideler ve Eğlenceler	781-782	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	İsimsiz
49	Deniz Muharebeleri	785-788	Hikaye	Aziz Hüdayi
49	Gavroş (Gavroche	788-789	Roman	Aziz Hüdayi
49	Yirmi Beş Sene Siper Kavgası	789-791	Hikaye	Ahmet Refik
49	Kara mı? Deniz mi?	791-793	Makale	Hazım Atuf
49	Güneş mi? Yağmur mu?	793-796	Hikaye	Lisaneddin
49	Billur Yumurta	796-798	Hikaye	Kamuran İhsan
50	Hilal-Ay	802	Makale	Köprülüzade Mehmet Fuad
50	Deniz Muharebeleri	802-804	Hikaye	Aziz Hüdayi
50	Keskin İlaç	804-807	Makale	Muallim Mukaddem
50	Yirmi Beş Sene Siper Kavgası	807-809	Hikaye	Ahmet Refik
50	Daima Teganni Eden Bir Millet	809-810	Makale	Lisaneddin

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
50	Billur Yumurta	810-812	Hikaye	Kamuran İhsan
50	Faideler ve Eğlenceler	813-815	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	İsimsiz
51-52	Yangın	817	Şiir	Şukûfe Nihal
51-52	Halka Doğru	817	Şiir	Ziya Gökalp
51-52	Saadet Gülü	818	Şiir	Suad Fahir
51-52	Bahar Rüzgarı	818	Şiir	Ömer Şeyfettin
51-52	Türbe	818	Şiir	Hâlid Fahri
51-52	Nöbetçi	818-819	Şiir	İbrahim Alaeddin
51-52	Ölüm Saadettir	819	Şiir	Osman Fahri
51-52	Mektep Açıldı	819	Şiir	Ruşen Eşref
51-52	Arı İle Kelebek	820-823	Şiir	İsmail Hikmet
51-52	Türk Kızları Türk İlinin Kanadıdır Dikkat Edin Kırılmasın	824	Şiir	Nüzhet Sabit

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
51-52	Amerika'da Genç Kız Hayatı	825-828	Makale	Perihan Sâide
51-52	Müebbilerin Nazar-ı Dikkatine	828-830	Makale	Rıza Tevfik
51-52	Kadınlar İçin Talim ve Terbiye	831	Makale	Ali Nâzıma
51-52	İptidai Mekteplerimizdeki Teşkilat	831-832	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
51-52	Mahalle Mektebi Hatıralarından	833-835	Hatıra	Abdürrahim Şeref
51-52	Ben Talebeyi Nasıl Severim?	835	Makale	İsmail Hakkı
51-52	İslam'a Doğru Gençler	835-836	Makale	Nafi Atuf
51-52	Sınıfta	837-838	Makale	Hüseyin Ragıp
51-52	İzinsiz	838-839	Makale	Hakkı Tarık
51-52	Oba Mekteplerinde Oba Çocukları	840	Hatıra	Edhem Nejat
51-52	Kati Saat	841	Makale	Vecdi Füsun
51-52	Diş Ağrısı	841-843	Monolog	Elyesa

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
51-52	Tehlikeli Cesaret	843-847	Hikaye	Aziz Hüdayi
51-52	Mustafa Dayı İle Karısı	847-849	Masal	Ahmet Cevad
51-52	Billur Yumurta	849-851	Hikaye	Kamuran İhsan
51-52	Yirmi Beş Sene Siper Kavgası	851-855	Hikaye	Ahmet Refik
51-52	Hayat Nedir	856	Makale	Abdülfeyyaz Tevfik
51-52	Eski Zamanlarda Telgraflar	856-859	Makale	Harun'ür Reşid
51-52	Beynelmilel Vakit Hattı	859-861	Makale	Hazım Atuf
51-52	(BasutoLar	861-862	Makale	Faik Sabri
51-52	Buz Sahralarında Bir Cevelan	863-864	Hikaye	Lisaneddin
51-52	İlanlar, Reklamlar	865		İsimsiz
53	Metruk Memleket	874	Şiir	Osman Fahri
53	Zavalli Beşer	875	Şiir	Nusret'ür Kâzimî

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
53	Kestane	875-876	Makale	Aziz Hüdayi
53	Sinematograf	877-878	Makale	Hazım Atuf
53	Mikroskop ve Teleskop	879-880	Makale	Gözlüklü BabanınKomşusu
54	Benim Fikrim	881	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
54	Cihad Bayram Duyguları	882	Makale	Muallim İrfan Emin
54	Çocukluğumun Mezarı	882	Şiir	Osman Fahri
54	Lisan ve İmla Meselesi	883-884	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
54	Kestane	884-885	Makale	Aziz Hüdayi
54	Madam Teuffel	886	Hikaye	Vecdi Füsun
54	Sinematograf	887-889	Makale	Hazım Atuf
55	Düşen Yaprak Ne Diyor	890	Şiir	Osman Fahri
55	Korku	891-892	Makale	Aziz Hüdayi

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
55	Sinematograf	893-894	Makale	Hazım Atuf
55	Bizce Çok Mühim Bir Sual	894		İsimsiz
55	Kaplanlar ve Kaplan Avları	894-895	Makale	Ziya Muhiddin
55	Ödünç Yüzük	896	Hikaye	İsimsiz
56	Yaramaz	899-901	Hikaye	Muallim Hulusi
56	Hayalin Ümidi	901	Şiir	Nusret'ür Kâzimî
56	Polislik ve Jandarmalık Sevdası	902-903	Makale	Gazi Köse Mihalzade Muallim İrfan Emin
56	Kanuna Hürmet	904-905	Makale	Vecdi Fusun
56	Eşeğin Gölgesi	905-907	Hikaye	Aziz Hüdayi
56	Kaplan Avları	907-909	Makale	Ziya Muhiddin
56	Neden Onar Onar Sayıyoruz	909	Hatıra	Mahmud Hakkı
57	Sultan Mehmed Han'ımızın Vefatı ve Yeni Padişahımızın Cülüsleri	914	Makale	Abdürrahim Şeref

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
57	Hakan Mağfur'a Ait Bazı Hatıralar	916	Hatıra	Rahmetullah Aliye
57	Bir Yaralı Karşısında	916	Şiir	Hifzi Tevfik
57	Gecenin Ölümü	916-917	Hikaye	Nusret'ür Kâzimî
57	Birinciler	917-919	Tiyatro	Muallim Hulusi
57	Sanat Yolunda	920-921	Roman	Muallim İrfan Emin
57	Uçamayan ve Yavaş Yavaş Yok Olan Kuşlar	922-923	Makale	Mahmud Hakkı
57	Faideler ve Eğlenceler	924-927	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	İsimsiz
58	Maarifin Derdi mi? Benim Derdim mi?	929-932	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
58	Yağmurlu Günlerden Sonra	933	Şiir	Muallim İrfan Emin
58	Âmânın Köpeği	933-935	Hikaye	Aziz Hüdayi
58	Sanat Yolunda	936-938	Roman	Muallim İrfan Emin
58	Fosforun Tarihi	938-939	Makale	Lisaneddin

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
58	Uçamayan Kuşlar	939-941	Makale	Mahmud Hakkı
58	Faideler ve Eğlenceler	942-944	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	Elyesa
59	Ne Olmalıymışım	946-948	Hikaye	Muallim Hulusi
59	Menekşeciğime	949	Şiir	Nüzhet Mağmumi
59	İspinoz	949-951	Roman	Aziz Hüdayi
59	Sanat Yolunda	952-955	Roman	Muallim İrfan Emin
59	İki İnci	955-956	Hikaye	Elyesa
59	Doktorların Tuhaflığı	956	Fıkra	Elyesa
59	Hesabın Zevki	956	Makale	Hüsameddin Sacid
59	Bir Mektup	957-958	Mektup	Burhaneddin
59	Konuşmalarımız	958-960	Soru-Cevaplar	
60	Ay Doğarken	962	Şiir	Nusret'ür Kâzımî

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
60	Mazi Ne Demek	962-963	Hatıra	Afife Kemal
60	Çocuk Zabit	963-965	Hikaye	Aziz Hüdayi
60	Melikşah Selçukî	966-968	Makale	Ebu El Ziyaeddin
60	Sanat Yolunda	968-972	Roman	Muallim İrfan Emin
60	İpeğin Tarihi	972-973	Makale	Lisaneddin
60	Faideler ve Eğlenceler	973-975	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	Elyesa
60	Acı Kahkaha	975	Hikaye	Hüsameddin Sacid
61	Sevgili Padişahımızın Kılıç Kuşanması	978-979	Hatıra	Ruşen Eşref
61	Senin Düşüncen	980-981	Şiir	Hâlîde Nusret Kâzımî
61	Gülünç Bir Ziyafet	981-982	Hikaye	Aziz Hüdayi
61	Bisikletle Arabistan'ı Mürur	982-985	Gezi Yazısı	Lisaneddin
61	Sanat Yolunda	985-987	Roman	Muallim İrfan Emin

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
61	Bir Adanın Doğuşu	987-998	Hikaye	S. Cemil
61	Faideler ve Eğlenceler	988-990	Eğitici ve Eğlenceli Bilgiler	Elyesa
61	İlk İmtihanım	991-993	Hikaye	Mehmed Senai
62	Sonbaharda	994	Şiir	Hâlîde Nusret Kâzimî
62	Birkaç Sal Elim Firakından Sonra Vatanıma	994	Şiir	Osman Fahri
62	Vezne Önünde	994-995	Hatıra	Muallim Hulusi
62	Gülünç Bir Ziyafet	996-997	Hikaye	Aziz Hüdayi
62	Grandük'ün Yeni Elbisesi	998-1000	Masal	Ruşen Eşref
62	Gördüklerim İşittiklerim	1001-1003	Gezi Yazısı	İbrahim Memduh
63	Köylünün İntikamı	1010	Hikaye	Mehmed Muhiddin
63	Çocuk Bahçesinde	1011	Tiyatro	İskender Fahreddin
63	Kış	1014	Şiir	Hâlîde Nusret Kâzimî

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
63	Tarihte Osmanlı Neferi	1015-1016	Hikaye	İsimsiz
63	Gülünç Bir Ziyafet	1017-1018	Hikaye	Aziz Hüdayi
63	Gördüklerim İşittiklerim	1019-1021	Gezi Yazısı	İbrahim Memduh
63	Gözlükler	1022-1023	Hikaye	İsimsiz
64	Muhterem Maarif Nazırı Beyefendiye Açık Mektup	1026-1028	Makale	Muallim Ahmet Hâlid
64	Tarihte Osmanlı Neferi	1029-1030	Hikaye	Ahmet Refik
64	Tarpeya, Romalı Kız	1030	Hikaye	Senih Muammer
64	Feylesof ile Bostancı Arasında	1031-1032	Tiyatro	İskender Fahredden
64	İki Komşu	1033	Makale	Sıdkı Hamid
64	Dilenciler ve Sefiller	1034	Makale	Bahattin Ziya
64	Ortaklık	1034-1036	Makale	Mehmed Muhiddin
64	Sevgi Nedir ve Muhabbet Nasıl Kazanılır?	1037-1038	Hikaye	Mahmud Hakkı

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
64	Kardeş Muhabbeti	1039-1040	Hikaye	Mehmed Senai
65	Veriniz	1041	Makale	Osman Fahri
65	Mümeyyizlere Düşmanım	1042-1043	Monolog	Muallim İbrahim Memduh
65	Tarihte Osmanlı Neferi	1044-1045	Hikaye	Ahmet Refik
65	Filamel İle İhtiyar	1046-1047	Hikaye	Senih Muammer
65	Sevgi Nedir ve Muhabbet Nasıl Kazanılır?	1048-1049	Hikaye	Mahmud Hakkı
66	Saatın Hikayesi	1058	Hikaye	Hüsnü
66	İncideki Esrar	1059-1061	Makale	Niyazi
66	Sevgi Nedir ve Muhabbet Nasıl Kazanılır?	1062-1063	Hikaye	Mahmud Hakkı
67	Kanatlarım Olsaydı	1074	Deneme	Hamdiye Vecihi
67	Sevgi Nedir ve Muhabbet Nasıl Kazanılır?	1075-1080	Hikaye	Mahmud Hakkı
68	Meraklı Müsabakalar	1081-1082	Yarışma	İsimsiz

<u>Sayı</u>	<u>Başlık</u>	<u>Sayfa</u>	<u>Tür</u>	<u>Yazar Adı</u>
68	Sevgi Nedir ve Muhabbet Nasıl Kazanılır?	1082- 1085	Hikaye	Mahmud Hakkı

BÖLÜM VII

SONUÇ

Osmanlı'nın son döneminde Batı Dünyasındaki gelişmeler her alanda olduğu gibi, eğitime de yansımıştır. Bu dönemde özellikle Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra Avrupa'daki bilimsel ve sosyo kültürel gelişmeler mercek altına alınmış, Türk aydınları Avrupa'ya giderek batı kültürünü yakından tanıma imkânı bulmuş ve Batılı tarzda kültür-edebiyatı bizim edebiyatımızla sentezlemişlerdir.

Edebiyat alanındaki gelişmeler ve süreli yayınların yazın dünyamıza girmesiyle beraber edebî çeşitlilik artarak devam etmiştir. Önceleri yalnızca toplumun bireysel bir aktörü olan çocuk, kamusal anlamda önem kazanarak toplumsal inşânın temel taşı halini almıştır. Çocuklara yönelik yazılan romanlar, öyküler yavaş yavaş artmış ve artık bir ihtiyaç halini alan “çocuk magazini” kavramı 1869 yılında gazetenin eki olarak basılan *Mümeyyiz* dergisiyle birlikte edebî dünyamıza girmiştir.

Osmanlı'daki ilk çocuk dergisinden 44 yıl sonra 1913'te araştırmamızın konusu olan *Talebe Defteri* birinci sayısıyla okuyucu karşısına çıkar. Derginin sloganı talebe için çalışmaktır. Basıldığı dönemde Talebe Defteri'nin yanı sıra 17 tane daha çocuk dergisi bulunmaktadır. Ancak Talebe Defteri'nin hitap ettiği yaş aralığı, yazılarının konusu ve sayfa sayısı düşünüldüğünde diğer çocuk dergilerinin ağabey/ablası konumunda olduğu anlaşılacaktır.

Araştırmamızda *Talebe Defteri* dergisinin öncelikle kronolojik fihristi üzerinden eğitimle ilgili olduğunu düşündüğümüz tüm yazılar tespit edilmiş, yazıların içeriğinin, derginin yayın politikası çerçevesinde olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde 60 kadar makale tespit edilmiş inceleme yoğun olarak bu makaleler üzerinden yapılmıştır. Yalnız burada şunu vurgulamak hayli önemlidir. Eğitim odaklı yazıların içine direkt dâhil etmediğimiz diğer pek çok yazı, dolaylı olarak öğrencileri terbiye etmeye ve çeşitli sosyal mesajlarla talebelerin ruhî, bedeni ve hissi gelişiminde onlara yol göstermeye çalışmıştır. Bu sebeple her ne kadar

yazıları eğitim odaklı olanlar ve olmayanlar şeklinde ayırmış olsak da incelememizde her edebî türden, eğitim hususunun vurgulandığı kısımlarla ilgili, alıntılama yapılmış, örnekler zengin tutulmuştur.

Eğitim bilimlerinde kabul gören temel terbiye çerçevesindeki değerler dergide en ağırlıklı işlenen konulardır. Bilinçli eğitim, çalışkanlık, azim, sebat, okumanın ve düzgün yazmanın önemi, yararlı neşriyatı takip etmek gibi öğrencileri ilmî anlamda geliştirecek olan her hususta mesajlar verilmiştir. Aynı zamanda dönemin içinde bulunduğu şartlar çerçevesinde dünyadaki ve özellikle Avrupa'daki medenî gelişmelerin bilhassa bilim ve kültür alanındaki ilerlemenin tanıtıcısı olan dergi, öğrencileri kabuğundan çıkmaya teşvik etmiştir. Çeşitli yazılarla okuyucular, Osmanlı sınırları içinde ve dışındaki pek çok gelişmeden haberdar edilerek kültür ve medeniyet çeşitliliği hakkında rehberlik yapılmıştır. Dönemin batı dünyasıyla köprüler kurulduğu bir zamana tesadüf etmesi, dergi yazarlarının pek çoğunun Avrupa görmüş kişilerden oluşmasını sağlamıştır.

Kız çocuklarının eğitimi meselesi dergide önemle üzerinde durulan bir konudur. Osmanlı'da kız çocuklarının okula gitmesiyle ilgili var olan tutucu tavır, derginin yayınlandığı dönemde yavaş yavaş azalmaya başlar Dergide kızların yalnızca okuması değil, sosyal hayatta da etkin bir şekilde yer almasını teşvik etmek için yazılar kaleme alınmıştır. Kadınların toplum sahnesinde yer almaya başladığı bu dönemde dergi tarafından kadına atfedilen –bilinçli annelik, iyi bir eş olma, eğitimci olma, ideal nesli yetiştirme- gibi görevler birçok yazıda vurgulanmıştır. Muallim Ahmet Halit, Abdülfeyyaz Tevfik, İsmail Hikmet, Nüzhet Sabit gibi dergi yazarları bu konuları sık sık dile getirerek kadın eğitiminin ateşli birer savunucusu olmuşlardır. Talebe Defteri'nin yöneticisi olan Muallim Ahmet Halit aynı zamanda 1918-19 yılları arasında *Türk Kadını* dergisini de çıkararak bu konuya verdiği önemi gerçek anlamda ortaya koymaktadır.

Dergide mükerrer bazı bölümler bulunmaktadır. Hanımlar Sahifesi, Fen ve Tabiat Sahifeleri, Tarih-i Edebîye, Tarih-i Milliye, Küçük Dostlarıma Vatanî Kıraatler, Küçük Dostlarıma İktisadi Kıraatler, Amelî Ahlak, Seyahatler gibi bölümlerle

derginin bütününde istikrarlı bir yayın akışı oluşturulmuş, terbiyevi konular periyodik olarak işlenmiştir.

Tarih-i Edebîye bölümünde Yunus Emre, Âşık Paşa, Kadı Burhaneddin gibi Türk Edebiyatında iz bırakan şahsiyetlerden bahsedilmiş, Tarih-i Milliye bölümünde Hazreti Peygamberin Nesebi, Şehzade Süleyman Devri konuları ele alınmıştır.

Hanımlar Sahifesi bölümünde Atı Huzurunda Kadınlarımız, Türk Kızları Esir Doğmaz, Hilal-i Ahmer-Moda gibi yazılarda kadının değeri ve toplumdaki konumunu yükseltmeye yönelik mevzular ele alınmıştır.

İktisadi Kıraatler bölümünde O dönemde içinde bulunulan ekonomik sıkıntıların azalması için mevcut koşulların en iyi şekilde değerlendirilmesini teşvik eden yazılar yer alır. Memleketimizde Neler Çıkıyor?, Demiri Altın Yapmak, Ortaklık, Artırma Sandığı, Osmanlı Gençleri Teavün Şirketi gibi yazılarda memleketimizin madenlerinden ve bunları iyi değerlendirmenin öneminden, ticaret yaparak para kazanmanın avantajlarından, iktisatlı olmanın getirilerinden bahsedilmiştir.

Amelî Ahlak başlığı altındaki bölümlerde insanın karakterini olumlu yönde etkileyecek olan hasletlerden ve bunların eksikliği durumunda karşılaşılabilecek olumsuzluklardan, tarihi şahsiyetlerin hayatından örnekler vererek bahsedilmiştir.

Fen ve Tabiat sayfalarında, fil, at, deve kuşu, kurtlar ve böcekler, ipek böceği, kaplanlar vb. gibi hayvanları anlatan yazılar yazılmış, fosforun tarihi, eriyen demirin özellikleri vb. kimya meselelerine yer verilmiştir. Dergide bilimsel deneylerin anlatıldığı Gözlüklü Baba'nın Marifetleri adlı hikâyelerin yanı sıra, öğrencilerin matematik pratiklerini arttıracak sorular ve müsabakalar bulunur. Çeşitli yazılarda teleskop, sinematograf, fotoğraf makinesi gibi zamanın teknolojik aletleri tanıtılmış, teknolojinin ne denli önemli olduğu vurgulanarak memleketimizde de bu çeşit teknolojilerin gelişmesi temenni edilmiştir.

Seyahatler bölümünde öğrencilerin tarih ve coğrafya bilgilerini zenginleştirecek geziler anlatılır. Ekonomik imkanların ve ulaşımın kısıtlı olduğu o dönemde pek çok

seyahat yazısıyla okuyucuların ufku genişletilmeye çalışılmış, çeşitli gezi fotoğraflarıyla görsel zenginlik sağlanmıştır.

Dergide hemen her sayıda bulunan mükerrer bölümlerin haricinde genellikle vatan ve millet konularında yazılmış şiirler, çeşitli konularda hikâyeler, 9-10 sayı boyunca süren romanlar bulunur. Her sayının belli sayfaları ise yarışmalara, faydalı bilgilere ve fıkralara ayrılmıştır.

Yazarlar, Talebe Defteri'nin yayın politikası ve sloganı çerçevesinde 12-20 yaş arası öğrencileri okuyucu kitlesi olarak kabul etmiş ve dergiyi bu temel üzerine inşa etmiştir.

Görülen şudur ki 19. yüzyılda yayınlanan bu dergi yayınlandığı 6 sene zarfında dönemin eğitim anlayışına, ideali çerçevesinde yön vermeye çalışmış ve bu konuda etkili işlere imza atmıştır. Okuyucuları tarafından sevilerek takip edilen dergi, yakın dönem eğitim tarihimizin şekillenmesinde oynadığı rolle ve kendi devrinin ilk elden şahidi olmasıyla, detaylı incelenmeyi hak etmektedir.

Umarız araştırmamızla bu alanda yapılacak çalışmalar için bir pencere açar, eğitim tarihimizin aydınlanmasında ufak da olsa bir katkıda bulunmuş oluruz. Yapılacak çalışmalarda çeviri için ayrıca vakit harcanmadan, yalnızca yazıların tahliline yoğunlaşarak daha sağlıklı sonuçlar elde edileceğini düşünmekteyiz. *Talebe Defteri* gibi eski harfli süreli yayınların, giderek unutulup yok olmaması ve araştırmacıların uzmanlar tarafından transkript edilmiş metinler üzerinde çalışarak daha nitelikli sonuçlar elde etmesi için dergilerin tamamının Latin harflerine çevrilmesini temenni eder, bu hususun araştırma konularının seçiminde göz önünde bulundurulmasını dileriz.

KAYNAKÇA

(2006). *Müteferrika Dergisi* .

Akyüz, Y. *Doğuşunun Yüzüncü Yılında Öğretmen Örgütlenmesinin İlk On Yılına Bakışlar (1908-1918)*.

Akyüz, Y. (2001). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul.

Alkan, M. Ö. (2000). *Tanzimattan Cumhuriyete Modernleşme Sürecinde Eğitim İstatistikleri*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Baltacıoğlu, İ. H. *Talim ve Terbiyede İnkılap*.

Binark, N., & Arslan, S. (1971). *Tanzimattan Bugüne Türk Yazı Hayatında Takma Adlar İndeksi*. Ankara: Güven Matbaası.

Binbaşoğlu, C. (1988). *Eğitime Giriş*. Ankara.

Coşgun, S. Antik Yunan'da Çocukların ve Gençlerin Eğitimi Sempozyumu.

Dündar, M. Erken Dönem İslâmi Eğitim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 7 (32).

Ekrem, R., & Halit, M. A. (193?). *En Eski Zamanlardan Bugüne Kadar Türk Tarih Bilgisi*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitabevi.

Enginün, İ. (2006). *Yeni Türk Edebiyatı, Tanzimat'tan Cumhuriyete*. İstanbul: Dergah.

Ergün, M. (1996). *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri*. Ankara: Ocak Yayınları.

Fortuna, B. C. (2005). *Mekteb-i Hümayun*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Gurbetoğlu, A. (2006). II. Mesrutiyet Döneminde Yayımlanan Çocuk Dergilerinin Eğitim Açısından İncelenmesi (1908 – 1918).

Gündüz, M. (2013). *Osmanlı Eğitim Mirası*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.

İnuğur, M. N. *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

Karaburgu, O. (2006). Reşat Nuri Güntekin'in Bilinmeyen Remiz ve Müstear İsimleri. *Türk Dili* , 525-535.

Kasap, A. (2011). *Evvel Zaman İçinde Çocuk Dergileri*. İstanbul: Sultanbeyli Belediyesi.

Kavcar, C. (1988). *II. Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim*. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları.

Küçük, H. (2008). Talebe Defteri, Çocuk Dergisi. Sakarya.

- Okay, C. (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*. İstanbul: Kitabevi.
- Okay, C. (2001). *Meşrutiyet Çocukları*. İstanbul: Bordo.
- Okçabol, R. (2005). *Türkiye Eğitim Sistemi*. İstanbul: Ütopya Yayınları.
- Öztan, G. G. (2011). *Türkiye'de Çocuğun Politik İnşası*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Polat, N. H. (2005). *Rübab Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür, Edebiyat Hayatı*. Akçağ Yayınları.
- Sevük, İ. H. (1954). *Tanzimat Devri Edebiyatı*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Sevük, İ. H. (1942). *Tanzimattan Beri*. İstanbul.
- T.D. (S.6). 85.
- Uyanık, S. (2013). *Osmanlı Bilim Kurgusu: Fennî Edebiyat*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Üstel, F. (2004). *Makbul Vatandaşın Peşinde, II. Meşrutiyetten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul: Sena Ofset.
- www.isilyayinevi.com. (tarih yok). *Işıl Yayınevi*. Işıl Yayınevi: isilyayinevi.com/v2/index.php?option=com adresinden alınmıştır
- Yazıcı, N. (1983). *Takvim-i Vekayi, "Belgeler"*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Zorlutuna, H. N. (1978). *Bir Devrin Romanı*. Ankara.

طَلَبَةُ دَفْتَرِكُمْ

برنجی سنه ۲۵ - نومبر ۲۵ - ۱۳۳۲

۲۴ - پيشنه شماره ۱۳۳۰

دارتسي ۲۰ باره . اوده بسره كونه بره بقار . دارتسي ۲۰ باره

تفرقه من : هوا رويصونلری

پو تشخده كي يازيلر

هوا رويصونلری تفرقه كتابك مخطرمسي ب . م آن خيرسزي [ماصال] ع . راوي رومانيدون بر مکتوب واعانه احمد جلال بورسه سلطانيسي دفتر	مطبلرك وهي دفتر يارين (منظوم) سعاد فاخر كيدون گلبر مونس نژاد منليك انجاي معلم مقدم جزايرلي غازي حسن پاشا معلم ج . مدوح سواالريز . مكالانلر ، قونولهار وساتره . . .
--	---

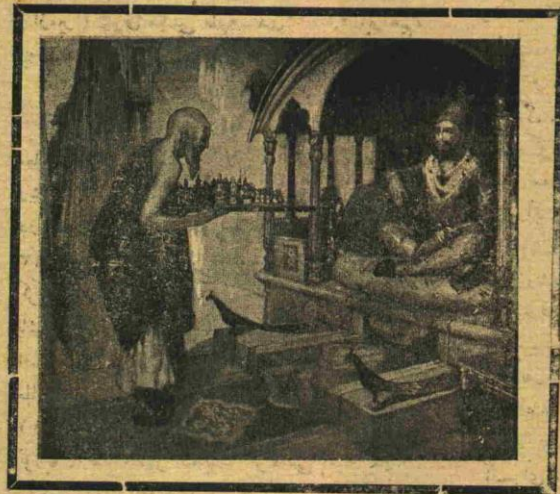
مطبعة خيره
وكاشترسي

مراجعت محلي | جمال اوغلنده
۲۵ نومبرولي دائره

طلبه دفترى

برنجى سنه ۲۳ - نوردر - ۱۳۳۶
 دوشنبه ۲۷ - مارش - ۱۳۳۰
 رانرسى ۲۰ باره . اونه بسره كونه بره بيقار . رانرسى ۲۰ باره

آبونه

• طلبه دفترى • نك
 (۲۰) نسخه سنه (۱۰)
 (۲۰) نسخه سنه (۲۰)
 غروشه آبونه يازيلير

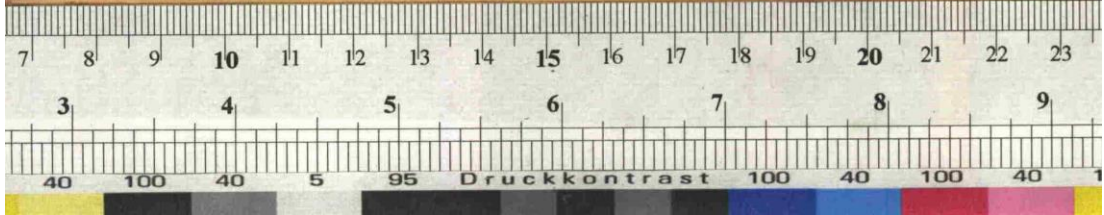
*

اجنبى به
 ۲۰ نسخه ۱۵
 ۳۰ نسخه ۳۰
 غروشدر .

بونسخه ده كى يازيلير

هندشاهى قائد [ماسال] ع . روى	مكتبلر بيزده كتابت درسى دفتر
باشلر بيزك اوزرنده كى ده كيز ش . ر	وطن ماسالى [منظوم] سعاد فاخر
مكارله طبعكار [قومدهدى] موليه ر	كشافتك مخطره سى م . ب
واللر بيز . مكافاتلر . قونوشمالر وساثره	قبل التاريخ انسانلرك مسكتنى ا . ناقل

مطبعه خيره و شركاسى | جمال اوغلانده | ۳۱۵ بوسرولى داشره | مراجعت محلى

پیشہ
تشریح اول - ۲۴
۱۳۲۹

طلبہ دفتر

خالہ

برہمی سنہ
نومبر - ۱۲
۱۳۳۱

اوردہ ہستی کوئٹہ برہیقار

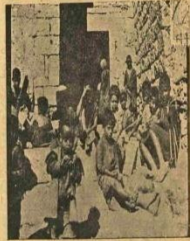

سنہ لگی ۱۰ اغروش

دانہ سی ۲۰ پارا

اندلس ماصالی	طابہ اوردو منزلت نجیب علمداری
- خواجہ دانا -	- معلم ت . ادہم -
طاغیر چو جو غی - طیبی کشاف	اور تافلوق
- ج . ج -	- احمد جواد -
گوزلکلی بابانک اسراری	توریکہ محبتی
- گوزلکلی بابانک چیراغی -	- حسین راغب -
ایلیکی ، فناقمی ؟	لامعلہ مصاحبہ لرم
- اورخان مدحت -	- ج . ا -
معلومات متنوعہ ، مسابقلر ، مخبرات ، مکافاتلر ، یگی ائرلر وسارہ . . .	

دفتري	قائل مکتب کز مکتوب لاسي
معلم احمد جواد	اورنگ علي
معلم ع. ممدوح	مفتوي محمد پاشا
معلم خ. نجاني	نيوٽون، لاء، انا، سي
معلم عبدالقياس توفيق	ناسي بر آرمغان
معلم مقدم	آر بو حافظه سزاي
معلم هارون الرشيد	پيگير
معلم خليل ذهني	پيگير سري
.....	نور ناز بر خسته
.....	نقرا ناز نجبه
.....	کوچوک حبيبت کز غلامي
.....	معلومات متنوعه
.....	رساله، مسافه، مکالماتري، بکلي اٽور و سائره

پوسٽو دي 'اورنگ علي'
مفتوي لورنگي کز مکتوب لاسي
سوانه هواب برسکزه...

۲۰ بارا
.....
'مکتبه خيره و شکرگامی'

نستله سودي اچمک وطنه خيانت در

وطنداشلر: گوزلرگزي آيگيز... مکتب کز لطيف و قوفوي اوتاربه، چيچکريبه
بسه ن قوبونلر بئزکله اينکيز لاصاف و نيز سودي دوروون کي پارامزي اجيلر دورمه يه...

مکتب اميد

تکلفانده جزيره چادوسنده
ذکور و اناث - ابتدائي، رشدي و اعلاي
مکتب کز هيت ادارسي:
مرمت سعراء، غمناه قنري، ابراهيم ارفيم
هيت تلبيه: دارالفنون، اؤنور بئزک و مکتب
سائرهده سائره مکتوب، منحص ذواين
مکتب کز: تدرياته باشلاندر.
هرگون طله قول و قيد اولونور.

چوجوق دنيا سي

چوجوقلر کي فکرلرناک اچيلماسته يارديم ابدن
بو مقيد جموعه هر هفته استاهول مقالره، منتظماً
چيفتهدور. هر پندر اوغله، هر معلم شاگرديه
بو سويي چوجوق غرضسي سسييله توصيه
ايديليار. سکر مجينه، آرمجه دون مجينه قاييله
برازر يالکر (۱۰) ياراه ستهک آيوهسي (۱۵)
غروشدر. مراجعت عمل: جمال اوغلي - شرف
سوقفنده (۱۷) نومرولو دائرودور.

چاليشالم

گنج و چاليشغان هر روز طرفدن چيفارنه
باشلان بوگونلر جموعه نومه ايدور. طريق
مساعي و تکميله ايرلهماستي غي ايلوز.

مکتب نوره سي

فادئيله ارکککي ايريلار قيا سوزته چاليشان
بو ريفترک ۶ نهي نسخته ده يک قبيلت مقاله له
مزين اولار قيفتي. نسخسي (۶۰) يارادر

رسکلي مکتب عالمي

غبي نسخسي ده چيفتشدور. دنه سي
(۵۰) يارادر. مرجسي: [کاشان کتبخانه سي]

مکتب نوره سي

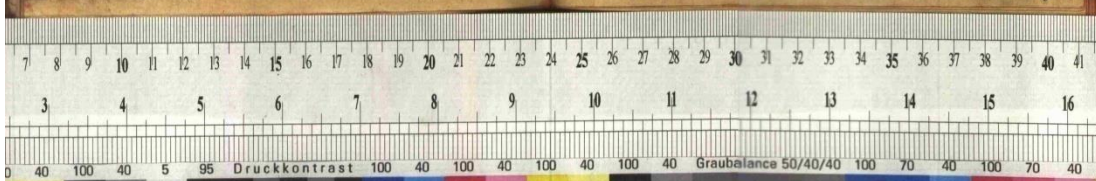
ايسته ديککي کتبخاري آتق ايجون باز بده
معارف کتبخانه سي هر دولو نسيلاق اوره ايدور.
بولونجان کتبخاري بولور. آلتايور اوله يه اوچوز
ديورور. طله سيار شرفي سرعته کونديور.
تاريخ، ادبيات، فلسفه و سائر بويکي يازمه و ناصه
کتبخاري ذکر له آيلور. يالکر ارباب مراجعت
کتبخانه ک لوجارنه دفت بوزوميلدر.

طله دفتره: شرائط اشتراك

جموعه کز بر ستهک آيوه بئل پوسته
اجري ده داخل اوله يه جمله (۱۰) غروشدر.
آيوه منحصراً اداره خانه قيدا يديار.

مراجعت عمل: جمال اوغله ۳۵ نومرولو دائرودور

طله دفتره ۸ ساله قرتوي

طَلَبَةُ دَفْتَرِ

برنجی -
نور - ۳
۱۳۳۱

پنجشنبه
خبرانه - ۲۰
۱۳۳۹

۲۰
پارا

۲۰
پارا

ماضی حضورندہ آئی

داو خانقہ!	دفت	فن صحیفہ لاری	معلم م . شناسی
مصاحبہ صبیہ	دفت	طلبہ یازمی	طلبہ
دوہ قوشی	معلم ہارون الرشید	زی	ما صالحی
ماضی حضورندہ آئی	معلم عبدالقیاض توفیق	بکثرت و مکالمات	معلم سراج الدین
رسملہ ال ایشاری علاوسی		بکی اثر	

... ال ایشاری علاوسی ایستہ بکر ...
۴۰ مطبوعہ خبریہ و شمع کام

پنجشنبه
آگستوس - ۱۵
۱۳۲۹

طلبه دفتر

برنجی سنه
نومبر - ۷
۱۳۳۱

اوره بش کونده بر مبقار .

دفتري	قائلي حوجا
عثمان فغري	وحشي مدنيتيه
ماصالحی	سودجیله تانار
معلم ع . ممدوح	عملي اخلاق
معلم اسماعيل حقي	چولده بر واحه
معلم هارون الرشيد	كويكزه دائر
طلبه	طلبه يازيسي
دفتري	تاريخي فقره لر
»	مكتب لطيفه لرندن
»	معلومات متنوعه

۲۰ پارا

طبعه خيره وشركاسي

